

Jack London

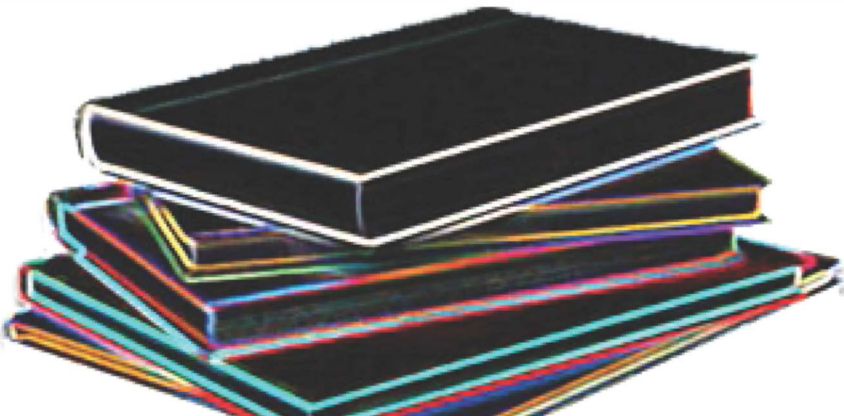
kızıl veba
güney denizi hikâyeleri

CEM YAYINEVİ DÜNYA KLASİKLERİ

cem yayınevi

KIZIL VEBA • GÜNEY DENİZİ HİKÂYELERİ

fk KİTAPLIĞI



No: 0101

JACK LONDON KİTAPLIĞI

KIZIL VEBA • GÜNEY DENİZİ HİKÂYELERİ
Jack LONDON
Türkçesi:
Mehmet Can (Kızıl Veba)
Emek Ayşe Yıldız (Güney Denizi Hikâyeleri)
•
1. Basım: Nisan 2010 / © Cem Yayınevi
ISBN: 975-406-890-9
ISBN 13: 978-975-406-890-0
Dizi Editörü: Kadir Kıvılcımlı
Dizgi: Mustafa Balaban
Kapak Tasarım: Bülent Eryılmaz • Artikus
Baskı: Umut Matbaası
(212) 637 09 34

CEM YAYINEVİ
İpek Sokağı No: 8/A
34433 Beyoğlu - İstanbul
www.cemyayinevi.com - info@cemyayinevi.com
Tel: (212) 293 41 70 Faks: 244 15 33

Sertifika No: 10823

JACK LONDON

kızıl veba
•
güney denizi hikâyeleri

Türkçesi:
Mehmet Can • Emek Ayşe Yıldız

cem yayınevi

SUNU

Geniş topraklarıyla çiftliğini ve Wolf House (Kurt Evi) adını verdiği evini inşa ettirdiği dönemde, Jack London her zamankinden çok para gereksinimi içindeydi. Maddi gereksinim, London için her zaman kırbaç etkisi yaratmıştı. Kızıl Veba da bu yoğun çalışma döneminin ürünüdür.

Öykü ilk kez Haziran 1912'de, London Magazine dergisinin 28. sayısında yayınlandı. London, bu öykünün kitap olarak yayınlanmasını ancak 1915'de kabul etti. Oysa öykü eleştirmenlerce "Amerika'nın en tutulan roman türü olan hayatta kalma öykülerinin kusursuz bir örneği" olarak nitelenmiş ve büyük beğeni toplamıştı. Kitabı New York'taki McMillan Co. Yayınevi yayınlamıştı. Büyük olasılıkla, London maddi açıdan geçici bir darboğaza girmeseydi, Kızıl Veba'yı kitap olarak yayınlamayı düşünmeyecekti. Çünkü, alışıldığının tersine, Kızıl Veba'nın bir dergide yayınlanması ile kitap olarak basılması arasında uzun süre vardır.

London'un kimi anlatıları, ilgisiz gözükseler de yakınlık gösterirler. Kızıl Veba, Ademden Önce ile benzerlik taşır. Günümüz uygarlığını merkeze alırsak, Ademden Önce uzak geçmişi, Kızıl Veba ise uzak geleceği anlatır: İnsanı insan yapan uygarlık tasarımı var olmadığında, düşülecek durumu öyküler London. Ne var ki, her iki öykü de insan uygarlığının olmayana ergi yöntemiyle araştırılmasıdır. London insanın yenemediği içgüdüleriyle uygarlığın insana getirdiklerini kıyaslar. Kendine özgü sosyalizm anlayışını bu alegorik öyküler aracılığıyla verir.

London Kızıl Veba'da yitmiş bir uygarlığı öykülemesine karşın, yine de yaşadığı bölgenin tüm yerlerini anlatmıştı. Yayınevimiz tarafından kitaba eklenen dipnotlardan görülebileceği

gibi, Kızıl Veba öyküsünü bir harita üzerinden takip ederek tüm San Francisco körfezi bölgesini gezmek mümkündür.

Gördüğü, tanıdığı yerleri yazmak, London'un gerçekçilik anlayışının temel bileşenlerinden biriydi. Bu özelliği, Ekim 1911'de yine McMillan Co. tarafından yayınlanan Güney Denizi Hikâyeleri'nde de yakalayabiliriz. Güney Denizi Hikâyeleri'ni oluşturan öyküler, London'un Snark adlı gemiyle yaptığı Büyük Okyanus gezilerinin izlenim ve birikimlerinden doğmuştur. Fiji, Markiz Adaları, Samoa bölgelerini gezen London bu başarılı öykülerde, tanıdığı Güney Denizi adalarını ve insanlarını, yerlisiyle ve beyaz adamıyla anlatmaktadır.

London bu gezi sırasında sıtmaya yakalanmıştı. Aylarca hasta yattı, hatta gövdesinde büyük çıbanlar çıktı. Ama London bu rahatsızlıkları, beyaz adamın doğayla savaşımının bir parçası olarak gördü ve hiç önemsemedi. Yataktan çıkamayacak denli bitkin olduğu günler hariç, her gün bin sözcük yazma alışkanlığını bozmadı. Çalışkanlığı öyle bulaşıcıydı ki, karısı Charmian da hasta olmasına rağmen yazdıklarını her gün daktiloya çekiyordu.

Alaska izlenimlerine dayanan London öyküleri ne kadar gerçekçi bulunduysa, Güney Denizi'ni anlatan öyküleri de o denli inanılmaz bulundu. Öykülerdeki vahşete varan şiddet dozu bunun en büyük nedeniydi, zaten London öykülerindeki şiddet sürekli eleştiri konusu olmuştu. London ise görüp bildiklerinden başkasını yazmadığını söyleyerek eleştirilere yanıt verdi; bu iddia büyük olasılıkla doğruydu. Yine de öykülerin algılanışında bir sorun olduğu belliydi.

Amerikan toplumunun bu öyküleri yadırgamasının nedeni, London'un gerçeklerden uzaklaşması değil, London'un gerçekler karşısındaki konumu olmuştu. London Alaska'yı anlatırken yerli-beyaz adam arasındaki gerilimde çoğunlukla yerlilerden yana tavır almış, en azından tarafsız kalmayı başarmıştı. Güney Denizi yerlilerine bakışında ise, beyaz adamın yanında saf tutuyordu. Dönemin aydın çevreleri, aslında bu duruşu yadırgamış-

tı. London'un gerçek okuyucusu olan alt sınıflar ise, London'un anlattığı yerleri çok uzak bulmuş, öykülere konu olan yöreler ilgilerini çekmemişti. Amerikan toplumunun bilinçaltında Alaska altın peşinde koşmayı ve acıları çağrıştırıyordu ama Büyük Okyanus'taki adları zor söylenir küçük adacıkların çağrıştırdığı hiçbir şey yoktu.

Çok iyi yazılmalarına rağmen ne yazık ki az ilgi gören bu öyküler, hak ettikleri değeri yıllar içinde kazandılar. Artık London'un yazdığı öykülerin en güzel örneklerinden sayılıyorlar. Örneğin Kâfir öyküsü, Rudyard Kipling'in Gunga-Din'iyle kıyaslanıyor; buna da şaşmamak gerek, London'un usta kabul ettiği yazarlardan biri de Kipling'dir.

Cem Yayınevi, Jack London'un bu iki kitabını bir arada, İngilizce asıllarından çevrilmiş ve dipnotlarla zenginleştirilmiş olarak sunmaktan gurur duymaktadır.

KIZIL VEBA

I

Belli belirsiz gözüken dar yol, yığılmış toprak üzerine inşa edilmiş bir demiryolu üstünden geçiyordu. Uzun yıllardan beri bu hatta tren işlememişti. İki yandaki orman setler halinde yükseliyor, ağaç ve yeşil çalılar dalgalar gibi yolu kaplıyordu. Yol bir izden ibaretti. İki kişinin ancak yan yana geçebileceği kadar bir genişliği vardı. Vahşi hayvanlara özgü patikalara benziyordu.

Yolda paslı demir parçaları görülüyordu. Büyük olasılıkla, yol kenarındaki çalılıkların altında raylar ve traversler vardı. Kimi yerde gelişen kökleriyle bir rayı havaya kaldıran bir ağaç görülüyordu. Ağacın kaldırdığı ray bir traversi yerinden oynatmıştı. Daha altta, ağaçlardan dökülen yapraklarla yarı yarıya gizlenmiş taşlar duruyordu. Rayla travers birbirine sarılarak havaya doğrulmuş, garip biçimli bir görüntü oluşturmuştu. Demiryolu çok eskiydi ama darlığından tek hatlı olduğu hâlâ anlaşılıyordu.

İhtiyar bir adam ve bir erkek çocuk keçiyolunda ağır adımlarla yürüyorlardı. İhtiyar yılların ağırlığıyla ezilmiş gibiydi. Felçli organları titriyor, ancak bastonunun yardımıyla yürüyordu. Başını güneşten korumak için keçi derisinden kalın bir şapka giymişti. Şapkanın altından bir tutam seyrek, kirli beyaz saç fırlamıştı; kıvrılmış geniş bir yapraktan ustaca yapılmış bir tür güneşlik gözlerini ışıktan koruyordu. Adam keçiyolunda yürürken gözleri önündeydi, dikkatle adımlarına bakıyordu. Göbeğine dek uzanmış karışık sakalı, saçları gibi ağarmıştı. Büyük bir yoksulluk seziliyordu halinden. Adamın omuzlarından göğsüne doğru, keçi derisinden yapılmış kirli bir giysi sarkıyordu. İnce kol ve bacaklarından, derisinin kırışıklarından ilerlemiş yaşı belli oluyordu. Kollarında ve bacaklarında yara izleri, morluklar vardı. Uzun zamandır doğayla savaş verdiği anlaşılıyordu.

Çocuk önden yürüyordu ama güçlü bacaklarını kendisini izleyen ihtiyar adamın adımlarına uyduruyordu. Çocuğun üs-

tünde de hayvan derisinden bir giysi vardı. Kenarları parçalanmış ayı postundan yapılmış giysinin ortasındaki delikten başını geçirmişti.

Çocuk yaklaşık on iki yaşlarındaydı, kulağının yanında yeni kesilmiş bir domuz kuyruğu taşıyordu. Öteki elinde orta boy bir yayla ok vardı. Sırtında içi oklarla dolu bir sadak, iple bağlanıp boynundan geçirilmiş bir kından av bıçağının sapı görülüyordu. Böğürtlen benzeri kararmış çocuğun yürüyüşü kedi gibiydi. Gözleri koyu maviydi, bakışları burgu gibi deliciydi; gözlerinin rengi güneşten yanmış derisinin rengiyle garip bir zıtlık oluşturuyordu. Yuvalarında durmadan dönen gözleri, çevrelerindeki her şeyi gözetler gibiydi. Çevresine bakarken burun delikleri hafifçe açılıyor, dış dünyada olup bitenleri sezinlemeye çalışıyordu. İşitme duygusunda da bir hassaslık var gibiydi. Kulaklarını her şeyi işitmeye öyle alıştırmıştı ki, kulak vermeden her sesi kendiliğinden işitiyordu. Hele şimdiki gibi sessizlikte küçük sesleri bile fark ediyor, rüzgârın yapraklara temasını, bir arının ya da sineğin vızıldayışını, uzaktaki denizin çalkantısını, yuvasına girmekte olan bir böceğin ayak seslerini rahatça işitebiliyordu.

Çocuğun bedeni birden tehlike işareti aldı. Hemen gelecek tehlikeye hazırlandı. Görme, işitme ve koklama duyuları aynı anda tehlikeyi haber vermişlerdi. Çocuk elini ihtiyara doğru uzatıp tuttu, ikisi de hareketsiz kaldılar. Önlerindeki toprak yığınının üst kısımlarında bir yerde bir ses olmuştu. Çocuğun bakışı hafif sallanan bir çalılığa dikildi. Tam bu sırada boz renkli büyük bir ayı gürültüyle çalıların arasından çıktı, iki insanı görünce hemen durdu. İnsanları sevmezdi. Huysuzlanmış gibi hırçın homurdandı. Çocuk olacaklara hazırlıklı, yavaşça oku yayına geçirdi, yayın kirişini gerdi; bu sırada gözünü hayvandan ayırmıyordu. İhtiyar adam, kafasındaki yaprağın altında tehlikeyi gözetliyor, arkadaşı gibi o da hiç kıpırdamıyordu. Ayı ve insanlar birkaç saniye karşılıklı birbirlerini süzdüler. Sonra hayvan öfkesi artarak daha çok homurdanmaya başladı, saldıracağı besbelliydi. Çocuk ihtiyara başıyla belli belirsiz bir işa-

ret yaptı, keçiyolundan ayrılmaları ve toprak yığınından aşağı inmeleri gerektiğini anlatmıştı. İhtiyar adam önden giderken çocuk yayı kurulu durumda, geri geri yürüyüp onu izledi; toprak yığınından indiler. Sonra beklediler, kısa bir süre geçince geldikleri yöndeki yaprakların hışırtısı duyuldu. Ayı çekilip gittiğini haber vermişti. Sonra aynı yönde tırmanıp, keçiyolundan yürümeye başladılar. Çocuk yarı şaka yapar yarı heyecanlı bir sesle, "Dede, çok iri bir ayıydı," dedi.

İhtiyar adam başıyla onayladı.

Ardından sesini çocuk gibi incelterek konuştu: "Oğlum, bunlar her gün çoğalıyor. Kim zamanın böylesine değişebileceğini ve Cliff House(*) yolunun böyle tehlikelerle dolu bir olacağını öngörebilirdi? Senin yaşındayken Edwin, San Francisco'dan binlerce adam, kadın ve bebek güzel havalarda buralara gelirdi. Para harcayıp keyiflerine bakarlardı oğlum."

"Para mı dede? Para dediğin nedir? Nasıl şeydir?"

İhtiyar adamın karşılığından önce çocuk elini başına vurdu, parayı hatırlamıştı. Giydiği ayı postunun bir kenarındaki cebe benzeyen deliğe elini soktu, çarpılmış, matlaşmış bir dolarlık gümüş bir para çıkardı. İhtiyar gözleri parlayarak paranın üzerine eğildi. "Gözlerim iyi görmüyor Edwin, bak bakalım, üzerindeki tarihi okuyabilecek misin?" diye mırıldandı.

Çocuk gülmeye başladı.

Neşeyle, "Ne garip adamsın!" dedi, "bu paraların üstündeki küçük işaretlerin bir anlamı olduğuna inandırmaya çalışırsın her zaman."

İhtiyar derin bir iç geçirerek parayı çocuğun elinden aldı, gözlerine yaklaştırdı.

"2012!" diye haykırdı. Sonra kendinden geçerek anlatmaya başladı: "2012! Morgan. O tarihte Büyük Sanayiciler Mecli-

---

(*)San Francisco kentinin batısında, Büyük Okyanus kıyısının kuzey noktasındaki kayalıklarda ilk kez 1863'de inşa edilmiş büyük ve ünlü bir lokanta. Pek çok kez yangınlar sonucu yıkılmış ama yeniden inşa ettirilmiştir. Günümüzde devletleştirilmiş ve Ulusal Dinlence Alanları'nın bir parçası olmuştur.

si tarafından Amerika Cumhurbaşkanı seçilmişti. Bu son basılan paralardan biri olacak. Çünkü 2013 yılında Kızıl Ölüm başgöstermişti. Aman Tanrım, o günleri düşününce tüylerim ürperiyor. Altmış yıl önce. Şimdi o çağı anımsayan son sağ kalmış kişiyim! Söyle bakayım Edwin, bu parayı nerede buldun?" Edwin artık aklı zayıflamış kişilere gösterilen türden bir alçakgönüllülükle dedesinin anlattıklarını dinlemişti.

"Bana bu parayı Hou Hou verdi! Geçtiğimiz ilkbaharda San Jose(*) yakınında keçilerini otlatırken bulmuş. Hou Hou bunun para olduğunu söylüyor. Dede, daha acıkmadın mı? Daha yürüyecek miyiz?"

İhtiyar doları Edwin'e verdikten sonra bastonuna dayanarak keçiyoluna doğru ilerledi, gözlerinde bir oburluk seziliyordu.

"İnşallah torunum Yarık Dudak bir yengeç bulmuştur. Belki iki tane bile bulmuştur! Yengeçlerin kulaklarındaki parçalar çok lezzetlidir. Hele insanın dişleri yoksa... Dedelerini seven senin gibi torunları varsa onlar yengeç avlamayı görev bilirler! Ben çocukken..."

Bu sırada Edwin bir şey görmüş, durmuştu. Parmağını dudağına götürerek dedesine susmasını işaret etti. Yayına bir ok yerleştirip ilerledi, eski bir su kanalına gizlendi. Kanalın içinde patlayan bir boru bir rayı kırmıştı. Çocuk bağ kütükleri arasından geçmek için bir çalılığın yanında duran bir tavşanla karşılaştı. Tavşan duraksıyor, titreyerek Edwin'e bakıyordu. Aralarındaki uzaklık yirmi metre kadardı, fakat ok şimşek gibi doğruca hedefini buldu. Avlanan tavşan bir an inleyerek olduğu yerde kaldı, sonra bir çalılığa doğru kaçmaya çalıştı. Edwin hemen fırladı. Çelik bir yay gibi gerilen kaslarıyla tavşanın üzerine atıldı. Yaralı hayvanı kaptı, bacaklarından tutup başını bir ağaca vurarak öldürdü. Sonra dedesinin yanına geldi, sonraki işlemler için tavşanı ona teslim etti.

(*)Eski adı Santa Clara olan San Francisco Körfezi kenti. Şu anda "Silikon Vadisi'nin başkenti" lakabıyla tanınan zengin bir yerleşim yeri olsa da, 1960lı yıllara dek küçük bir tarım kentiydi.

"Tavşan eti güzeldir ama ben yengeci severim, yengeç daha lezzetlidir. Ha bak, aklıma geldi; ben çocukken..."

Edwin ihtiyarın bitmeyen gevezeliğinden sabırsızlanarak sözünü kesti: "Her şeye dair bu kadar konuşman gerekir mi?"

Gerçi Edwin bu sözü dedesini azarlar biçimde söylememişti ama sözlerinden anlaşılan buydu. Aksanı gırtlağından gelen tınılarla kendisini belli ediyordu, heyecanlı bir biçimde konuşuyordu. Konuşması ihtiyar adamınkini andıran, bozuk bir İngilizceydi.

"Anlamadığım lafları dinlemek beni sıkıyor, bak dede, sen yengeç için 'lezzetli'dir diyorsun ama neden? Yengeç 'yengeç'tir, işte o kadar. Böyle gülünç şeyler söylemenin âlemi var mı!"

İhtiyar adam içini çekti, yanıt vermedi. Konuşmadan yürüdüler. Yakınlarda bir yerlere çarpan dalgaların gürültüsü gittikçe güçleniyordu. Artık ormandan çıkmışlardı. Büyük kum yığınlarının gerisinden deniz göründü. Bu kumların arasında seyrek otlar görülüyordu. Oralarda birkaç keçi otlamaktaydı. Keçileri, hayvan postu giymiş bir küçük çocukla, köpekten çok kurda benzeyen bir köpek koruyordu. Sürünün biraz uzağında ateş yanıyordu. Dumanı yükselmekte olan ateşin yanında başka bir çocuk daha vardı; o da çoban gibi vahşiydi. Çocuğun çevresinde keçileri koruyan kurda benzer birkaç köpek duruyordu. Kıyının yüz metre kadar yakınında, delik deşik kayalar vardı, kayalara çarpan dalgaların uğultusuna hırlamalar karışıyordu. Bu sesler büyük denizaslanlarının kükremeleriydi. Kimileri güneşlenmek, kimileri kavga etmek için sürünerek kıyıya gelmişlerdi.

İhtiyar adam ateşin yandığı yere gitmek için adımlarını sıklaştırdı. Deniz havasını içine çekiyordu.

Oraya vardığında, "Oh! Midyeler!" diye haykırdı titrek sesiyle. Çok sevinmişti. "Oğlum Hou Hou, nedir bunlar? Yengeç mi? Tanrıya şükür! Dedeniz için nasıl da iyi şeyler buluyorsunuz böyle!"

Edwin'le akran görünen Hou Hou yüzünü buruşturdu. Bu buruşturma gülümseme anlamını taşıyordu: "Hangisinden istersen ye dede. İster midyelerden ister yengeçlerden; hepsinden dörder tane var."

Torununun sözlerini işiten ihtiyarın sevincini gören, ona acımadan duramazdı. Taş kesmiş bedeninin izin verdiği kadar çabuk kumun üstüne oturdu, ateşin üzerinden bir kaya midyesini aldı. Ateşin etkisiyle midyenin iki kabuğu da açılmıştı, midyenin içi pişmiş, kayısı rengi olmuştu. İhtiyar adam titrek elinin baş ve işaret parmağıyla midyenin içini çıkarıp ağzına götürdü. Çok sıcak olduğunu öngörmemişti. Ağzı yandığından çiğneyemeden tükürerek fırlattı. Canı çok acımıştı. Bir çığlık attı. Gözlerinden akan yaşlar yanaklarından süzülmeye başladı.

Küçük çocuklar gerçekten vahşiydiler, acımasız neşeleri de vahşiydi. İhtiyarın başına gelenleri çok gülünç bulduklarından kahkahalarla güldüler. Hou Hou zıplayıp duruyor, Edwin kahkahalarla gülerek yerde yuvarlanıyordu. Onların gürültüsünü duyan keçi çobanı çocuk koşarak yanlarına geldi, olanlar anlatılınca o da gülmeye başladı.

"Soğut bunları Edwin. Soğut bunları yavrum," diye yalvardı ihtiyar adam. Bu sırada gözlerinden akan yaşlar yanaklarından süzülüyordu. "Bir tane de yengeç soğut Edwin, biliyorsun deden yengeci çok sever."

Ateşin üstündeki midyelerin kabukları açılırken çıtırdama, küçük bir patlama sesi duyuluyor, midyelerin içinden buhar çıkıyordu. Bunlar, boyları sekiz ila on santim arasında değişen iri hayvanlardı. Çocuklar midyeleri küçük çubuklarla ateşten çekip aldılar, soğutmak için eski bir tahta parçası üzerine dizdiler.

İhtiyar, "Benim zamanımda büyüklerle böyle alay edilmezdi. Onlara saygı gösterilirdi," dedi.

Çocuklar dedelerinin yakınıp söylenmesine aldırmadılar. İhtiyar da bu kez sakınımlı davranıp ağzını yakmadı. Hep bir arada ağızlarını şapırdatarak yemeye başladılar. Yarık Dudak diye çağırılan keçi çobanı üçüncü çocuk daha da gülmek isti-

yordu. Bir ara midyelerden birine biraz kum döktükten sonra ihtiyara uzattı. Dede bunu ağzına atıp çiğnemeye başlayınca diş etlerinde bir sızlama duydu, yüzü korkunç biçimde buruştu. Çocuklar gürültüyle gülmeye başladılar. İhtiyar kendisiyle alay edildiğinin farkına varmamıştı. Yine tükürmeye başladı. Ancak o zaman Edwin acıdı, su dolu kabı uzattı. İhtiyar birkaç kez ağzını çalkaladı.

"Eee, anlat bakalım Hou Hou," dedi Edwin, "yengeçler nerede? Bugün dedemizin iştahı yerinde."

Yengeçlerden söz açılınca ihtiyarın gözleri parladı, ağzı sulandı. Hou Hou ona bir yengeç uzattı. Dıştan bakıldığında yengecin kabuğu ve ayakları tamamdı ama aslında içi boştu. İhtiyar titreyen elleriyle yengecin bir bacağını çabucak kırdı. Ama içinin boş olduğunu anladı.

"Hou Hou oğlum, böyle şakalar yapmasana, bana doğru dürüst bir yengeç ver," diye yalvardı.

"Seninle eğlendik dede, yengeç yok, bir tane bile bulamadım."

İhtiyar adamın buruşuk yüzünden düş kırıklığı okunuyordu. Zavallı adam ağlamaya başladı. Artık çocukların da keyfi kaçmıştı. Hou Hou hemen el çabukluğuyla ihtiyarın yere bıraktığı yengeci aldı, yerine bacakları kırılmış, içinde beyaz eti görünen bir yengeci koydu. Adam kokuyu alınca gözlerini çevirdi, dolu yengeci görünce şaşırdı.

Dedenin neşesi yerine geldi. Asık yüzüne sevinç yayıldı. Önce birkaç kez yutkundu, sonra iştahla yemeye başladı. Bir yandan çocukların anlamını bilmedikleri sözcükler mırıldanıyordu:

"Ah mayonez. Mayonez. Mayonez lazım. Mayonez de lazım, ah o da olsa ne güzel olurdu. Ne yazık, altmış yıldır mayonezi unuttuk gitti. Mayonezin hoş kokusunu koklamayan iki kuşak geçti. Eskiden bütün lokantalarda yengeçle birlikte mayonez verilirdi!" Karnı doyan ihtiyar içini çekti, ellerini çıplak baldırlarına sildi, dalgın gözlerle denize bakmaya başladı. Son-

ra karnı doymuş bir adamın mutluluğuyla belleğinin derinliklerindeki anıları eşelemeye başladı.

"Torunlarım, ben bu kıyıların yaşam dolu günlerini gördüm, biliyor musunuz? O zamanlar pazar günü erkekler, kadınlar çocuklar toplu olarak buralara gelirlerdi. Bu bölgede onlara saldıracak ayılar yoktu, ama yukarda, şu tepede lüks bir lokanta vardı, orada insan canının istediği her şeyi bulabilirdi. O zamanlar San Francisco'da dört milyon insan yaşardı. Oysa şimdi, bu kentte kırk kişi kalmamıştır. Deniz teknelerle, vapurlarla doluydu. Bunlar Golden Gate'e(*) gelir giderdi. Gökyüzünden güdümlü balonlar, uçaklar geçerdi. Bunlar saatte üç yüz kilometre hız yapardı. Evet, New York San Francisco arasında posta servisi yapan uçak şirketlerinin sözleşmesinde istenen hızın en düşük düzeyiydi üç yüz kilometre. O zamanlar, girişimci bir Fransız saatte dört yüz elli kilometre yapan bir uçak önermişti. Ancak geri kafalılara bu hız tehlikeli görünmüştü. Onların ne gördüğü önemli değildi, çünkü Fransız başarıdan yararlanmasını bilen adamdı, büyük veba ortaya çıkmasaydı işleri yoluna sokacaktı. Çocukluğumda, ihtiyarlar ilk uçakları görmüş olduklarını anımsarlardı. Altmış yıl önce, ben sonraki uçakları gördüm."

Yumurcaklar kendi kendine konuşan ihtiyarı dalgınlık içinde dinliyorlardı. Onun anlattıklarının dörtte üçünü bile anlamıyor, dönüp dolaşıp aynı şeyleri anlatmasından sıkılıyorlardı. İhtiyar hayallerini yüksek sesle anlatırken temiz bir İngilizce kullanıyordu, bu dilin çocukların kullandığı kaba sözcüklerle hiç ilgisi yoktu.

"Evet, o zamanlar yengeçler az bulunurdu, çünkü beğenilen bir besin olduğundan onları herkes her yerde avlardı. Yengeç avı için yılda sadece bir ay izin verilirdi. Şimdiyse, bütün yıl

(*)San Francisco Körfezi'nin Büyük Okyanus'a açıldığı yere verilen ad. Buraya daha sonra inşa edilen aynı adlı köprü, San Francisco kentinin simgesi olmuştur. London'un bu kitabı yazdığı yıllarda köprü henüz inşa edilmediğinden, körfezdeki ulaşım gemilerle sağlanıyordu, anılan gemi kalabalığı budur.

yengeç avlamak serbest. Bir düşünsenize, istediğiniz zaman, istediğiniz kadar yengeci burada, Cliff House sahilinde avlayabilirsiniz!"

Tam bu sırada kumullarda otlayan keçiler dağılıp sağa sola kaçıştılar. Üç çocuk hemen ayağa kalktı. Köpekler keçilerin yanında tek başına kalan arkadaşlarına yardım etmek için koşmaya başladılar. Keçi sürüsü, kurtarıcıları insanlara yöneldi. Boz renkli, sıska, yarım düzine kadar hayvan, kumlar üstünde sinerek ilerliyor, korkudan tüyleri diken diken olmuş köpeklere kafa tutuyorlardı. Edwin yabanıl hayvanlara bir ok yolladı, hiçbirini vuramadı. Yarık Dudak'ın bir sapanı vardı, Davut'un Calut'la yaptığı savaşta kullanılan sapana benzerdi.(*) Yarık Dudak'ın bununla fırlattığı taş havada ıslık çalarak uzaklaştı, kurtların arasına düştü. Bunun üzerine kurtlar kaçıştı, arkadaki okaliptüs ormanının karanlıklarında kayboldular.

Kaçışları üç çocuğu çok güldürdü. Savaştan hoşnut döndüler, inleyen ihtiyarın yanına gelip kumlara uzandılar. İhtiyar çok yemişti, yediklerini sindirmekte güçlük çekiyordu. Parmakları açılmış iki eliyle karnını tutarak inliyordu ama konuşmasını sözlerini sürdürdü:

"Tüm sistemler köpükler gibi aniden yok oluverir."(**) İhtiyar, besbelli, eskilerden aklına gelen kimi düşünceleri mırıldanıyordu. "Evet, ancak böyle bir şeydir o ürün. İnsan dünyadaki yararlı hayvanları evcilleştirmiş, aralarında zararlı olanları yok etmiştir. Toprağı kazıp sürmüş, vahşi bitkilerden temizlemiştir. Sonra bir gün, bütün o çalışmaların sonucu ortadan kaybolmuş, insanın emekleri yitip gitmiş, onu yeniden ilkel yaşam içine sürüklemiştir. Yararsız otlar, orman bütün tarlaları

(*) Davut ve Calut ya da David ve Goliath: Bütün kadim dinsel metinlerde bulunan mitolojik kahramanlar. Gelecekteki İsrail Kralı Davut'un Filistinli dev savaşçı Calut'u, bir sapanla attığı taşla gözünden vurup yenmesi üzerine kurulu bir öyküdür.

(**) Amerikalı şair George Sterling'in(1869-1926) bir dizesidir. Sterling, London'un yakın arkadaşı ve yol göstericisidir. London onu *Martin Eden* romanında Brissenden karakteriyle ölümsüzleştirmiştir.

kaplamış ve yırtıcı hayvanlar geri dönüp sürülere saldırmaya başlamışlardır. Demin size yerini gösterdiğim o lüks lokantanın yerinde şimdi kurtlar dolaşıyor!" Bunu anımsarken korkmuş gibiydi, duraksadı, sonra anlatmasını sürdürdü. "Yalnız bir tek kentte dört milyon insan kaybolmuşsa, buralarda vahşi kurtlar dolaşıyorsa, yok olan onca dâhilerin soyundan gelen sizler buraları ele geçiren dört ayaklı yırtıcı hayvanlara karşı kendinizi tarih öncesi silahlarla savunmak zorunda kalmışsanız, bütün bunların nedeni o kızıl renkli ölümdür!"

Bu sıfat, Yarık Dudak için yabancı değildi.

"Bunu söyleyip durur hep," dedi Edwin'e, "kızıl da nesi?"

"Akçaağaçların kızıllığı beni, borazanların çığlıkları gibi hüzünlendiriyor,"(*) dedi ihtiyar adam.

Edwin, "Kızıl, bildiğin kırmızı işte," diyerek soruyu yanıtladı. "Sen bunu bilmezsin, çünkü sen Şoför Oymağı'ndan yetiştin. O aileden gelenler zaten hiçbir şey bilmezler, cahildir hepsi. Ama ben biliyorum. Kızıl, kırmızı demektir."

"Kırmızı kırmızıdır, öyle değil mi?" diye homurdandı. "Bunu kızıl diye söylemek de nereden çıktı?"

Sonra ihtiyara sordu: "Dede, sen hep bizim bilmediğimiz sözcükleri kullanıp duruyorsun. Kızılın anlamı yok ama kırmızı kırmızıdır işte. Neden doğrudan kırmızı demiyorsun?"

"Kırmızı doğru sözcük değil," oldu yanıt. "Veba 'kırmızı' değildi, lâl renkliydi. Ona yakalanan kimsenin yüzü ve bedeni bir saat içinde lâl renkli, yani 'kızıl' oluverirdi. Ben biliyorum, ben o vebaya tutulanları gördüm. Onun için Kızıl Veba demek en uygunudur."

"Bence kırmızı derdimizi anlatmak için yeterlidir," diyerek itirazını sürdürdü Yarık Dudak. "Babam da başka sözcük kullanmıyor. Birçok insanın kırmızı ölümle yok olduğunu söylüyor."

"Senin baban sıradan bir adamdır, cahil ve sıradan bir adam," dedi ihtiyar, sinirlendiği belli oluyordu. "Şoförlerin ne

(*)Kanadalı şair Bliss Karman'ın (1861-1929) bir dizesinden alıntıdır.

demek olduğunu biliyor musun? Büyükbaban Şoför, eğitim nedir bilmeyen bir uşaktı. Neyse, büyükannen kökeni bakımından iyi bir soydandır. O bir hanımefendiydi, ne yazık ki soyundan gelenler ona hiç benzemediler. Temescal Gölü'nde(*) balık avlarken onlara rastlayışımı unutmam mümkün mü?"

Edwin, "Eğitim ne demek?" diye sordu.

"Kırmızıya kızıl demek işte!" Yarık Dudak alay ediyordu, ihtiyara açıkça saldırmaya başladı: "Babam bana anlattı, o da babasından dinlemiş, karısı Santa Rosa'lıymış,(**) kadının önemli biri olmadığına da eminmiş. Kırmızı Ölüm'den önce de 'et askıcısı'ymış. Ben 'et askıcısı'nın ne olduğunu bilmiyorum, belki sen bana söylersin Edwin."

Ama Edwin bilmediğini anlatır biçimde başını salladı.

"Bu doğru, o bir hizmetçiydi," diye itiraf etti ihtiyar. "Fakat çok iyi bir kadındı, senin annen onun kızıydı. Vebadan sonraki günlerde, kadın soyuna nadir rastlanır olmuştu. O babanın dediği gibi bir 'et askıcısı' olsa da, bence bulunabilecek en iyi eşti. Fakat ataların hakkında bu sözcüklerle konuşman hiç doğru değil!"

"Babam Şoförler soyunun ilk karısının bir hanımefendi olduğunu söylemişti..."

"Hanımefendi ne demek?" diye sordu Hou Hou.

"Hanımefendi Şoför karısı demektir," diye çabuk bir yanıt verdi Yarık Dudak. "Şoförler soyunun ilk adamı Bill, daha önce söylediğim gibi, basit bir adamdı," dedi ihtiyar adam, "fakat eşi bir hanımefendiydi, gerçek bir hanımefendi. Kızıl Ölüm'den önce, Amerika'yı yöneten on iki büyük sanayiciden biri olan Van Warden'in karısıydı. Bir milyon dolarlık bir adamdı bu, duyuyor musun Edwin? Şimdi senin cebindeki para türünden, bir milyondan daha çok serveti olan bir adamdı o.

(*) Oakland'ın kuzeydoğusundaki tepelerde küçük bir göl. XIX. yüzyıl boyunca, San Francisco Körfezi'nin en önemli içme suyu kaynağı olmuştur.

(**)Eski adı Sonoma olan San Francisco bölgesi kenti. London'un ölmeden önce yaşadığı ünlü çiftliği bu kent sınırları içindeydi.

Sonra ardından Kızıl Ölüm gelip çattı. O zaman bu kadın Bill adlı bir şoförün karısı oldu. Bu adam, karısını döverdi hep. Ben gözlerimle gördüm. İşte Yarık Dudak, senin büyükannen böyle bir kadındı."

Bu tartışma sırasında, Hou Hou yattığı yerde ayağıyla kumları kazarak gülüyordu. Birden bir çığlık attı. Ayağının baş parmağı sert bir cisme çarpıp sıyrılmıştı. Hemen kalktı, ayak baş parmağı ile açtığı deliği incelemeye koyuldu. Diğer çocuklar da yanına geldiler, üçü birden elleriyle kazarak deliği büyüttüler. Kazılan yerden üç iskelet çıktı. Bunlardan ikisi yetişkin, biri henüz büyüme çağındaki bir insanın iskeletiydi. İhtiyar da dizleri üstünde emekleyerek çukurun başına geldi, eğilip baktı.

"Bunlar Kızıl Veba'nın kurbanları," dedi. "Bakın, bu iskeletlere her yerde rastlayabilirsiniz. Kim bilir, belki bulaşıcı hastalıktan korkup kaçan, burada ölen bir ailenin iskeletleridir. Kızıl Veba'ya yakalanıp bu kumsalda can vermişlerdir. Bunlar... Ne yapıyorsun Edwin?"

Edwin elindeki çakının ucuyla bir kafatasının çenesindeki dişleri çıkarmaya başlamıştı.

"Bu dişlerle kolye yapacağım," dedi.

Diğer iki çocuk da arkadaşları gibi çakılarını çıkarıp iskeletlerin dişlerini sökmeye başladılar. İhtiyar inleyerek söyleniyordu.

"Aman Tanrım, sizler vahşisiniz, gerçek vahşi. Demek insan dişlerini süs olarak kullanma modası yeniden başlıyor. Gelecek kuşak burunlarını ve kulaklarını deldirecek, hayvan kemikleriyle, midye, istiridye kabuklarıyla süslenecek. Bundan kuşkunuz olmasın. Günün birinde insan soyu uygarlığa doğru yeni bir kanlı yola girmeden önce giderek ilkel karanlıklara dalmaya mahkûmdur. Şimdi topraklar, bir biçimde hayatta kalmış bu kadar insan için çok geniştir. Fakat bu insanlar artacak, çoğalacak, birkaç kuşak sonra toprağı az bulacaklar ve birbirlerini öldürmeye başlayacaklar. Kötü bir işaret bu. Uğur-

suz bir işaret! Birkaç kuşak sonra insanlar düşmanlarının kafa derilerini soyacak, bunları süs diye bellerine sarıp taşıyacaklar. Edwin, torunlarımın içinde en merhametli, uslu ve terbiyeli olan sensin, böyle süslere özenme. Bani dinle oğlum, at şunları, at elinden."

Bu sözler üzerine Yarık Dudak, "Anıma geveze adam!" diye homurdandı. Çocuklar üç iskeletin de dişlerini sökmüşlerdi.

Bunları aralarında paylaşmaya koyuldular. Pek ciddi davranıyorlardı. Üçünün de hareketleri kesin ve canlıydı. Ara sıra öfkeyle tartışıyorlardı. Tek heceli sözcükler, en çok da kısa cümlelerle anlaşıyorlardı. Sonra keşfettiklerinden duydukları hoşnutlukla ihtiyarın çevresinde oturdular. Dişleri havaya fırlatıp tutarak oynamaya başladılar. Onların konuşmalarının yanında, ihtiyar adamın konuşması, kitaplardan alıntılanmış saçma bir gürültü gibi kalıyordu. Çünkü, bu çocukların dünyasında sözdizimi ve anlatım gibi özellikler gereksiz fazlalıklardı.

Bir ara Yarık Dudak, "İhtiyar, bize yine kırmızı ölümden söz etsene," dedi.

"Kızıl ölüm desenize şuna," dedi Edwin.

"Ve şu garip dili kullanma dede," diye ekledi Yarık Dudak. "Biraz anlayışlı ol, diğer Santa Rosalılar nasıl konuşuyorsa öyle konuş, senden başka kimse böyle konuşmuyor."

II

İhtiyar adam kendisinden konuşmasını istedikleri için gururlanmış gibiydi. Boğazını temizledikten sonra söze başladı.

"Yirmi-otuz yıl kadar önceleri yaşam öykümü anlatmamı isteyenler olurdu. Bugün gençlik geçmişle gittikçe az ilgileniyor."

"Yine aynı terane!" diye bağırdı Yarık Dudak, "şu gülünç konuşmanı kes de bizim anlayabileceğimiz dilden anlat,"

Edwin, "Sus be, yoksa dede öfkelenir de anlatmaz, biz de bir şey öğrenemeyiz. Konuşması bizimkine benzemiyorsa bu onun suçu değil."

"Haydi dede anlatsana," diye yalvaran bir sesle araya girdi Hou Hou. Gerçekten ihtiyar adam bayağı öfkelenmişti. Şimdi konuyu değiştirerek şimdiki çocukların saygı eksiği ve dünyanın ilk çağlarındaki barbarlığına dönen insanlığın üzücü alınyazısı üstüne büyük bir söylev vermek istiyordu.

Öykü yeniden başladı.

"O zamanlar dünyada pek çok insan vardı. Yalnız San Francisco kentinde dört milyon insan yaşardı..."

"Milyon nedir?" diyerek ihtiyarın sözünü kesti Edwin.

İhtiyar ona sevecen gözlerle baktı.

"Evet, ondan sonrasını saymasını bilmezsin, bunu biliyorum. Fakat sana bir milyonun ne olduğunu anlatacağım. İki elini kaldır. İki elinde on parmak olduğunu görüyorsun. Tamam. Şimdi buradan bir kum tanesi aldım. Hou Hou, elini uzat bakayım." Aldığı kum tanesini Hou Hou'nun avucuna koydu. "Bu kum tanesi Edwin'in on parmağının yerine geçer. Şimdi buna başka bir kum tanesi ekliyorum. İşte bir on parmak daha oldu. Bunun ardından üçüncü, dördüncü, beşinci kum tanelerini ekliyorum, onuncu kum tanesine kadar bu işlemi sürdürüyorum. Edwin'in on parmağının on katını oluşturuyoruz. Bu sayının adı, 'yüz'dür. Şimdi bu 'yüz' sözcüğünü unutmayın. Şuradan çakıltaşı alıyorum, onu Yarık Dudak'ın avucuna koyuyorum. Bu da on adet kum tanesi sayılıyor. Ya da on kere on

parmağı, yani yüz parmağı anlatır. Şimdi on tane çakıltaşı koyuyorum ki, bu da bin parmak demek oluyor. İşleme devam ediyorum: Bir midye kabuğu aldım, bu on çakıltaşı eder, yani yüz kum tanesi ya da bir parmak demektir."

İhtiyar sabırla, birbiri ardından yaptığı yinelemelerle çocukların kafasında biraz olsun bir sayı anlayışı oluşturdu. Sayılar büyüyor, sayıları simgeleyen yeni nesneleri çocukların avuçlarına koyuyordu. Milyona gelince, bunu çocukların iskeletlerden söktükleri bir dişle simgeledi. Sonra dişleri bir yengecin kabuğuyla çarparak milyarı onlara anlattı. Milyardan büyük sayıları anlatmadı, çünkü dinleyicilerinin yorulduğunu sezmişti.

"Evet işte o zamanlar San Francisco'da dört milyon insan vardı. Yani dört dişin gösterdiği kadar."

Çocukların bakışları şimdi dişlerden çakıltaşlarına, çakıltaşlarından kum tanelerine, kum tanelerinden Edwin'in kaldırmış olduğu ellerinin parmaklarına kayıp gidiyordu. Daha sonra bu bakışlar küçükten büyüğe olmak üzere yer değiştirdi, şimdiye dek duymadıkları büyük rakamları anlamaya çalıştılar.

"Dört milyon insan çok fazla insan demektir," dedi Edwin.

"Evet oğlum, iyi anladın, şimdi kıyılardaki kum taneleriyle başka bir karşılaştırma yapabilirsin. Bu kıyıdaki kum tanelerinden her birinin bir erkek, bir kadın, bir çocuk olduğunu düşünelim! İşte o zamanlar San Francisco'da dört milyon insan yaşamaktaydı, üstünde bulunduğumuz bu koyu da kapsayan büyük bir kentti burası. İnsanlar, koyun çevresine, kentin dışındaki tepelere, vadilere kadar yayılıp yerleşmişlerdi. Kentin çevresindekilerle birlikte yedi milyon insan yaşardı bu bölgede. Yedi diş... Yani yedi dişin simgelediği kadar insan!" Bu sayıyı iyice anlayabilmek için yeniden gözlerini dişlere, çakıl taşlarına, kum tanelerine ve Edwin'in parmaklarına çevirdiler.

"Bütün dünya insan doluydu. 2010 yılındaki nüfus sayımında dünyadaki insanların sekiz milyar olduğu saptanmıştı. Sekiz milyar, yani sekiz adet yengeç kabuğu. O zamanlar, şu an ya-

şadığımız zamana hiç benzemiyordu. İnsanlık, yiyecek temininde şaşılacak denli uzmanlaşmıştı. Ne kadar çok yiyecek bulursa o kadar çok çoğalıyordu. 1800 yılında, sadece Avrupa kıtasında 107 milyon insan yaşıyordu. Yüz yıl sonra, bir avuç kumun simgelediği kadar Hou Hou, yüz yıl sonra, 1900'de Avrupa'nın nüfusu beş yüz milyon kişiye yükselmişti; beş avuç kum kadar, yani bir diş. Bu da yiyecek temininin nasıl ilerlediğini kanıtlar bize. 2000 yılında ise, Avrupa'da bir buçuk milyar insan yaşıyordu. Dünyanın geri kalanı da böyle kalabalıktı. İşte Kızıl Ölüm insanları yok etmeye başladığı sırada dünya nüfusu sekiz milyardı.

Veba kendini gösterdiğinde, yirmi yedi yaşında bir delikanlıydım. San Francisco Koyu'nun diğer yakasındaki Berkeley'de(*) yaşıyordum. Hatırlarsın Edwin, bir gün seninle şu yönde taş binalara rastlamıştık. İşte o sırada burada otururdum. İngiliz edebiyatı profesörüydüm."

Bu sözlerin büyük bir bölümü çocukların kavrayış yeteneklerini aşıyordu. Bununla birlikte, geçmişe ait bu öyküyü, biraz bulanık olsa da kavramaya çalışıyorlardı.

Yarık Dudak, "O binalarda sen ne iş yapıyordun?" diye sordu.

"Hatırlarsın, baban sana bir zamanlar yüzme öğretmişti." Yarık Dudak onayladı. "Tamam, işte biz de California Üniversitesi'nde, –o zamanlar o taş evlerin adı buydu– delikanlılara ve genç kızlara çeşitli bilgileri öğretiyorduk. Onlara düşünmeyi, zekâlarını geliştirmeyi öğretiyorduk. Biraz önce size kum taneleriyle, çakıltaşlarıyla, diş ve yengeç kabuklarıyla öğrettiğim işlemleri, çeşitli kentlerde kaç kişinin yaşamakta olduğunu öğretiyorduk. Bundan başka, öğretilecek pek çok şey vardı. Bu gençlere 'öğrenci' adı veriliyordu. O binalarda geniş salonlar, yani sınıflar vardı, oralarda ben ve öteki profesörler ders verirdik. Şimdi üçünüze bir şeyler anlattım ya, o zamanlar verdiğim

(*)San Francisco Körfezi'nin doğu kıyısında kent. Sahil şeridinde, güneyde Oakland, kuzeyde Albany kentleri arasında yer alır.

dersi dinleyen elli-altmış kadar öğrenci vardı. Onlara kendilerinden önce yaşamış kişilerin yazdıkları kitaplardan söz ederdim, kimi zaman yaşamakta olanların kitaplarından da söz ettiğim olurdu."

"Bütün yaptığın iş bu muydu, durmadan konuşmak, konuşmak, konuşmak?" diye sordu Hou Hou, "o zamanlar yiyecek et bulmak için kimler avlanırdı? Keçilerin sütlerini kim sağardı? Kim balık tutardı?"

"Yerinde bir soru Hou Hou, yerinde bir soru. Anlatayım, az önce söylediğim gibi yiyecek maddeleri o zamanlar boldu. Çünkü hepimiz aklı başında insanlardık. Kimilerimiz yalnızca yiyecek işleriyle uğraşır, kimilerimiz o sırada başka işler yapardı. Sizin dediğiniz gibi, ben de konuşurdum. Buna karşılık olarak bana yiyecek verirlerdi. Hem de bol ve güzel yiyecekler. Altmış yıldan beri öyle nefis şeyler tatmadım, bundan sonra da tadamayacağım herhalde. Kanımca eski uygarlığımızın en güzel yanı bol çeşitli ve nefis yiyecekleriydi. Ah, torunlarım, o güzel yiyecekleri yiyerek geçen hayatımıza gerçekten hayat derim ben!"

Çocuklar dikkatle ihtiyar adamı dinliyorlardı. Kavrayamadıkları yerleri de ihtiyarın bunaklığına veriyorlardı. İhtiyar yine konuşmaya başladı:

"O zamanlar, yiyecek üretenlere 'özgür insanlar' denirdi. Ama bu sadece bir şakaydı. Topraklara ve aletlere, makinelere sahip olan biz yönetici sınıftık. Üreticiler yönetici sınıf için canla başla çalışırlardı. Üreticilerin çok çalışarak ürettikleri üründen yeteri kadarı kendilerine bırakılıyordu."

"Ben ormana yiyecek aramaya gittiğimde, birisi benim bulduğum yiyeceği elimden almaya çalışırsa onu öldürürüm!" dedi Yarık Dudak.

İhtiyar adam güldü.

"Ama oğlum, toprak, orman ve makinelerin hepsinin sahibi bizdik, bizim olan işçi bizim için üretmeyi nasıl kabul etmeyecek? Kabul etmezse açlıktan ölür. Bu yüzden işçi çalışmayı, yi-

yeceğimizi sağlamayı, giyeceğimizi yapmayı ve bize binbir midye kabuğu vermeyi seçiyordu! Yani binlerce tatlı ve zevk verici şeyi bize kendi rızasıyla veriyordu! Uzatmayalım, ben o zamanlar Profesör Smith'tim. Profesör James Howard Smith. Derslerim çok revaçtaydı. Birçok delikanlı, birçok genç kız. Başkalarının yazdığı yapıtlardan söz etmemden hoşlanırlardı.

O günlerde çok mutluydum. Yediklerim çok güzeldi. Ellerim yumuşacıktı, çünkü zor işler görmezdim. Bedenim temiz ve sağlıklıydı, giysilerim de iyi kumaştan, temiz ve yumuşaktı." Bunu söyledikten sonra, keçinin derisinden yapılma giysisine tiksintiyle baktı. "Giysilerimiz böyle değildi. Hatta işçilerimiz bile bundan daha güzel ve temiz giysiler giyerlerdi. Kendimize iyi bakar, temizliğe özen gösterirdik. Her gün birkaç kez elimizi yüzümüzü yıkardık. Sizler ancak suya düştüğünüz ya da yüzdüğünüz zaman yıkanabiliyorsunuz, değil mi?"

"Sen de yıkanmıyorsun!" dedi Hou Hou.

"Biliyorum, biliyorum, ben iğrenç bir ihtiyarım. Ama artık zaman değişti. Bugünlerde kimse yıkanmıyor, temizlik araçları yok. Altmış yıldır sabun yüzü görmedim. Sizler 'sabun'un ne olduğunu bilmezsiniz ama şimdi size sabunu öğretmekle uğraşacak değilim, çünkü Kızıl Ölüm öyküsünü anlatmak istiyorum. Hastalığın ne demek olduğunu biliyorsunuz. Önceleri, hastalık denirdi. Hastalıkların kötü mikroplardan ileri geldiği kabul edilirdi. Mikrop, bu sözcüğü hatırınızda tutun. Mikrop küçük bir şeydir. İlkbaharda köpeklere yapışan kenelerden de küçük, yani öyle küçüktür ki gözle görmek olanaksızdır."

Hou Hou kahkahalarla güldü:

"Ne tuhafsın dede, görünmeyen şeylerden söz ediyorsun. Göremiyorsak var olduklarını nereden biliyoruz? Bilmek istiyorum. Göremediğin bir şeyi nasıl bilebilirsin?"

"Çok güzel soru Hou Hou, güzel bir soru. Biz onların bazılarını görebiliyorduk. O zamanlar elimizde mikroskop ve ultramikroskoplar vardı. Gözlerimizi yaklaştırdığımız bu aygıtlarla nesneler gerçekte olduklarından daha büyük olarak gözü-

kürlerdi. Hatta varlığını bilmediğimiz şeyleri de görebiliyorduk. Ultramikroskopların en iyileri bir mikrobu kırk bin kez büyütüyordu. Kırk bin, yani kırk midye kabuğu. Bir başka yöntemle, film gösterici dediğimiz aygıtlarla zaten büyümüş olan bu mikroplar binlerce kez daha büyütülebiliyordu. Böylece gözümüzle göremediğimiz bu mikropları, aygıtların yardımıyla görüp inceleyebiliyorduk. Elinize birer kum tanesi alın, bunu kırarak on parçaya bölün, sonra bu parçalardan birini daha yeniden on parçaya bölün, bu biçimde güneş batana dek bölme işini yaparsanız, söz ettiğim mikroplardan birinin küçüklüğüne ulaşmış olursunuz."

Çocukların inanmadığı her hallerinden belliydi. Yarık Dudak burnunu çekerek surat asıyor, Hou Hou gizlice gülüyordu. Edwin onları sertçe susturdu.

"Orman kenesi köpeklerin kanını emer, ama mikrop çok küçük olduğundan doğrudan kan yoluyla insanın gövdesine girer ve orada milyonlarca yavru üretir. O zamanlarda, bir insanın kanında bir milyon mikrop bulunurdu, yani bir yengecin simgelediği kadar mikrop, onlara mikro organizmalar da derdik. Bu mikroplar hastalığa yol açarlardı. Bu mikropların birçok değişik türü bulunurdu, bu türlerin sayısı gördüğünüz kumsaldaki tüm kum taneleri kadar çoktu. Bu mikrop türlerinin hepsini bilmiyorduk. Mikro organizmaların dünyasını görebilmeye başlamıştık ama bu dünya hakkında bildiklerimiz pek azdı. Bildiğimiz az sayıda şey şunlardı: 'Bacillus Anthracis'i,(*) 'micrococcus'u,(**) 'bacterium termo'yu(***) ve 'bacterium lactis'i(****) biliyorduk. 'Bacterium lactis', bugün keçi sütünü mayalamak için kullandığımız şeydir Yarık Dudak. Daha birçok ad var..."

(*) Şarbon hastalığına yol açan bakterinin adı.
(**) Septik artrit, menenjit, zatürree gibi hastalıklarda tetikleyici etkisi olabilen bir bakteri türü.
(***) Isıya duyarlı bakteriler.
(****) Laktik asit bakterisi. Bu bakteriyle yapılan fermantasyon, örneğin sütten peynir ve yoğurt yapımı, Cilalı Taş Devri'nden beri kullanılmaktadır.

İhtiyar bu sözlerinden sonra mikroplar ve türlerine ilişkin bilimsel açıklamalara girişti. Uzun ve karışık cümlelerle bir sürü Latince sözcük saydı. Çocuklar ihtiyarın anlattıklarından bir şey anlamadıkları için yüzlerini buruşturarak gözlerini okyanusa dikmişler, uzaklara bakıyorlardı. Ağdalı sözlerle hâlâ konuşan ihtiyar adamı unutmuşlardı bile.

En sonunda Edwin dayanamayarak, "Ama Kızıl Ölüm'ü anlatacaktın," dedi. İhtiyar hemen kendisini topladı; bir anda altmış yıl öncesine gitmiş, sınıfta mikroplar üzerine kuramsal bilgilerle dolu bir ders vermeye başlamıştı.

"Evet, Edwin, unuttum işte. Kimi zaman geçmişin anısı beni öyle sarıyor ki, keçi derisine sarılmış kirli bir ihtiyar olduğumu, torunlarımın sessiz, ilkel bir dünyada çoban olduklarını unutuyorum. 'Tüm sistemler köpükler gibi aniden yok oluverir,' işte bizim muhteşem uygarlığımız böyle yok olup gitti. Ben çok yorgun bir ihtiyarım şimdi. Santa Rosa Oymağı'ndan bir insanım. Bu oymaktan bir kızla evlendim. Oğullarımdan ve kızlarımdan bir kısmı Şoförler Oymağı'ndan kişilerle, kimileri Sacramentolularla,(*) kimileri de Palo-Altolularla(**) evlendiler. Sen Yarık Dudak, Şoförler Oymağı'ndansın, sen Edwin Sacramentolulardansın, Hou Hou sen de Palo-Altolulardansın. Sizin oymaklarınız adlarını, öykülerini anlatacağım, yakınlarda yerleşmiş eğitim kurumlarından alıyor. Orası Stanford Üniversitesi(***) adıyla anılırdı evet, şimdi hatırladım. Çok açık. Ben size, Kızıl Ölüm'ü anlatacaktım. Öykünün neresindeyiz şimdi?"

"Mikropları anlatıyordun dede," dedi Edwin, "şu gözle görülmeyen ama insanları hasta eden mikropları."

(*) California eyaletinin başkentidir.

(**) San Francisco Körfezi'nde, Santa Clara kentinin kuzeybatı köşesinde küçük bir yerleşim yeri.

(***) Tam adı Leland Stanford Junior Univercity olan özel Amerikan üniversitesi. San Francisco'nun 40 km güneydoğusunda, Palo-Alto bölgesindedir. 2000li yılların başı itibariyle, dünyanın en büyük 3. bütçesine sahip üniversiteydi.

"Evet, orada kalmıştım. Bu mikroplardan birkaçının bedenine girdiği ilk anda, insan bunun farkına varamaz. Fakat bu mikroplardan her biri bölünüp iki mikrop olur, bu yolla kısa sürede çoğalırlar, insan bedeninde milyonlarca mikrop yaşar hale gelir. Artık o insan hastadır. Bir enfeksiyona yakalanmıştır, bu enfeksiyon da bedenine giren mikrobun adıyla anılır. Bu kızamık olabilir, grip olabilir, sarıhumma olabilir, bu hastalığın binlerce değişik türü olabilir.

Bu mikropların ilginç bir özelliğinde sıra. Bunlar insan bedeninde yaşamak için, hep yeni türlerle saldırırlar. Uzun, çok uzun yıllar önce, dünya üzerinde çok az sayıda insan yaşarken, hastalık sayısı da çok azdı. Fakat insan nüfusu artıp, insanlar büyük kentler ve uygarlıklarda bir arada yaşamaya başlayınca yeni hastalık türleri belirdi, insan bedenine yeni mikrop türleri girmeye başladı. Bu türler milyonlarca, milyarlarca insanın ölümüne neden oldular. Çok sayıda insan balık istifi gibi sıkışık halde yaşamaya başlayınca, çok daha korkutucu mikrop türlerinin saldırısına uğramaya başladılar. Benim yaşadığım zamanlardan çok daha önce, ortaçağlarda, Kara Veba denen bir hastalık Avrupa'yı silip süpürdü. Bunu Avrupa boyunca birkaç kez yineledi. İnsanların çok kalabalık yaşadıkları yerlerde, verem hastalığı yayıldı. Benim yaşadığım zamandan yüz yıl önce, hıyarcıklı veba(*) görüldü. Afrika'da uyku hastalığı vardı. Bakteriyologlar tüm bu hastalıklara karşı savaştılar, onları yok etmeye çalıştılar; tıpkı sizin keçi sürülerinize saldıran kurtlara, üzerinizde uçan sivrisineklere yaptığınız gibi. Bakteriyologlar..."

"Ama dede, onları ne adla çağırdığını anlamadım," dedi Edwin.

"Sen Edwin, bir keçi çobanısın. Görevin keçileri gözlemek. Onlarla ilgili bilgin çok. Bir bakteriyolog da mikropları gözler. Tıpkı senin gibi, o da mikroplar hakkında bilgi sahibidir. Sonra, dediğim gibi, bakteriyolog mikroplarla savaşır ve onları yok

(*)Bubonik Veba'nın halk arasındaki adı. En yaygın veba türüdür. Lenf bezlerinin hastalık nedeniyle şişip aldığı biçim nedeniyle bu adı almıştır.

eder, tabii her zaman değil. Bir zamanlar cüzam vardı, korkunç bir hastalıktı. Ben doğmadan yüz yıl önce, bakteriyologlar cüzama yol açan mikrobu keşfettiler. Onun hakkında her şeyi öğrendiler, resimlerini bile çizdiler. Ben o resimleri gördüm. Fakat o mikrobu öldürmenin yolunu bulamadılar. 1894'te adına Pantoblast Vebası(*) denen ve Brezilya adındaki ülkeyi kırıp geçiren bir hastalık belirdi, bu hastalık milyonlarca kişiyi öldürdü. Bakteriyologlar bu hastalığın mikrobunu da bulup yok ettiler, hastalık daha fazla yayılamadı. Adına serum dedikleri bir şey yaptılar, bu serum hastanın bedenine verildiğinde, insanı öldürmeden önce Pantoblast mikrobunu öldürmeyi başarıyordu. 1910'da ise pellagra(**) ve sonra kancalıkurt hastalıkları belirdi. Bunlar bakteriyologlarca kolaylıkla yok edilen hastalıklardı. Ama 1947'de daha önce hiç rastlanılmayan bir hastalık ortaya çıktı. Bu hastalık bebeklerde görülüyor, on hafta, hatta daha kısa sürede bebeklerin ellerini ayaklarını oynatmasını, yiyip içmesini engelliyor, onları hareketsiz bırakıyordu. Bakteriyologlar on bir yıl boyunca bu özel mikrobu keşfedip bebekleri kurtarmak için çalıştılar.

Tüm bu hastalıklara karşın, hatta yeni beliren diğerleri de varken, insan nüfusu giderek daha büyük bir hızla artıyordu. Bu yiyecek bulmadaki kolaylığın bir sonucuydu. Yiyecek ne kadar kolay bulunuyorsa, insan sayısı o denli hızlı artıyordu; bu insanlar bir arada yaşamak için bir araya toplandıkça da, yeni hastalıklara yol açan yeni mikrop türleri beliriyordu. Aslında, alarm zilleri çalmıştı. Soldevertzsky, daha 1929 gibi erken bir tarihte, bakteriyologları yeni mikrop türlerine karşı savaşta zaferin garanti olmadığı konusunda uyarmıştı. Bilinenlerden yüzlerce kat güçlü bir mikrobun ortaya çıkabileceğini,

---

(*) London şiddetle patlamak ve solumak sözcüklerinden oluşan kurmaca bir sözcükle, vebanın ciğerlere sirayet ettiğinde aldığı biçim olan pnömanik vebaya gönderme yapıyor.

(**)Nikotinik asit eksikliğinden kaynaklanan, derinin ışığa maruz kalan yerlerinde eritem oluşması, buradaki epidermin dökülmesi ve ishalle beliren hastalık.

milyonlarca, belki de milyarlarca insanı öldürebileceğini söylemişti. Gördüğünüz gibi, mikro organik dünyanın bilinmezliği sona ermişti. Bu dünya hakkında çok şey biliniyordu ve bu dünyadaki mikrop ordularının zaman zaman ortaya çıkıp insan soyundan pek çok kişiyi öldürmesine karşı hazırlıklı bulunuluyordu. Ne yazık ki, aslında tüm bilinenler, bu mikropların insanları öldürme yeteneğine sahip oldukları ve şu kumsaldaki kum taneleri kadar çok olduklarıydı. Bu mikro organizmalar dünyasından yeni saldırılar olabilirdi ama insan yaşamı kendisini 'sonsuz doğurganlık' sayesinde koruyacaktı; Soldevertzsky'nin kuramının adı buydu, kendisinden önceki insanların söylediklerini bu sözcüklerle birbirine bağlıyordu."

Tam bu sırada Yarık Dudak ayaklarını oynattı, yüzünde sıkıntılı bir ifade belirmişti.

"Dede," dedi, "bu gevezeliklerin içimi karарttı. Bize Kızıl Ölüm'ü anlatmayacak mıydın? Anlatmayacaksan hemen söyle de, konakladığımız yere geri dönelim."

İhtiyar çocuğa bakıp sustu, handiyse ağlayacaktı. Göz pınarlarında yaşlar belirirken, seksen yedi yıllık yaşamının ağırlığı üzerine çöktü.

"Otur yerine," dedi Edwin sinirlenerek. "Dede güzel anlatıyor. Kızıl Ölüm'e gelmeden önceki olayları anlatıyor, değil mi Dede? Olanları tam olarak anlamamız gerek. Onun için, yerine otur Yarık Dudak. Haydi anlatsana dede."

III

İhtiyar gözyaşlarını kirli parmaklarıyla sildi. Sonra titrek sesine bir güç vererek öyküsünü anlatmayı sürdürdü.

"Evet, 2013 yazında anlatacağım veba ortaya çıktı. Çok iyi anımsıyorum, o zamanlar yirmi yedi yaşındaydım. Telsiz telgraflar çalışınca..."

Yarık Dudak sıkıntısını gösteren bir hareket yapınca, ihtiyar öyküsünü daha çabuk anlatmaya çalıştı.

"O zamanlar hava üzerinden konuşmak mümkündü, birbirlerinden binlerce ve binlerce mil uzakta olsanız bile mümkündü bu. İşte bu yolla, New York'ta bilinmeyen bir hastalığın ortaya çıktığı haberi buraya dek geldi. Amerika'nın en soylu kenti olan New York'ta o zamanlar on yedi milyon insan yaşardı. Hastalık haberi kimseyi kaygılandırmadı. Çünkü ölenler sadece birkaç kişiydi. Göründüğü kadarıyla, hastalığa yakalananlar kısa sürede ölüyorlardı, hastalığın ilk belirtisi yüzleri ve bütün gövdelerinin kızıl bir renk almasıydı. Yirmi dört saat sonra, bu hastalığa ilişkin Chicago'dan bir rapor geldi. Aynı gün, dünyanın en büyük kenti olan Londra'da, Chicago'dan hemen sonra, iki haftadır hastalıkla savaşıldığı ama kamuoyundan bu bilginin gizlendiği haberi geldi. Haberler sansürden geçiyordu. Demem o ki, Londra'daki veba hastalığını dünyanın geri kalanının öğrenmesine engel olunmuştu.

Durum ciddiydi ama California'daki bizler, diğer pek çok yerdekiler gibi, tehdidi algılamamıştık. Çünkü bakteriyologların, geçmişte başardıkları gibi, bu mikropla savaşta da başarılı olacaklarına emindik. Ama bu mikrop insanı çok çabuk öldürüyordu, hastalığa yakalanan mutlaka ölüyordu. Hiçbir iyileşme olanağı yoktu. Eskiden Asya tipi kolera vardı. Akşam yemeğini sapasağlam bir adamla yerdiniz, sabah erken kalkıp baktığınızda, o adamın cenaze arabasına taşındığını görürdünüz. Bu yeni vebaysa çok daha hızlıydı, daha da öldürücüydü. Hastalığın ilk belirtilerinden bir saat sonra ölüm geliyordu. Kimi zaman hastanın

can çekişmesi birkaç saat sürüyordu. Kimi zaman da ilk belirtilerden sonra hastanın on-on beş dakikada öldüğü görülüyordu.

Önce kalp çok hızlı atmaya başlıyor, ateş yükseliyordu. Sonra insanın yüzü ve bedeni aniden kızıl bir renk alıyordu. Hastalığa yakalanan insanların çoğu kalp atışının hızlanmasının ve ateş yüksekliğinin farkında olmuyor, ancak kızıllık başladığında işi anlıyorlardı. Genellikle hastalığın ilk devresinde çırpınmalar başlıyordu. Fakat bu çırpınmalar tehlikeli değildi. Bu durum geçtikten sonra buna dayanabilen hasta sakinleşiyordu. Hastada uyuşukluk başlıyordu. Uyuşma ayak tabanından bacaklara, dizlere, baldırlara, mideye yükseliyor, oradan bedenin diğer bölümlerine atlıyordu. Kalbe ulaştığı zaman insan ölüyordu. Bu uyuşma sırasında hastada kötüleşme ya da sayıklama görülüyordu. Uyuşma kalbe varıp durduruncaya kadar hastanın bilinci açık kalıyordu. Bu hastalıktan ölenlerde dikkati çeken bir başka nokta, cesedin çok çabuk çürümesiydi. Ölen kişinin gövdesinin parçalara ayrılarak dağıldığını görmek, inanın, hiç de kolay bakılır bir görüntü değildi. Cesedin böyle çabuk bozulması hastalığın çabuk bulaşmasının nedenlerinden biriydi. Bu çürümüş cesetlerden milyonlarca mikrop ortalığa yayılıyordu.

Bu koşullarda bakteriyologların çabalarında en ufak bir şansları yoktu. Kızıl Ölüm'ü incelemeye çalışan bakteriyologlar laboratuarlarda ölüp gidiyorlardı. Bu bilginler gerçek kahramanlardı. Ölenlerin yerini hemen başkaları alıyordu. Bir İngiliz bilgini, Londra'da bu hastalığın mikrobunu, ötekilerden ayırmak başarısını gösterdi. Bu haber telgrafla her yere ulaştırıldı. Herkes umutlanmaya başladı. Ancak, bu işi başaran Trask adlı İngiliz bilgini otuz saat sonra öldü. Yine de ünlü mikrop bulunmuştu. Kızıl Veba tohumuna karşıt bir tohumu keşfetmek için bütün laboratuarlarda sıkı bir çalışma başladı. Tüm ilaçlar başarısız oldu. Gördüğünüz gibi, tüm sorun bu mikroba karşı bir ilaç ya da serum yapabilmekteydi. Hatta bakteriyologlar diğer mikropları kullanmayı, onları hasta bedene vererk iki mikrobu birbiriyle çarpıştırmayı bile denediler..."

Yarık Dudak ihtiyarın sözünü keserek, "Bir de bunları göremiyordunuz, değil mi Dede?" dedi. "Demek ki o günlerde insanlar deliymiş! Görünmeyen şeylerle savaşmaya kalkmışlar bilginler. Bunun için ölmüşler. Bilinmeyen bir şeyle savaşmak boşuna çabadır, saçma bir iştir!" dedi.

Torununun bu alaylı sözlerine üzülen ihtiyar ağlamaklı oldu. Edwin yine onu savunmak zorunda kaldı.

"Sen de görmediğin bir sürü şeye inanıyorsun, öyle değil mi Yarık Dudak?" Yarık Dudak başını salladı.

"Ölülerin yürüdüğüne inanıyorsun ama onların yürüdüklerini hiç görmedin ki."

"Hayır, geçen yıl babamla kurt avına çıktığımda gördüm."

"Tamam ama suların üstünden atlarken tükürüyorsun," diye yeni bir soru sordu Edwin.

"Kem talihten kendimi korumak için tabii."

"Peki kem talihe inanıyor musun?"

"Elbette."

"Ama sen kem talihi de hiçbir yerde görmüş değilsin," dedi Edwin zafer kazanmış bir edayla, "sen de Dede ve mikropları gibi görünmeyenlere inanıyorsun. Haydi devam et Dede."

Yarık Dudak Edwin'in bu metafizik düşünce düzeni karşısında yenilerek sustu. İhtiyar adam yine anlatmaya koyuldu. Fakat anlattıkları sık sık tartışmalar ve ayrıntılardaki uzlaşmazlıklarla kesiliyordu. Çünkü çocuklar bu bilmedikleri dünyaya ilişkin anlatılanlarda, kendi dünyalarıyla birçok uyuşmazlık buluyor, kendi aralarında alçak sesli çekişmelere girişiyorlardı. İhtiyar adam onlara yabancı, artık çok eskilerde kalmış olayları anlatmaktaydı.

"Kızıl Ölüm, San Francisco'da da kendini gösterdi. İlk ölüm, bir pazartesi günü olmuştu. Salı günü San Francisco ve Oakland(*) kentlerinde insanlar sinekler gibi ölüyorlardı. Evet, insanlar her yerde ölüyorlardı. Yatarken, çalışırken, sokakta

(*)San Francisco Körfezi'nin doğu kıyısında kent. Körfez çevresinde, San Francisco kentiyle en yoğun ulaşım ilişkisi olan yerleşim yeridir.

yürürken. O haftanın perşembe günü, ilk kez ölümlerden birine ben de tanık oldum. Öğrencilerimden biri, Bayan Collbran sınıfta gözümün önünde oturuyordu. Konuşurken yüzüne bakıyordum. Birdenbire genç kızın yüzü kızıla dönmüştü. Hemen sustum, genç kıza dikkatle bakmaya başladım. Öteki öğrenciler de benim gibi yaptılar. Çünkü artık o vebanın aramıza girdiğini biliyorduk. Korkuya kapılan genç kızlar acı çığlıklar atmaya başladılar. Birbirlerini ezerek sınıftan dışarı fırladılar. Daha sonra delikanlılar da dışarı çıktılar. Sınıfta yalnız iki kişi kalmıştı. Bayan Collbran birkaç dakika hafifçe çırpındı. Delikanlılardan biri ona bir bardak su getirdi. Genç kız bardağı aldı. Birkaç yudum içti ve haykırdı.

'Ayaklarım! Tamamen uyuştular.'

Bir dakika sonra, 'Ayaklarımın varlığını duymuyorum! Ayaklarım yok sanki, kesilmiş gibi. Dizlerim, şimdi de dizlerime çıkıyor,' dedi.

Zavallı kız kitap ve defterlerini başının altına koyarak sıraya uzandı. Hiçbir şey yapamıyorduk. Uyuşma ve soğuma kızın belinden kalbine doğru ilerliyordu. Oraya varınca kızcağız son nefesini verdi. Kız on beş dakika içinde, zaman tuttuğum için iyi biliyorum, ölmüştü. Benim ders verdiğim sınıfta ölmüştü! Çok güzel, güçlü ve sağlıklı bir genç kızdı. Hastalığın ilk belirtisi ve uğursuz sonucu arasında yalnızca on beş dakika geçmişti. Bu Kızıl Ölüm'ün kendisini ilk tanıtmasıydı.

Bu on beş dakikalık sürede ölen genç kızın yanında kalmıştım. Üniversitede alarm verilmişti. Binden fazla öğrenci sınıflardan, laboratuarlardan çıkıp kaçmışlardı. Rapor vermek için dekanın odasına gittiğim sırada okulda pek az insan kalmıştı. İki kişi koridorlarda koşarak kaçıyordu.

Dekan Hoag'ı bürosunda yalnız buldum. Daha yaşlanmış ve saçları daha ağarmış gibi duruyordu, yüzünde daha önce hiç görmediğim bir ifade vardı. Beni görünce kendine gelir gibi oldu. İçeri girdiğim kapının karşısındaki kapıya doğru yalpalayarak yürümeye başladı. Kapıdan çıktı, arkadan kilitledi. Anlı-

yorsunuz ya, dekan hastalığın bana da bulaştığını sanıyor, bundan korkuyordu. Kapının arkasından bana defolup gitmemi söyledi. Ben de dediğini yaptım. Bomboş sınıfların önünden, koridorlardan geçerken çektiğim heyecanı hâlâ unutamıyorum. Bu heyecan yalnızca korkudan değildi. Hastalığa tutulacağımı anlamıştım, kendimi şimdiden ölmüş sayıyordum. Gözümün önünde bir canlı birdenbire yok olmuştu. Kendimi de dünyanın sonuna gelmiş sanıyordum. Öğretim üyelerinden biri olduğum bu üniversite benim varlığımın nedeni, tüm yaşamımdı. Benden önce babam da burada profesördü. Ondan önce de büyükbabam profesörmüş. Burada okumuş, burada yaşamış, burada meslek sahibi olmuştum. Ben doğunca Tanrı yazgımı bu üniversiteye bağlamıştı. Bir buçuk yüzyıldan bu yana, bu üniversite bir makine verimliliğiyle çalışıp durmuştu. Şimdi yaşaması birdenbire kesilmişti. Benim kutsal sunağımın meşalesi artık sönmüştü. Anlatılamaz bir korku ve dehşete kapılmıştım.

Eve döndüğümde, kâhya kadın bir çığlık atarak kaçtı. Zile basıp hizmetçiyi çağırdım ama nafile. O da kaçıp gitmişti. Evin içinde keşfe çıktım. Mutfakta aşçı kadın da bavulu toparlıyordu. Beni görünce bağırmaya başladı, kaçarken bavulunu düşürdü. Bavuldaki bütün giyecekleri ortalığa dağıldı. Çığlıklar atarak merdivenleri inip gözden yitti. Çığlıklarını bugün bile işitebiliyorum. Görüyorsunuz torunlarım, başka zaman hastalara böyle davranılmadığını bilirsiniz. Hasta görüldüğünde acı çığlıklar atılmazdı, sakince doktor çağırırlardı. Doktorlar ve hemşireler insana nasıl davranılacağını bilirlerdi. Ama durum tamamen başkaydı. Bu hastalık hemen bulaşıyor, çok çabuk öldürüyordu, kurtuluş şansı hiç yoktu. Bu hastalıktan kurtulan olduğunu işitmemiştik.

Koca evin içinde yalnız başıma kalmıştım. Az önce söz ettiğim gibi, o zamanlar insanlar uzak yerlerden telefon ya da telsiz telefonla birbirleriyle haberleşebilirlerdi. Telefon çaldı. Telefondaki erkek kardeşimdi. Eve gelmeyeceğini, gelirse kendisine hastalık bulaştıracağımdan korktuğunu söylüyordu. İki

kız kardeşimi de alarak meslektaşlarımdan Profesör Bacon'un evine gittiğini bildiriyordu. Vebanın bana bulaşıp bulaşmadığı anlaşılıncaya kadar telaş etmeden evde beklememi öneriyordu.

Bu mantık yürütmeyi haklı buldum ve evde kaldım. Hayatımda ilk kez mutfakta yemek pişirmeyi denedim. Henüz Kızıl Veba belirtisi yoktu. İstediğim kişilerle telefonla konuşabilir, dışarıda olup bitenleri öğrenebilirdim. Bana ait gazetelerin evin bahçesindeki parmaklığın üzerinden atılmasını rica ettim, böylece olayların gelişiminden haberdar olacaktım.

New York ve Chicago kargaşalık içindeydiler. Bütün büyük kentler aynı biçimde kargaşaya düşmüşlerdi. New York emniyetindeki polislerin üçte biri Kızıl Veba'dan ölmüşlerdi. Emniyet müdürü ve belediye başkanı da ölmüştü. Kanun ve düzen işlemiyordu. Cesetler sokaklarda birikmişti. Büyük kentlere yiyecek taşıyan trenler ve ırmaklardaki vapurlar çalışmıyordu, aç kalan halk dükkânlara, depolara saldırıp yağmacılık yapıyordu. Her yerde ölüm, hırsızlık ve sarhoşluk almış yürümüştü. Bütün büyük kentlerden milyonlarca insan alıp başını gitmişti. Önce zenginler özel arabaları, özel uçakları ve özel güdümlü balonlarıyla kaçmışlardı. Arkasından her sınıftan sayılamayacak kadar çok insan yaya olarak kaçıyorlar, böylece veba mikrobunu kentlerin dışına, kırlara taşıyorlardı. Bunlar yolları üstünde rastladıkları kasabaları, köyleri, çiftlikleri yağmalıyorlardı.

Bu bilgileri Amerika'ya yayan telsiz memuru, aletiyle birlikte yüksek bir kulenin tepesindeydi. Bu memur şehirde kalan birkaç yüz bin kişinin çılgına döndüklerini, çok korktuklarını ve içki içip sarhoş olduklarını bildiriyordu. Bulunduğu yerin çevresinde büyük yangınlar çıktığını ekliyordu. Gizli bir gazeteci olabilecek bu adam, görev yerinden ayrılmıyordu, gerçek bir kahramandı o.

Yine bu adamın bildirdiğine göre, yirmi dört saattir İngiltere'den Amerika limanlarına uçak ya da vapur gelmemişti.

Son haber Almanya'nın Berlin kentinden alınmıştı. Meçnikof(*) Okulu'ndan bir bakteriyolog olan Hoffmeyer'in vebaya karşı bir serum bulduğu bildiriliyordu. İşte bu, o gün Avrupa'dan bize gelen son haber oldu. Ne var ki Hoffmeyer'in vebaya karşı serumu bulması, Avrupa için de bizim için de çok geç kalmıştı. İş işten geçmişti. Amerika'da hayatta kalanlar günün birinde durumumuzu anlamak üzere, Avrupa'dan meraklı kâşiflerin geldiğini göremeyeceklerdi. Çünkü Kızıl Ölüm iki yarımküreyi de kırıp geçirmiş, artık her iki kıtada çok az sayıda insan kalmıştı.

Bir gün daha New York'tan telsiz haberi almayı sürdürdük. Onlar da sonunda sustu. Telsiz görevlisi de hastalıktan ölüp gitmişti, haberleri yaydığı bina çökmüştü ya da yangınlarda yok olmuştu. New York'taki olayların aynısı diğer kentlerde de oldu. San Francisco, Oakland ve Berkeley'de olaylar hep aynı sırayı izledi. Salı gününden beri insanlar öyle çabuk ölüyorlardı ki yaşayanlar cenazeleri kaldırmıyor, sokaklar, caddeler, her yer cesetlerle dolup taşıyordu. Ertesi günün gecesinde büyük panik ve kırlara göç başladı. Gözlerinizin önünde bir canlandırın torunlarım, kimi zaman Sacramento Irmağı'nın kıyısında somon balıklarının sürüler halinde geçtiğini görüyorsunuz ya, işte insanlar onlardan daha büyük sürüler halinde kentlerden kaçıyorlardı. Doğal olarak, pek çoğuna hastalık bulaşmıştı. Ölümden kurtulmak için boşuna çabalıyorlardı. Size anlatıp durduğum mikropları, kendileriyle birlikte kırlara taşıyorlardı. Zenginlerin uçakları da mikrobu dağlara, uzak çöllere dek yaydılar.

Bu uçaklardan yüzlercesi Hawaii'ye kaçtılar, fakat tek başlarına değildiler; veba mikrobu da onlarla birlikte gitti. Biz bunları San Francisco tamamen yok olana dek, telgraflardan öğrendik. Daha sonra telgraf trafiğini yönetecek kişiler de öldüler. Bu inanılmazdı, dünyanın geri kalanıyla en ufak bağımız

(*)İlya İlyiç Meçnikof (1845-1916): Bağışıklık sistemi üzerine araştırmalarıyla tanınmış Rus mikrobiyolog. 1908'de Nobel Tıp Ödülü'nü kazanmıştır.

kalmamıştı. Dünyanın geri kalanı hastalıktan tümüyle yitip gitti mi, bilmiyorduk. Altmış yıl önce, dünyanın geri kalanı benim için yok oldu. New York, Avrupa, Asya ve Afrika gibi pek çok yeri bilirdim ama tam altmış yıldır oralardan gelen tek bir sözcüklük haber bile alamadım. Kızıl Ölüm gelmiş ve dünyamızı parçalamış, geri dönülmez biçimde yok etmişti. On bin yıllık kültür ve uygarlığımız, gözlerimizin önünde, 'sabun köpüğü gibi yitmişti'.

Size zenginlerin uçaklarını anlatıyordum. Her nereye gittilerse vebayı da yanlarında götürdüler, hepsi öldüler. Onların arasından, Mungerson dışında kurtulan birini işitmedim. Bu adam Santa Rosalılar Oymağı'na katılıp benim sevgili kızım Mary ile evlenmişti. Vebadan sekiz yıl sonra ortaya çıkmıştı. O zamanlar on dokuz yaşındaydı, on iki yıl sonra da kızımla evlendi. Gördüğünüz gibi, evlenmek için bekâr kadın bulmak gerekiyordu, Santa Rosalılar arasında evlenecek yaşa gelen kadın yoktu. Kızım Mary on altı yaşına gelene dek beklemek zorunda kalmıştı adam. Onun oğullarından Kaytan Bacak'ı geçen yıl dağ aslanı parçaladı.

Mungerson, veba ortaya çıktığında on iki yaşındaydı. Babası büyük bir sanayiciydi. Zengin ve güçlü bir adamdı. O zaman bütün ailesiyle birlikte uçağına, Condor'a atlayıp British Columbia'ya(*) doğru yola koyulmuş. Burası uzak kuzeyde bir yerdi. Fakat uçak arızalanmış ve Shasta Dağı'na(**) düşmüş. Kuzeydeki bu dağın adını işitmişsinizdir. İşte orada veba yeniden ortaya çıkmış, bütün aileyi öldürmüş, yalnızca on bir yaşındaki bu çocuk hayatta kalmış. Sekiz yıl çöl gibi topraklarda, bir insana rastlamak umuduyla tek başına dolaşmış. En sonunda güneye doğru yürüyerek Santa Rosa Oymağı'nı bulmuş.

Ama öyküme kaldığım yerden devam edeyim. San Francisco Körfezi çevresindeki büyük kentlerden göç başlamıştı. Ama

(*) Kanada'nın en batısındaki eyalet. Kuzeybatısında ABD'nin Alaska, kuzeyinde Yukon, doğusunda Alberta, güneyinde ABD topraklarıyla çevrilidir.

(**) Zirve noktası 4322 m yüksekliğinde olan, California eyaletinin 5. en yüksek dağı.

telefonlar hâlâ çalışıyordu, ben de kardeşimle konuşabiliyordum. Ona bende Kızıl Veba belirtisi olmadığını söylüyor, kentlerden bu kaçışın cinnet olduğunu anlatmaya çalışıyordum. Bir araya gelip güvenilir bir yerde kalmamızı öneriyordum. Sonunda üniversitede, Kimya Fakültesi'nde buluşmayı kararlaştırdık. Yedek yiyeceğimizi oraya taşıyacaktık. Orada barikat kuracak, gerekirse silah kullanarak kimseyi yanımıza almayacak ve olayların gelişmesini bekleyecektik.

Bunları kararlaştırdıktan sonra, kardeşim en az yirmi dört saat daha evde kalmamı önerdi, hastalıktan bağışık kaldığıma kesinlikle emin olmak istiyordu. Bunu kabul ettim, o da ertesi gün gelip evde konuşmaya söz verdi. Telefon hatları kesilinceye dek, nasıl yiyecek bulacağımızı ve Kimya Fakültesi'ni nasıl savunacağımızı ayrıntılarıyla konuşuyorduk. Tam konuşmamızın ortasında telefon hatları kesildi. Elektrikler de kesik olduğundan, evimde tek başıma karanlıklar içinde kaldım. Artık gazete baskıları da kesilmişti, dışarıda olup biteni bilmiyordum. Yalnızca ayaklanmaların gürültüsünü, silah seslerini işitiyor ve Oakland tarafında çıkan yangınların gökyüzüne yansıttığı parıltıyı görüyordum. O gece kuşku içinde geçti. Sabaha kadar gözümü kırpmadım. O gece, nedenini daha sonra da öğrenemediğim bir olayda, evimin karşısındaki kaldırımda bir adam öldürüldü. Birdenbire bir otomatik tabancanın patlayışını işittim, birkaç dakika sonra zavallı adam yaralı olarak kapımın önüne yığıldı. Elini güçlükle uzatıp kapıyı çalıyor, yalvararak yardım istiyordu. Yanıma iki otomatik tabanca alıp yaralı adama gittim. Bir kibrit çakarak parmaklıkların arkasından adama baktım, bir yandan aldığı yaralar yüzünden can çekişmekte olan adam, diğer yandan vebaya tutulmuştu. Hemen eve geri döndüm. Yarım saat boyunca yardım edilmesi için haykırdığını duydum.

Sabah kardeşim geldi. Evdeki yanımda taşıyabileceğim, değerli küçük şeyleri el çantamın içine daha önce yerleştirmiştim. Bunları da Kimya Fakültesi'ne götürmek istiyordum. Ne

yazık ki, kardeşimin yüzüne baktığımda onun beni izleyemeyeceğini anlamıştım. Çünkü vebaya yakalanmıştı. Elimi sıkmak üzere elini uzatınca ondan uzaklaştım.

'Aynada kendine bir bak,' dedim.

Aynaya baktı, yüzündeki kızıllığı fark etti. Yüzündeki kızıllık giderek artıyordu. Sonunda sinirli bir halde bir iskemleye çöktü.

'Aman Tanrım,' dedi. 'Ben de yakalandım. Sakın bana yaklaşma, ben ölü bir adamım.' Az sonra çırpınmalar başladı. İki saat geçmeden öldü. Soğukluk ve duyum kaybı ayaklarında başladı, giderek ilerledi, sonunda kalbine sıçradı ve öldü.

Bu Kızıl Ölüm'ün izlediği yoldu. Hemen el çantamı kapıp sokağa fırladım. Caddelerdeki görünüm korkunçtu. İnsanın ayakları cesetlere takılıyordu. Hastaların kimileri henüz ölmemişlerdi. Onlara bakmaya cesaret edebildiğinizde, bir an önce ölmek için çabaladıklarını görebilirdiniz. Sayısız yangın Berkeley'i kül etmişti, kimi yangınlar Oakland'a ve San Francisco'ya atlamıştı. Duman gökyüzünü karartıyor, gün ortasında alacakaranlık basmasına neden oluyordu. Ara sıra rüzgâr dumanları dağıtınca kızıl renkli bir güneş gözüküyordu. Gerçekten de torunlarım, dünyanın yok oluşundaki son günü yaşar gibiydik.

Sayısız otomobil, benzin yokluğundan dolayı terk edilmiş biçimde sokaklarda yatıyordu. Bunlardan birini çok iyi anımsıyorum. Bir erkek ve kadın oturdukları yerde ölmüşlerdi. İki kadınla bir küçük çocuk arabadan inmiş, çaresizce kaldırımda beklemekteydiler. Her yandan bunlara benzer acı görüntüler göze çarpıyordu. Az sayıda erkek evler boyunca, hayaletler gibi yürüyorlardı, yüzleri solmuş genç kadınlar, bebeklerini kucaklarında taşıyorlardı. Büyük çocukları babaları ellerinden tutmuş bilinmeyen bir yöne götürüyorlardı. Kimisi tek başına, kimisi eşleriyle, kimisi ailece bu ölüm kentinden kaçıyorlardı. Bir kısmının yanında hiçbir şey yoktu.

Bir bakkalın önünden geçtim, yiyecek maddelerinin satıldığı yerdir bakkal. Bakkalı tanırdım, dürüst, sessiz bir adamdı

ama sinirliydi ve sabit fikirliydi; dükkânını yağmadan korumaya karar vermişti. Dükkânın kapısı ve camlar delik deşik olmuştu. Bakkal tezgâhın arkasına geçmiş, tabancasını çekmiş, yağmacılara ateş ediyordu. Bakkalın önü cesetlerle doluydu, onları sabahın erken saatlerinde öldürmüş olmalıydı. Ben uzaktan olanlara bakarken yağmacılardan birinin yandaki mağazanın vitrinini kırdığını gördüm. Bir ayakkabı mağazasıydı, yağmacı mağazaya girip alacağını aldıktan sonra dükkânı ateşe verdi. Ben de bakkalın yardımına koşmadım. Başkalarına yardımın zamanı geçmişti. Uygarlık çökmüştü, herkes kendi canını kurtarmak peşindeydi."

IV

"Oradan koşar adımlarla ayrılıp yokuş aşağı inerken ilk köşede başka bir trajediye rastladım. Çalışan sınıftan iki kişi, iki çocuklarıyla giden iyi giyimli bir erkekle kadına, soymak amacıyla saldırmışlardı. Saldırıya uğrayan kişiyle tanışmamıştım ama kim olduğunu biliyordum. Bu şiirlerini beğendiğim bir şairdi. Ona yardım etmek istemedim değil ama duraksadım; tam o sırada bir tabanca patladı, adamın yere düştüğünü gördüm. Karısı çığlık atmaya başladı ama saldırganlardan biri sert bir yumrukla kadını yere indirdi. Haydutlara bağırdım ama tabancalarını bana çevirdiler, hemen köşeden saparak kaçmaya başladım. Yolumu kesen bir yangın yüzünden durdum. İki yandaki evler yanıyordu, sokağın içi alev ve dumanla kaplıydı. Karanlığın içinden yardım isteyen bir kadının çığlığı duyuluyordu. Ona da yardıma gitmedim. Böyle sahnelerle karşılaşmak, yardım çağrıları karşısında bile insan yüreğinin taşlaşmasına neden oluyor.

Köşeden geri döndüm, iki haydudun uzaklaştıklarını gördüm. Şair ve karısı kaldırımda ölü yatıyorlardı. Bu sarsıcı bir görüntüydü. İki çocuk kayıptı; ne olduklarını bilemiyorum. Tek bildiğim şuydu: Daha önce gördüğüm, yüzleri bembeyaz kesilmiş insanların neden korkuyla kaçtıklarını anlamıştım. Uygarlığımızın merkezinde, ayrı mahallelerde kuşatılmış çalışan sınıflardan, bir barbarlar soyu yaratmıştık. Şimdi, onların bizden öç alma günü gelmişti. Bu vahşiler birbirlerini de yok ediyorlardı. En sert içkileri içerek bedenlerine zarar veriyor, sarhoşlukla, bilinçsizlikle kavga edip toplu bir cinnet içinde birbirlerini öldürüyorlardı. Az sonra öncekilerden daha iyi işçilere rastladım. Karılarını ve çocuklarını ortalarına alıp toplanmışlar, ihtiyar ve hastaları sedyelere koymuşlar, kentin dışına çıkmak için çabalıyorlardı. Bir kamyona yiyecek doldurmuşlar, kamyonu atlara çektiriyorlardı. Sokak boyunca düzenli ilerleyişlerini beğenmemek elde değildi, gerçi yaklaşmamam için bana silahlarını göstermekten geri kalmadılar. Önderlerin-

den biri uzaktan seslenerek gördükleri haydut ve yağmacıları öldürdüklerini, kendilerini savunmanın tek yolunun bu olduğunu söyledi.

O anda ilk kez rastladığım ama sonra sıklıkla göreceğim bir sahneye tanık oldum: Kalabalığın içinde bir adamda aniden veba belirtileri ortaya çıktı. Çevresindekiler hemen ondan uzaklaştılar. Adam hiç şikâyet etmeden onlardan ayrıldı, kalanlar yollarına devam ettiler. Tanık olduğum diğer bir olay da şuydu: Büyük olasılıkla hasta adamın karısı olan bir kadın, hasta adamdan ayrılmayacağını söyleyerek kalabalıktan ayrılmak istedi. Ama hasta adam karısına yoluna devam etmesini söyledi; kafiledekiler de kadını bırakmıyor, kolundan tutarak sürüklüyorlardı. Yüzündeki kızıllık aniden çoğalan adam koşar adımlarla sokağın sonundaki evlerden birinin kapısına sığındı. Bir silah sesi duydum, sonra adamın kapının önünde cansız yattığını gördüm.

İki kez yangınlar yüzünden yolumu değiştirmek zorunda kalsam da, sonunda üniversiteye varmayı başardım. Yerleşkeye girer girmez, kalabalık bir üniversite çalışanı grubunun da Kimya Fakültesi'ne gitmekte olduğunu gördüm. Hepsi aile sahibi insanlardı, çoğu ailelerini yanlarında getirmekle kalmamış, hemşirelerini ve hizmetçilerini de buraya taşımışlardı. Profesör Badminton bana selam verdi, onu güçlükle tanıyabildim. İçinden geçmeye çalıştığı yangınlar yüzünden, sakalı tamamen kızıl renk almıştı. Başında kanlı bir sargı bezi vardı, elbiseleri de kan içindeydi. Gece fırsatçıların saldırısına uğradıklarını, evlerini savunurken kardeşinin saldırganlarca öldürüldüğünü anlattı.

Yerleşkeyi yarıladığımızda, Bayan Swinton'un yüzünü işaret etti. Başka türlü yorumlanamayacak kızıllık gözümüzün önündeydi. Diğer kadınlar çığlıklar atarak Bayan Swinton'un çevresinden kaçıştılar. Çocuklara refakat eden hemşireler de çocukları uzağa kaçırdılar. Ama kocası Doktor Swinton karısının yanında kaldı.

"Siz yolunuza devam edin," dedi bana, "çocuklarımla ilgilenin. Ben karımın yanında kalacağım. Ne zaman öleceğini bil-

miyorum ama onu yalnız bırakamam. Son nefesini verdikten sonra, hastalık bana bulaşmamışsa, sizi Kimya Fakültesi'nde bulurum. Beni gördüğünüze içeri alın."

Onu karısının son anlarına eşlik etmesi için yalnız bırakıp koşarak grubuma yetiştim. Kimya Fakültesi'ne son giren grup biz olduk. Daha sonra, otomatik tüfeklerimizi kuşanıp binanın çevreden yalıtılmasını sağladık. Planımız, bu sığınaktaki altmış kişi için gerekli düzenlemeleri yapmaktı. Ne var ki, bu altmış kişinin nerdeyse hepsi yakınlarını ve ailelerini de yanlarında getirdikleri için, sığınaktakilerin sayısı dört yüze ulaşmıştı. Kimya Fakültesi büyük bir binaydı, kentteki yangınlardan uzakta bir konumda bulunduğunu da göz önüne alırsak, binada güvende olduğumuzu varsayabilirdik.

Yanımızda pek çok yiyecek ve diğer malzeme getirmiştik, bunların paylaştırılması, ailelerin günlük istihkaklarının eşit dağıtılabilmesi için bir ekip kuruldu. Diğer konular için de benzer ekipler oluşturuldu ve gündelik işlerin etkin biçimde sürdürülmesi sağlandı. Epeyce yiyecek getirmiştik. Bunların dağıtımı için bir ekip oluşturduk hemen. Başka konular için de böyle ekipler kurduk. Ben savunma ekibindeydim. İlk gün binaya yaklaşan bir yağmacı görülmedi. Onları görmememiz olmadıkları anlamına gelmiyordu; çevrede çadırlar kurmuşlardı, yaktıkları ateşleri ve dumanları pencereden görüyorduk. İçip sarhoş oluyorlardı, bağırıp çağırıyor, müstehcen şarkılar söylüyorlardı. Çöküp giden dünyamızın zehirleyici havasında kendilerini kaybediyor, vahşileşiyor, birbirlerini öldürüyorlardı. Fakat ne fark ederdi ki? Nasıl olsa bir biçimde öleceklerdi, güçlüsü de zayıfı da, yaşamı seven de sevmeyen de aynı yaşam tarafından ufalanacaktı. Geçecekti, her şey geçip gidecekti.

Aradan yirmi dört saat geçtikten sonra hiçbirimize Kızıl Veba'nın bulaşmamış olduğunu gördük, kendi kendimizi kutladık ve bir kuyu kazmaya karar verdik. O gördüğünüz büyük demir borular, o günlerde kentlerin su gereksinimi karşılamak amacıyla kullanılırdı. Kentte çıkan yangınlarda bu boruların

çoğu patlamış ve su depoları boşalmıştı. Biz de Kimya Fakültesi'nin ortasındaki avlunun çimento zeminini deldik ve kazmaya başladık. Pek çok genç vardı aramızda, öğrenciler de vardı, bizimle birlikte gece ve izleyen gün boyunca çalıştılar. Sonunda korktuğumuz başımıza geldi. Suya ulaştık ama borularda hiç su kalmadığını göz önüne almak zorundaydık.

İkinci yirmi dört saat de geçti, hâlâ hiçbirimizde veba belirtisi görülmemişti. Kurtulduğumuzu düşünmeye başlamıştık. Fakat hastalıkla ilgili bilgimiz çok kısıtlıydı, hastalık çabuk öldürdüğüne göre bulaşma süresi de kısadır gibi bir akıl yürütmeye inanmıştık. Yakaladığını kısa sürede öldürdüğüne göre, bulaşma etkisinin de kısa sürede olacağını düşünüyorduk. İki gün geçmesinin yeterli olduğunu sanmıştık, hastalığın etkilerinden uzaklaştığımıza seviniyorduk.

Üçüncü gün tüm hayallerimiz yıkıldı. O geceyi unutmam mümkün değil. Saat sekizden on ikiye kadar süren gece nöbetini tutuyordum, çatıdaki terasta beklerken inanılmaz bir görüntüye tanık oldum. San Francisco kenti, altından bir volkan patlamış gibi havaya alevler fışkırtıyordu. Bu alevler saatler ilerledikçe büyüyor, göz kamaştırıcı bir parıltıyla göğü aydınlatıyordu. Bu öyle bir parıltıydı ki, oluşan aydınlıkta en küçük puntolu harfler bile okunuyordu. Ayrıca Oakland'dan, San Leandro'dan,(*) Haywards'tan(**) çıkan alevler birleşiyor, kuzeye yürüyor, Richmond Burnu'nda(***) yeni bir ateş halinde kendini gösteriyordu. Dünya alevden bir kefen içinde yok oluyordu. Saat on sularında, Pinole Burnu'ndaki(****) barut depoları art arda patlamalarla havaya uçtular. Korkunç bir gürül-

(*) San Francisco Körfezi bölgesinde, Alameda iline bağlı yerleşim yeri.

(**) Hayward ve Haywood adlarıyla da bilinen, San Francisco Körfezi'nin doğu yakasında, Alameda iline bağlı yerleşim yeri.

(***) San Francisco Körfezi yakınlarında, Richmond yerleşim bölgesi sınırları içindeki burun. Günümüzde Richmond-San Rafael Köprüsü ile San Francisco'ya bağlanmaktadır.

(****) San Francisco Körfezi'nin kuzey kolu olan San Pablo Körfezi içinde bir burun. Günümüzde ulusal park olarak ilan edilmiştir.

tüydü. İçinde bulunduğumuz Kimya Fakültesi sağlam bir yapıydı ama bu patlamalarla temellerinden sarsıldı. Sanki deprem oluyordu. Binanın tüm camları kırıldı. O anda nöbet yerimi bıraktım, koridorlardan geçtim, odalara girerek durumu herkese anlattım. Korkmuş kadınları yatıştırdım.

Bir saat sonra, giriş katının penceresinden, yağmacıların konak yerinde bir kıyamet koptuğunu işittim. Küfürler ediliyor, tabancalar ateşleniyordu. Bu gürültünün, hastalık bulaşmamış olanların hastalanmaya başlayanları aralarından uzaklaştırmak, onları kovmak istemelerinden çıktığını anladık. Kovulanlardan birkaç yağmacı binamızın kapısına kadar geldiler. Kendilerini içeri almayacağımızı, gitmelerini bağırarak söyledik. Karşılığında bize küfür edip ateş etmeye başladılar. Bu sırada pencereden bakmakta olan Profesör Merryweather alnından yediği bir kurşunla öldü. Biz de karşılık olarak yaylım ateşi açtık, saldırganlar kaçtılar, içlerinden biri kadın olmak üzere üç kişi yerlerinde kaldı. Üçü de Kızıl Veba'lıydı. Ölümleri yakın olduğundan korkuyla işleri kalmamıştı. Havayı saran aydınlıkta yüzlerinin kızıllığı belli oluyordu, bize küfrederek ateş etmeyi sürdürdüler. Tüfeğimle birini öldürdüm. Az sonra bir kadın ve erkek pencerenin altında benim kurşunlarımla devrildiler, can çekişmelerine tanık olduk.

Durumumuz tehlikeliydi. Patlamalar yüzünden camları kırılan pencerelerden Kızıl Veba mikropları kolayca girebilirdi. Örgütümüzdeki sağlık ekibine gerekli önlemleri almasını söyledik. Bu iş için tüm cesaretlerini gösterdiler. Binanın önündeki cesetleri götürmek için iki kişi seçildi. Bu iş onların hayatına malolacak bir özveriydi. Çünkü görevlerini yaptıktan sonra yeniden okula sokulmayacaklardı. Bekâr bir profesörle bir öğrenci gönüllü oldular. Vedalaştıktan sonra dışarı çıktılar. Günün kahramanları onlardı. Dört yüz kişinin yaşaması uğruna yaşamlarını tehlikeye atmaktan çekinmediler. Okulun kapısından çıkınca önce iki cesedin yanında ayakta durdular, düşünceli gözlerle bize son bir veda işareti

yaptılar, birer ceset sırtlayıp yanmakta olan kente doğru uzaklaştılar.

Ama bunlar işe yaramamıştı. Ertesi sabah Kızıl Veba içimizden ilk kurbanını yakaladı. Profesör Stout ailesinden genç bir hizmetçi kızda hastalık belirtileri görüldü. Duygulanacak zaman değildi. Aramızdan ayrılmasını söyledik, onu dışarı attık. Zavallı kız sesini çıkarmadan söyleneni yaptı. Yavaş adımlarla uzaklaştı. Umutsuzlukla ellerini ovuşturuyor, hıçkırarak ağlıyordu. Bu kaba davranışımızdan dolayı üzülmemiş değildik ama elden gelen başka bir şey yoktu. Diğer insanları kurtarmak için bir kişiyi gözden çıkarmak gerekiyordu.

Okulun laboratuarlarından birinde üç aile barınıyordu. O gün öğleden sonra aralarında dört ceset ve hastalığın çeşitli evrelerinde yedi kişi görüldü.

Bundan sonra tüm binada korku hüküm sürmeye başladı. Bu aileleri cesetleri orada bırakarak başka bir odaya geçmeye zorladık. Üç aileye de Kızıl Veba bulaşmıştı. Aralarında hastalık belirtileri gösterenleri bir tecrit odasına kapatıyorduk. Onlara yanaşmıyor, dokunmuyorduk. Zaten kendiliklerinden tecrit odasına gidiyorlardı. Hepimiz üzüntülüydük. Ama Kızıl Veba salgını sürüyordu. Bütün tek odalar ölüler ve can çekişenlerle doluyordu. Henüz sağlam kalmış olanlar, binanın birinci katından ikinci katına çekiliyorlardı. Ölüm denizi odaları ve katları ele geçirdiğinde, sağ kalanlar üçüncü kata göç ettiler.

Bina kısa sürede her yanından kemik fışkıran bir mezarlığa dönüştü. Ertesi geceden itibaren, biz hayatta kalanlar, silahlar, cephaneler ve yiyecek konserveleriyle okuldan ayrıldık. Önce yerleşkenin yağmacılara göre diğer yanında kamp kurduk, sonra birkaçımız yiyeceklerin başında nöbet tutarken, diğerleri kenti araştırıp at, otomobil, araba gibi taşıt araçlarını kamp yerine getirmek üzere gittiler. Amacımız buradan göç etmek, yanımızda olabildiğince çok yiyecek götürmekti. İşçi gruplarında gördüğümüzü uygulayacak, silahlarımızla kendimize bir yol açarak kırlara doğru ilerleyecektik.

Ben de öncülerden biriydim. Bu sırada Doktor Hoyle, otomobilini garajda bıraktığını anımsadı, gidip ona bakmamı söyledi. İkişerli sıralar halinde yürüyorduk. Yanımda genç bir öğrenci olan Dombey vardı. Doktor Hoyle'un evine gitmek için kentin içinden yarım millik bir yolu aşmamız gerekiyordu. Orası ağaçlı bahçeler içinde müstakil evlerden kurulmuş bir mahalleydi ama yangınlar yüzünden evler yıkıntı haline gelmiş, bitki namına tek bir şey kalmamıştı. Kimi yerde evlerin çoğu yanmış, kimi yerlerde tek tük evler yangından zarar görmemişti. Yağmacılar burada da iş başındaydılar. Otomatik tabancalarımızı uzaktan görülecek biçimde taşıyarak yürüyorduk, bakışlarımız kararlıydı, bize saldıran olursa kendimizi koruyacaktık. Doktor Hoyle'un evi yangından zarar görmüşe benzemiyordu ama evin bahçesine girdiğimizde çevremizi bir duman bulutu sardı.

Korunmaya çalıştığımız adamlardan biri yangından kaçıp içeri girmiş. Ceplerine evdeki değerli şeyleri doldurmuş, bulduğu viskiden içip epeyi sarhoş olmuş. Biz bahçedeyken sarhoş bir halde yalpalayarak garajın önündeki araba yolunda ilerlemeye başladı. İlk aklıma gelen ona ateş etmekti ama bugün bile nedenini bilmediğim bir ruh halinde vazgeçtim. Adam hâlâ sendeliyor, ağız dolusu küfrederek söyleniyordu, gözleri kan çanağına dönmüştü; yüzünde viski sarhoşu bir insanda görebileceğiniz o düşkün ifade yerleşmişti. İki yana yalpalayarak, çimenlere basa basa yürüdükten sonra bizimle karşılaştı. Bir ağaca dayandı ve geçmek için bize yol verdi. Tam bu anda tabancasını çekerek birdenbire Dombey'e ateş etti. Zavallı delikanlı alnından vurularak öldü. Ben de otomatik tabancamı ateşleyerek onu öldürdüm ama artık çok geçti. Dombey ses bile çıkaramadan ölmüştü. Kendisine ne olduğunu anladığından bile şüpheliyim.

İki cesedi orada bırakıp yanmakta olan evin garajına doğru koştum. Garajda Doktor Hoyle'un otomobilini buldum. Deposu benzin dolu, kullanılmaya hazır haldeydi. Otomobili

harabeye dönmüş kentin sokaklarında sürerek yerleşkedeki sağ kalmış arkadaşlarımın yanına döndüm. Keşfe çıkan diğer arkadaşlar da döndüler. Onlar fazla bir şey elde edememişlerdi. Prefesör Fairmead, yalnızca Shetland türü bir midilli(*) bulup getirmişti. Zavallı hayvan ahırında bağlı kalmış, kim bilir kaç gündür beslenmediği için zayıflamıştı. Yük taşıyacak durumda değildi. Onu burada bırakmayı önerenler oldu ama ben karşı çıktım, hayvanı yanımızda götürmemizi, et gereksinmemizi gidermek için onu kesip yiyebileceğimizi söyledim.

Yola çıktığımızda kırk yedi kişiydik, içimizde kadınlar ve çocuklar da vardı. Bizimle birlikte gelen ihtiyar fakülte dekanı iyice elden ayaktan düşmüş gibiydi, onu küçük çocuklar ve Profesör Fairmead'in annesiyle birlikte otomobile yerleştirdik. Ayağında kurşun yarası olan genç İngilizce öğretmeni Walthope da direksiyona geçti. Geri kalanlar yürüyor, Profesör Fairmead midilliyi yedekte götürüyordu.

Aslında güneşli bir yaz günündeydik ama her yandaki yangınlar yüzünden duman tabakası gökyüzünü örtüyor, güneş bu dumanlar arasından sönük bir küre gibi görünüyordu; kan kırmızı uğursuz bir küre. Birkaç gündür güneşi böyle görmeye alışmıştık. Ancak burun deliklerimizden, gözlerimizden giren duman bizi rahatsız ediyordu. Güneydoğu yönünde, kenti çevreleyen sonsuz sosyal konutların arasından yürüyorduk. Önce kentin hemen dışındaki küçük yeşil tepeleri aştık.

İlerleyişimiz çok yavaştı. Kadınlar ve çocuklar hızlı yürüyemiyorlardı. Yürümeyi rüyalarında bile görmemişlerdi, torunlarım, bugünkü gibi yürümeyi bilen insanlar değildik o günlerde. Vebadan önce yürümek bilinmezdi. Birbirimizle bağlantıyı yitirmemek için yavaş yürümemiz gerekiyordu. Yağmacılar azalmaya başlamıştı. Zaten çoğu Kızıl Veba'ya yakalanıp ölmüştü ama kalanlar yine de tehlikeliydiler. Yakınlarından geçtiğimiz güzel konutların kimilerine yangın hâlâ ulaşmamıştı ama du-

(*)Kökeni Shetland Adalarına dayanan bir midilli türü. Ağırlığa dayanıklı ve zeki bir türdür. Boyu 1 metreyi nadiren geçer.

man kokusu her yerdeydi. Yağmacıların çılgınlığının yangınla yakın bağlantısı var gibiydi, çevremizdeki evler yangınla birlikte yağmacılardan da korunmuşa benziyordu.

Bunlara rastladıkça garajlarda kalmış otomobiller ve benzin arıyorduk ama elimiz boş kalmıştık. Çünkü işe yarar her şey götürülmüştü. Bu araştırmalar sırasında Calgan adlı bir genç öldü. Bir çalılığın arkasında pusu kurmuş yağmacının biri tarafından öldürüldü. Bu ölüm başımızdan geçen acıların sonuncusu oldu. Gerçi az sonra da bir serseri kafilemize ateş etti ama çılgınlıktan silahını doğrultamıyor, rasgele ateş ediyordu. Bize zarar veremeden onu öldürdük.

Banliyönün en güzel yerlerinden biri olan Fruitvale'de(*) içimizden birinde veba belirtisi görüldü. Bu kurban Profesör Fairmead'di. Hastalığa yakalandığını fark eder etmez bize işaret ederek otomobildeki annesine durumu belli etmememizi söyledi. Bizden ayrıldı, umutsuzlukla yakındaki bir villanın kapısına oturdu. Ben kafilenin en arkasındaydım. Bir el işaretiyle veda ettim. O gün aramızdan beş kişi daha hastalandı. Gece yolumuza devam etmedik ve akşamüstü Fruitvale'in ötesinde kamp kurduk. O gece on kişi daha vebaya yakalandı. Onlardan uzaklaşmak için birkaç kez kamp yerimizi değiştirdik. Sabah otuz kişi kalmıştık. Dekanı asla unutmayacağım. Sabah yola koyulduğumuzda, yaya ilerleyen karısında vebanın belirtileri çıktı ve kafileden kendi isteğiyle uzaklaştı. Dekan da otomobilden inip karısıyla kalmak istedi. Onu vazgeçirmek için her şeyi yaptık ama kararında ısrar etti. Sonunda boyun eğmek zorunda kaldık. Bu yüce bir davranıştı; biz onlara ne olduğunu bile öğrenemeden kaçmayı sürdürdük.

Yolculuğumuzun ikinci gecesinde, kentten uzaklaşmış ve Haywards'da konaklamıştık. Sabah sadece on bir kişi hayatta kalmıştık. O gece, ayağından yaralanan Profesör Walthope,

---

(*)Oakland'ın doğusunda, Merritt Gölü'nün güneydoğusunda yerleşim yeri. Adı, XIX. yüzyılda bölgenin en büyük meyve üretim merkezi olmasından kaynaklanmıştır.

annesi ve kız kardeşiyle birlikte otomobili kaçırmış, yiyeceklerimizin hemen hepsini götürmüştü. Konak yerimizde dinlenirken son uçağın üstümüzde uçup gittiğini gördüm. Kırlardaki duman daha azdı. Uçak üzerimizden iki yüz metre yüksekteydi, sağa sola dönüşler yapıyor, başıboş yol alıyora benziyordu. Bir arıza mı olmuştu? Bunları bilmiyorum ama bir dakika sonra uçak aniden alçalmaya başladı. Sonra benzin deposu alev aldı ve patlama oldu. Uçak kurşun gibi yere çakıldı. O günden sonra hiç uçak görmedim. Yıllar boyu gözlerim umutla uçak aradı. Eski uygarlıktan hâlâ bir parçanın kaldığını, orada insanların yaşamakta olduğunu hayal ediyordum. Ne yazık ki boşunaydı. California'da başımıza gelenler, dünyadaki bütün insanların başına gelmişti.

Ertesi gün Niles'e(*) ulaştığımızda sadece üç kişi kalmıştık. O günkü yürüyüş sırasında Profesör Walthope'u ve otomobili gördük. Otomobil parçalanmıştı, yere serili battaniyenin üstünde Walthope, annesi ve kız kardeşi ölü olarak yatıyorlardı.

Bu alışmadığımız, yorucu yürüyüşten sonra, ağır bir uykuya daldım. Sabah uyandığımda, dünyada tek başımaydım. Canfield ve Parsons, bu son iki yoldaşım da vebadan ölmüşlerdi. Kimya Fakültesi'ne sığınan dört yüz kişi ve yola çıkan kırk yedi kişiden geriye sadece ben kalmıştım, ben ve bir de Shetland cinsi midilli. Olayların neden böyle geliştiğini açıklayamıyordum. Vebaya yakalanmamıştım, hepsi buydu. Bağışıklığım vardı. Milyonlar içindeki tek şanslı adamdım; orana vurursak, vebadan kurtulmak milyonda bir, hatta milyonlarda bir şanstı."

(*)Alameda ilini oluşturan yerleşim yerlerinden biri. San Francisco Körfezi'nin güneydoğusundadır. 1956'dan beri, kendisi gibi küçük yerleşim yerlerinin birleştirilmesiyle oluşturulan Fremont'a bağlıdır.

V

"İki gün bütün ölülerden uzakta, bir çardakta yaşadım. Bu iki gün her an ölümle buluşmaktan korksam da, dinlenip güç kazandığım bir devre oldu; midilli de bayağı canlanmıştı. Üçüncü gün mütevazı konserve dağarcığımı midilliye yükleyerek, üzgün bir halde yürüyüşe başladım. Ne bir adama, ne kadına, ne de bir çocuğa rastladım; ölüm her yere yayılmıştı. Doğal yiyecekler elbette vardı. O çağda toprak şimdiki halinden farklıydı. Gereksiz ağaç ve çalılardan temizlenmiş, tarıma elverişli hale getirilmişti. Çevremde milyonlarca canlıyı besleyecek kadar yiyecek vardı. Ne var ki bu olgunlaşmış meyveler yok olup gidiyordu. İstediğim kadar meyve ve sebze topluyordum. Terk edilmiş çiftliklerde taze yumurtalar buluyor, tavuklar yakalıyordum. Kimi zaman depolarda bulduğum konserveleri alıyordum.

Şuna şaşırmıştım: Evcil hayvanlarda garip bir değişim başlamış, vahşileşip birbirlerini parçalar olmuşlardı. Önce tavukları, ördekleri yok ettiler. Domuz, kedi ve köpekler yeni yaşama hemen uyum sağladılar. Köpekler çoktu, kısa zamanda sorun yaratmaya başladılar. Cesetleri parçalıyor, gece gündüz uluyorlardı. İlk günlerde köpekler tek başlarına dolaşıyor, birbirlerine saldırmıyorlardı. Bir süre sonra bir araya toplandılar, sürüler halinde sağa sola koşmaya başladılar. Köpek doğal olarak toplumcul bir hayvandır, insanlarla birlikte yaşamaya alışmıştır. Ancak insan kalmadığından yeniden vahşi soyuna dönmüştü. Dünyanın son günlerinden önce pek çok köpek türü bulunuyordu: Yatık tüylüler, uzun tüylüler, finolar, aslan gibi güçlü köpekler. Küçükler, kısa sürede irileri tarafından yok edildiler. Çok iriler de vahşi yaşama uyum sağlayamadılar. Sonunda sadece orta boy köpekler hayatta kalmayı başardılar. Bunlar kırlarda dolaşan kurt köpekleridir, onları siz de görüyorsunuz."

Hou Hou karşı çıkarak, "Dede, kediler neden sürüler halinde sağa sola koşuşmadılar?" dedi.

"Kediler toplumcul hayvanlar değildir. XIX. yüzyılda yaşamış bir yazarın kitabında şunları okuduğumu anımsıyorum: Kedi tek başına yaşayan hayvandır, uygarlıklar boyunca insan onu evcilleştirinceye kadar kedi yalnız yaşarmış. İşte o uygarlık ortadan kalkınca bu hayvan özgürlüğünü kazanmış, yeniden yalnız yaşar olmuştu.

Bu arada atlar da yeniden vahşileştiler. İnsanların bir zamanlar terbiye ettiği bütün at cinsleri soysuzlaştı, sizin de tanıdığınız, mustang(*) dediğimiz bir at cinsi ortaya çıktı. Yine inekler, koyunlar, evcil kuşlardan güvercinler de soysuzlaştılar. Tavuklar eskiden kümeslerde yaşayanlara hiç benzemiyordu.

Fakat ben öykümü sürdüreyim. Issız bir dünyada yürüyordum. Zaman geçtikçe yok olan insanları düşünüyordum. Üzüntüm giderek artıyordu. Kimseye rastlamadığımdan, yalnızlığımın verdiği acı gün geçtikçe içime çöküyordu. Önce Livermore Vadisi'ni(**) geçtim, San Joaquin Vadisi'ni(***) ayıran dağları aştım. Siz bu vadiyi hiç görmediniz, çok geniş bir vadidir, bugün orası vahşi atların evidir. Orada binlerce, on binlercesi bir arada yaşamaktadır. Otuz yıl önce o vadiye gitmiştim. Çevredeki vadilere gittiğinizde yabani atlar görüyorsunuz. Ancak bunlar, San Joaquin Vadisi'ndeki büyük sürülerle kıyaslanacak gibi değildir. O dönemin bir garipliği de, inekler vahşileştikten sonra alçak ılıman vadilere yerleştiler. Böylece kendilerini soğuktan koruma olanağı buldular.

Büyük kentlerden uzaklaştıkça, yağmalanmamış köyler buluyordum. Yağmacılar buralara kadar uzanmamışlardı. Ama ne yazık buralarda da sağ kalmış kimse yoktu. Tüm insanlar Kızıl

---

(*) Kuzey Amerika kıtasının batısında yaşayan yabanıl atlara verilen, İspanyolca kökenli ad

(**) San Francisco Körfezi bölgesinde, Alameda iline bağlı vadi. Şaraplık üzüm bağlarıyla ünlenen bölge, Amerikan Bağcılık Bölgesi resmi adıyla da anılır.

(***) San Francisco Körfezi'nin doğusunda, California'nın merkez vadi sistemini oluşturan iki büyük vadiden biri. Bu vadilerden kuzeydeki Sacramento Vadisi, güneydeki San Joaquin Vadisi'dir.

Veba'dan ölmüşlerdi. Cesetleri görünce uzaklaşıyor, çevrelerinden dolaşarak gidiyordum. Lathrop yakınında iki çoban köpeğine rastladım. Evcildiler. Yalnızlığımı gidermek için onları yanıma aldım. Zaten onlar da başıboş kalmanın sıkıntısı içindeydiler. İnsana içten bağlılıkları yüzünden yanıma kendiliklerinden yanaşmışlardı. Sonra yıllarca yanımdan ayrılmadılar. İçgüdüleri sizin köpeklerinizinki gibiydi. Ama altmış yıldır geçmişteki içgüdülerini yitirdiler, şimdi evcilleşmiş kurtlara benziyorlar."

İhtiyarın bu açıklamasından sonra, Yarık Dudak ayağa kalktı, çobanlığını yaptığı keçi sürüsünün güvende olup olmadığına göz attı. Sonra güneşin ufka yaklaşmakla olduğunu gördü, ihtiyarın daha fazla uzatmadan sözünü bitirmesini istedi. Edwin de dedesinin öyküyü çabuk anlatmasından yanaydı.

"Anlatacak pek az şey kaldı. İki köpeğim ve yük taşıyıcı olarak kullandığım midilliyle yola koyulduk. San Joaquin Vadisi'ni geçtim. Bu arada bulduğum bir atı da yanıma almıştım. Onu binek hayvanı olarak kullanıyordum. Sierra(*) Dağlarından Yosemite Vadisi'ne(**) ulaştım. Oradaki büyük otelde birçok konserve yiyecek buldum. Çevredeki otlakta av hayvanı boldu, ırmakta alabalıklar doluydu. Üç yıl burada tek başıma yaşadım. Düşünün torunlarım, uygarlık içinde doğup yetişmiş bir insanın dünyada tek başına kalması ne kadar acıklıdır! Bu ilkel koşullarda, üzülerek yaşadım. Uygarlığın bütün nimetlerinden yoksun kalmıştım. Sonra bir an geldi ki, yalnızlığa dayanamayacağımı anladım. Çıldıracağımı sanıyordum. Kendimi köpek gibi toplumcul bir hayvan olarak görüyordum. Kendi soyumdan yaratıklardan ayrı yaşayamayacaktım. Ben vebadan kurtulduğuma göre, benim gibi hayatta kalmış başka insanlar da vardı. Yürüttüğüm akla göre, aradan geçen üç yıl içinde veba mikropları etkisini yitirmiş ve salgın sona ermiş olmalıydı.

(*) Sıradağlar anlamında İspanyolca kökenli sözcük. Metinde kastedilen, San Joaquin Vadisi'nin doğusundaki Sierra Nevada Dağlarıdır. Bu dağlar adını İspanyolcadan almıştır ve "Karlı Dağlar" anlamındadır.

(**) Sierra Nevada Dağları arasında doğal güzellikleriyle ünlü bir vadi. San Francisco'nun 240 km doğusundadır.

Böylece, atım, midillim ve köpeklerimle birlikte yola çıktım. San Joaquin Vadisi'ni yine geçtim, dağlık bölge geride kaldı. Livermore Vadisi'ne indim. Üç yılda her şey inanılmayacak ölçüde değişmişti. Yaşadığımız yerler tümüyle başkalaşmıştı; ekili yerleri yabani otlar bürümüş, çiftçilerin çalışarak elde ettikleri meyveler yok olmuştu. Nefis meyvelerin, besleyici sebzelerin yerlerini yabani otlar, dikenli küçük ağaçlar almıştı. Oysa insanoğlu bu yabani bitkilerle uzun yıllar boyunca savaşmıştı. Şimdi insan eli çekilince, bu otlar ortalığı kaplamışlardı. Yolculuğum devam ederken çayır kurtlarına da rastladım. Kurtla tilki melezi hayvanlardı. Sayıları çok artmıştı. Ayrıca bildiğimiz kurtlara rastladım. İkişerli üçerli gruplar halinde, dağlardan eskiden kovuldukları topraklara iniyorlardı.

Eskiden Oakland adını taşıyan kente yakın Temescal Gölü'nde yaşamakta olan insanlar buldum. O anda duyduğum heyecanı size anlatamam torunlarım. Atımın sırtında giderken gölün uzaklarında, ağaçların arasında bir kamp ateşinin yandığını gördüm. Çıldıracak, kalp krizi geçirecek gibi oldum. Biraz yaklaşınca bir bebek ağlayışı duydum; insanların çocuğuydu bu. Kamp yerindeki köpeklerin havlayışına köpeklerim yanıt verdiler. Tam bilemesem de, uzun süre boyunca Kızıl Veba'dan kurtulan tek insanın kendim olduğunu sanmıştım. Şimdi bir başkasının yaktığı ateşin dumanını kokluyor, bir bebek ağlayışı duyuyordum.

Gölün yakınlarında, tam orada, yüz elli metreden daha yakında, şişman bir adam gördüm. Göl kıyısında bir kayanın üstüne oturmuş balık tutuyordu. Başarmıştım. Atımı durdurdum. Adama seslendim ama yanıt vermedi. Elimi salladım. Beni görüyor ama karşılık vermiyordu. O zaman ellerimle yüzümü kapadım. Yeniden bakmaya korkuyordum. Bir sanrıya kapıldığımı, gözlerimi yeniden açtığımda adamın ortadan yok olduğunu anlayacağımı sanıyordum. Sanrı beni öyle etkilemişti ki onu yitirmekten korkuyordum. Gözlerim kapalı kaldığı sürece o adam düşümde varlığını sürdürecekti.

Böyle hareketsiz beklerken, köpeklerimin hırlamaları arasından adamın sesini işittim. Bana ne söylediğini biliyor musunuz? Hemen aktarayım: 'Hangi cehennemden geliyorsun?' diyordu.

İşittiğim sadece bu sözcüklerdi. Senin diğer büyükbabanın Yarık Dudak, elli beş yıl önce Temescal Gölü yanında bana hoş geldin demek için kullandığı sözcükler bunlardı. Bu kaba sözcüklerdi yıllar sonra işittiğim ilk sözcükler. Gözlerimi açtım. Karşımda iri yarı, esmer, uzamış saçlı, iri çeneli, çıkık alınlı ve sert bakışlı bir adam gördüm. Atımdan nasıl indiğimi bilmiyorum. Gözlerimden yaşlar boşanarak adamın ellerine sarıldım. Onu kucaklamak istiyordum. Adam kendisine gösterdiğim bu yakınlığa karşılık hiç hareket etmedi. Kuşkulu gözlerle baktı. Sonra çekip gitti. Yine ellerine sarıldım, heyecandan hıçkırarak ağlıyordum."

Bunları anlatırken ihtiyar adamın gözlerinden yaşlar geliyordu. Çocuklar ona gülerek bakıyorlardı. İhtiyar, "Bu kadar ağlamak yeter!" diyerek anlatmaya koyuldu: "Onu kucaklamak istesem de bu Şoför bana izin vermedi, kabaca bir davranışla beni itti; böyle tiksindirici bir davranışla daha önce hiç karşılaşmamıştım. Adı da... bir garipti. Şimdi unuttum adını. Onu herkes Şoför diye çağırırdı; bu onun mesleğinin adıydı ama kötü bir lakap olarak üzerinde kalmıştı. O günden beridir, onun soyundan gelenler Şoför Oymağı adıyla çağrılırlar.

Şiddet düşkünü, adalet nedir bilmez bir adamdı. Kızıl Veba ona nasıl bulaşmamıştı bir türlü anlayamadım. Onu gördükçe, evrendeki adaletin, bizim inandığımız metafizik ahlaki değerlerin varlığından şüpheye düşüyordum. Neden hayatta kalmıştı? Acımasız, ahlak dışı bir canavardı, doğanın yüz karası bir yaratıktı, insafsızdı, hayvan gibi yaşayan bir düzenbazdı. Otomobillerden, makinelerden, benzin ve garajlardan söz ederdi; bir de özellikle, veba salgını öncesinde yaptığı küçük hırsızlıkları ve iğrenç dolandırıcılıkları... yüzlerce milyon, evet, milyarlarca insan vebadan kırılırken bu adam hayatta kalmayı başarmıştı.

Onun peşinden kampına gittim ve kampta o kadını gördüm; Vesta. Muhteşemdi ve... zavallıydı. Evet oydu, bankacı John Van Warden'in genç karısı Vesta Van Warden'di. Şimdi paçavralara bürünmüş, ağır işler yapmaktan yüzü handiyse çirkinleşmiş, elleri nasırlardan biçimsizleşmişti. Konakladıkları yerde, ateşin üstünde akşam yemeği pişirmekteydi. Vesta, dünyanın tanık olduğu en büyük zenginliğin ihtişamlı dünyasına doğmuştu. Kocası John Van Warden bir milyar sekiz yüz milyon dolarlık servet sahibiydi, Amerika'daki iş yaşamı kurallarını koyan Sanayi İşverenleri Sendikası'nın da başkanıydı. Aynı zamanda, tüm dünyayı elleri altında tutan Uluslararası Denetim Birliği'ni yöneten yedi kişiden biriydi. Vesta da aynı ölçüde zenginlik ve asalet sahibiydi. Babası Philip Saxon ölümüne dek Sanayi İşverenleri Sendikası'nın başkanlığını yürütmüştü. Bu görev kalıtsal olarak alt soylara devredilirdi ama Saxon'un bir erkek çocuğu yoktu. Tek çocuğu olan Vesta, bu gezegende görülmüş en yüksek kültürel düzeye çıkmış kuşakların verdiği mükemmel bir çiçekti. Vesta Van Warden müstakbel eşiyle nişanlanana dek, Saxon yerini alacak kişiyi açıklamadı. Bu evlilik, eminim ki, politik nedenlere dayanıyordu. Elde ettiğim kanıtlara göre, Vesta kocasını gerçekten sevmedi, ilişkileri birbirlerine şarkılar söyledikleri çılgınca bir tutku düzeyine asla çıkmadı. Sanayicilerin egemen oldukları günlerde, zenginliğin kalabalık ellerde dağılmasını engellemek için böyle pek çok evlilik yapılıyordu.

İşte o kadın şimdi, eski ve islenmiş kapta balık yahnisi pişiriyordu, rüzgârın savurduğu duman güzel gözlerini kan çanağına çevirmişti! Bu kadının öyküsü üzücüydü. Şoför gibi, benim gibi Kızıl Veba'dan kurtulanlardandı. Bay Van Warden San Francisco Koyu'na bakan bir tepede yazlık bir villa yaptırmıştı. Dört yanı geniş bir bahçeyle çevriliydi. Kızıl Veba ortaya çıkınca Bay Van Warden kızını bu villaya yollamıştı. Silahlı nöbetçiler konutu koruyor, kimseyi içeri sokmuyorlardı. Daha önce konutun içi ilaçlanmıştı. Yine de Kızıl Veba oraya girmiş

ve nöbetçileri, hizmetçileri, kâhyaları öldürmüştü. Sonunda Bayan Vesta, villasında tek başına kalmıştı.

Şoför, veba salgınından kendisi gibi birkaç kişiyle birlikte kaçıp kurtulmadan önce, bu ailenin uşaklarından biriydi. İki ay kadar kırlarda dolaşmış, sonra villaya gelmişti. Genç kadını bahçedeki küçük bir odacığa tek başına yerleşmiş olarak buldu. Adam çok güçlüydü. Ondan korkan genç kadın kaçıp ağaçların arasına saklanmıştı. O gece yaya olarak yola koyulan kadının dağlarda yürümekten tabanları yarılmış, otlara tutunduğu ellerinin ayaları parçalanmıştı. Adam onu takip etti ve hemen o gece yakaladı. Kadını dövdü. Anladınız, değil mi? O kadına acımasız tokatlar atmış ve kölesi haline getirmiş. Kadın yemek pişirmek için gereken çalı çırpıyı toplamak, ateş yakmak, yemeği pişirmek ve diğer kamp işlerini yapmak zorundaymış. Ayrıca en bayağı ve aşağılık işleri de Vesta yapıyormuş. Oysa bu kızcağız bu işleri yapmak üzere yetiştirilmemişti. O bu işleri yapmaya çabalarken, onu köleleştiren adam kampın çevresinde dolanıp işleri nasıl yaptığına bakıyordu. Adam kesinlikle hiçbir iş yapmıyordu, yaptığı tek şey et için avlanmak ve balık tutmaktı."

"Aferin Şoför'e!" Yarık Dudak diğer çocukların bile işitemeyeceği bir sesle ihtiyarın anlattıklarını yorumlamıştı. Sonra yüksek sesle devam etti: "Şoför'ü ölmeden önce tanımıştım. Olağanüstü bir adamdı. Ama bazı şeyler yapardı, ilerleyip giden şeyler. Biliyorsun, babam bu Şoför'ün kızıyla evlenmişti; adam onları dövmekten hiç geri kalmamıştı. Şoför, köpoğlunun tekiydi. Biz çocukları çevresinde susta durdururdu. Canavarlaştığında elinin uzanacağı yerden uzak dururdum; bir keresinde, hep yanında taşıdığı sopalardan biriyle kafamı yarmıştı." Yarık Dudak anımsayabildiği birkaç şeyi anlatıp bitirmişti, çocuklar yeniden ihtiyara döndüler; o da kendinden geçmiş halde, Şoför Oymağı soyunun dayandığı Vesta hakkında sayıklar gibi konuşmaya başladı.

"Sizlere karşılaştığım o durumun korkunçluğunu anlatabilmem olanaksız. Şoför bir uşaktı, anladınız mı, bir uşak. Yaşa-

mı, tıpkı o köleleştirdiği kadın gibi, emirlere boyun eğmekle geçerdi. O kadın doğumundan ve evliliğinden gelen hakları dolayısıyla, yaşamın efendisiydi. Şimdi kendi yazgısını elinde tutan efendisi gibi, o da zamanında milyonların yazgısını pembecik ellerinde tutmuştu. Veba salgınının öncesinde, o kadın için Şoför gibi birinden emir almak akla bile getirilemeyecek bir utanç nedeniydi. İşte tanık olduğum durum böyleydi. Ah! Büyük sanayicilerden birinin karısı Bayan Goldwin'i anımsadım. Uçağına binerken şemsiyesini düşürmüştü. Uşaklarından biri şemsiyeyi alarak doğrudan Bayan Goldwin'e vermek gibi yanlış bir davranışta bulundu, düşünsenize, dünyanın en soylu kadınlarından birine! Uşağın bu davranışını kadın hoş görmedi, cüzamlı bir adamdan kaçar gibi geri çekildi. Her zaman yanında olan sekreterine işaret yaparak şemsiyenin onun tarafından alınıp kendisine verilmesini bildirdi. Bayan Goldwin bu kendini bilmez, yol yordamdan haberi olmayan uşağa öyle kızmıştı ki, hemen oracıkta işine son verdi. Bayan Vesta Van Warden de bu cinsten bir kadındı. Şimdi Şoför onu döverek hizmetçi olmaya zorluyordu.

Bill, evet, anımsadım, Şoför'ün adı Bill'di. Sefilin biriydi, cahildi, ince duygulardan ve kültürlü bir ruhun şövalyece ilhamlarından tamamen yoksundu. Hayır, burada kesin bir yargıda bulunacağım, kadın ruhunun inceliklerinden, hele Vesta Van Warden gibi bir kadını anlayabilmekten acizdi. Bu durumdaki zorluğu anlamanız mümkün değil torunlarım, çünkü sizler de onun gibi küçük cahil vahşilersiniz, kendi vahşiliğiniz dışında hiçbir şeyi zerre kadar önemsemiyorsunuz. Vesta neden benim olmamıştı? Ben ince zevkli ve kültürlü bir adamdım, büyük bir üniversitede profesördüm. Vebadan önce, yaşadığı sınıf itibariyle benden çok yukarılarda olabilirdi ama artık benimle birlikte olması alçakgönüllülük sayılmayacaktı. Sonuçta, acımasız bir yıkımın ardından Şoför'ün ellerine düşmüş durumdaydı. Düşünüyordum da, onu anlayabilir, gözlerine bakabilir, sohbet edebilir, ellerine dokunabilir, onu sevebilir ve

ince duygularımla onu kuşatabilirdim; bunları yaptığımda o andaki durumundan daha kötü bir hale düşeceği yoktu. Beni sevebileceğinden emindim, eğer dünya üzerinde Şoför'den başka erkek kalmamış olsaydı! Neden sekiz milyar can alan bu Kızıl Veba bir canı daha almamış da Şoför'ü sağ bırakmıştı?

Bir keresinde, Şoför'ün balık tutmaya gittiği bir gün, onu öldürmem için bana yalvardı. Gözyaşları içinde onu öldürmem için beni ikna etmeye çabaladı. Fakat adam çok güçlü ve şiddete düşkündü, kalkışmam gereken işten korktum. Sonra, adamla konuştum. Ona atımı, midillimi, köpeklerimi, sahip olduğum tüm mal varlığımı teklif ettim, sadece Vesta'yı bana versin diye. Bana güldü ve başını olmaz anlamında salladı. Çok küstahtı. Bana eski günlerde bir uşak olduğunu, benim gibi adamlar ve Vesta gibi kadınların gözünde çöpten başka bir şey olmadığını ama şimdi, yeryüzündeki en güzel kadının kendisine hizmet ettiğini, yemeğini pişirdiğini ve ileride çocuklarına bakıcılık yapacağını söyledi. 'Senin iyi günlerin veba salgınından önceydi,' dedi bana, 'ama bugün benim günüm, bu lanet gün benim. Bana verebileceğin hiçbir şeyle o eski günlerle şimdiki günlerin değiş tokuşunu sağlayamazsın.' Söyledikleri bunlardı ama tam olarak bu sözcüklerle değil. Basit, yarım akıllı bir adamdı, dudaklarından bu sözcüklerin dökülmesi olanaksızdı.

Bana gözlerimi kadınından çekmezsem kafamı koparacağını ve kadına kopardığı kafayla dayak atacağını söyledi. Ne yapabilirdim? Korkmuştum. Çok güçlüydü. Kamplarını keşfettiğim o ilk gece, Vesta ve ben yok olup giden dünyamız üzerine uzun uzun konuşmuştuk. Sanattan, kitaplardan ve şiirden söz etmiştik, Şoför bizi gülerek ve esneyerek dinlemişti. Böyle anlayamadığı konularda konuşmamızdan sıkılıyor ve sinirleniyordu. Sonunda şöyle dedi: 'İşte bu Vesta Van Warden, sanayici Van Warden'in bir zamanlardaki karısı, güzellik timsali kadın, şimdi benim kadınım. Zaman değişiyor, Profesör Smith, zaman değişiyor. Şimdi, bana bak kadın, çarıklarımı çıkar ve

bundan keyif al, Profesör Smith'in nasıl değiştiğine tanık olmasını istiyorum.'

Kadının dişlerini nasıl sıktığını, yüzünde açılan isyan bayrağının nasıl dalgalandığını gördüm. Adam bana doğru biçimsiz yumruğunu sallar gibi yapınca korktum, kalbime bir sıkıntı çöktü. Ona karşı bir harekete girişemedim. Hemen kalktım, bu gurur kırıcı sahneyi görmek istemiyordum. Ama adam gülerek, eğer kalmaz ve izlemezsem beni de dövmekle tehdit etti. Çaresiz kaldım, orada, Temescal Gölü'nün kıyısındaki kamp yerinde Vesta'yı, Vesta Van Warden'i diz çökmüş, sırıtıp duran yarı maymun bir adamın çarıklarını çıkarırken gördüm.

Siz bunların ne demek olduğunu anlayamazsınız torunlarım, anlattıklarımın anlamını kavrayamazsınız!

Şoför, kadının bu adice hizmetçilik görevini yerine getirmesini sinsice izlerken, 'İpsiz gibi kement at ve büyücü gibi sık!' dedi. 'Şimdi ağırdan alıyor profesör, ağırdan alıyor. Ama çenesine sıkı bir yumruk patlattım mı, işini hızla ve koyun gibi boyun eğerek yapacaktır.'

Bir başka gün, şöyle demişti: 'Dünyayı yeniden kurmak ve çoğalmak için bir şeyler yapmak zorundayız. Fakat, sen işe yaramazsın profesör. Bir kadının yok, biz de sana cennet bahçelerine aykırı düşecek bir teklifte bulunacak değiliz. Ama çok gururlu bir adam olduğumdan değil ha, neden olduğunu söyleyeyim.' Bunları söylediğinde, küçük kızı bir yaşında ya var ya yoktu. 'Bu senin kadının işte, onun büyümesini beklemen gerekecek. Cömertçe, değil mi? Burada hepimiz eşitiz, ben de bu çamur deryasının içindeki en büyük karakurbağasıyım. Fakat kendini beğenmiş değilim, asla değilim. Sana bu onuru veriyorum Profesör Smith, sana benim ve Vesta Van Warden'in kızıyla nişanlanma onurunu veriyorum."

VI

"Şoför'ün konakladığı yerde, üzüntüler içinde üç hafta yaşadım. Bir gün, ya bana iyilik olsun diye ya da Vesta'yı kötü etkilediğimi düşündüğünden olacak, geçen yıl Contra Costa Tepeleriyle(*) Carquinez Boğazı(**) arasında, boğaza yakın bir yerde bir duman gördüğünü anlattı. Bu, o tepelerde yaşamakta olan başka insanların varlığı anlamına geliyordu. Üç haftadır bu değerli haberi benden saklamıştı. Köpeklerimi ve atlarımı alarak o gün Contra Costa Tepelerinin boğaza bakan tarafına doğru yola çıktım. Oraya vardığımda duman göremedim. Costa limanında çelikten yapılma küçük bir tekne buldum. Hayvanlarımla birlikte bu tekneye bindim. Kıyıda bulduğum büyük bir bez parçasını yelken yerine kullandım. O sırada güneyden esen bir rüzgar bizi Vallejo(***) harabelerine kadar getirdi. Orada kentin kenar semtinde yeni terk edilmiş bir konaklama yerinin izlerine rastladım. Kızıl Veba'dan kurtulmuş bazı insanların San Francisco Körfezi'ne kadar geldiklerini anladım. Daha sonra öğrendiğime göre, bunlar Santa Rosa oymağını kuranlardı. Bir demiryolu hattını takip edip tuzlalardan geçen dar bir yolda izlerini buldum, bu izler beni Sonoma Vadisi'ne(****) getirdi. Sonunda Santa Rosa oymağının yerini buldum. Burası eskiden Glen Ellen'in(*****) tuğla fabrikasıydı. Oymakta on sekiz kişi vardı. İkisi ihtiyardı; biri eski bankacı Jones, ötekisi eski tefecilerden Harrisson'du. Harrisson,

(*) Ssn Francisco Körfezi'ndeki ilk yerleşim yerlerinden biridir. Adı İspanyolcada "Karşı Kıyı" anlamındadır. Coğrafi olarak Golden Gate'in tam karşısına düştüğü için bu adla anılmaktadır.

(**) Sacramento ve San Joaquin ırmaklarının San Francisco Körfezi'ne döküldüğü bölge. Boğaz içindeki gelgitleriyle ünlüdür.

(***) San Francisco bölgesinde, Solano iline bağlı en büyük yerleşim yeri. San Pablo Koyu'nun kuzeydoğu kıyısında yer alır.

(****) San Pablo Koyu'nun kuzeyinde, günümüzde şaraplık üzüm bağlarıyla ünlenmiş bölge.

(*****) Sonoma iline bağlı yerleşim yeri. London hayatının son yıllarını, burada inşa ettirdiği Wolf House (Kurt Yuvası) adlı çiftliğinde geçirmiştir.

Napa'daki(*) Devlet Akıl Hastaları Hastanesi müdiresine rastlamış ve bu kadınla evlenmişti. Napa kentinin sınırları içinde yaşamakta olan tek kadın buydu. Oymakta iki ihtiyardan başka üç delikanlı vardı. Bunlar Cardiff ve Hale adlı iki eski çiftlik sahibi ve Wainwright adlı gündelikçi bir işçiydi. Kızıl Veba'dan kurtulmuş olan bu üç genç başıboş dolaştıkları sırada kendilerine birer kadın bulmuşlardı. Cahil bir çiftçi olan Hale'e büyük piyango vurmuş, California'nın Vesta'dan sonra en güzel kadını olan Bayan İsadore'ye rastlamış ve onu kendisine eş olarak almıştı. Bu kadın dünyaca tanınmış bir şarkıcıydı. Kızıl Veba San Francisco'da konserler vermek amacıyla bulunduğu sırada ortaya çıkmıştı. Onunla dört saat boyunca konuştuk, bana başından geçenleri anlattı, kendisini Mendocino Orman Bölgesi'ndeyken(**) Hale'in kurtardığını söyledi. Hale, cahildi ama iyi ve namuslu bir adamdı. Adalet duygusuna ve sağduyuya sahipti. Bayan İsadore, Şoför'ün karısı Vesta'dan çok daha mutluydu.

Cardiff'le Wainwright'ın eşleriyse halktan gelme kızlardı. Sağlam yapılı, sağlıklı, ev ve el işlerine alışkın, Kızıl Veba felaketinden sonraki yaşama elverişli tiplerdi. Bunlardan başka, Eldredge'deki(***) akıl hastanesinden kaçmış geri zekalı iki erkek ve oymağın kuruluşundan sonra doğmuş altı küçük çocuk vardı. Bir de Bertha adında kadın vardı. Bertha iyi bir kadındı, Yarık Dudak, babanın küçümseyici alaylarına rağmen iyi bir kadındı. Onu eş olarak seçtim. O senin babanın annesidir Edwin, ve seninkinin de Hou Hou. Bizim kızımız Vera, senin babanla evlenmiştir Yarık Dudak. Baban Sandow da, Şoför ile Vesta Van Warden'in en büyük oğullarıdır.

Böylece Santa Rosa oymağının on dokuzuncu kişisi oldum. Benden sonra oymağa yeni katılımlar oldu. İki kişi daha katılmıştı. Bunlardan birisi Mungerson'dur. Büyük sanayicilerden

(*) Adını içinden geçen Napa Irmağı'ndan alan, California eyaletine bağlı il merkezi.

(**) California'nın kuzeybatısında, günümüzde ulusal doğa parkı olarak ilan edilmiş ormanlık bölge.

(***) Eldredge ya da Eldridge adıyla bilinen, Sonoma iline bağlı yerleşim yeri.

olan bu adam, sekiz yıl boyunca Kuzey California'da tek başına yaşamış, daha sonra güneye inerek bizi bulmuştu. Daha sonra, kızım Mary ile evlenmek için on iki yıl boyunca bekledi. İkincisi, daha sonra Utah Oymağı'nı kuran Johnson adlı biriydi. Çok uzaklarda, doğu yönündeki çölleri geçince ulaşılan bir yerdir, Utah. Johnson, California'ya ancak Kızıl Veba'dan yirmi yedi yıl sonra ulaşabilmişti. Johnson'un bize anlattığına göre Kızıl Veba'dan sonra bütün Utah eyaletinde yalnızca üç kişi, kendisiyle birlikte üç erkek hayatta kalmıştır. Uzun yıllar avlanarak birlikte yaşamışlar, sonunda çaresizlik içinde, insanoğlunun üremesi gerektiğini düşünerek batıya yönelmişler. Bu yolculuğu California'da sağ kalmış kadınlar bulmak umuduyla yapmışlar. Büyük çölde yaptıkları bu yolculukta yalnızca Johnson hayatta kalmış, iki arkadaşı ölmüşler. Johnson bize katıldığı zaman kırk altı yaşındaydı. Hale ve İsidore'nin üçüncü kızıyla evlendi. Onun en büyük oğlu halanla evlendi Yarık Dudak, halan Vesta ve Şoför'ün üçüncü kızlarıydı. Johnson güçlü ve girişken biriydi. Santa Rosa Oymağı'ndan ayrıldı ve San Jose'de yeni Utah Oymağı'nı kurdu. Küçük bir oymaktı bu, önce sadece dokuz kişiydiler. Ama Johnson öldüğünde, çocukları ve torunları onun zekâ ve enerjisini taşıdılar. Gelecekte dünyada oluşturulacak yeni uygarlıkta bu soyun önemli katkıları olacak.

Benim bildiğim iki oymak daha vardı; Los Angelitos ve Carmelitos.(*) İkincisi bir adam ve bir kadın tarafından kurulmuştu. Adamın adı Lopez'di, Meksikalıydı ve çok esmerdi. Carmel(**) çevresindeki çiftliklerde sığırtmaçlık yapardı, karısı da Del Monte Oteli'nde(***) orta hizmetçisiydi. Bu Los Angelitos oymağıyla karşılaşana dek yedi yıl geçmişti. Daha güneyde, verimli bir ülkede yaşıyorlardı; çünkü orasının iklimi sıcaktı.

(*) Bu oymaklar adlarını Los Angeles ve Carmel kentlerinden almaktadırlar.

(**) Monterey Körfezi'nin güneyinde, Monterey iline bağlı yerleşim yeri. Romanın yazıldığı yıllarda gözde bir sayfiyeydi.

(***)Del Monte San Francisco'nun güneydoğusunda, San Jose ile Salinas arasında, otelleriyle ünlü bir yerleşim yeridir

Tahminime göre, şu anda dünya üzerinde üç yüz ila dört yüz elli arasında insanın yaşıyor olması gerek. Elbette Kızıl Veba'dan geriye kalanları diğer küçük hastalıkların perişan etmemesi koşuluyla. Onlardan haber alıp tahminimi doğrulamak da mümkün değil. Johnson'un çölü geçip Utah'tan buraya ulaşmasından beri, ne doğudan ne de başka bir yönden haber geldi. Çocukluk ve ergenlik çağlarımda bildiğim dünya yitip gitti. Veba günlerinin öncesinden sağ kalan ve o günlerin harikalarını anımsayan son kişiyim ben. Gezegenimizin toprağına, suyuna, havasına hükmeden o tanrısal soydan gelip de, bugün California'da rüzgârın önünde sürüklenen vahşilere dönüşen biziz işte.

Yine de hızla çoğalıyoruz; kız kardeşin, Yarık Dudak, şimdiden dört çocuğu var. Hızla çoğalıyor ve yeni bir uygarlığın basamaklarını tırmanmaya başlıyoruz. Şu anda yaşayanlardan hiçbiri bu yeni uygarlığa tanık olamayacak, belki de yüz kuşak sonra torunlarımız Sierraları aşıp doğuya ilerleyebilecekler ve yeni koloniler oluşturacaklar; yeni bir Ari ırk dünyaya hakim olacak.

Fakat şimdi çok yavaş ilerliyoruz, tırmanacağımız daha pek çok basamak var. Umutlanmak için henüz çok erken. Ah, sadece bir fizikçi ve bir kimyacı hayatta kalabilseydi! Olmadı, tüm bildiklerimizi unuttuk. Şoför demirle çalışmaya başlamıştı. Bugün kullandığımız demir ocağını o yaptı. Ama çok tembeldi, üstelik metaller ve makinelerle ilgili tüm bildiklerini kendisiyle birlikte mezara götürdü. Ben tüm bunları nasıl bilebilirdim? Klasik eğitim almıştım, kimyacı değildim ki. Diğer sağ kalanlar ise, hiç eğitim görmemişlerdi. Şoför'ün becerdiği iki iş daha vardı: Sert içki imalatı ve tütün ekimi. Böylece sarhoş oluyordu, zaten sarhoş bir anında Vesta'yı öldürdü. O, Vesta'nın sarhoşken göle düşüp boğulduğunu iddia etmişti ama ben Vesta'yı Şoför'ün öldürdüğüne inanıyorum.

Şimdi, torunlarım, sizi şifa dağıtıcılardan uzak durmanız konusunda uyarayım. Onlar kendilerini doktor diye adlandırı-

yorlar, soylu bir uzmanlığa sahipmiş gibi davranıyorlar ama gerçekte şifa dağıtıcısından başka bir şey değiller; yaptıkları şeytanca, batıl inanışların karanlığını besliyorlar. Hepsi yalancı, dolandırıcı. Ama öyle alçaklar ki, bizi yalanlarına inandırıyorlar. Gün geçtikçe yalanlarını arttırıyorlar ve bizim üzerimizde daha çok baskı kurmaya çalışıyorlar. Bunların tümü şarlatan. Şaşı Göz adlı genci anımsayın. Doktor havalarında dolaşıyor, hastalıklardan korunma, avda başarılı olma, sorunlardan uzak kalma ve güzel havalarda yaşamaya yardımcı büyüler hazırladığını iddia ediyor, yiyecek karşılığında bu büyülerini satıyor; kendisine karşı çıkanları da ölüm değneğiyle tehdit ediyor. Size söyleyeceğim şu ki, bu adam bunları söylediğinde yalan söylüyor. Ben Profesör Smith, Profesör James Howard Smith, yalan söylediğine dair yemin ederim. Yüzüne karşı yalancı olduğunu söyledim, neden bana da ölüm değneğini yollamadı? Çünkü yalanlarına inanmadığımı biliyor. Ya sen, Yarık Dudak, bu batıl inanışlara öyle kaptırmışsın ki kendini, gece uyandığında yanında ölüm değneği dedikleri sopayı bulsan, korkudan ölürsün. Ama değneğin ölüm getiren etkisinden dolayı ölmezsin, sadece bu hurafelere inanan yarım akıllı bir vahşi olduğun için ölürsün.

Bu sözde doktorları yok etmeli ve yitirdiğimiz bilgileri yeniden keşfetmeliyiz. Bu yüzden, şimdi size söyleyeceğim şeyleri ciddiyetle dinleyip aklınızda tutun ki, gelecekte kendi çocuklarınıza da tekrarlayabilesiniz. Onlara suyun ateşte tutulup ısıtıldığında buhar denen mükemmel bir şeyin açığa çıktığını söyleyin; bu şey on bin adamdan bile güçlüdür ve hepsinin yapabileceğinden fazla iş yapar. Başka yararlı şeyler de var. Şimşeklerin içinde yaşayan şey de insanlığın hizmetine girebilecek bir güçtür, geçmişte bu güç insana hizmet ederdi, gelecekte de edecektir.

Bir başka önemli şey de alfabedir. Alfabenin ne olduğunu bildiğim için işaretlerin anlamını sökebilmekte, sizin resim-yazıyı okuyabildiğiniz gibi okuyabilmekteyim. Telgraf Tepe-

si'nden(*) denize inen kayalıktaki kuru bir mağaraya, pek çok kitap sakladım. Sizin gibi resim-yazıyı bilenlerin alfabeyi da rahatlıkla sökebilmesi için yardımcı kitaplar da var mağarada. Bir gün insanlık okumayı yeniden öğrenecek. Eğer bir kaza o mağarayı yok etmezse, Profesör James Howard Smith'in geçmişe dair bıraktığı o kültür hazinesini bulup eski zamanları öğrenecekler.

İnsanların gelecekte başka şeyleri de keşfedeceklerine inanıyorum. Bunlardan biri de barut. Bununla çok uzak mesafelerden başka canlıları öldürebilmeniz mümkün olacaktır. Hangi maddelerde, nasıl bir karışımla barutu hazırlayacağınız, mağaradaki kitapların içinde yazılıdır. Bunun nasıl yapılacağını unuttum, belki de hiç bilmiyordum. Fakat yeniden öğrenmeyi isterim. Eğer barut yapabilseydim, kesinlikle Şaşı Göz'e atar ve ülkemizi batıl inanışlardan temizlerdim..."

"Büyüdüğümde Şaşı Göz'e tüm keçilerimi, etlerimi ve derilerimi vereceğim, sadece bana doktorluğu öğretmesi için tüm varlığımı feda ederim," dedi Hou Hou. "Doktorluğu öğrendiğimde herkes benden korkacak, saygıdeğer biri olacağım. Dünya önümde eğilecek."

İhtiyar başını sallayarak söylendi: "Ari ırktan birinin, belki de işlevsiz kalmış son söylevinin, böyle derilere bürünmüş küçük bir vahşinin ağzından çıkan sözlerle kesilmesi ne kadar tuhaf!"

"Beni kandıramazsın," dedi Yarık Dudak şifa dağıtıcısı olmak isteyen arkadaşına, "ölüm değneğini kullanman için sana ödeme yaparsam ve o değnek işe yaramazsa, kafanda kırarım o sopayı, anladın mı Hou Hou?"

"Dedemin barutla ilgili söylediklerini unutmamaya çalışacağım," dedi Edwin. "Barutu yapmaya çalışacağım ve hepinizin efendisi olacağım. Benim için avlanıp bana et getireceksin Yarık Dudak, ve sen Hou Hou, şifa dağıtıcısı olduğunda ölüm değneğini benim istediğim gibi kullanacaksın, böylece korku-

(*)San Francisco kentinde, deniz kıyısında bir tepe.

lan adam sen değil ben olacağım. Yarık Dudak dediğini yapar da sopayı kafana vurursa, cezasını barutla ben vereceğim. Dedem sandığınız gibi aptalın teki değil, onun dediklerini dinleyecek ve günün birinde hepinizin efendisi olacağım."

İhtiyar başını üzüntüyle sallayarak, "Barut bulunacak," dedi. "Bunu kimse engelleyemez; aynı hikâye de yeniden başlayacak. İnsanlık yıkacak, insanlık savaşacak. Barut milyonlarca insanın öldürülmesine aracılık edecek, ancak bu yolla, ateş ve kanla yeni bir uygarlık kurulacak, çok uzak gelecekte uygarlık yeniden gelişecek. İyi de, bundan çıkarımız ne olacak? Sadece eski uygarlığın sönmesi ve yeni uygarlığın kurulması. Bunun için de elli bin yılın geçmesi gerekecek ama o uygarlık da yıkılacak. Her şey yıkılacak.

Evrensel güç ve maddeden arta kalan, etki ve tepkinin birbirlerini izlediği sonsuz bir akış içinde, sadece üç egemenlik tipi olacak: Din adamı, asker ve kral. Bu bebeklerin ağzından gelecek çağların bilgeliği çıkıyor. Birisi savaşacak, birisi kural koyacak, birisi de dua edecek; diğerleri yaralarından kanlar akarcasına zahmet çekip çaba harcayacaklar ve sonuçta, uygarlaşmış ülkelerin mükemmel ve şaşırtıcı uygarlığı belirecek. Ben mağaradaki kitapları yok etsem bile gerçekleşecek, o bilgiler yok olup gitse de yeniden keşfedilecekler, eski yalanlar daima yaşayacak. Bizim bundan çıkarımız ne olacak?"

Yarık Dudak ayaklarının üzerine kalktı, otlayan keçilere ve öğleden sonra güneşine kısa bir göz attı.

"Vay be!" diye homurdandı Edwin, "bizim moruk da bıraksan bütün gün konuşacak. Kampa dönmenin zamanı geldi."

Diğer ikisi, köpeklerin yardımıyla keçileri topladılar ve demiryolunu izleyerek ormana daldılar. Edwin ihtiyarla birlikte kalmıştı, diğerlerinin keçileri gütmesi gibi o da dedesini yolda sürüklüyordu. Konakladıkları yerden ayrıldıkları sırada, Edwin birden durdu ve geriye baktı. Yarık Dudak, Hou Hou, köpekler ve keçiler çoktan uzaklaşmışlardı. Edwin az önce ayrıldıkları kumsala küçük bir vahşi at sürüsünün geldiğini gördü.

Sayıları yirmi kadardı, genç taylar, daha yaşlılar ve kısraklara güzel bir aygır önderlik ediyordu. Dalgaların sahile vurup kırıldığı yerdeydiler. Aygır kavisli bacakları ve parlak vahşi gözleriyle havadaki ve denizdeki tuzu kokluyordu.

İhtiyar, "O da nesi?" diye sordu.

"Atlar," oldu yanıt. "Onları ilk kez sahilde görüyorum. Dağ aslanlarının önünden kaçıp buraya dek inmiş olmalılar."

Güneş batarken son kırmızı ışıklarını yolluyor, ufukta dönüp duran bulutları rengârenk boyuyordu. Aynı anda, dalgaların sahili boşa dövüp durduğu yerde, denizaslanları o eski şarkılarını söylemeye başladılar, savaşacakları ve sevişecekleri kayalara doğru ilerlediler.

Edwin, "Haydi dede," dedi.

İhtiyar adam ve çocuk, hayvan postlarına sarınmış bu iki vahşi, döndüler, keçilerin peşinden ormanın içlerine doğru ilerlediler.

GÜNEY DENİZİ HİKÂYELERİ

MAPUHİ'NİN EVİ(*)

Aorai gemisi, hantal görünümüne rağmen hafif rüzgârda kolaylıkla ilerliyordu. Geminin kaptanı kıyıya çarpıp çatlayan dalgaların oluşturduğu anaforun biraz ötesinde rüzgârı başa alıp gemiyi durdurmadan önce, gemi hızla ilerliyordu. Suyun azami kabarma noktasından üç ila beş ayak yükseklikte, yüz metre genişliğinde, çevresi yirmi millik bir mercan kırığı çemberi, Hikueru'nun mercanadası, denizde uzanıyordu. Büyük, cam gibi lagünün dibinde epey istiridye vardı. Iskunanın güvertesinden, mercanadasının narin çemberinin karşısından, dalgıçlar çalışırken görülebiliyordu. Fakat mercanadasına ticari bir ıskuna bile giremezdi. Rüzgâr iyi eserse, bu çetrefil ve sığ kanaldan filikalar geçebilirdi, ama ıskunalar uzakta demirler, adaya sandallar yollanırdı.

Kumral, yalnızca kırmızı peştamala bürünmüş altı denizcinin içine atladığı şık bir sandal indirildi *Aorai* gemisinden. Denizciler küreklere asıldı, kıç tarafta, Avrupalı olduğunu belli eden beyaz tropik şapka giymiş genç bir adam duruyordu. Polinezya adalarının altın soyu, delikanlının güneşle yaldızlanan açık teni ve parıldayan mavi gözlerinde toplanmış altın harelerle ışıklarda kendisini ele veriyordu. Adı Raoul'du. Alexandre Raoul, *Aorai* benzeri yarım düzine ticari ıskunanın sahibi ve işletmecisi zengin Marie Raoul'un en küçük oğluydu. Sandal, girişin hemen dışındaki burgacın başından sonuna dek, kaynayan girdabın içinden, arasından, üstünden geçerek lagünün ayna gibi sakinliğine doğru zorlukla ilerledi. Genç Raoul beyaz kumsala atladı, uzun boylu bir yerliyle tokalaştı. Adamın göğsü ve omuzları muhteşemdi, ama sağ kolundan geriye kalan kı-

(*)Bu hikâye ilk olarak *McClure's Magazine* dergisinin Ocak 1909 tarihli 32. sayısında yayınlanmıştır.

sım, etin dışında kalan, yılların ağarttığı kemiğin oluşturduğu birkaç santimlik çıkıntı, adamın dalış günlerine son verip onu bir dalkavuğa, küçük hesaplar peşinde koşan bir entrikacıya dönüştüren bir karşılaşmaya, adamın bir köpekbalığıyla boğuştuğuna tanıklık ediyordu.

"Duydun mu Alec?" oldu ilk sözü. "Mapuhi bir inci buldu, öyle bir inci ki... Ne Hikueru'da, ne Paumotus'ta, ne de dünyada öyle bir inci çıkarıldı şimdiye dek. Satın al onu. İnci şimdi onda. Bunu sana ilk benim söylediğimi de unutma. Aptalın teki o, inciyi ucuza alabilirsin. Biraz tütünün var mı?"

Kumsaldan dosdoğru yukarıya, pandanus ağacının altındaki bir barakaya ilerledi Raoul. Annesinin yük memuruydu, işi, yerlilerin verdikleri kurutulmuş hindistancevizi, kabuk ve inciler için bütün Paumotus'u taramaktı.

Genç bir yük memuruydu Raoul, ikinci keredir bu çapta bir yolculuğa çıkıyordu ve incilere paha biçmedeki deneyimsizliğinden kaynaklanan gizli bir endişe duyuyordu. Fakat Mapuhi inciyi gösterince şaşkınlığını gizlemeyi, yüzüne kayıtsız bir tüccar ifadesi takınmayı başardı.

Aslında inci onu çarpmıştı. Güvercin yumurtası kadar büyük, mükemmel bir küreydi bu. Civarında rengarenk ışıyan bütün ışıkları yansıtacak bir beyazlıktaydı. Canlıydı. Daha önce böyle bir şey görmemişti. Mapuhi inciyi Raoul'un eline bırakınca, incinin ağırlığına şaşırdı kaldı. Ağırdı, bu kaliteli olduğunu gösteriyordu. Bir cep büyüteci yardımıyla inciyi yakından inceledi. Herhangi bir kusuru ya da lekesi yoktu. Saflığı neredeyse elinden havaya karışacak gibiydi. Gölgede yumuşak bir ışık saçıyor, narin bir ay gibi parıldıyordu. O kadar şeffaf bir beyazlığı vardı ki, inciyi bir bardak suyun içine attığında bulmakta güçlük çekti. İnci o kadar düzgün ve hızla battı ki bardağın dibine, Raoul incinin ağırlığının mükemmel olduğunu anladı.

"Pekâlâ, bunun için ne istiyorsun?" diye sordu kayıtsız bir ifadeyle.

"Ben..." diye söze başladı Mapuhi, arkasında kendi esmer yüzünü çevreleyen esmer yüzlü iki kadın ve bir kız, Mapuhi'nin isteğini onaylarcasına aynı anda başlarını salladı. Başları öne eğikti, bastırılmış bir istekle hayat buluyorlardı, gözleri hırsla yanıp sönüyordu.

"Bir ev istiyorum," diye devam etti Mapuhi. "Çinko kaplı demirden çatısı ve sekiz kenarh sarkaçlı duvar saati olmalı. Altı kulaç uzunluğunda ve etrafında da sundurması olmalı. Tam ortasında büyük bir oda, odanın ortasında da yuvarlak bir masa ile duvarda da sekiz kenarlı sarkaçlı duvar saati olmalı. Büyük odanın iki yanında ikişer tane olacak şekilde dört tane yatak odası, her yatak odasında da demir bir yatak, iki sandalye, bir de lavabo olmalı. Evin arka tarafı mutfak, kap kacak ve fırınıyla güzel bir mutfak olmalı. Evi de benim adama, yani Fakarava'ya yapmalısınız."

"Hepsi bu mu?" diye sordu Raoul kuşkuyla.

"Bir dikiş makinesi de olmalı," dedi Mapuhi'nin karısı Tefara.

"Sekiz kenarlı sarkaçlı duvar saatini de unutmayın," diye ekledi Mapuhi'nin annesi Nauri.

"Tamam, hepsi bu," dedi Mapuhi.

Genç Raoul güldü. Uzun süre adamakıllı güldü. Ama gülerken de zihninde hesap yaptı gizlice. Daha önce hiç ev inşa etmemişti, ev yapmak konusundaki fikirleri belirsizdi. Gülerken bir yandan da gerekli malzemeler için Tahiti'ye yapılacak yolcuğun, malzemelerin, Fakarava'ya yapılacak yolculuğun, malzemeleri karaya çıkarmanın ve evi inşa etmenin maliyetini hesapladı. Emniyet payı bıraktığında dört bin Fransız dolarına mal olacaktı, dört bin Fransız dolarıysa yirmi bin franka eşdeğerdi. Bunun imkânı yoktu. Böyle bir incinin değerini o nasıl bilebilirdi? Yirmi bin frank çok paraydı, hele annesinin parası söz konusu olunca.

"Mapuhi," dedi, "sen ahmağın tekisin. Kaç para istiyorsun onu söyle."

Fakat Mapuhi başını salladı, arkasındaki üç kişi de onunla birlikte başlarını salladılar.

"Ben evi istiyorum," dedi. "Altı kulaç uzunluğunda ve etrafında sundurması..."

"Tamam, tamam," diye araya girdi Raoul. "Nasıl bir ev istediğini biliyorum, ama bu işe yaramaz. Sana bin Afrika doları veririm."

Dört baş da koro halinde susarak olmaz dedi.

"Alışverişin sonunda yüz Afrika doları daha veririm."

"Ben evi istiyorum," diye söze başladı Mapuhi.

"Evin sana ne yararı olacak?" diye üsteledi Raoul. "İlk kopan fırtına evi alıp götürecek. Bunu biliyor olmalısın.

Kaptan Raffy bugünden tezi yok fırtına kopacağını söylüyor."

"Fakarava'da değil," dedi Mapuhi. "Orada toprak çok daha yüksekte. Bu adada, tamam, herhangi bir fırtına Hikueru'yu süpürüp atabilir. Ben evi Fakarava'ya yaptıracağım. Altı kulaç uzunluğunda ve etrafında sundurması..."

Raoul evin hikâyesini bir daha dinledi. Saatlerce Mapuhi'nin aklındaki ev saplantısını çıkarmaya çalıştı, fakat Mapuhi'nin annesi, karısı ve kızı Ngakura, ev konusundaki kararında onu destekledi. Raoul istenen evin ayrıntılı tarifini yirminci kez dinlerken, kapı aralığından, ıskunasından gelen ikinci bir sandalın kumsala yanaştığını gördü. Denizciler, gitmek için acele etmesi gerektiğini bildirecek şekilde küreklere dayanıyorlardı. *Aorai*'nin ikinci kaptanı karaya çıktı, tek kollu yerliyle konuşup Raoul'a doğru seğirtti. Gün, fırtınanın ansızın güneşi karartması gibi, aniden karardı. Raoul lagünün karşısında, yaklaşan rüzgâr esintisinin uğursuz çizgisini görebiliyordu.

"Kaptan Raffy bir an önce buradan çıkmanız gerektiğini söylüyor," dedi ikinci kaptan karşılama olarak. "Herhangi bir kabuk varsa onu daha sonra alma riskine girmeliymişiz, öyle diyor kendisi. Barometre 29.70'e düştü."

Ani bir rüzgâr başlarının üstündeki pandanus ağacını vurdu ve yarım düzine ergin hindistancevizini büyük bir gürültüyle yere düşürerek ötedeki palmiyeleri yırtıp geçti.

Sonra uzaklardan yağmur geldi, şiddetli bir fırtınanın kükremesiyle yaklaşan ve lagünün sularının sürülmüş rüzgâr dizilerinde tütmesine neden olan bir yağmur. İlk damlaların keskin tıpırtısı, Raoul ayağa fırladığında, yapraklarda duyuldu.

"Bin Afrika doları, peşin para Mapuhi," dedi. "İki yüz Afrika doları da alışverişin sonunda."

"Ben bir ev istiyorum..." diye başladı öteki.

"Mapuhi," diye bağırdı Raoul sesini duyurabilmek için. "Aptalsın sen!"

Kendini evden dışarı attı, ikinci kaptanla yan yana sandala zorlukla ilerlediler. Sandalı göremiyorlardı. Tropik yağmur etrafı öyle bir kaplamıştı ki sadece ayaklarının altındaki kumsalı ve lagünün kumlara çarpıp parçalanan küçük kindar dalgalarını görebiliyorlardı. Şiddetli yağmurun içinde bir karaltı belirdi. Gelen Huru-Huru idi, şu tek kollu adam.

"İnciyi aldın mı?" diye bağırdı Raoul'un kulağına.

"Mapuhi aptalın teki!" diye bir haykırış duyuldu cevap olarak, bir dakika sonra alçalan suyun içinde birbirlerini kaybettiler.

Yarım saat sonra mercanadasının deniz tarafından bakan Huru-Huru, iki sandalın yukarı çekildiğini ve *Aorai*'nin burnunu denize çevirdiğini gördü. *Aorai*'nin yanında, fırtınanın kanatlarında denizden gelmiş başka bir ıskunanın durup denize sandal indirdiğini gördü. Onu tanıyordu. *Orohena* idi. Sahibi Toriki, kendi kendisinin yük memurluğunu yapardı ve hiç şüphesiz sandalın kıç tarafında da o vardı. Huru-Huru kıkırdadı. Mapuhi'nin bir önceki yıldan avansı verilmiş ticari mallar için Toriki'ye borcu olduğunu biliyordu.

Fırtına geçmişti. Yakıcı güneş ortalığı kavuruyordu ve lagün bir kere daha ayna gibi olmuştu. Gel gör ki hava zamk gibi yapış yapıştı, ağırlığı ciğerlere yük oluyor, nefes almayı zorlaştırıyordu.

"Haberleri duydun mu Toriki?" diye sordu Huru-Huru. "Mapuhi bir inci buldu. Ne Hikueru'da, ne Paumotus'ta, ne de dünyada öyle bir inci çıkarıldı şimdiye dek. Mapuhi aptalın teki. Ayrıca sana borcu var. Sana ilk ben söyledim, unutma. Biraz tütünün var mı?"

Toriki, Mapuhi'nin ottan yapılmış barakasına gitti. Buyurgan ama oldukça da akılsız biriydi. Göz kamaştırıcı inciye baştan savma baktı, sadece azıcık baktı ve inciyi pervasızca cebine attı.

"Şanslısın," dedi. "Güzel bir inci. Hesaplara bakıp sana hakkını veririm."

"Ben bir ev istiyorum," diye söze başladı Mapuhi şaşkınlık içinde. "Altı kulaç uzunluğunda olmalı..."

"Altı kulaç anandır!" diye karşılık verdi tüccar. "Borcunu ödemek istiyorsun sen, başka bir şey istediğin yok. Bana bin iki yüz Afrika doları borcun vardı. Pekâlâ, artık borcun kalmadı. Ödeştik. Ayrıca sana iki yüz Afrika doları prim veriyorum. Tahiti'ye vardığımda inciyi iyi fiyata satarsam bir yüzlük daha veririm. Toplam üç yüz eder. Ama demedi deme, sadece inciyi iyi fiyattan satarsam böyle olur. Yoksa bu işten para bile kaybedebilirim."

Mapuhi üzüntüyle kollarını kavuşturdu, başı öne eğik oturdu. İncisini çalmışlardı ondan. Borcunu ödemişti evin yerine. İnci diye gösterecek bir şeyi yoktu artık.

"Sen aptalın tekisin," dedi Tefara.

"Sen aptalın tekisin," dedi annesi Nauri. "Neden inciyi ona verdin?"

"Ya ne yapsaydım?" diye çıkıştı Mapuhi. "Ona borcum vardı. İncinin bende olduğunu biliyordu. İnciyi görmek istediğini söylerken duydunuz onu. Ben söylememiştim ama o biliyordu. Birisi söylemiş. Hem ona borcum vardı."

"Mapuhi aptalın teki," diye ötekileri taklit etti Ngakura. On iki yaşındaydı ve yapacak daha iyi bir şey bilmiyordu. Mapuhi, kızın kulağına bir tane patlatıp kızı sersemletince sı-

kıntısını hafifletti, öte yandan Tefara ile Nauri gözyaşlarına boğuldu ve kadınların yapacağı şekilde ona çıkışmayı sürdürdüler.

Kumsalda etrafı izleyen Huru-Huru, lagünün girişinin dışında durup denize sandal indiren tanıdık üçüncü bir ıskuna gördü. Aralarındaki en büyük inci alıcısı Alman Yahudisi Levy'nin ıskunası *Hira*'ydı bu. *Hira*, herkesin bildiği üzere, Tahitili balıkçıların ve hırsızların tanrısıydı.

Şişman, eciş bücüş bir adam olan Levy kumsala çıkarken, "Haberleri duydun mu?" diye sordu Huru-Huru. "Mapuhi bir inci buldu. Ne Hikueru'da, ne Paumotus'ta, ne de dünyada öyle bir inci görüldü şimdiye dek. Mapuhi aptalın teki. İnciyi Toriki'ye bin dört yüz Afrika dolarına sattı, dışarıda dinlerken duydum. Toriki de onun gibi ahmağın biri. Ondan ucuza alabilirsin inciyi. Sana ilk ben söyledim, unutma. Biraz tütünün var mı?"

"Toriki nerede?"

"Kaptan Lynch'in evinde apsent içiyor. Bir saattir orada."

Levy ile Toriki apsent içip inci için pazarlık ederlerken, Huru-Huru yirmi beş bin franklık muazzam bir fiyatta anlaşıldığını duydu.

Aynı anda hem *Orohena* hem de *Hira*, kumsala yakın bir yerde motorlarını çalıştırıp toplarını ateşlemeye ve çılgınca işaret vermeye başladılar. Üç adam da vaktinde dışarı çıkıp iki ıskunanın da acele acele kıyıdan açıklara doğru gittiğini, beyazlaşmış suyun çok yukarısında, ıskunaları yana yatıran fırtınanın dişleri arasından kaçmaya çalışırken ana yelkenlerle flok yelkenlerini indirdiklerini gördüler. Sonra yağmurda tamamen gözden kayboldu ıskunalar.

"Fırtına dinince geri dönerler," dedi Toriki. "Biz de buradan gitsek iyi olacak."

"Barometre biraz daha düştü galiba," dedi Kaptan Lynch.

Ak sakallı, çalışmak için çok yaşlı ve astımıyla sorunsuz bir hayat sürmenin Hikueru'da mümkün olduğunu bilen bir kaptandı Lynch. Barometreye bakmak için içeriye girdi.

Lynch'in, "Aman Allahım!" diye bağırdığını duyan diğerleri 29.20'yi gösteren kadrana bakmak için içeri doluştu.

Tekrar dışarı çıktılar, bu kez denizle gökyüzüne bakmak için. Fırtına dağılmıştı ama hava kapalıydı. İki ıskunanın, bir üçüncüsü de peşlerinde, yelkenler açık geri geldikleri görünüyordu. Rüzgârın yön değiştirmesi ıskotaları gevşetmelerine neden oldu, beş dakika sonra da kıç omuzluğundan esen rüzgârın aniden ters yönde esmeye başlaması üç ıskunayı da geriye sürükledi. Kumsaldakiler, seren palangalarının serbest bırakılmasını veya alarga edilmesini tedirginlikle izliyorlardı. Kıyıya çarpıp çatlayan dalgalar gürültülü, azgın ve tehditkârdı, üstelik deniz kabarıyordu. Gözlerinin önünde çakan korkunç bir şimşek karanlık günü aydınlattı ve başlarının üstündeki gök vahşice gürüldedi.

Toriki ile Levy sandallarına doğru bir koşu tutturdu, Levy, telaşa kapılmış bir su aygırı gibi koşuyordu. Her ikisinin sandalı da lagünün girişinden sürüklendiğinden, gelen sandalın *Aorai*'ye ait olduğuna hükmettiler. Kıç tarafta kürekçileri yüreklendiren Raoul'du. İncinin görüntüsünü aklından çıkaramayan Raoul, Mapuhi'nin biçtiği fiyatı, yani evi kabul ettiğini söylemek üzere geri dönüyordu.

Çok şiddetli, yoğun bir sağanağın ortasında kumsala çıktı, Huru-Huru ile birbirlerini göremeyip çarpıştılar.

"Çok geç," diye bağırdı Huru-Huru. "Mapuhi inciyi Toriki'ye bin dört yüz Afrika dolarına sattı, Toriki de yirmi beş bin franka Levy'ye. Levy de inciyi Fransa'da yüz bin franka satacak. Biraz tütünün var mı?"

Raoul kendini rahatlamış hissetti. İnci konusundaki sıkıntısı sona ermişti. İnciyi alamamış olsa bile daha fazla endişelenmesine gerek yoktu. Ama yine de Huru-Huru'ya inanmadı. Mapuhi inciyi bin dört yüz Afrika dolarına satmış olabilirdi, ama inciden anlayan Levy'nin yirmi beş bin frank ödemiş olması biraz zorlamaydı. Raoul meseleyi Kaptan Lynch ile görüşmeye karar verdi; fakat, eski denizcinin evine vardığında,

denizciyi gözleri fal taşı gibi açılmış barometreye bakarken buldu.

"Ne görüyorsun?" diye sordu Kaptan Lynch endişeyle, bir yandan da gözlük camlarını siliyor, yeniden alete bakıyordu.

"29.10," dedi Raoul. "Daha önce hiç bu kadar düştüğünü görmemiştim."

"Bu olamaz!" diye homurdandı kaptan. "Denizlerde tam elli yılımı geçirdim ve hiç bu kadar düştüğünü görmedim. Dinle!"

Bir an durdular, kıyıya çarpıp çatlayan dalgalar gürleyip evi salladı. Dışarı çıktılar. Fırtına dinmişti. *Aorai*'yi bir mil ötede, rüzgârsızlıktan hareketsiz, kuzeydoğudan, muazzam alaylardaki gibi oluk oluk akan heybetli dalgalarda baş kıç vururken görebiliyorlardı; kendilerini telaşla mercanadasının kumsalına attılar. Sandaldaki denizcilerden biri, geçidin ağzını gösterdi ve başını salladı. Raoul baktı, köpüklerle dalgaların beyaz kargaşasını gördü.

"Galiba bu gece sizde kalacağım kaptan," dedi; sonra denizciye dönüp sandalı kıyıya çekmesini, kendisi ve diğerleri için sığınak bulmasını söyledi.

"Düz yirmi dokuz," diye haber verdi Kaptan Lynch, barometreye bakmış geri geliyordu, elinde bir sandalye vardı.

Oturdu, denizdeki gösteriye dikti gözlerini. Güneş, günün boğuculuğunu arttırarak meydana çıktı, durgunluk sürüyordu. Dalgalar ise gittikçe büyüyordu.

"Dalgaları bu kadar büyüten her neyse beni endişelendiriyor," diye mırıldandı Raoul huysuzca.

"Hiç rüzgâr yok, yine de şuna baksana!"

Millerce uzunlukta, on binlerce ton yük taşıyan denizin bir darbesi, kırılgan mercanadasını deprem olmuş gibi sarstı. Kaptan Lynch afallamıştı.

"Hayret!" diye bağırdı Lynch oturduğu sandalyeden hafifçe sıçrayarak, sonra yeniden yerine oturdu. "Fakat hiç rüzgâr yok," diye ısrar etti Raoul. "Rüzgâr olsaydı anlayabilirdim bu durumu."

"Merak etme, pek yakında rüzgâr da başlayacak," diye tatsız bir yanıt verdi kaptan.

İki adam suskun oturdular. Derilerinde, bir araya gelip önce daha büyük kabarcıklar, sonra onların birleşmesiyle yere damlayan derecikler oluşturan binlerce küçük damlacık göze çarpıyordu. Nefes almak için yanıp tutuşuyorlardı, özellikle de yaşlı adam çok çaba sarf ediyordu. Bir dalga, hindistancevizi ağaçlarının gövdelerini yalayıp neredeyse ayaklarının dibinde alçalarak kumsalı süpürdü.

"Suyun azami kabarma noktasını hayli geçti," dedi Kaptan Lynch; "on bir yıldır buradayım." Saatine baktı. "Saat üç," dedi.

Bir adamla bir kadın, peşlerinde çoluk çocuk ve sokak köpeklerinden oluşan karmakarışık bir güruhla acıklı bir halde ilerledi. Evin biraz ötesinde durdular, epeyce tereddüt ettikten sonra kumlara oturdular. Birkaç dakika sonra aksi yönden başka bir aile onları izledi, erkekler ve kadınlar başka başka eşya taşıyorlardı. Kısa süre içinde her yaştan ve cinsten yüzlerce insan kaptanın yaşadığı yerin etrafında toplandı. Kaptan, kucağında bebeğiyle yeni gelen bir kadına seslendi, kadın evinin az önce lagüne süpürüldüğünü söyledi.

Burası millerce uzunluktaki adanın en yüksek noktasıydı ve adanın her iki yanında pek çok yerde muazzam dalgalar mercanadasının incecik halkasında şimdiden yarıklar açıyor ve zorla lagünün içine giriyordu. Mercanadası çemberinin etrafı yirmi mil kadardı ama adanın hiçbir yeri elli kulaçtan geniş değildi. Dalış sezonunun en civcivli zamanıydı, civardaki bütün adalardan, Tahiti'den bile gelen yerliler burada toplanmışlardı.

"Burada kadın, erkek ve çocuk toplam bin iki yüz kişi var," dedi Kaptan Lynch. "Yarın sabah kaç kişi olacak merak ediyorum."

"İyi de neden rüzgâr esmiyor? Bunu bilmek istiyorum ben," diye üsteledi Raoul.

"Dert etme delikanlı, dert etme; yakında göreceksin günü-nü."

Daha Kaptan Lynch konuşurken büyük bir su kütlesi mercanadasına çarptı.

Sandalyelerin altında, dört beş parmak derinliğinde deniz suyu çalkalandı. Hafif bir feryat yükseldi kadınlardan. Elleri birbirine kenetlenmiş çocuklar yuvarlanan devasa şeylere bakıyor, yürek parçalarcasına ağlıyorlardı. Tavuklar, kediler sığ suyun içinde perişan bir halde bata çıka yürüyordu, ortak bir kararla insanlar itişip kakışarak kaptanın evinin çatısına sığındı. Bir Paumota'lı, içinde yeni doğmuş köpek yavrularının olduğu bir sepetle bir hindistancevizi ağacına tırmandı ve yerden yirmi ayak yukarıya sepeti bağladı. Yavruların annesi aşağıda suyun içinde batıp çıkıyor, inliyor, kesik kesik havlıyordu.

Yine de güneş pırıl pırıl parlıyor ve durgunluk sürüyordu. Oturdular, dalgalarla *Aorai*'nin çıldırmış gibi baş kıç vurmasını izlediler. Kaptan Lynch, daha fazla bakamayacak hale gelene dek ortalığı süpüren muazzam su kütlelerini seyretti. Daha fazla bakmamak için yüzünü elleriyle kapattı; sonra da eve girdi.

"28.60," dedi usulca geri döndüğünde.

Koltuğunun altında küçük bir halat vardı. İpi iki kulaçlık parçalara böldü, bir parçasını Raoul'a verdi, bir parçasını da kendine ayırıp kalanını tırmanacak bir ağaç bulmalarını öğütleyerek kadınlara dağıttı.

Kuzeydoğudan hafif bir rüzgâr esmeye başladı, rüzgârın esintisini yüzünde hissetmek Raoul'u keyiflendirmişe benziyordu. *Aorai*'nin ıskotalarını rüzgâra göre düzeltip kıyıdan uzaklaştığını görebiliyordu, gemide olmadığı için pişman oldu. *Aorai* ne olursa olsun yakasını kurtarabilirdi bu durumdan ama ya mercanadası... Bir dalga karşıya bir yarık açtı, neredeyse ayaklarını yerden kesecekti, kendine bir ağaç seçti Raoul. Sonra barometreyi hatırlayıp gerisingeri eve koştu. Kaptan Lynch'e rastladı, aynı şey için oradaydı o da, birlikte içeri girdiler.

"28.20," dedi ihtiyar denizci. "Cehenneme dönecek burası, o da neydi öyle?"

Hava, bir şeyin telaşıyla dolmuş gibiydi. Ev sallanıp sarsıldı ve güçlü bir sesin uğultusunu duydular. Pencereler zangırdadı. İki cam birbirine çarptı, bir rüzgâr akımı yırtıp geçti aralarından, insanlara çarpıp sendelemelerine neden oldu. Karşı taraftaki kapı çarpıp kapandı, kapı mandalı paramparça oldu. Beyaz kapı topuzu yerde küçük parçalara ayrıldı. Odanın duvarları aniden şişirilen bir balon gibi şişti. Sonra, bir dalganın serpintisi evin duvarına çarpınca tüfek patlaması gibi bir ses daha duyuldu. Kaptan Lynch saatine baktı. Saat dörttü. Lacivert bahriye çuhasından bir kaputu sırtına geçirdi, barometreyi kancasından çıkardı ve büyük ceplerinden birine sakladı. Dalga eve küt diye tekrar vurdu ve hafif bina, temelinin etrafında eğildi, büküldü ve tabanı on derecelik bir açı yapacak şekilde çöktü.

Evden dışarı ilk çıkan Raoul oldu. Rüzgâr onu yakalayıp ötelere savurdu. Doğuya doğru sürüklendiğini fark etti. Çömelip kendi kendine tutunarak zar zor kumsala attı kendisini. Bir deste saman gibi savrulan Kaptan Lynch, Raoul'un üzerine serildi. *Aorai*'den iki denizci, tutundukları hindistancevizi ağacını bırakıp yardımlarına koştu; geldikleri yolun her karışında olmayacak açılarda eğilip bükülerek ve toprağı tırmalayarak rüzgâra karşı savaş vermişlerdi.

İhtiyarın eklemleri kaskatıydı ve tırmanamıyordu, bu yüzden denizciler, halatın arta kalan parçalarını birbirine bağlayarak her seferinde birkaç ayak kadar yukarı çektiler ihtiyarı, ta ki yaşlı adamı yerden elli ayak yukarıya, ağacın tepesine çıkarana dek. Raoul kendi payına düşen halatı bitişiğindeki bir ağacın dibine dolayıp olanları izlemeye başladı. Rüzgâr ürkütücüydü. Bu kadar şiddetli esebileceğini aklından bile geçirmemişti Raoul daha önce. Bir dalga mercanadasında bir gedik açtı, lagünün içine doluşan sular Raoul'u dizlerine kadar ıslattı önce. Güneş gözden kaybolmuş, yerine kurşuni bir alacakaran-

lık çökmüştü. Yatay olarak düşen birkaç yağmur damlası çarptı Raoul'a. Düşen damlalar, kurşundan yapılmış saçma taneleri gibi etkilemişti. Yüzüne bir tuz serpintisi çarptı. Tokat gibiydi. Yanakları iğne batmış gibi acıyor, yanan gözlerinden yaşlar süzülüyordu kendiliğinden. Yüzlerce yerli ağaçlardaydı. Başka zaman olsa, ağaçların tepelerinde toplanmış meyvelere benzeyen bu insan demetlerine gülebilirdi. Oysa şu durumda, Tahiti'de doğmuş biri olarak, tutunduğu ağacın gövdesini iki büklüm biçimde elleriyle kavradı, tabanlarını ağacın yüzeyine basarak ağaca tırmanmaya başladı. Ağacın tepesinde iki kadın, iki adamla iki de çocuk vardı. Küçük bir kız evcil bir kediyi kollarında sıkı sıkı tutuyordu.

Raoul tünediği yerden Kaptan Lynch'e el salladı, cesur denizci de ona karşılık verdi. Raoul gökyüzüne bakınca dehşete düştü. Gök yere çok yaklaşmıştı, adeta başının hemen üzerindeydi, rengi de kurşuniden siyaha dönmüştü. Buna rağmen yerde pek çok insan ağaç diplerinde toplanmış, ağaçlara tutunuyordu. İnsan kümelerinin birçoğu dua ediyordu, bunlardan bir tanesinde Mormon misyoneri insanları yüreklendirecek şeyler söylüyordu. Uzaktaki bir cırcırböceğinin en zayıf cırıltısı gibi tuhaf, ritmik bir ses duydu Raoul bir an için, bu ses ona cenneti ve ilahi müziği hatırlattı belli belirsiz. Etrafına bakındı, başka bir ağacın dibinde iplere ve birbirine tutunan insan kalabalığını gördü. Yüzlerinin ve dudaklarının hep birlikte hareket ettiğini görebiliyordu. Hiç ses duymasa da ilahi söylediklerini anlamıştı.

Bütün bunlara rağmen rüzgâr hızını arttırıyordu. Herhangi bir şekilde rüzgârın hızını ölçemiyordu çünkü böylesini görmemişti daha önce, ama her nasılsa rüzgârın daha hızlı estiğini biliyordu. Biraz uzakta bir ağaç kökünden sökülmüş, üstündeki insanlar yere düşmüştü. Bir dalga kıyı şeridini süpürdü, insanlar ortadan kayboldu. Her şey çok çabuk oluyordu. Lagünün beyaz köpüklerinin arasında kahverengi bir omuz ve siyah bir baş silueti gördü. Bir sonraki saniye o da gözden kayboldu. Di-

ğer ağaçlar da azalıyordu, kibrit çöpleri gibi yere düşüyor veya çaprazlama birbirlerine yaslanıyorlardı. Rüzgârın gücü karşısında dili tutulmuştu Raoul'un. Kendi ağacı şiddetle sallanıyordu, ağaçtaki kadınlardan biri hem feryat ediyor hem de kedisine yapışmış küçük kızı sıkıca tutuyordu. Diğer çocuğu tutan adam Raoul'un omzuna dokunup bir yeri işaret etti. Raoul baktı ve Mormon kilisesinin yüz ayak ötede sarhoş bir adam gibi son sürat gittiğini gördü. Kilise temelinden sökülmüştü, rüzgârla dalgalar onu lagüne doğru sürüklüyordu. Devasa bir su dalgası kiliseyi yakaladı, yana yatırdı ve yarım düzine hindistancevizi ağacının üstüne fırlatıp attı. Ağaçlarda, meyvelere benzeyen insan kümeleri ergin hindistancevizleri gibi yere döküldü. Dalga çekilince yerde bazılarının hareketsiz yattığını, bazılarının da kıvranıp büküldüğünü gördü Raoul. Tuhaf bir biçimde ona karıncaları hatırlatıyorlardı. Sarsılmamıştı gördükleri karşısında. Korkunun da ötesine geçmişti. Doğal olarak bir sonraki dalganın kumsaldaki bu insan enkazını süpürdüğünü gördü. Şimdiye kadar gördüğünden çok daha muazzam üçüncü bir dalga kiliseyi lagüne fırlattı, kilise oradan yarı yarıya suya batmış bir halde boca yönüne bilinmezliğe yüzdü. Olup bitenler ona Nuh'un gemisini hatırlatmıştı.

Kaptan Lynch'in evini aradı gözleri, bulamayınca şaşırdı. Her şey çok çabuk olup bitiyordu gerçekten. Hâlâ ağaçlara tutunan insanların pek çoğunun yere indiğini fark etti. Ama rüzgâr bir kere daha hızlandı. Kendi ağacından anlayabiliyordu bunu. Ağaç artık sallanmıyor ya da öne arkaya eğilip bükülmüyordu. Aksine, rüzgârdan dolayı tuhaf bir açıyla bükülmüş, hemen hemen sabit bir biçimde duruyor ve sadece sarsılıyordu. Fakat sarsıntı berbattı. Diyapazon veya ağız tamburası gibiydi. Sarsıntıyı bu kadar kötü kılan şey çok hızlı olmasıydı. Ağacın kökleri tutuyordu tutmasına ama bu zorlamaya daha fazla dayanamazdı. Bir yerden kırılırdı mutlaka.

İşte, ağaçlardan biri kırılmıştı bile. Kırıldığını görmemişti ama ortasından kırılmış ağacın kalıntısı öylece duruyordu orada.

Görmeden ne olduğunu anlamak mümkün değildi. O güçlü sesin içinde ağaçların kırılmasının ya da insan haykırışlarının bir önemi yoktu. Tam da Kaptan Lynch'in olduğu yöne bakarken oldu ne olduysa. Ağacın gövdesinin ortadan parçalanıp sessizce ayrıldığını gördü yarım yamalak. Ağacın tepesi, üzerinde ihtiyar kaptan ve *Aorai*'den üç denizciyle birlikte lagünün üzerinden açığa doğru süzüldü. Yere düşmedi, bir saman çöpü gibi havada sürüklendi. Yüz metre kadar uçup suya düştü. Raoul gözlerini dört açtı ve Kaptan Lynch'in hayata veda ettiğine emin oldu.

Raoul daha fazla beklemedi. Yerliyi dürtüp yere inmeleri gerektiğini belirten işaretler yaptı. Adam inmek istiyordu ama kadınlar korkudan kımıldayamıyordu, bu yüzden adam da onlarla kalmayı tercih etti. Raoul ipini ağaca dolayıp aşağı kaydı. Başının üstünden tuzlu su hücum etti. Nefesini tutup umarsızca ipe tutundu. Su alçalınca ağacı siper edip bir kere daha nefes aldı. İpi daha sıkı bağladı ve tam o sırada bir dalga daha geldi. Kadınlardan biri aşağı kayıp ona katıldı, yerli ise öteki kadının, iki çocuğun ve kedinin yanında kalmıştı.

Raoul diğer ağaçların dibinde tutunanların sürekli olarak eksildiğini fark etti. Aynı süreç hemen yanı başında da gelişiyordu şimdi. Tutunmak için bütün gücünü harcıyordu Raoul, ona katılan kadın ise gittikçe güçten düşüyordu. Dalgadan her kurtulduğunda önce kendisini, sonra da kadını orada bulduğuna şaşırıyordu. Nihayetinde sudan çıktığında kendini tek başına buldu. Yukarı baktı. Ağacın tepesi de gitmişti. Eski yüksekliğinin yarısı kadardı şimdi, parçalanmış ucu sarsılıyordu. O kurtulmuştu. Ağacın rüzgâra maruz kalan kısmı gitmişti ama kökleri hâlâ yere tutunuyordu. Tırmanmaya başladı. O kadar halsizdi ki çok yavaş ilerliyordu, o ağacın tepesine varana dek dalga üstüne dalga gelip çarptı. Sonra kendisini ağacın gövdesine bağladı ve geceyi karşılamak için güç topladı. neler olacağını bilemezdi.

Karanlıkta çok yalnız hissetti kendisini. Bazen dünyanın sonu gelmiş de tek hayatta kalan kendisiymiş gibi geliyordu

Raoul'a. Rüzgâr hâlâ artıyordu. Saatler ilerledikçe de arttı. Hesaplarına göre saat on bir sularında rüzgâr inanılmaz bir hal almıştı. Dehşet verici, korkunç bir şeydi bu, çığlık çığlığa bir öfke, bütün gücüyle vurup geçen; gene de bütün gücüyle vurup geçmeye devam eden, sonu olmayan bir duvardı bu. Sanki hafifleyip incelmişti Raoul; hareket eden kendisiydi, akıl almaz bir hızla sonsuz bir katılığın içinde sürükleniyor gibiydi. Rüzgâr artık hareket eden hava olmaktan çıkmıştı. Su veya cıva gibi katı bir şey olmuştu. Rüzgâr ölü bir dananın etiymiş de, uzansa onu kocaman parçalara ayırabilecekmiş gibi hissediyordu. Bir adamın sarp bir kayalığa tutunması gibi rüzgârı yakalayıp ona sımsıkı tutunabilecekti sanki.

Rüzgâr onu boğuyordu. Rüzgâra karşı duramıyor, nefes alamıyordu çünkü rüzgâr ağzından burnundan içeri doluyor, ciğerlerini sanki mesanesiymiş gibi şişiriyordu. Böyle anlarda vücudu ağzına kadar hıncahınç toprakla doldurulmuş gibi hissediyordu. Yalnızca dudaklarını ağacın gövdesine bastırarak nefes alabiliyordu. Üstelik durmadan esen rüzgâr onu yormuştu. Hem zihni hem de bedeni yorgundu. Daha fazla etrafı görecek ya da düşünecek durumda değildi ama bilinci yarı yarıya açıktı. Zihnini tek bir düşünce meşgul ediyordu sadece: BU BİR FIRTINA. Bu tek düşünce düzensiz biçimde sürüp gidiyordu. Ara sıra alazlanan cılız bir ateş gibiydi. Bir an kendinden geçip sonra yine bu düşünceye dönüyordu... BU BİR FIRTINA. Sonra yine kendinden geçiyordu.

Fırtınanın en şiddetli olduğu zaman gece on bir ile sabah üç arasıydı, Mapuhi ile ailesinin tutunduğu ağaç gece on birde kırıldı. Mapuhi lagünün yüzeyine çıktı, kızı Ngakura'yı sıkı sıkı tutuyordu hâlâ. Sadece Güney Denizi Adaları'ndan bir yerli böyle şiddetli bir felakette hayatta kalabilirdi. Kendisini bağladığı pandanus ağacı köpüklerde alabora olup çalkalandı; zaman zaman tutunup bekleyerek, zaman zaman da tutunduğu yeri hızla değiştirerek kendi başıyla Ngakura'nın başını nefes almalarına yetecek kadar sık aralıklarla suyun yüzeyine çıkara-

biliyordu. Gel gör ki havanın büyük bir kısmını uçuşan su serpintileriyle dikine inen sicim gibi yağmur kaplıyordu.

Lagünün on mil karşısında, kum çemberinin ilerisinde, savrulan ağaçların gövdeleri, kalaslar, filikaların ve evlerin enkazları lagünden geçmeyi başaran on zavallının dokuzunu öldürmüştü. Neredeyse boğulmak üzere ve bitkin insanlar, bu kudurmuş tahta parçalarının meydana getirdiği harca savrulmuş, bedenleri ezilip biçimsiz etlere dönüşmüştü. Mapuhi şanslıydı. Bu on kişinin içinden kurtulan tek kişi oydu; bu ona kaderin oynadığı garip bir oyundu. Kumsala çıktı, vücudundaki çizikler kanıyordu.

Ngakura'nın sol kolu kırılmış, sağ elinin parmakları ezilmişti, yanağının ve alnının derisi kemiğine kadar sıyrılmıştı. Hâlâ ayakta duran bir ağaca yapıştı, lagünün suları diz boyu ya da bazen bilek hizasında çalkalanırken, Mapuhi bir yandan kızı tutuyor bir yandan da nefes almak için hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Sabah saat üçte fırtınanın şiddeti azaldı. Saat beş sularında sert bir meltem esiyordu sadece. Saat altıda ise ortalık sütlimandı ve güneş parlıyordu. Deniz alçalmıştı. Lagünün hâlâ dalgalı kısmında Mapuhi karaya çıkamamış insanların parçalanmış vücutlarını gördü. Tefara ile Nauri de aralarındaydı hiç şüphesiz. Mapuhi kumsala, yerde yatan bedenlere bakmaya gitti ve karısını gördü, kadının vücudunun yarısı suyun içinde yarısı da dışındaydı. Oturdu, ağlamaya başladı, ilkel bir insanın üzülmesi gibi kulağı tırmalayan hayvansı sesler çıkarıyordu. Sonra kadın zorlukla kımıldayıp, inildedi. Mapuhi kadına daha yakından baktı. Karısı hem yaşıyordu, hem de yaralanmamıştı. Sadece uyuyordu. Şans ona da gülmüştü.

Evvelki gece hayatta olan bin iki yüz kişiden geriye üç yüz kişi sağ kalmıştı. Mormon misyoneriyle jandarma nüfus sayımı yaptılar. Lagünün her yanı cesetlerle doluydu. Ne bir ev ne de bir kulübe kalmıştı ayakta. Bütün mercanadasında taş taş üstünde kalmamıştı. Elli hindistancevizi ağacından biri hâlâ

ayaktaydı, geriye kalanlar enkaza dönmüştü, hiçbirisinde de tek bir hindistancevizi bile yoktu.

İçme suyu da yoktu. Yağmur sularının sızmasıyla oluşan sığ kuyular tuzlanmıştı. Lagünün dışında birkaç ıslanmış un çuvalı bulundu. Kazazedeler kırılmış hindistancevizi ağaçlarının içini çıkarıp yedi. Kumda çukur açıp üstünü metal saclarla kapatarak oraya buraya yaptıkları ufacık kulübelere ağır ağır ilerlediler. Misyoner derme çatma bir imbik yaptı ama üç yüz kişi için su damıtması mümkün değildi. İkinci günün sonunda, lagünde yıkanan Raoul, bir şekilde susuzluğunun yatıştığını fark etti. Bu haberin yayılmasının hemen ardından üç yüz adam, kadın ve çocuk, boyunlarına kadar lagünün içinde derilerinden su içmeye çalışıyordu. Suyun dibine batmamış ölüler etrafta yüzüyor, diptekilerin ise üzerine basılıyordu. Üçüncü gün insanlar ölülerini gömüp kendilerini kurtaracak bir gemi beklemeye başladılar.

Bu arada ailesinden fırtına yüzünden ayrılmak zorunda kalan Nauri, kendi başına bir maceraya sürüklenmişti. Vücudunu yaralayan, morartan ve kıymık içinde bırakan bir payandaya tutunan Nauri, mercanadasından uzağa, denize sürüklenmişti. İşte, su dağlarının hayret verici tokatları altında payandasını kaybetti. Neredeyse altmış yaşına gelmiş ihtiyar bir kadındı; ama Paumota'da doğmuştu ve hayatı boyunca denizden hiç uzaklaşmamıştı. Karanlıkta yüzerken boğulacak gibi oluyor, tıkanıyor, nefes almaya çalışıyordu ki omzuna sert bir darbe aldı, omzuna çarpan şey bir hindistanceviziydi. O anda kararını vermişti, hindistancevizini yakaladı. Bir saat içinde yedi hindistancevizi daha yakaladı. Birbirine bağlı bu hindistancevizleri bir yandan kadının yaşamını kurtaran bir can simidi görevi görürken öbür yandan da onu pelteye çevirmekle tehdit ediyordu. Şişmandı ve vücudu çabucak çürüyordu ama fırtınalar konusunda tecrübeliydi, köpekbalığı tanrısına dua ederken rüzgârın kesilmesini bekledi. O kadar sersemlemişti ki saatin üç olduğunu fark etmedi bile. Saat altıda ortalığın tümüyle dur-

gunlaştığını da fark etmedi. Deniz onu kumsala attığında bilinci yerine geldi. Çıplak, kanayan elleriyle ve ayaklarıyla dalgalar ona erişemeyinceye kadar deniz onu geri çekmesin diye kumsalı tırmaladı.

Nerede olduğunu biliyordu. Bu kara parçası küçük adacık Takokota'dan başkası olamazdı. Lagünü yoktu, kimse yaşamıyordu burada.

Hikueru on beş mil uzaktaydı. Göremiyordu ama Hikueru'nun bu adanın güneyinde kaldığını biliyordu. Günler geçti, suyun üstünde kalmasını sağlayan hindistancevizleriyle beslendi Nauri. Hem içme suyu hem de yiyeceğiydi bu hindistancevizleri. Ama ne dilediği kadar içiyor ne de dilediği kadar yiyordu. Yardım geleceği şüpheliydi. Ufukta kurtarma gemilerinin dumanını görebiliyordu görmesine de, bu yalnız, kimsenin yaşamadığı Takokota'ya hangi kurtarma gemisi gelirdi ki?

Baştan itibaren etrafındaki cesetler eziyet çektirdi Nauri'ye. Deniz, cesetleri inatla kadının yaşadığı ufacık kara parçasına atıyor, kadın da gücü tükenene kadar cesetleri köpekbalıkları parçalayıp yesin diye denize itiyordu. Kadının gücü tükenince, sahili dehşetli bir korkuyla bezedi cesetler. Nauri, pek de fazla olmamakla birlikte, olabildiğince uzaklaştı cesetlerden.

Onuncu gün son hindistancevizi de tükenmişti ve susuzluktan titriyordu. Kumsal boyunca kendini sürükleyerek hindistancevizi aradı. Bu kadar çok cesedin yüzüp de ortalıkta hiç hindistancevizinin olmaması tuhaftı. Ölü insanlardan daha fazla hindistancevizi vardı hiç şüphesiz! En sonunda pes etti, bitkin biçimde kumsala uzandı. Sonu gelmişti. Ölümü beklemekten başka çaresi yoktu.

Bilinci yerine gelir gibi olduğu bir anda bir cesedin sarıya çalan kızıl saçlarına baktığını fark etti. Deniz, cesedi ona doğru attı, sonra geri çekti. Cesedi tersyüz etti deniz, kadın, cesedin yüzünün olmadığını gördü. Yine de o sarıya çalan kızıl saç parçasında tanıdık bir şey vardı. Bir saat geçti. Cesedin kimin

olduğunu anlamaya çalışmakla uğraşmadı. Ölmeyi bekliyordu, bu yüzden o korkutucu şeyin kim olduğu onu pek de ilgilendirmiyordu. Ama bir saatin sonunda yavaşça doğruldu ve cesede baktı. Fevkalade büyüklükteki bir dalga onu daha küçük dalgaların erişemeyeceği bir yere fırlatmıştı. Evet, haklıydı; o kızıl saç parçası Paumotus'ta sadece bir kişinin olabilirdi. Alman Yahudisi Levy idi bu, hani şu inciyi satın alıp *Hira* adlı gemiyle götüren adam. Pekâlâ, şu durumda tek bir şey barizdi: *Hira* kaybolmuştu. Balıkçıların ve hırsızların tanrısı, inci alıcısını terk etmişti.

Nauri ölü adama doğru emekledi. Adamın gömleği yırtılmıştı, içinde paralarını taşıdığı deri kemeri görebiliyordu Nauri. Nefesini tutup kemer tokasını çekiştirdi. Umduğundan daha kolay oldu, acele acele kumsalın öte yanına emekledi, kemeri de peşinden sürüklüyordu. Kemerin ceplerini bir bir açtı ve hiçbir şey bulamadı. Nereye koymuş olabilirdi? En son cepte buldu onu, yolculukta aldığı ilk ve tek inciydi bu. Kemerden kendisine öldürücü hastalık bulaşır korkusuyla birkaç ayak öteye emekledi ve inciyi dikkatle gözden geçirdi. Mapuhi'nin bulduğu ve Toriki'nin ondan çaldığı inciydi. Eliyle tarttı inciyi, sonra avucunda öne arkaya yuvarladı okşayarak. Ama incide kendine özgü bir güzellik göremedi. İnciye bakınca Mapuhi, Tefara ve kendisinin birlikte kafalarında inşa ettikleri evi görüyordu. İnciye her baktığında sekiz kenarlı sarkaçlı duvar saati de dahil olmak üzere bütün ayrıntılarıyla evi gördü. Bunun uğruna yaşamaya değerdi.

Elbisesinden bir şerit ayırıp inciyi boynuna sımsıkı bağladı. Sonra sahil boyunca nefesi kesilerek, inildeyerek ama kararlılıkla hindistancevizi aradı. Çabucak bir tane buldu, etrafına bakındı, bir tane daha buldu. Birini kırıp suyunu içti, küflenmişti ama son zerresine kadar yedi hindistancevizini. Biraz sonra, ağaç kütüğünden yapılmış bir kayık buldu. Avara demiri gitmişti ama o umutluydu, gün bitmeden avara demirini de buldu. Her yeni bulduğu şey bir işaretti. İnci uğur getirmişti. Öğ-

leden sonra geç vakitte suyun içinde yüzen tahta bir sadık gördü. Sandığı kıyıya çıkardığında içindekiler çıngırdadı, on kutu somon konservesi buldu. Konservelerden birini kanoya vurarak açtı. Konserveden sızıntı başlayınca kutunun içindeki sıvıyı akıttı. Sonra somon balığını çıkartmak için saatlerce uğraştı, konserveyi vurarak ve sıkarak her seferinde bir lokma çıkarabiliyordu.

Sekiz gün daha yardım gelsin diye bekledi. Bu arada avara demirini kanonun arkasına bağladı. Bunun için hindistancevizi liflerini ve elbisesinin geri kalanını ip olarak kullandı. Kano fena şekilde çatlamıştı ve su sızdırıyordu ama hindistancevizinden elde ettiği su kabını kayığın suyunu boşaltmak için sakladı. Kürek bulmak için akla karayı seçti. Bir teneke parçasıyla saçlarını kökünden kesti. Sonra bu saçlardan bir sicim ördü, sicimle de, içinde somon balıklarının olduğu tahta sandığın bir çıtasına üç ayak uzunluğundaki süpürge sapını bağladı.

Kamayı dişleriyle çiğnedi, onunla da sicimi sıkılaştırdı.

On sekizinci günün gece yarısı kanoyu dalgaların içinden denize indirdi ve Hikueru'ya doğru yola çıktı. İhtiyar bir kadındı. Çektiği sıkıntılar yüzünden bir deri bir kemik kalmıştı. Kano büyüktü ve aslında kürekleri çekmek için üç güçlü adam gerekiyordu.

Bunu da tek başına yaptı, hem de elindeki derme çatma kürekle. Beri yandan kano ciddi biçimde su sızdırıyordu, zamanının üçte biri kanoya dolan suyu boşaltmakla geçiyordu. Gündüz vakti boş yere aradı gözleri Hikueru'yu. Geride Takokota ufuk çizgişinde battı. Güneş çıplak bedenini kavuruyor, vücudunun nemini tüketmeye zorluyordu. Geriye sadece iki kutu konserve somon kalmıştı, gün içinde kutuları delip içlerindeki sıvıyı içti. Eti çıkarmakla kaybedecek vakti yoktu. Batı yönünde bir akıntı başlamıştı, güneye gitmeye çalışmasına rağmen batıya doğru ilerliyordu.

Öğleden sonra, kanoda dimdik durarak Hikueru'yu görebildi. Hindistancevizi ağaçları gitmişti. Orada burada geniş

aralıklarla duran hırpani ağaç kalıntılarını görebiliyordu. Yine de bu manzara onu neşelendirdi. Tahmin ettiğinden de yakındaydı. Akıntı ise onu batıya sürüklüyordu. Akıntıya direnip kürek çekti. Küreğin sicimindeki kama gevşedi ve sık sık onu sıkmaya çalışmakla epey vakit kaybetti. Sonra bir de suyun boşaltılması vardı. Suyu boşaltmak için kürek çekmeye ara vermek zorunda kalıyordu üç saatte bir. Tüm bu zaman zarfında batıya sürüklendi.

Günbatımında Hikueru üç mil güneydoğusundaydı. Dolunay vardı gökte, saat sekizde ada iki mil doğusundaydı. Bir saat daha çabaladı, ama ada hâlâ aynı uzaklıktaydı. Akıntının tam ortasındaydı; kano gereğinden fazla büyüktü; kürek çok yetersizdi, bir de çok fazla zamanını ve gücünü suyu boşaltmaya harcamıştı. Bundan başka zayıftı ve gittikçe de güçten düşüyordu. Bütün çabalarına rağmen kano batıya sürükleniyordu.

Köpekbalığı tanrısına dua edip kanonun kenarından kendini denize bıraktı, yüzmeye başladı. Su onu kendine getirmişti, kanoyu geride bıraktı çabucak. Bir saat sonra adaya gözle görülecek şekilde yaklaşmıştı. Çok geçmeden korktuğu başına geldi. Tam gözünün önünde, aşağı yukarı yirmi ayak ötesinde, büyük bir yüzgeç suyu kesti. Nauri ona doğru yüzmeye devam etti ve köpekbalığı yavaşça kaydı suyun içinde, sağa doğru kıvrılıp kadının etrafında daireler çizmeye başladı. Gözlerini köpekbalığının yüzgecine dikip yüzmeyi sürdürdü. Yüzgeç kaybolunca suyun içine bakıp izledi. Yüzgeç tekrar belirince kaldığı yerden yüzmeye devam etti. Canavar tembeldi, Nauri bunu görebiliyordu. Fırtınadan beri karnı iyice doymuştu şüphesiz. Çok aç olsaydı saldırmak için bir an bile tereddüt etmeyeceğinden emindi. On beş ayak uzunluğundaydı ve Nauri çok iyi biliyordu ki bir ısırışta kendisini ortadan ikiye bölebilirdi.

Ama bunları düşünerek kaybedecek zamanı yoktu. Yüzse de yüzmese de akıntı onu adadan uzaklaştırıyordu. Yarım saat geçti, köpekbalığı daha da cesur bir hal almaya başladı. Kendine zarar vermediğini görerek daha da yakınlaştı, çizdiği

daireleri küçültüyor, yanından geçerken gözlerini küstahça kadına dikiyordu. Nauri, köpekbalığının er ya da geç kendisine saldırma cesaretini göstereceğini adı gibi biliyordu. Ondan önce davranmaya karar verdi. Yapmayı düşündüğü şeyin umutsuz olduğunu biliyordu. Yaşlı bir kadındı, denizde tek başınaydı, açlıktan ve cefa çekmekten gücünü yitirmişti ama yine de bu kana susamış canavarın karşısında, ona saldırarak bekleyecekti kendine saldırmasını. Fırsat kollayarak yüzmeye devam etti. Nihayetinde kadının yanından, neredeyse sekiz ayak ötesinden aygın baygın geçti canavar. Nauri saldırıyormuş gibi yaparak aniden hücum etti. Köpekbalığı kaçarken vahşice kuyruğunu salladı ve zımpara gibi derisi Nauri'ye çarpıp dirseğinden omzuna kadar derisini yüzdü. Köpekbalığı gittikçe genişleyen daireler çizerek hızla yüzdü, en sonunda da gözden kayboldu.

Kumda, üstleri metal saclarla kapatılmış oyuklardan birinde Mapuhi ile Tefara uzanmış tartışıyorlardı.

"Dediğim gibi yapsaydın," diye yüklendi kocasına Tefara bininci defa, "inciyi saklayıp kimseye söylemeseydin şimdi elinde olurdu."

"Ama kabuğu açtığımda Huru-Huru yanımdaydı, sana bunu daha kaç kere söylemem gerek?"

"Şimdi bir evimiz olmayacak. Raoul bana bugün dedi ki Mapuhi inciyi Toriki'ye satmasaydı..."

"İnciyi satmadım. Toriki onu benden çaldı."

"İnciyi satmasaydın sana beş bin Fransız doları, yani on bin Afrika doları, vereceğini söyledi."

"Annesine söz etti bu durumdan," diye açıkladı Mapuhi. "Kadın inciden anlıyor."

"Şimdi de inci kayıp," diye yakındı Tefara.

"Toriki'ye olan borcumu ödedim işte. Bu da her halükârda bin iki yüz eder."

"Toriki öldü," diye bağırdı Tefara. "Iskunasından hiç haber yok. *Aorai* ve *Hira* gibi kayboldu o da. Toriki sana söz ver-

diği üç yüz doları ödeyecek mi? Hayır, çünkü Toriki öldü. Sen inciyi bulmamış olsaydın bugün Toriki'ye bin iki yüz dolar borcun olacak mıydı? Hayır, çünkü Toriki öldü ve ölülere para ödenmez."

"Ama Levy Toriki'nin parasını ödemedi," dedi Mapuhi. "Ona Papetee'de para yerine geçecek bir kağıt parçası verdi; şimdi Levy öldü ve borcunu ödeyemez; Toriki öldü, kağıt da onunla kayboldu ve inci de Levy ile kayboldu. Haklısın Tefara. İnciyi kaybettim, karşılığında da hiçbir şey almadım. Şimdi bırak da uyuyalım."

Mapuhi aniden elini sus der gibi kaldırıp dinledi. Dışarıdan bir ses geliyordu, sanki birisi ağır bir şekilde ve acılar içinde nefes alıyordu. Kapı yerine kullandıkları hasıra bir el uzandı.

"Kim var orada?" diye bağırdı Mapuhi.

"Nauri," dedi dışarıdaki cevap olarak. "Oğlum Mapuhi nerede söyler misiniz?"

Tefara bir çığlık atıp kocasının koluna yapıştı.

"Bir hayalet!" dedi dişleri birbirine vurarak. "Bir hayalet!"

Mapuhi'nin beti benzi attı. Bitkin bir biçimde karısına tutundu.

"İyi kadın," dedi tereddütle, sesini gizlemeye çalışarak, "oğlunu iyi tanırım. Oğlun lagünün doğu tarafında oturuyor."

Dışarıdan bir iç çekme sesi duyuldu. Mapuhi sevindi. Hayaleti kandırmıştı.

"Peki sen nereden geliyorsun ihtiyar kadın?" diye sordu.

"Denizden," dedi mahzunca.

"Biliyordum, biliyordum," diye bir çığlık attı Tefara öne arkaya sallanarak.

"Tefara ne zamandan beri bir yabancının evinde yatıyor?" diyen sesi geldi Nauri'nin hasırdan.

Mapuhi korkuyla baktı ve karısına yaklaştı. Kadının sesi onları yanıltmıştı aslında.

"Hem ne zamandan beri oğlum Mapuhi yaşlı annesini inkâr ediyor?" diye devam etti ses.

"Hayır, hayır inkâr etmedim, yani Mapuhi seni inkâr etmedi," diye bağırdı. "Ben Mapuhi değilim. Sana söyledim ya, o lagünün sağ yakasında."

Ngakura yatağa oturdu, ağlamaya başladı. Hasır sallanmaya başladı.

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Mapuhi. "İçeri giriyorum," dedi Nauri.

Hasırın bir ucu havaya kalktı. Tefara battaniyelerin altına saklanmaya çalıştı ama Mapuhi onu bırakmadı. Bir şeye tutunması gerekiyordu. Birlikte, boğuşarak, korkudan titreyen vücutları, takırdayan dişleri ve yuvalarından dışarı uğramış gözleriyle havaya kalkan hasıra baktılar. Üzerinden sular damlayan çıplak Nauri'nin yavaşça içeriye girdiğini gördüler. Geriye kaçıp yüzlerini örtmek için Ngakura'nın battaniyesini almaya çalıştılar.

"İhtiyar annenize biraz su verebilirsiniz," dedi hayalet hüzün dolu bir şekilde.

"Ona biraz su ver," diye emretti Tefara, sesi titriyordu.

"Ona biraz su ver," diye emri Ngakura'ya iletti Mapuhi. Karı koca Ngakura'yı battaniyenin dışına attılar. Bir dakika sonra gizlice bakan Mapuhi hayaletin suyu içtiğini gördü. Hayalet titreyen elini uzatıp oğlunun elinin üstüne koyunca Mapuhi elin ağırlığını hissetti ve onun hayalet olmadığına ikna oldu. Sonra Tefara'yı peşinden sürükleyerek ayağa kalktı ve birkaç dakika içinde hepsi Nauri'nin başından geçenleri dinliyordu. Levy'den bahsedip inciyi Tefara'nın avucuna bırakınca Tefara bile kayınvalidesinin gerçek olduğuna inandı.

"Sabahleyin," dedi Tefara, "inciyi Raoul'a beş bin Fransız dolarına satarsın."

"Peki ya ev ne olacak?" diye itiraz etti Nauri.

"Evi yapacak," diye yanıtladı Tefara. "Dört bin Fransız dolarına mal olur diyor. Bundan başka bin Fransız doları daha verecek, bu da iki bin Afrika doları ediyor."

"Ev altı kulaç uzunluğunda olacak mı?" diye sordu Nauri.

"Hıhı," diye yanıtladı Mapuhi, "altı kulaç olacak."

"Ortadaki odada sekiz kenarlı sarkaçlı saat de olacak mı?"

"Hıhı, yuvarlak masa da."

"Öyleyse bana yiyecek bir şeyler verin, açım," dedi Nauri kendinden memnun bir şekilde. "Sonra da uyuruz, çünkü yorgunum. Yarın da inciyi satmadan önce ev hakkında biraz daha konuşuruz. O bin Fransız dolarını da nakit alsak daha iyi olur. Tüccarlardan mal alırken para almak krediden çok daha iyi."

BALİNA DİŞİ(*)

Avrupalıların Fiji'ye ilk yerleştikleri zamanlarda, Rewa köyündeki cemaat evinde John Starhurst adlı bir misyoner ortaya çıkıp bütün Viti Levu'da Hıristiyanlığın esaslarını yayma niyetinde olduğunu söyledi. Viti Levu, "Büyük Toprak" anlamına gelir ve çok sayıda büyük adadan oluşan bir adalar topluluğunun en büyüğüdür, buna dahil olan yüzlerce küçük adayı saymaya gerek bile yok. Kıyılarda oraya buraya dağılmış bir halde, tehlikeli işler yaparak geçinenler, yani birkaç misyoner, tüccar, bêche-de-mer(**) balıkçısı ile balina avlayan gemilerde çalışan kaçaklar otururdu. Yerlilerin pencerelerinden yanan ocakların dumanı tüterdi, öldürdükleri insanların bedenleri kapılarında asılı dururdu ziyafet zamanı.

Lotu, veya Tanrıya tapınma, çok yavaş, yengeç misali ilerliyordu. Kendilerini Hıristiyan ilan eden ve şapellerde içtenlikle karşılanan kabile reislerinin üzücü bir alışkanlıkları vardı, en gözde düşmanlarının etinden pay almak için dinden uzaklaşıyorlardı. Av ya da avcı olmak adanın kanunuydu ve daha uzun bir süre de adanın kanunu olacağa benziyordu. Gerçekten de kendi türünden yüzlerce adam yemiş olan Tanoa, Tuiveikoso ve Tuikilakila gibi kabile reisleri vardı. Ama bu obur adamların arasında en başta Ra Undreundre geliyordu. Ra Undreundre, Takiraki'de yaşıyordu. Tadına baktığı adamların çetelesini de tutuyordu. Evinin önündeki sıralanmış taşlar yediği adamları gösteriyordu. Bu taş sırası iki yüz otuz adım uzunluğundaydı ve tamı tamına sekiz yüz yetmiş iki taştan oluşuyor-

(*) Bu hikâye ilk olarak *The Mission of John Starhurst* adıyla, İngiltere'de yayınlanan *The Bournemouth Visitor's Directory* dergisinin 29 Aralık 1909 tarihli sayısında yayınlanmıştır.

(**)Bir tür deniz hıyarı

du. Her taş bir bedeni temsil ediyordu. Ra Undreundre, Somo Somo'yla çalıların arasında çarpışırken şanssızlık eseri sırtının en dar yerinden mızrakla yaralanıp alelade taş sırasında sadece kırk sekiz taşı olan Naungavuli'nin akşam yemeği olmasaydı, kendi evinin önündeki taş sırası çok daha uzun olabilirdi.

Dursuz duraksız, hummaya tutulmuş gibi çalışan misyonerler inatla görevlerinden ayrılmıyor, bazen ümitlerini yitirip pek çok ruhu birden kurtaracak bir gül paskalyası ateşini, olağanüstü bir alameti dört gözle bekliyorlardı. Ama yamyam Fiji bir türlü boyun eğmiyordu. Kıvırcık saçlı yamyamlar, insan hasadı bereketli olduğu sürece bu bolluktan vazgeçmeye gönülsüzdü, hasat çok verimli olduğunda, karar verilen bir günde avlanılacağını ve ızgara yapılacağını ağızlarından kaçırarak misyonerlerin zaafından da yararlanıyorlardı. Misyonerler kurbanların hayatlarını hemen birkaç dal tütün, uzun basmalar ve incik boncukla satın alıyordu. Yine de kabile reisleri ihtiyaç fazlası canlı etlerden bu şekilde kurtularak oldukça kârlı bir iş yapıyorlardı. Üstelik her zaman gidip daha çoğunu avlayabilirlerdi.

John Starhurst işte böyle bir zamanda Hıristiyanlığın esaslarını Büyük Toprak'ın bir ucundan öteki ucuna yayacağını ve bu işe, Rewa Irmağı'nı besleyen kaynakların olduğu ücra dağ başlarına kadar giderek başlayacağını duyurdu. İnsanlar onun sözlerini dehşetle karşıladı.

Yerli öğretmenler sessizce ağladı. İki misyoner kardeşi onu fikrinden caydırmaya çalıştı. Rewa Kralı, dağlarda yaşayanların onu kesinlikle kai-kai edeceği, yani "yiyecekleri" konusunda uyardı ve bu durumda, Tanrı'ya tapındığı için kendisinin de dağlarda yaşayanlarla savaşmak zorunda kalacağını söyledi. Onlara karşı zafer kazanamayacağının son derece farkındaydı. Nehirden aşağıya gelip Rewa köyünü talan edebileceklerinin de son derece farkındaydı. Ama ne yapabilirdi ki? John Starhurst köyden dışarı çıkıp av olmakta ısrar ediyorsa yüzlerce kişinin canını alacak bir savaş olması kaçınılmazdı.

Günün ilerleyen saatlerinde Rewa reisleri John Starhurst'ü ziyarete geldi. John onları sabırla dinledi, tartıştı onlarla, ama yine de yolundan bir adım bile geri dönmedi. Misyoner kardeşlerine, şehit olmaya karar vermediğini; Viti Levu'da Hıristiyanlığın esaslarını yayması için kendisine çağrı geldiğini ve kendisinin sadece Tanrı'nın emrine uyduğunu izah etti.

Ziyarete gelip en şiddetli biçimde kararına itiraz eden tüccarlara şöyle dedi: "İtirazlarınızın bir önemi yok. Sadece işiniz zarar görecek diye itiraz ediyorsunuz. Siz para kazanmak derdindesiniz bense insanların ruhlarını kurtarmaya çalışıyorum. Bu kara toprak dinsizlikten kurtarılmalı."

John Starhurst bağnaz değildi. Böyle bir ithamı ilk reddedecek adamdı. Son derece aklı başında ve gerçekçiydi.

Görevinin sonunun hayırlı olacağından emindi, dağlıların ruhlarında gül paskalyası kıvılcımını tutuşturacağına ve dağlardan gelip Büyük Toprak'ı denizin bir ucundan öbür ucuna ve hatta denizin ortasındaki adalara kadar çepeçevre kaplayacak bir uyanışı başlatacağına yönelik gizli düşleri vardı. Yumuşak, kurşuni gözlerinde vahşi pırıltılar yoktu, sadece ve sadece ağırbaşlı bir kararlılık ve kendisine rehberlik eden o Yüce Güç'e duyduğu şaşmaz güven vardı.

Yalnızca bir kişi kararını destekledi, o da Ra Vatu idi, kendisini gizlice cesaretlendirmiş ve ilk dağların eteklerine kadar rehberlik edecek birilerini bulmayı teklif etmişti. John Starhurst'e gelince, Ra Vatu'nun bu davranışından son derece hoşnuttu. Yaptıkları da kalbi kadar kara, iflah olmaz bir kâfirden, Ra Vatu'dan ışık yayılmaya başlamıştı. Tanrı'ya tapınmaktan söz etmeye bile başlamıştı. Bundan üç yıl önce de buna niyetlenmişti ama John Starhurst onun dört karısını birden kiliseye getirmesine itiraz ettiği için kiliseye girememişti. Ra Vatu'nun hem ekonomik hem de törel itirazları vardı tekeşliliğe. Üstelik, misyonerin kılı kırk yaran itirazı ağırına gitmiş, o da onurlu, özgür bir adam olduğunu kanıtlamak için devasa savaş topuzunu Starhurst'un başına fırlatmıştı. Starhurst, eğilerek topuzu

savuşturmuş ve yardım gelene dek onu bırakmamıştı. Ama şimdi bunların hepsi affedilip unutulmuştu. Ra Vatu şimdi sadece dine dönmüş bir kâfir olarak değil, aynı zamanda da dine dönmüş bir çokeşli olarak kiliseye geliyordu. En yaşlı ve hasta karısının ölümünü beklediğine ikna etmişti Starhurst'ü.

John Starhurst, Ra Vatu'nun kanolarından birinde Rewa'nın durgun akışlı suyunda ırmağın yukarısına doğru yol alıyordu. Bu kano onu iki gün götürecek, gideceği yere varınca onu bırakıp geri dönecekti. Uzaklarda göğün yukarısında, Büyük Toprak'ın belkemiği azametli, dumanlı dağlar görünüyordu. John Starhurst bütün gün özlemle dağları seyretti.

Bazen sessizce dua etti. Dualarına yerli öğretmen Narau da katıldı ara sıra. Dr. James Ellery Brown'un yüz dal tütün, iki yün battaniye ve büyük bir şişe ağrı kesici gibi cüzi bir bedel ödeyerek onu yanan ocaktan kurtarmasından bu yana Narau Tanrı'ya tapınmaya başlayalı yedi yıl olmuştu. Giderayak, yirmi saat boyunca tek başına niyaz ve dua ettikten sonra, Narau'nun kulakları John Starhurst ile dağlardaki göreve gitmesini bildiren çağrıyı duydu.

"Efendim, ben de sizinle geliyorum," diye haber verdi.

John Starhurst onu aşırıya kaçmayan bir memnuniyetle selamladı. Bu kadar bozuk huyları olan birini teşvik ettiği için demek ki Tanrı sahiden de onun yanındaydı.

Narau kanodaki ilk gün, "Aslında benim maneviyatım pek sağlam değil, Tanrı'nın aracıları arasında en zayıfıyım" diye izahat verdi.

"Tanrı'ya olan inancından şüphe etme," diye payladı onu misyoner.

O gün, bir başka kano daha Rewa Irmağı'nın yukarısına seyrediyordu. Ama bir saat geriden gidiyor ve görünmemeye çalışıyordu. Bu kano da Ra Vatu'nun malıydı. Kanoda Ra Vatu'nun ilk kuzeni ve güvenilir yardımcısı Erirola vardı; elinden düşürmediği küçük sepette de bir balina dişi. On beş santim uzunluğunda, son derece düzgün, yılların geçmesiyle fildişi

rengi sarıya ve mora dönmüş enfes bir dişti bu. Bu diş de Ra Vatu'nun malıydı ve Fiji'de ne zaman böyle bir diş ortaya çıksa bir şeyler olurdu. Balina dişinin özelliğiydi bu: Dişi kabul eden arkasından gelecek talebi geri çeviremezdi. Bu talep birinin canından kabileler arası antlaşmaya kadar her şey olabilirdi ve hiçbir Fijili, diş bir kere kabul edildikten sonra talebi reddedecek kadar haysiyetsiz değildi. Kimi zaman talebin bekletilmesi veya yerine getirilirken gecikmesi hoş olmayan şeylerle sonuçlanırdı.

John Starhurst ikinci günün sonunda Rewa'nın yukarısında, Mongondro adlı reisin köyünde mola verdi. Sabah Narau ile birlikte, şimdi yakın oldukları için kadife gibi bir yeşile bürünmüş dumanlı dağlara doğru yaya yola çıkmayı umuyordu. Mongondro iyi huylu, yumuşak başlı, ufak tefek ihtiyar bir reisti. Miyoptu, fil hastalığına tutulmuştu ve savaşmaya heves etmiyordu artık. Misyoneri sıcak karşıladı, ona kendi masasında yemek verdi ve hatta onunla dini konularda söyleşti. Mongondro öğrenmeye meraklı bir adamdı, şeylerin varlığı ve başlangıcına bir açıklama getirmesi için kendisine soru sorması John Starhurst'ü memnun etti. Misyoner, Eski Ahit'e göre Yaradılış'ı anlatıp bitirdiğinde, Mongondro'nun derinden etkilendiğini gördü. Ufak tefek ihtiyar reis bir süre sessizce çubuğunu tüttürdü. Sonra çubuğu ağzından çekip acı acı başını salladı.

"Olamaz," dedi. "Ben, Mongondro, gençliğimde iyi bir ustaydım, üstelik bir de keserim vardı. Yine de küçük, çok küçük bir kanoyu yapmam üç ay sürdü. Sen de bütün bu toprağın ve suyun bir adam tarafından yapıldığını..."

"Yok, adam değil, bir Tanrı, tek gerçek Tanrı," diye sözünü kesti misyoner.

"Aynı şey," diye devam etti Mongondro, "bütün bu toprak, sular, ağaçlar, balıklar, çalılar, ağaçlar, güneş, ay ve yıldızlar altı günde yapıldı! Hayır, olamaz. Sana gençliğimde becerikli bir adam olduğumu söyledim, yine de üç ayımı harcadım

küçük bir kano için. Senin anlattığın çocukları korkutmak için düzülmüş bir hikâye, ama buna hiçbir adam inanmaz."

"Ben bir adamım," dedi misyoner.

"Doğru, sen bir adamsın. Ama cehaletim neye inandığını bilmeme müsaade etmiyor."

"Sana söylüyorum, her şeyin altı günde yaratıldığına inanıyorum."

"Öyle diyorsun, öyle diyorsun," diye mırıldandı huzur veren bir sesle.

John Starhurst ile Narau yattıktan hemen sonra Erirola reisin evine girdi, diplomatik bir konuşma yapıp balina dişini Mongondro'ya uzattı.

Yaşlı reis dişi elinde uzun süre tuttu. Güzel bir dişti, onun için yanıp tutuşuyordu. Diğer yandan, dişin ardından gelecek talebi de tahmin ediyordu. "Hayır, hayır; balina dişleri güzeldi," ve ağzının suları akıyordu ama binlerce kez özür dileyerek dişi Erirola'ya geri verdi.

....

Şafağın ilk ışıklarıyla John Starhurst yola düştü, kocaman deri çizmeleriyle çalıların arasından uzun adımlarla yürüyordu, arkasında sadık Narau, önünde de Mongondro'nun bir sonraki köye kadar yolu göstersin diye yanlarına verdiği çıplak bir rehber vardı. Öğle vakti köye varmışlardı. Burada başka bir rehber yol gösterdi onlara. Bir mil gerilerindeki Erirola ağır adımlarla ilerliyordu, balina dişini sepetiyle beraber omzuna asmıştı. İki gün daha misyonerin arkasından balina dişini köylerin reislerine sunarak yoluna devam etti. Misyonerin hemen ardından varıyordu köylere, bu yüzden de reisler isteyeceği şeyi tahmin ediyor ve dişi kabul etmiyorlardı.

Gittikçe dağların iç kısımlarına doğru ilerliyorlardı, Erirola gizli bir keçiyolundan gidip misyonerin önüne geçti ve Gatoka'lı Buli'nin kalesine vardı. John Starhurst'ün çok yakında geleceğinden haberi yoktu Buli'nin. Ayrıca diş çok güzeldi, türünün olağanüstü bir örneğiydi, rengi de en az bulunan cinsten-

di. Diş, herkesin önünde sunuldu reise. En iyi hasır döşeğinde oturan Gatoka'lı Buli'nin etrafında en önemli adamları vardı, arkasında da sinekleri kovmakla görevli üç kişi duruyordu. Ra Vatu tarafından sunulan ve onun kuzeni Erirola'nın dağların iç kısmına getirdiği balina dişini kendi habercisinin elinden almaya tenezzül etti Gatoka'lı Buli. Hediye kabul edilince el çırpmaları duyuldu ve bir araya gelmiş kabile reisleri, haberciler ile sinekleri kovmakla görevli adamlar koro halinde yüksek sesle bağırdı:

"A! Vua! Vua! Vua! A! Vua! Vua! Vua! A tabua levu! Vua! Vua! A mudua, mudua, mudua!"

"Yakında bir adam gelecek, beyaz bir adam," diye söze başladı Erirola yeterince bekledikten sonra. "O bir misyoner, bugün gelecek. Ra Vatu onun çizmelerini istiyor. Çizmeleri iyi arkadaşı Mongondro'ya hediye etmek istiyor ama çizmeleri içlerinde ayaklarla göndermek istiyor; çünkü, Mongondro yaşlı bir adam ve dişleri artık kesmiyor. Ayakların çizmelerin içinde olduğundan emin olun Buli. Geriye kalanı burada kalabilir."

Balina dişinden aldığı haz, Buli'nin gözlerinde zayıflayıp kayboldu ve etrafına kararsızca bakındı. Oysa dişi çoktan kabul etmişti.

"Misyoner gibi ufak bir şeyin önemi yok," diye anımsattı Erirola.

"Hayır, misyoner gibi ufak bir şeyin önemi yok," diye yanıtladı Buli. "Mongondro çizmeleri alacak. Siz, gençler, içinizden üç dört kişi, misyoneri yolda karşılasın. Çizmeleri de muhakkak geri getirin."

"Çok geç," dedi Erirola. "Bakın, geliyor."

John Starhurst, çalıların arasından hemen ardında Narau ile birlikte uzun adımlarla yanlarına geldi. Akarsuyun çamuruyla dolmuştu şu meşhur çizmeler, misyonerin her adımında su fışkırtıyorlardı. Starhurst etrafına parlayan gözlerle baktı. Gözlerinde endişeden veya korkudan eser yoktu, duyduğu sarsılmaz inançla gördüklerinden haz duydu. Zamanın başlangı-

cından beri Gatoka'nın dağdaki kalesine giden ilk beyaz adam olduğunu biliyordu.

Saz evler dağın dik yamacında veya hızla akan Rewa'nın yanındaydı. Her iki yanda da muazzam derinlikte uçurumlar uzanıyordu. O dar boğaza en iyi ihtimalle sadece üç saat güneş ışığı giriyordu. Tropik bitkiler her yeri kaplamıştı, uçurumların sarp kenarlarından havai çiçek dizileri akıyor, kuytudaki kayaların tabanlarında dal budak salıp her yeri sarıyorlardı ama etrafta hiç hindistancevizi veya muz görünmüyordu. Boğazın dibinde Rewa Irmağı tek bir seferde sekiz yüz ayak sıçrıyor, kayadan kalenin kalbi ise şelalenin ritmik gürlemesiyle atıyordu.

John Starhurst, Buli'nin evinden Buli ve yandaşlarının çıktığını gördü.

"Size güzel haberler getirdim," diyerek selamladı onları misyoner.

"Seni kim gönderdi?" diye sertçe sordu Buli.

"Tanrı."

"Bu ad Viti Levu'da yeni," diyerek sırıttı Buli. "Hangi adaların, köylerin veya yolların reisidir o?"

"O, bütün adaların, köylerin, yolların reisidir," diye yanıtladı John Starhurst ağırbaşlı bir şekilde. "Cennetin ve dünyanın Efendi'sidir, size ondan haber getirdim."

"Balina dişi gönderdi mi?" diye sordu küstahça.

"Hayır, ama balina dişinden daha değerli olan..."

"Şefler arasında balina dişi göndermek gelenektir," diye sözünü kesti Buli.

"Ya senin reisin cimri, ya da sen dağlara eli boş geldiğin için ahmağın tekisin. Dikkat et, karşında senden daha cömert biri var."

Böyle söyleyerek Erirola'dan aldığı balina dişini gösterdi.

Narau inledi.

"Bu Ra Vatu'nun balina dişi," diye fısıldadı Starhurst'a. "Çok iyi biliyorum. Şimdi mahvolduk."

"İnce düşünceli bir davranış," dedi misyoner uzun sakalını sıvazlayıp gözlüklerini düzeltirken. "Ra Vatu iyi karşılanmamızı sağlamış."

Ama Narau bir kere daha inledi ve peşinden ayrılmadığı adamdan geriye doğru uzaklaştı.

"Ra Vatu yakında Tanrı'ya tapınacak," diye açıkladı Starhurst, "ben de size Tanrı inancını getirdim."

"Senin Tanrı'nı istemiyorum," dedi Buli gururla. "Hem bence sen bugün öleceksin."

Buli dağlılardan birine işaret etti, adam ileri çıktı, elindeki topuzu sallıyordu. Narau en yakın eve kaçıp kadınlarla hasırların arasına saklandı; ama, John Starhurst kenara atılıp topuzdan kurtuldu ve kollarını celladının boynuna doladı. Bu üstünlüklü durumda savunmasını sürdürdü. Canı pahasına savunuyordu inancını, bunu biliyordu ama ne heyecanlıydı ne de korkmuştu.

"Beni öldürmen kötü bir şey," dedi adama. "Ne sana ne de Buli'ye bir kötülük ettim."

Adamın boynunu o kadar sıkı tutuyordu ki topuzlarıyla ona vurmaya cesaret edemediler. Adamın boynunu sıkmaya devam ederken kendi ölümünü isteyenlerle tartışmaya devam etti.

"Adım John Starhurst," diye sürdürdü konuşmasını sakince. "Üç yıldır Fiji'de hizmet ediyorum, bundan da hiçbir çıkar elde etmedim. İyilik etmek için buradayım. Neden biri beni öldürsün ki? Beni öldürmek kimseye kâr ettirmez."

Buli balina dişine baktı. Yapacağı işin karşılığını fazlasıyla almıştı.

Misyonerin etrafı çıplak vahşilerle çevriliydi, hepsi de ona ulaşmaya çalışıyordu. Ocağın şarkısı olan ölüm şarkısı yükseldi, misyonerin itirazları duyulmaz oldu. Ama o kadar kurnazca bükülüp kendi bedenini tutsak ettiği adamın bedeniyle örttü ki öldürücü darbe almadı. Erirola güldü, Buli öfkelendi.

"Hadi oradan siz de!" diye bağırdı Erirola. "Kıyıya döndüğümde anlatacak güzel bir hikâyem oldu, bir düzine adama

karşı silahsız, bir kadın kadar güçsüz bir misyoner, hepinizin hakkından geliyor."

"Bekle Buli," diye seslendi John Starhurst çalıların oradan, "senin de hakkından geleceğim çünkü benim silahlarım Gerçeklik ve Doğruluk, hem hiçbir adam bunlara karşı koyamaz."

"Çık karşıma öyleyse," dedi Buli, "çünkü benim silahım yalnızca zavallı sefil bir topuz ve senin de dediğin gibi, sana karşı koyamaz."

Kalabalık dağıldı, John Starhurst ayakta, tek başına, düğümlü, dev gibi bir topuza yaslanan Buli'yle karşı karşıya kaldı.

"Yaklaş misyoner, hadi hakkımdan gel," diye meydan okudu Buli.

"Öyle de olsa senin hakkından geleceğim," diye yanıtladı John Starhurst, önce gözlüklerini silip yeniden taktı sonra Buli'ye doğru ilerlemeye başladı.

Buli topuzunu kaldırıp bekledi.

"Öncelikle, benim ölmem sana hiçbir şey kazandırmayacak," diye konuştu Starhurst..

"Cevabı topuzum verecek," diye yanıtladı Buli.

Söylediği her şeye de aynı yanıtı verdi, bir yandan da havaya kalkmış topuzlardan kurtulan bu kurnazdan önce davranmak için onu yakından izliyordu. Çok geçmeden, hayatında ilk defa ölümünün yaklaştığını hissetti John Starhurst. Karşı koymadı. Başı açık, güneşin altında durup yüksek sesle dua etti. Şaşkın vahşinin her kalesinde İncil'le, kurşunla veya rom şişesiyle karşısına çıkan kaçınılmaz beyaz adamın gizemli endamı. John Starhurst de Gatoka'lı Buli'nin taştan kalesinde işte böyle ayakta duruyordu.

"Ne yaptıklarını bilmedikleri için onları bağışla," diye dua etti. "Yüce Tanrım! Fiji'ye acı. Fiji'ye merhamet et. Ey Yehova, yüce İsa'nın adına duy bizi, o ki Senin Oğlun, onun sayesinde bütün insanlar Senin çocukların olacak yeniden. Senden geldik, sana dönmek isteriz. Toprak kara ulu Tanrım, toprak

kara. Ama sen kudretlisin, yücesin. Elini uzat yüce Tanrım, kurtar zavallı yamyam Fiji'yi!"

Buli'nin sabrı tükeniyordu.

"Şimdi sana yanıt vereceğim," diye homurdandı, aynı zamanda da iki eliyle topuzunu savurdu.

Kadınlarla hasırların arasına saklanan Narau darbenin sesini duydu ve tüyleri ürperdi. Hemen ardından ölüm şarkısı duyuldu, sevgili misyonerinin bedeninin ocağa sürüklendiğini biliyordu, şu sözleri duydu:

"Beni usulca sürükle. Beni usulca sürükle."

"Ben bu toprakların en iyisiyim çünkü."

"Şükredin! Şükredin! Şükredin!"

Sonra bir ses gürledi, soruyordu:

"Nerede o cesur adam?"

Yüzlerce ses haykırarak yanıtladı:

"Ocağa pişmeye gitti."

"Ya korkak nerde?" diye sordu ses.

"Anlatmaya gitti!" diye haykırdı yüzlerce ses. "Anlatmaya gitti! Anlatmaya gitti!"

Narau ruhunun çektiği acıyla inledi. Kadim şarkının sözleri gerçekti. O korkaktı ve ona geldiği yere dönüp olanları anlatmaktan başka bir şey kalmamıştı.

MAUKI(*)

Elli kiloydu. Saçı zencilerinkine benziyordu, kıvırcıktı. Derisi karaydı, alışılmışın dışında kara. Maviye ya da mora çalan bir karalık değildi onunki, kapkaraydı. Adı Mauki'ydi, bir kabile reisinin oğluydu. Üç tambo'su vardı. Tambo, tabu sözcüğünün Melanezya dilindeki karşılığıdır ve tabu'nun Polinezya dilindeki karşılığıyla da akrabadır. Mauki'nin üç tambo'su şunlardı: İlk olarak, asla bir kadınla tokalaşmaz, bir kadın ona ya da eşyasına dokunamazdı; ikincisi, asla istiridye veya üstünde istiridye pişmiş bir ateşte pişirilen herhangi bir yiyeceği yemezdi; son olarak da asla bir timsaha dokunmaz, diş büyüklüğünde bile olsa içinde timsaha ait bir parça olan bir kanoyla seyahat etmezdi.

Dişleri başka türlü karaydı, çok koyu kara, belki de is karası. Annesi, Port Adams'ın arkasında meydana gelen göçükten çıkarılıp toz haline getirilmiş madeni ağzına bastırdığında bir gecede bu hale gelmişti dişleri. Port Adams, Malaita'da deniz kenarında bir köydür, Malaita da Solomon Adalarındaki en yabanıl adadır. Öyle ki burada ne bir tüccar ne de bir sömürgeci ayak basacak yer edinmiştir, ilk bêche-de-mer balıkçılarıyla sandal ağacı tüccarlarından tutun da, günümüzde otomatik tüfekler, benzinle çalışan taşıtlarla donanmış en yeni işçi toplayıcılarına kadar bir sürü maceraperest beyaz, savaş baltaları ve yumuşak burunlu taklit mermileriyle öldürülmüştür. Malaita bugün de, yirminci yüzyılda da hâlâ böyledir. Civardaki daha uygar adalardaki çiftliklerde yılda otuz dolar karşılığında çalışmayı kabul edip anlaşma imzalayacak adamlar bulmak için kıyıları gezen işçi toplayıcılarının uğrak yeridir bura-

(*)Bu hikâye ilk olarak *Hampton's Magazine* dergisinin Aralık 1909 tarihli 23. sayısında yayınlanmıştır.

sı. Civardaki daha uygar adaların yerlileri de çiftliklerde çalışamayacak kadar çok uygarlaşmıştır elbette.

Mauki'nin kulakları delikti, hem de bir iki değil, birkaç düzine yerden. Görece daha küçük deliklerden birinde toprak bir pipo taşıyordu. Daha büyük delikler böyle bir şeye uygun değildi. Piponun lülesi aşağı düşüverirdi. Aslına bakılırsa, iki kulağındaki en büyük deliklere iki buçuk santimetre çapında tahta tıpalar takıyordu. Kabaca söylemek gerekirse, bu deliklerin çevresi otuz beş santim kadardı. Mauki evrensel bir zevke sahipti. Daha küçük çeşitli deliklere boş fişek, nal çivisi, bakır vida, ip parçası, kordon örgüsü, yeşil yaprak parçaları ve günün serinliğinde kırmızı gülhatmiler takardı. Buradan da cep denilen şeyin onun için gerekmediğini anlamak mümkündü. Hem zaten cebinin olması da pek olanaklı değildi, çünkü giysi namına sadece birkaç santim genişliğinde bir patiska vardı üzerinde. Dolaşık bir bukleyle ağzını örtecek şekilde bir cep bıçağı taşırdı saçında. En kıymetli malı ise kaplumbağa kabuğundan elde ettiği porselen bir fincan kulpuydu. Bunu da burun deliklerini ayıran kıkırdaktan geçirmişti.

Bütün süslerine rağmen tatlı bir yüzü vardı Mauki'nin. Herhangi bir ölçüt alınarak bakıldığında hoş bir yüzdü gerçekten de, Melanezya'lı biri içinse dikkat çekecek derecede güzel bir yüzdü. Tek kusuru sert bir yüz olmamasıydı. Hafif kadınsı bir yanı vardı bu yüzün, neredeyse kız gibi denebilirdi. İnce, düzgün ve güzel yüz hatları vardı. Çenesi de ağzı da narindi. Ağzında, alnında ve burnunda ne sertlik ne de herhangi bir özellik vardı. Yalnızca gözlerinde başkalarının anlayamayacağı ve Mauki'nin doğasının çok büyük bir parçasını oluşturan bilinmezliklerin bir izi görülürdü. Bu bilinmezlikler cesaret, azim, korkusuzluk, hayal gücü ve kurnazlıktı; bunlar, yerinde ve çarpıcı bir davranışta ifade bulduğunda Mauki'nin etrafındakiler hayretler içinde kalırdı.

Mauki'nin babası Port Adams'taki köyün reisiydi, dolayısıyla Mauki de doğuştan deniz adamıydı, hem suda hem de ka-

rada yaşayabilirdi. Balıklarla istiridyeleri iyi tanır, mercan kayalıklarını avucunun içi gibi bilirdi. Kanolardan da anlardı. Bir yaşındayken öğrendi yüzmeyi. Yedi yaşında bir dakika boyunca nefesini tutup dibe doğru otuz ayak derine yüzebiliyordu. Yüzmeyi bilmeyen, hatta deniz suyundan korkan orman adamları onu kaçırdığında da yedi yaşındaydı. Ondan sonra Mauki denizi sadece uzaktan, balta girmemiş ormanların arasından ve yüksek dağ yamaçlarındaki açık alanlardan görebildi. Malaita'nın çeşitli kenarlarındaki dağınık, yirmiden fazla orman köyünün reislerinin başı ihtiyar Fanfoa'nın kölesi oldu. Bu köylerden sakin sabahlarda tüten dumanlar, beyaz adamların iç bölgelerdeki nüfusun bolluğuna dair sahip oldukları tek kanıttı, çünkü beyazlar Malaita'ya giremezdi. Altın aradıkları zamanlarda bir kere denemişlerdi ama gerilerinde orman adamlarının kulübelerindeki dumanlı merteklerde sırıtan başlarını bıraktılar.

Mauki on yedi yaşında bir delikanlıyken Fanfoa'nın tütünü bitti. Elinde tek bir dal bile kalmamıştı. Bütün köyler sıkıntıdaydı o sıralar. Bu işte Fanfoa'nın da hatası vardı elbet. Suo, büyük bir ıskunanın demir atamayacağı kadar küçük bir limandı. Derin suya sarkan Hindistan sakızağaçları ile çevriliydi etrafı. Bu bir tuzaktı ve iki beyaz adam iki direkli küçük bir yelkenliyle bu tuzağa doğru yola çıktı. İşe alacak adam arıyorlardı ve yanlarında bol miktarda tütünle ticari mal vardı, üç tüfekle bol miktarda mühimmat da cabası. Suo'da deniz adamları yaşamıyordu, bu yüzden de burada orman adamları deniz kıyısına gelebiliyorlardı. İki direkli yelkenli fevkalade bir iş yaptı. İlk gün yirmi adam işi kabul etti. Hatta ihtiyar Fanfoa bile. İşte o gün işe yeni alınan bu yirmi adam iki beyaz adamın kellelerini uçurdu, teknedeki tayfayı öldürdü, yelkenliyi de yaktı. Ondan sonraki üç ay boyunca bütün orman köylerine yetecek kadar bol miktarda tütün de vardı ticari mal da. Bunun üzerine, tepelerin millerce içine gülleler yağdıran, insanları köylerinden edip daha içerilerdeki ormanlara süren savaş gemisi

geldi. Sonra savaş gemisi kıyıya çıkarma birlikleri gönderdi. Tütün ve ticari mallarla birlikte köyleri de yaktılar. Hindistancevizi ağaçları ve muz ağaçları kesildi, gulgas bahçeleri talan edildi, domuzlarla tavuklar katledildi.

Bu Fanfoa'ya ders oldu ama bu arada tütünü bitmişti. Üstelik kendi himayesindeki adamlar işe adam almak için gelen gemilerle anlaşmaya korkuyorlardı. Bu nedenle Fanfoa, kölesi Mauki'nin oraya götürülüp, avans olarak yarım sandık tütün ve sonrasında bıçaklar, baltalar, patiska ve boncuklar karşılığında işe verilmesini emretti. Bütün bunların karşılığını Mauki çiftlikte çalışarak ödeyecekti. Mauki ıskunanın güvertesinde getirildiğinde feci şekilde korkmuştu. Kurda teslim edilmiş kuzuydu düpedüz. Beyaz adamlar kudurmuş yaratıklardı. Öyle olmasalar, her birinde on-on beş siyahtan oluşan tayfa ile altmış yetmiş kadar işe yeni alınmış siyahın olduğu iki ıskunayla bütün Malaita kıyılarında her limana girmeye cüret edemezlerdi. Buna ilaveten, her zaman için kıyıdaki nüfus gibi bir tehlike de mevcuttu, ani bir saldırıyla ıskunalar da mürettebat da yok edilebilirdi. Beyaz adamlar sahiden de çok kötüydü. Üstelik, büyüler vardı ellerinde, bir kereden fazla ateş edebilen tüfekler, rüzgâr yokken ıskunanın yol almasını sağlayan demir ve pirinçten şeyler ve tıpkı insanların konuşup güldüğü gibi konuşup gülen kutular. Kendi büyüsü çok güçlü olduğundan istediği zaman dişlerini ağzından çıkarıp istediği zaman geri takabilen bir adamdan bahsedildiği bile duymuştu Mauiki.

Mauki'yi aşağıya kamaraya götürdüler. Güvertede beyaz bir adam belinde iki revolverle nöbet tutuyordu. Kamarada öteki beyaz adam önünde bir defterle oturmuş içine tuhaf işaretler ve çizgiler çiziyordu. Mauki'ye bir domuza, tavuğa bakar gibi baktı, kollarının altındaki boşluktan bakıp deftere yazdı. Sonra yazdığı çubuğu uzattı, Mauki daha doğru dürüst dokunmamıştı bile çubuğa ama Moongleam Soap Company'ye ait çiftliklerde üç yıl çalışacağına dair taahhüt vermiş oldu. Kudurmuş beyaz adamların iradelerinin bu taahhüdün yerine getiril-

mesi için kullanılabileceğini ve bu amaç doğrultusunda Büyük Britanya'nın bütün gücünün ve savaş gemilerinin bütün bunların arkasında olduğunu söylememişti kimse ona.

Gemide bilinmeyen, uzak yerlerden gelmiş başka siyahlar da vardı. Beyaz adamlar onlarla konuşunca Mauki'nin saçından uzun bir tel koparıyor, o teli kısaltıp bileğine de parlak sarı patiskadan bir lava-lava(*) doluyorlardı.

Iskunada epey zaman geçirip hayal edebileceğinden çok daha fazla kara ve ada gördükten sonra Yeni Georgia'da indirdiler Mauki'yi. Balta girmemiş ormanda tarla açma ve bambuları kesme işinde çalışmaya başladı. Hayatında ilk defa çalışmanın ne olduğunu öğrendi. Fanfoa'nın kölesiyken bile böyle çalışmamıştı. Sevmedi çalışmayı. Şafakla kalkıyor, karanlık çökene kadar çalışıyordu, üstelik sadece iki öğün yemek veriyorlardı. Verdikleri yemekten de bıkmıştı. Haftalarca sadece tatlı patates vermişlerdi, sonraki haftalarda da sadece pirinç. Günlerce hindistancevizlerini kabuklarından ayıkladı, gözleri iltihaplanıp ağaç kesme işine verilene dek hindistancevizlerini kurutmak için yakılan ateşi besledi günler. haftalar boyunca. İyi balta kullanıyordu, daha sonra köprü yapım ekibine verdiler onu. Bir keresinde de yol yapım ekibine vererek cezalandırmışlardı. Uzak sahillerden kurutulmuş hindistancevizi getirildiğinde veya beyaz adamlar balıkları dinamitlemeye gittiğinde, balina avında kullanılan gemilerde tayfa olarak da çalıştı ara sıra.

Öğrendiği şeyler arasında Bêche-de-mer İngilizcesi(**) de vardı. Bu dil sayesinde bütün beyaz adamlarla ve aslında binlerce farklı lehçe konuşan kendisi gibilerle konuşabiliyordu. Üstelik, beyaz adamlar hakkında da bazı şeyler öğrendi. Verdikleri sözü tutuyorlardı. Bir delikanlıya bir dal tütün alacağını söylerlerse çocuk tütünü alıyordu. Yine bir delikanlıya bir

(*) Lava-lava Polinezyalıların giydiği bir tür giysidir.

(**)Güney Denizi'nde ticaret yapmak amacıyla konuşulan, yerel diller ve İngilizce'nin melezi dil.

şeyi yaparsa karşılığında içinden yedi zili çıkaracaklarını söylediklerinde, çocuk o davranışta bulunursa içinden yedi zili çıkarıyorlardı. Mauki bu yedi zilin ne olduğunu bilmiyordu ama bunların Bêche-de-mer'de olduğunu ve bu yedi zil çıkarılırken bu sürece eşlik eden kan ve dişler olabileceğini düşünüyordu. Diğer bir öğrendiği şey ise hata yapmadığı sürece bir çocuğun dövülmediği ve cezaya çarptırılmadığıydı. Beyaz adamlar sarhoş oldukları zamanlarda bile, hoş çoğu zaman sarhoştular ya, bir kural ihlal edilmediği sürece kimseye vurmazdı.

Mauki çiftliği sevmedi. Çalışmaktan nefret ediyordu, bir kabile reisinin oğluydu o. Dahası, Fanfoa'nın onu Port Adams'tan çalmasının üstünden on yıl geçmişti ve evini özlemişti. Fanfoa'nın kölesi olmayı bile özlemişti. Hal böyle olunca firar etti. Çalıların arasına vurdu kendini, güneye sahile varıp Port Adams'a gidebileceği bir kano çalmak niyetindeydi. Ama yolda ateşlendi, yakalayıp geri götürdüklerinde ölüden beterdi.

Bir kere daha firar etti, bu sefer yanında Malaita'lı iki çocuk daha vardı. Yirmi mil aşağıdaki sahile ulaşıp o köyde yaşayan azat edilmiş Malaita'lı bir kölenin evinde saklandılar. Ama gecenin köründe, köylülerden korkmayan iki beyaz adam geldi. Üç kaçağın içinden yedi zili çıkardılar, onları domuzlar gibi bağlayıp balina avında kullanılan gemiye tıktılar. Gel gör ki evine saklandıkları adamın başına gelenler onların başına gelenlerin yanında hiç kalırdı. Akan kana, uçuşan saçlara, derilere ve dişlere bakılırsa adamdan yedi kere çıkarmışlardı o yedi zili. Böylelikle ömrünün geri kalanında bir daha kaçakları barındırmaktan vazgeçirdiler onu.

Mauki bir yıl çalıştı. Sonra uşak yaptılar onu, iyi beslenmeye ve rahat yaşamaya başladı. Evdeki işi, evi temiz tutup beyaz adama günün her saati ve özellikle de geceleri viski ve bira servis etmekti. Burayı seviyordu ama Port Adams'ı daha çok seviyordu. İki yıl daha çalışması gerekiyordu ama iki yıl çok uzundu, hele özlemle birlikte bu iki yıla dayanılmazdı. Çalıştı-

ğı süre içinde daha da akıllanmıştı ve uşak olduğu için şimdi elinde fırsatlar da vardı. Tüfekleri o temizliyor, kilerin anahtarının nerede olduğunu da biliyordu. Mauki kaçışı planladı ve bir gece, on Malaita'lı ile bir San Cristoval'lı genç barakalardan kaçıp balina avında kullanılan gemilerden birini kıyıya sürüklediler. Teknedeki asma kilidi açan anahtarı temin eden Mauki'ydi; tekneyi bir düzine Winchester marka tüfek, bol miktarda mühimmat, fitil ve fünyeleriyle bir kutu dinamit ve on çuval tütünle donatan da Mauki'ydi.

Kuzeybatı musonu esiyordu, gündüzleri terk edilmiş, kimsenin yaşamadığı adacıklarda gizlenerek veya büyük adalarda ise teknelerini ormana gizleyerek gece vakti güneye kaçtılar. Bu şekilde Guadalcanar'a kadar geldiler, buranın yarısını dolaşıp Indispensable Straits'i geçip Florida Adası'na vardılar. Bu adada San Cristoval'lı genci öldürdüler, başını gövdesinden ayırdılar, kalanını pişirip yediler. Malaita kıyısı sadece yirmi mil ötelerindeydi ama önceki gece güçlü bir akıntı ve sürekli değişen rüzgârlar yol almalarını engellemişti. Gündüz varmak istedikleri yerden hâlâ millerce uzaktaydılar. Gel gör ki gündüz beraberinde bir filika getirmişti. Filikada on iki tüfeği olan on bir Malaitalı'dan korkmayan iki beyaz adam vardı. Mauki ve arkadaşlarını Tulagi'ye, bütün beyaz adamların en büyük efendisi olan beyaz adamın yaşadığı yere götürdüler. Büyük beyaz efendi bir mahkeme kurdu, sonrasında kaçaklar bağlandı, yirmişer kırbaç vuruldu ve her birine on beş dolar para cezası kesildi. Sonra da Yeni Georgia'ya geri gönderildiler, orada beyaz adamlar onlardan yedi zili çıkartıp onları işe koştular. Ama Mauki artık uşak değildi. Yol yapım ekibine verilmişti. On beş dolarlık cezayı kendisinden kaçtığı beyaz adam ödemişti, şimdi bu parayı çalışarak ödemesi gerekiyordu, bu da altı ay fazladan orada olması demekti. Bundan başka, çalınan tütünden onun payına düşen de bir yıl daha çalışmasını gerektiriyordu.

Port Adams şimdi üç buçuk yıl uzaktaydı, böyle olunca bir kano çaldı bir gece, Manning Boğazları üstündeki adacıklara

saklandı, Boğazlar'dan geçti ve Ysabel'in doğu kıyısı boyunca ilerlemeye başladı. Yolun üçte ikisini almamıştı ki beyaz adamlar onu Meringe Lagünü'nde yakaladılar. Bir hafta sonra onlardan kaçıp ormana sığındı. Ysabel'de ormanda yaşayan yerli yoktu, sadece deniz adamları vardı, onların da hepsi Hıristiyandı. Beyaz adamlar Mauki'nin başına beş yüz dal tütünü ödül olarak koydu ve Mauki kano çalmak için her denize inmeye cesaret ettiğinde deniz adamları kovaladı onu. Böyle dört ay geçti, ödül bin dal tütüne çıkarılmıştı ki Mauki yakalandı ve Yeni Georgia'ya yol yapım ekibine gönderildi. Bin dal tütün elli dolar ediyordu ve Mauki'nin ödülün bedelini de ödemesi gerekiyordu, bu da sekiz ay daha çalışması demekti. Böylelikle Port Adams beş yıl uzaktaydı artık.

Şimdi evi çok daha fazla özlüyordu, akıllı uslu durup dört yıl çalışıp eve gitmek ona göre değildi. Bir sonraki denemesinde suçüstü yakalandı. Moongleam Soap Company şirketinin ada yöneticisi Bay Haveby'ın karşısına çıkarıldı bu sefer. Bay Haveby onun iflah olmayacağına hükmetti. Şirketin Santa Cruz Adalarında, denizin yüzlerce mil ötesinde de çiftlikleri vardı, buraya Solomon Adaları'nın iflah olmazları gönderilirdi. Mauki'yi de oraya gönderdiler, hoş o hiçbir zaman oraya varmadı gerçi. Iskuna Santa Anna'da durmuştu, Mauki gece kıyıya yüzdü, tüccardan iki tüfekle bir çuval tütün çalmıştı, bir kanoyla Cristoval'a gitti. Malaita şimdi elli altmış mil uzakta, kuzeydeydi. Ama boğazdan geçmeye kalkıştığında hafif bir fırtınaya yakalandı ve Santa Anna'ya geri dönmek zorunda kaldı. Bu sefer tüccar onu zincire vurdu ve Santa Cruz'dan dönen ıskunaya bindirdi. Tüccar iki tüfeğini geri aldı ama bir çuval tütün Mauki'nin hesabına bir yıl olarak yazıldı. Şimdi Şirkete toplam altı yıl borcu olmuştu.

Yeni Georgia'ya dönüş yolunda ıskuna Guadalcanar'ın güneydoğu ucunda yer alan Marau Sound'da demir attı. Mauki bileklerinde kelepçelerle kıyıya yüzdü ve ormana kaçtı. Iskuna yoluna devam etti ama Moongleam tüccarı kıyıdakilere bin dal

tütün teklif etti ve Mauki ona orman adamları tarafından hesabına bir yıl sekiz ay daha yazılmış olarak götürüldü. Iskuna çağırılmadan önce Mauki balina avında kullanılan bir gemiyle kaçtı yine, bu kez tüccarın bir çuval tütününü de yanına alarak. Ama kuzeybatıdan gelen bir fırtına onu Ugi'de karaya oturttu. Burada Hıristiyan yerliler tütününü çaldılar ve Mauki'yi de orada yaşayan Moongleam tüccarına teslim ettiler. Yerlilerin çaldığı tütün Mauki için bir sene daha demekti, şimdi toplam sekiz buçuk yılı vardı ödenecek.

"Onu Lord Howe'a göndereceğiz," dedi Bay Haveby. "Orada Bunster var, bırakalım da kendi aralarında halletsinler. Mauki mi Bunster'ın hakkından gelir yoksa Bunster mı Mauki'nin bilinmez ama her iki şartta da birinden kurtulmuş oluruz."

Meringe Lagünü'nden ayrılıp Ysabel üzerinden kuzeye, manyetik alana doğru yönelirseniz yüz elli mil sonra Lord Howe'un denizin üstündeki ezilmiş mercan sahiline varırsınız. Lord Howe, en geniş yeri birkaç yüz metre, bazı yerlerde deniz seviyesinden on ayak kadar yükselebilen, çevresi yüz elli mil uzunluğunda halka şeklinde bir kara parçasıdır. Bu halkanın içinde yer yer mercan parçaları olan muazzam bir lagün vardır. Lord Howe, Solomon Adaları'na ne coğrafi ne de etnolojik olarak bağlıdır. Solomon Adaları büyük adalar iken burası bir mercanadasıdır; burada yaşayan insanlar Polinezya'lıdır ve kendi dillerini konuşurlar. Solomon Adaları'nda yaşayanlar ise Melanezyalı'dır. Lord Howe'a bugüne dek süren batı yönlü Polinezya akıntısı yoluyla, güneydoğu ticaretiyle sahiline vuran ıskarmozlar vasıtasıyla yerleşilmiştir. Kuzeybatı musonu döneminde küçük bir Melanezya akıntısı olduğu da açıktır.

Lord Howe'a, ya da eski adıyla Ontong-Java'ya, kimse gelmez. Thomas Cook & Son(*) buraya bilet satmaz ve turistler

(*)Düzenlediği turlara bilet satan ilk seyahat şirketi. Kurucusu, Thomas Cook'tur (1808-1892).

buranın hayalini kurmazlar. Beyaz bir misyoner bile kıyısına ayak basmamıştır. Burada yaşayan beş bin yerli, ilkel olduğu kadar da barışçıldır. Hoş, her zaman öyle değillerdi. Sailing Directions adlı kitapta onlardan saldırgan ve güvenilmez olarak bahsedilir. Ama Sailing Directions'ı derleyenlerin yerlilerin kalbindeki değişiklikten haberi yoktur. Yerliler bundan az bir zaman önce büyük bir gemi yok etmiş, üçüncü kaptan hariç herkesi öldürmüşlerdi. Bu felaketten kurtulan tek kişi olan üçüncü kaptan haberi kardeşlerine ulaştırdı. Üç ticari ıskunanın kaptanları onunla birlikte Lord Howe'a geri döndü. Gemileriyle doğruca lagünün içine yol aldılar ve beyaz adamı yalnızca beyaz adamın öldürebileceği, daha aşağı türlerin böyle bir şeye kalkışmamaları gerektiği gerçeğini telkin etmek için ilerlediler. Iskunalar lagünde yukarı aşağı yol alıyor, her şeyi yakıp yıkıp kül ediyorlardı. Dar kum çemberinden kaçış yoktu, saklanacak orman yoktu. Görür görmez vuruyorlardı insanları ve görülmemenin imkânı yoktu. Köyler yakıldı, kanolar paramparça edildi, tavuklarla domuzlar öldürüldü ve değerli hindistancevizi ağaçları kesildi. Bu bir ay böylece sürdü, ıskuna uzaklaştığında beyaz adamın korkusu adalıların ruhuna işlemişti ve bir daha asla birine zarar verecek kadar ihtiyatsız davranmadılar.

Max Bunster, Lord Howe'daki tek beyaz adamdı. Her yerde eli kolu olan Moongleam Soap Company için çalışıyordu. Şirket onu Lord Howe'a göndermişti, ondan kurtulmak istemelerinin yanı sıra burası bulunması neredeyse imkânsız bir yerdi. Şirketin ondan tamamıyla kurtulmak istememesinin nedeni, onu yerini doldurabilecek bir adam bulmanın çok zor olmasıydı. İriyarı, devasa, aklından zoru olan bir Almandı Bunster. Ona yarı deli demek iyimser bir ifade olurdu. Belanın, yüreksizin tekiydi ve adadaki herhangi bir vahşinin üç katı büyüklüğünde bir vahşiydi. Korkaktı, gaddarlığı da korkaklığından ileri geliyordu. Şirkette ilk işe girdiğinde Savo'ya yerleştirilmişti. Yerini alması için müsrif bir sömürgeci gönderildiğin-

de adamı yumruklayıp geldiği ıskunayla enkaz halinde geri gönderdi.

Bunun üzerine Bay Haveby Bunster'a çare bulmak için Yorkshire'lı genç bir devi seçti. Bu adam yumruklarıyla ünlüydü ve dövüşmeyi yemek yemeye tercih ettiği söylenirdi. Ama Bunster dövüşmedi. On gün boyunca küçük bir kuzu gibiydi, on günün sonunda Yorkshire'lı adam dizanteri ve hummanın ortak saldırısından sonra halsiz düştü. Bunster bundan sonra ona saldırdı, adamı yere yıkıp üzerine bindi yirmi kere, belki de daha fazla. Kurbanı kendine geldiğinde olacaklardan korkan Bunster bir filikayla Guvutu'ya kaçtı. Burada olduğunu da kalçalarından yediği bir Boer kurşunuyla kötürüm olmuş genç bir İngilizi döverek belli etti.

İşte bundan sonra Bay Haveby Bunster'ı Lord Howe'a gönderdi. Bunster gelişini yarım sandık cini silip süpürerek ve kendisini getiren ıskunanın hırıldayan kaptanıyla adadaki yaşlılara dayak atarak kutladı. Iskuna yola çıkınca yerlileri sahile çağırıp kendisiyle güreş maçı yapmaları için meydan okudu. Kazanana bir çuval tütün sözü verdi. Üç yerlinin hakkından geldi ama dördüncüsüne yenildi. Kazanan yerli buna karşılık olarak da tütünü almak yerine ciğerlerine bir kurşun yedi.

Bunster'ın Lord Howe'daki saltanatı böyle başladı. En büyük köyde üç bin kişi yaşıyordu ama Bunster yoldan geçerken güpegündüz bile tenhalaşırdı ortalık. Erkekler, kadınlar ve çocuklar onu görünce çil yavrusu gibi dağılırlardı. Hazret yukarıda bir hasırın altında güneşten saklanmıyorsa, köpeklerle domuzlar bile onun yoluna çıkmazdı. İki başvekil de herhangi bir konuyu tartışmak yerine yumruklarını kullanmayı tercih eden Bunster'ın korkusuyla yaşıyordu.

Lord Howe'a Bunster'ın emrinde sekiz yıl çalışmak üzere geldi Mauki. Lord Howe'dan kaçış yoktu. Öyle ya da böyle Bunster ve o artık bir aradaydılar. Bunster doksan kiloydu, Mauki ise elli. Bunster aşağılık bir hayvandı ama Mauki ilkel bir vahşiydi. Her ikisinin de kendine göre yoğurt yiyişi vardı.

Mauki'nin ne mene bir efendi için çalışmaya geldiği hakkında en ufak bir fikri bile yoktu. Kimse onu uyarmamıştı, o da Bunster'ın öteki beyaz adamlar gibi çok viski içen, sözünü tutan, hak etmediği takdirde kimseyi dövmeyen bir amir, kanun koyucu olduğu sonucuna vardı. Bunster avantajlıydı. Mauki hakkındaki her şeyi biliyordu ve ona sahip olmaktan vahşi bir zevk alıyordu. En son gelen aşçının bir kolu kırılmış, omzu da çıkmıştı, bu yüzden Mauki'yi aşçı ve evin uşağı yaptı Bunster.

Mauki kısa sürede beyaz adamın da çeşit çeşit olduğunu öğrendi. İskunanın yola çıktığı gün Bunster ona yerli Tongan misyoneri Samisee'den tavuk almasını emretti. Ama Samisee lagünün öte yanına geçmişti ve üç gün geri dönmeyecekti. Mauki bunu öğrenip geri döndü. Dik merdivenleri tırmandı (ev yerden on iki ayak yüksekteki kazıkların üstüne yapılmıştı) ve durumu bildirmek için oturma odasına girdi. Bunster tavuğu istedi. Mauki misyonerin olmadığını söylemek için ağzını açmıştı ama Bunster açıklamaları umursamadı. Bir yumruk savurdu. Darbe Mauki'nin ağzına denk gelmişti, onu havalandırdı. Mauki kapı aralığından uçtu, dar verandaya çarptı, parmaklığı kırıp yere çakıldı. Dudakları çürük, biçimsiz bir yığındı şimdi ve ağzı da kanla, kırık dişlerle doluydu.

"Bu sana bana karşılık vermemeyi öğretir," diye bağırdı Bunster kırık parmaklıktan ona bakarken, sinirden mosmor kesilmişti.

Mauki daha önce böyle bir beyaz adamla tanışmamıştı, küçük adımlar atmaya ve asla onu kızdıracak bir şey yapmamaya karar verdi. Teknede çalışanların tartaklandığını, hele içlerinden birinin kürek çekerken ıskarmozu kırdı diye üç gün yiyecek hiçbir şey verilmeden zincire vurulduğunu gördü. Sonra Bunster'ın neden üçüncü karısını aldığına dair köydeki dedikoduları duydu. Bu karısını da zorla almıştı elbette. Birinci ve ikinci karıları beyaz mercan kumunun altında, ayak uçlarında ve başlarında mercan kayalarından taşlarla mezarda yatıyorlardı. Yedikleri dayak yüzünden öldükleri söyleniyordu.

Mauki'nin de görebildiği üzere üçüncüsü de kötü kullanılıyordu.

Gel gör ki hayatın kendisine kızan Bunster'ı kızdırmamanın yolu yoktu. Mauki sessiz kaldığında somurtkan olmakla suçlanıp dayak yiyor; konuştuğunda ise karşılık verdiği için dayak yiyordu. Ağırbaşlı davrandığında Bunster onu entrika çevirmekle suçlayıp peşinen kötek atıyor; Mauki neşeli olmaya ve gülümsemeye çabaladığında ise efendisine sırıtmakla itham edilip sopanın tadına bakıyordu. Bunster bir şeytandı. Köylüler üç ıskunanın onlara verdiği dersi unutmuş olsalardı Bunster'ın işini çoktan bitirirlerdi. Hoş, kaçabilecekleri bir orman olsa onun işini yine bitirirlerdi. Geçmişte de olduğu gibi bir beyaz adamın öldürülmesi, herhangi bir beyaz adamın öldürülmesi bu suçu işleyenleri öldürecek bir savaş gemisinin gelmesi ve kıymetli hindistancevizi ağaçlarının kesilmesi demekti. Sonra bir de gemide çalışanlar vardı, ilk fırsatta filikayı alabora edip onu kazara boğmayı kafalarına koymuşlardı. Bunster sadece teknenin alabora olmamasıyla ilgileniyordu.

Mauki'nin hamuru başkaydı ve Bunster hayatta olduğu sürece kaçmasına imkân yoktu. Beyaz adamı alt etmeye kararlıydı. Sıkıntısı buna asla fırsat bulamamasıydı. Bunster her zaman tetikteydi. Gece gündüz revolverleri yanındaydı. Kimseyi arkasından geçirmezdi, Mauki bunu adamın yumruğuyla defalarca yere serildikten sonra öğrendi. Bunster, bu iyi huylu, tatlı yüzlü Malaita'lı çocuktan Lord Howe'daki herkesten daha fazla çekinmesi gerektiğini biliyordu, bu da Mauki'ye ettiği işkenceye daha da bir keyif veriyordu. Mauki küçük adımlar atmaya devam etti, cezalarını çekti ve bekledi.

Öteki bütün beyaz adamlar Mauki'nin tambo'larına saygı göstermişti ama Bunster onlar gibi değildi. Mauki'nin haftalık iki dal tütün hakkı vardı. Bunster bunları karısına verip Mauki'den tütününü karısının elinden almasını emretti. Ama bu imkânsız olduğundan Mauki tütünsüz kaldı. Aynı şekilde pek

çok öğününden olmasına da neden oldu Bunster, Mauki pek çok gün aç gezdi. Lagünde yetişen büyük istiridyelerden balık çorbası yapması emredildi ama yapamazdı çünkü istiridyeler tambo idi onun için. Peş peşe altı kere istiridyelere dokunmayı reddetti ve altı kere kendinden geçene dek dayak yedi. Bunster, Mauki'nin bu isyanından vazgeçmektense ölmeyi tercih edeceğini biliyordu ve onun yerini alacak başka bir aşçı olsaydı Mauki'yi öldürürdü.

Tüccarın en sevdiği oyunlardan biri Mauki'nin dolaşık buklelerini yakalayıp kafasını duvara vurmaktı. Diğer bir oyun da Mauki'yi boş bir anında yakalayıp vücudunda sigara söndürmekti. Bunster buna aşı diyordu ve Mauki bir haftada defalarca aşılanıyordu. Bir keresinde Bunster kızgınlıkla Mauki'nin burnundaki fincan kulpunu burun deliklerini ayıran kıkırdaktaki deliği yırtarak söktü.

Verdiği hasara bakarken, "Ne biçim bir surat bu böyle!" dedi.

Köpekbalığı derisi zımpara kağıdına benzer, vatozun derisi ise eğe gibidir. Güney Denizi civarında yaşayan yerliler vatoz derisini kanoları ve kürekleri tesviye ederken eğe olarak kullanırlar. Bunster'ın vatoz derisinden parmaksız bir eldiveni vardı. Bu eldiveni Mauki'nin üzerinde ilk denediğinde, Bunster elinin bir hareketiyle Mauki'nin derisini boynundan koltuk altına kadar yüzdü. Bunster'ın hoşuna gitmişti. Karısı da eldivenin tadına baktı, sonra eldiveni teknede çalışanların üzerinde denedi adamakıllı. Başvekiller de paylarına düşeni aldılar ve bunu şakadan sayıp gülümsemek zorunda kaldılar.

Bunster'ın buna dair verdiği ipucu, "Gülsenize Allah'ın belaları!" idi.

Eldivenden en çok payı Mauki aldı. Eldivenle okşanmadığı tek bir gün bile yoktu. Bazı geceler derisi çok fazla yüzüldüğü için uyuyamıyordu, üstelik henüz tamamen iyileşmemiş yerler de alaycı Bay Bunster tarafından tekrar taze yara haline getiriliyordu. Mauki sabırla beklemeye devam etti, er ya da geç

sıranın kendisine geleceğinden emindi. Vakti geldiğinde de ne yapacağını en küçük ayrıntısına kadar biliyordu.

Bir sabah Bunster bütün dünyadan yedi zili çıkaracak bir ruh haliyle kalktı yataktan. İşe Mauki'yle başladı, onu yaraladı, sonra arada karısını yere serdi ve teknede çalışanların tümünü dövdü. Kahvaltıda kahvenin bulaşık suyu gibi olduğunu söyleyip fincanı Mauki'nin başından aşağı boca etti. Saat on gibi Bunster sıtma tutmuş gibi titriyordu, yarım saat sonra ise ateşten yanıyordu. Gelip geçici bir nöbet değildi bu. Nöbet çabucak ölümcül bir hal aldı ve karasu hummasına çevirdi. Günler geçti, her gün daha da güçten düştü, yataktan çıkamaz oldu. Mauki derisi iyileşene kadar bekledi ve izledi. Teknede çalışanlara ıskunayı karaya çekip fırçalamalarını ve elden geçirmelerini emretti. Emrin Bunster'dan geldiğini sanan tayfa bu emri yerine getirdi. Aslında Bunster kendinden geçmiş bir halde yatıyordu, emir verdiği falan da yoktu. Mauki'nin eline fırsat geçmişti ama yine de bekliyordu.

Hastalığın en zor kısmı geçmişti, Bunster kendine gelmiş iyileşmekteydi ama bir bebek kadar güçsüzdü, Mauki porselen fincan kulpu da dahil olmak üzere pılı pırtısını bir sandığa doldurdu. Sonra köye gidip kral ve iki başvekille görüştü.

"Bu Bunster'ı çok sever misiniz?" diye sordu.

Hep beraber anlaşmışçasına Bunster'ı katiyen sevmediklerini söylediler. Başvekiller uğradıkları hakaretlerin ve haksızlıkların hepsini sayıp döktü. Kral kendini tutamayıp ağladı. Mauki aniden araya girdi.

"Siz beni buradan kurtarın, ben kendi ülkemde büyük efendiyim. Siz bu beyaz efendiyi sevmiyorsunuz. Ben de sevmiyorum. Iskunanın yanına bolca, iki yüz üç yüz hindistancevizi getirin. İşiniz bitince de gidin uyuyun. Bütün yerliler uyusun hep beraber. Evden onun sesini duyarsanız sakın kurtarmaya gelmeyin. Hep beraber çok derin uyuyun."

Mauki teknede çalışanlara da aynı şeyleri söyledi. Sonra Bunster'ın karısına ailesinin yanına dönmesini söyledi. Kadın

evine dönmeyi reddetseydi işi zorlaşacaktı, tambo'su kadınlara dokunmasını yasaklamıştı çünkü.

Evde kimseler yoktu, Bunster'ın uyukladığı yatak odasına girdi. Mauki önce revolverleri aldı, sonra vatoz derisinden eldiveni giydi eline. Bunster'ın aldığı ilk uyarı burnunun derisini boylu boyunca yüzen eldiven darbesiydi.

"Güzel değil mi?" diye sırıttı Mauki ilk darbeden sonra. İlk darbe alnını, ikincisiyse yüzünün bir yanını yüzdü. "Gülsene Allah'ın belası, gül!"

Mauki güzelce işini gördü, evlerinde saklanan yerliler bir saat kadar Bunster'ın çıkardığı sesleri duydu.

İşi bitince Mauki ıskunaya pusulayı, tüfekleri ve mühimmatı taşıdı. Gemiyi çuval çuval tütünle doldurdu. Mauki böylece uğraşırken evden dışarı derisi yüzülmüş korkunç bir şey fırladı. Çığlıklar atarak sahil boyunca koştu, sonra kumlara düştü, kavurucu güneşin altında yerleri tırmalayıp konuşmaya benzer anlamsız sesler çıkarıyordu. Mauki ona doğru baktı, duraksadı. Sonra yanına gidip kafasını kopardı, bir hasıra sarıp ıskunanın kıç tarafındaki kilitli dolaba koydu.

O uzun sıcak gün yerliler o kadar derin uyudular ki ıskunanın boğazdan geçip güneye yöneldiğini, keşişleme yönünde alabildiğine orsa yol aldığını görmediler. Ysabel kıyılarına uzun süre tiramola ederek varan, oradan da Malaita'ya meşakkatli bir yolculuk eden ıskunayı gören olmadı. Mauki daha önce kimsenin sahip olmadığı kadar çok tüfek ve tütünle Port Adams'ta karaya çıktı. Ama orada durmadı. Beyaz bir adamın kafasını koparmıştı ve onu sadece orman saklayabilirdi. Bu nedenle orman köylerine geri döndü, ihtiyar Fanfoa'yı ve yarım düzine reisi öldürüp kendisi bütün köylerin reisi oldu. Babası ölünce Mauki'nin kardeşi yönetmeye başlamıştı Port Adams'ı. İki kardeşin buluşmasıyla deniz adamları ve orman adamları bir araya geldi; böylece iki yüz savaşçı ile Malaita kabilesinin en güçlüsü ortaya çıktı.

Mauki İngiliz hükümetinden çok güçlü Moongleam Soap Company Şirketi'nden korkuyordu. Şirkete sekiz buçuk yıllık çalışma borcu olduğunu hatırlatan bir haber geldi bir gün ormana. O da münasip bir cevap gönderdi geriye, sonra o kaçınılmaz beyaz adam göründü, ıskunanın kaptanı, Mauki'nin hüküm sürdüğü dönemde ormana girip sağ kalan tek beyaz adam. Bu adam sadece ormandan sağ çıkmakla kalmayıp sekiz buçuk yılın, birkaç tüfeğin ve tütünün parasını karşılayacak yedi yüz elli İngiliz altınını yanında götürdü.

Mauki artık elli kilo değil. Midesi eskisinin üç katı ve dört karısı var. Başka şeyleri de var, tüfekleri, revolverleri, porselen bir fincan kulpu ve orman adamlarının kafalarından oluşan mükemmel bir koleksiyonu. Ama hepsinden daha değerli başka bir kafa var. Kusursuzca kurutulmuş, korunmuş, saman sarısı saçlı, sarımtırak sakallı ve en iyi iplerden elde edilmiş lava-lava'lara sarılı biçimde saklanan bir kafa. Mauki kendi egemenlik alanı dışındaki köylerle savaşmaya giderken bu kafayı dışarı çıkarır, ottan sarayında tek başına uzun uzun kutsal bir şekilde izler. Böyle zamanlarda köye bir ölüm sessizliği çöker, çocuklar bile çıt çıkarmaya cesaret edemez. Bu kafa Malaita'daki en güçlü büyüsü olarak addedilir ve buna sahip olmak Mauki'nin yüceliğine yorulur.

“HAH! HAH! HAH!”(*)

Fıçı gibi viski içen bir İskoçyalıydı, düzenli olarak içerdi, sabah tam altıda ilk kadehi yuvarlar daha sonra yatana kadar, ki bu da genellikle gece yarısını bulurdu, gün boyu düzenli aralıklarla içmeye devam ederdi. Günde sadece beş saat uyurdu, kalan on dokuz saat ise sessiz ve adamakıllı sarhoştu.

Oolong Mercanadası’nda onunla geçirdiğim bir buçuk ay boyunca onu hiç ayık görmedim. Aslına bakarsanız o kadar az uyuyordu ki ayılmaya fırsatı olmuyordu. O zamana dek gördüğüm en güzel ve daimi sarhoştu.

Adı McAllister’dı. İhtiyar bir adamdı, bacakları titriyordu. Elleri de inme inmiş gibi titriyordu, viskisini koyarken özellikle fark ediliyordu titremesi ama yine de bir damla viskiyi bile yere döktüğünü görmedim. Yirmi sekiz yıldır Melanezya'daydı, Alman Yeni Ginesi'nden(**) Alman Solomonları'na(***) kadar pek çok farklı yerde bulunmuştu ve dünyanın bu kısmıyla o kadar haşır neşir olmuştu ki alışkanlıktan bu Bêche-de-mer adı verilen melez dili konuşuyordu. Bunun için benimle konuşurken kullandığı GÜNEŞ YUKARI GELDİ ifadesi güneş doğdu, KAİ-KAİ DURDU ifadesi yemek servis edildi ve KARNIM DOLAŞIYOR ifadesi midem bulanıyor anlamına geliyordu. Ufak tefek, pörsümüş bir adamdı, yakıcı alkol ve yakıcı güneşle hem içinden hem de dışından kavrulmuştu. Küldü sanki, insandan geriye kalan cürufun bir parçasıydı, tamamen soğumamış, hâlâ biraz canlı, kendiliğinden hareket eden bir

(*) Bu hikâye ilk olarak *Columbian Magazine* dergisinin Aralık 1910 tarihli 3. sayısında yayınlanmıştır.

(**) Bugünkü adıyla Papua Yeni Gine.

(***) Günümüzde Kuzey Solomonlar ya da en büyük adası olan Bougainville adıyla bilinir.

makine gibi zorlukla, gelişigüzel kımıldayan bir cüruftu. Ani bir rüzgâr uçuracaktı sanki onu. Kırk kiloydu.

Ama yaşadığı yere muazzam bir iktidarla hükmediyordu. Oolong Mercanadası'nın çevresi yüz kırk mildi. Lagünün içinde pusulayla dümen kullanılırdı. Beş bin Polinezyalı yaşardı burada. Çoğu altı ayak uzunluğunda ve seksen-doksan kilo ağırlında dalyan gibi kadınlarla adamlardı. Oolong'a en yakın toprak parçası iki yüz elli mil uzaktaydı. Yılda iki kere bir ıskuna uğrardı kurutulmuş hindistancevizi toplamak için. Oolong'ta yaşayan tek beyaz adam, küçük tüccar ve muntazam içici McAllister idi. Oolong'u ve orada yaşayan altı bin vahşiyi katı bir şekilde yönetiyordu. Gel dedi mi geliyor, git dedi mi gidiyordu yerliler. Ne isteklerini ne de verdiği hükümleri sorguluyorlardı. İhtiyar bir İskoçyalının olabileceği kadar aksiydi ve sürekli olarak kişisel meselelerine müdahale ediyordu. Kralın kızı Nugu mercanadasının öteki ucunda yaşayan Haunau ile evlenmek istediğinde kızın babası olur dedi ama McAllister olmaz dedi ve evlilik gerçekleşmedi. Kral. lagündeki adacıklardan birini başpapazdan satın almak istediğinde McAllister yine olmaz dedi. Kralın Şirkete yüz seksen bin hindistancevizi borcu vardı ve bu ödenene kadar tek bir hindistancevizi bile başka bir şeye harcanmayacaktı.

Hal böyleyken kral ve tebaası McAllister'dan pek hoşlanmıyorlardı. Doğrusunu isterseniz ondan nefret ediyorlardı ve bildiğim kadarıyla ada halkının tamamı, başlarında papazlarla üç ay boyunca ölsün diye boş yere dua etmişlerdi. Yaptıkları büyüler dehşet vericiydi ama McAllister büyülere inanmadığından üstünde işe yaramamıştı bunlar. İş sarhoş İskoçyalıya gelince bütün çabalar boşa çıkmıştı. Ondan kalan yiyecek artıklarını, boş bir viski şişesini, sütünü içtiği bir hindistancevizini ve hatta tükürüğünü toplayıp bunlarla her türlü büyüyü yaptılar. Ama McAllister ölmedi. Sağlığı yerindeydi. Ne ateşi çıktı, ne öksürük tuttu, ne de soğuk aldı; dizanteri yanına uğramadı; o iklimde yaşayan siyahlara da beyazlara da bulaşan kötü

huylu ülserlerle deri hastalıkları hiçbir zaman ona yanaşmadı. Alkol vücuduna o kadar işlemiş olmalıydı ki mikroplar bile yaklaşmıyordu yanına. Bu durum, viskiden sarhoş duman bulutuna çarpar çarpmaz yere yağmur gibi dökülen çok ufak küller şeklinde gelirdi hep gözümün önüne. Ondan kimse hoşlanmıyordu, mikroplar bile, o da sadece viskiden hoşlanıyor ve yine de yaşamaya devam ediyordu.

Afallamıştım. Altı bin yerlinin bu kurumuş kalmış bodur despota katlanmasına anlam veremiyordum. Uzun zaman önce aniden ölmemiş olması bir mucizeydi. Korkak Melanezyalılardan farklı olarak buranın yerlileri mağrur ve savaşçıydı. Büyük mezarlıkta, mezarların başucunda ve ayakucunda kanlı tarihin kalıntıları vardı. Kalın top arabası mahmuzları, paslı eski süngüler, palalar, bakır mekanizmalar, dümen iğnecikleri, zıpkınlar, bomba mühimmatı, sadece balina avında kullanılan gemilerin kalorifer kazanından gelmesi mümkün tuğlalar ve ilk İspanyol denizcilerinin geleneklerini doğrulayan on altıncı yüzyıldan kalma eski pirinç paralar vardı. Ardı ardına Oolong'a gelen gemilerin hepsi belasını bulmuştu. Çok değil otuz sene önce, tamir edilmek üzere lagüne gelen *Blennerdale*, içindeki tüm mürettebatla birlikte imha edilmişti. Yine benzer şekilde sandal ağacı tüccarı *Gasket*'ın mürettebatı da telef olmuştu. *Toulon* adında büyük bir Fransız gemisi vardı, rüzgârsızlıktan ötürü lagünün dışında hareketsiz kalmıştı. Keskin bir mücadele sonunda adalılar gemiye binmiş ve Lipau Boğazı'nda gemiyi enkaza çevirmişlerdi, kaptanla bir avuç dolusu denizci bulabildikleri en büyük sandalla kaçmıştı. Adı geçen bütün bu gemiler tarihin meselesidir, *South Pacific Sailing Directory* adlı kitaptan bakılabilir. Ama henüz yazılmamış bir hikâye daha vardı öğreneceğim. Bu süre içinde altı bin ilkel vahşinin neden soysuz İskoç bir despotun yaşamasına izin verdiğini anlayamıyordum.

Sıcak bir akşamüstü McAllister ile birlikte verandada oturmuş kıymetli taşlarla süslüymüşçesine renklerle bezenmiş

muhteşem lagünü seyrediyorduk. Arkamızda, hurma ağaçlarıyla kaplı doksan metrelik alanın karşısında, mercan kayalıklarına çarpıp çatlayan dışarıdaki dalgalar gürlüyordu. Hava çok sıcaktı. Dördüncü derecede güney enlemindeydik ve güneye yaptığı yolculukta daha birkaç gün önce ekvatoru geçen güneş tam tepemizdeydi. Hiç rüzgâr esmiyordu, ufacık bir esinti bile yoktu. Güneydoğu ticareti mevsimi sona ermek üzereydi ve kuzeybatı musonları henüz esmeye başlamamıştı.

"Dans etmekten bir bok anlamıyorlar," dedi McAllister.

Polinezya danslarının Papua danslarından daha üstün olduğunu söylemek gafletine düşmüştüm ve McAllister da bunu inkâr ediyordu, bunun için tek sebebi de kendi aksiliğiydi. Ama o kadar aksiydi ki tartışmaya gelmezdi, ben de hiçbir şey demedim. Üstelik, Oolong halkının nasıl dans ettiğini de bilmiyordum, daha önce görmemiştim.

"Sana kanıtlayacağım," dedi, evin hem aşçısı hem de uşağı olan Yeni Hanover'lı siyah bir çocuğa başıyla işaret etti. "Sen, baksana, söyle onlara kral beni görmeye gelsin."

Çocuk haber vermeye gitti, geriye başvekille döndü, adam tedirgin ve huzursuzdu, özürler dileyerek açıklamaya çalışıyor, konuşuyor da konuşuyordu. Kısacası, kral uyuyordu ve rahatsız edilmemeliydi.

"Kral o çok derin uykuda," dedi son olarak.

McAllister öyle öfkelendi ki başvekil kralı getirmek için hemen oradan ayrıldı. Özellikle bir doksan boyundaki kralla muhteşem bir çift olmuşlardı. Kralın yüzü bir kartalınkini andırıyordu, bu Kuzey Amerika yerlilerinde de sıklıkla görülen bir özellikti. Hükmetmek için dünyaya gelmişti. McAllister'ı dinlerken gözleri birden parladı ama McAllister'ın kadın erkek köydeki en iyi birkaç yüz dansçıyı toplaması için verdiği emre hiç ses çıkarmadan uydu. Sonra bu insanlar o kavurucu güneşin altında iki saat boyunca ölümüne dans ettiler. Bu yüzden ondan hoşlanmıyorlardı ama onun pek de umurunda değildi, sonunda hakaretler yağdırdı, alay etti ve hepsini kovdu.

Bu görkemli vahşilerin sefil itaatkârlığı korkutucuydu. Bu nasıl olabiliyordu? Bu hükümranlığın sırrı neydi? Günler geçtikçe şaşkınlığım daha da artıyordu, bu tartışılmaz hükümranlığın örneklerine devamlı şahit olmama rağmen bunun nasıl olabildiğine dair en ufak bir ipucu bile yoktu ortada.

Bir gün bir çift portakal rengi taşböceğini alamadığımdan bahsetmiş bulundum. Taşböceklerinin gerçek değeri bir sent ise Sydney'de beş sterline satıyorlardı. Taşböceklerinin sahibine iki yüz dal tütün teklif ettim ama o üç yüz dalda ayak diredi. Durumu tesadüfen anlattığımda McAllister derhal adamı çağırttı, kabukları ondan alıp bana verdi. Adama da sadece elli dal tütün ödememe izin verdi. Adam elli dal tütünü kabul etti, bu işten bu kadar kolay yakasını sıyırmaktan oldukça memnun görünüyordu. Bana gelince, gelecekte ağzıma gem vurmaya karar verdim. Hâlâ da McAllister'ın iktidarının sırrı üstüne kafa patlatıyordum. Bir keresinde dosdoğru ona sormaya kadar vardırdım işi ama bana verdiği tek yanıt bir gözünü kırpıp kurnaz bir bakış atmak ve kendine yeni bir içki koymak oldu.

Bir gece Oti'yle, şu taşböcekleri elinden alınan adamla lagünde balık tutuyorduk. Ona gizlice yüz elli dal tütün daha vermiştim, o da bana neredeyse hürmet denilecek kadar saygılı davranıyordu; bu adamın benim yaşımın en az iki katı yaşında ihtiyar bir adam olduğu göz önüne alınırsa bu tuhaf bir durumdu.

"Neden hepiniz çocuk gibisiniz?" diye başladım söze. "Bu tüccar, tek kişi o. Siz ondan çoksunuz. Siz köpek gibisiniz, çok korkuyorsunuz bu tüccardan. Onu yemiyorsunuz. Dişinizi geçirmiyorsunuz etine. Neden bu kadar korkuyorsunuz?"

"Onu öldürecekler mi var ki?" diye sordu.

"O ölecek," diye yapıştırdım cevabı. "Siz çok beyaz adam öldürdünüz uzun zaman önce. Neden bu beyaz adamdan korkuyorsunuz ki?"

"Öyle, biz çok öldürdük," diye cevap verdi. "Aman tanrım! Kaç kişi hem de! Çok oldu. Bir kere, ben çok gençken bü-

yük gemi geldi durdu. Rüzgâr yoktu. Bir sürü adam kanolara doluştuk, çok kano vardı, gemiyi yakalamaya gittik. Aman tanrım! Yakaladık, büyük savaş oldu. İki üç beyaz adam çok hızlı ateş etti. Biz korkmadık. Gemi bordasına çıktık, çok adam vardı, belki on elli adam. Bir beyaz Meryem (kadın) vardı gemide. Hiç görmemiştim daha önce beyaz Meryem. Sonra çok beyaz adam öldü. Bir kaptan vardı, o ölmedi. Beş altı beyaz adam ölmedi. Kaptan bağırdı. Bazı beyaz adamlarla dövüştü. Bazı beyaz adamlar sandalı indirdi. Sonra hepsi denize atladı. Kaptan, Meryem'i gemiden sarkıttı. Sonra çok kürek çektiler. Babam, o zamanlar güçlü bir adamdı. Bir mızrak attı. Mızrak Meryem'in bir yanından girdi, durmadı, öbür yanından çıktı. Öldü. Ben korkmadım. Çok adam vardı, onlar da korkmadı."

İhtiyar Oti'nin gururu okşanmıştı, aniden lava-lavasını çıkarıp bana kurşun yarasını gösterdi. Daha ağzımı açmamıştım ki aniden misinası tükendi. Misinaya baktı, salya etmek istedi ama balığın bir mercan dalının etrafından dolaştığını fark etti. Dikkatini dağıttığım için bana kınayan bir bakış attıktan sonra denize atladı, suya önce ayakları girdi, denizin içine girdikten sonra döndü ve dibe doğru misinasını takip etti. Su on kulaç derinliğindeydi. Kıyıdan sarktım, soluk yakamozları hayaletimsi alevlere karıştıran ve giderek belirsizleşen ayaklarının hareketini izledim. On kulaç, yani altmış ayak, misina ve kancanın ederiyle kıyaslandığında onun gibi ihtiyar bir adam için hiçbir şeydi. Bana beş dakika kadar gelen bir süre sonra, hoş bir dakikadan pek de fazla olamazdı, beyaza çalan bir renkle parlayarak yukarıya doğru geldiğini gördüm. Su yüzüne çıktı ve kanoya dört buçuk kilo civarında bir morina balığı bıraktı. Misina ve kanca sağlamdı, kanca balığın ağzındaydı hâlâ.

"Belki de," dedim insafsızca. "Önceden korkmuyordunuz. Şimdi o tüccardan çok korkuyorsunuz."

"Öyle, korku çok," diye itiraf etti, konuyu değiştirmeye çalışır gibi bir havası vardı. Yarım saat sessiz sedasız misinalarımızı çekip bir daha attık denize. Küçük balıklar vurmaya baş-

ladı, sonra ikimiz de birer kancadan olunca salya edip köpekbalıklarının uzaklaşmasını bekledik.

"Sana doğru söylüyorum," diye konuştu Oti, "sen de gördün şimdi korkuyoruz."

Pipomu yakıp bekledim, Oti'nin bana Bêche-de-mer dilinde anlattığı hikâyeyi düzgün bir İngilizceyle aktarıyorum. Bunun dışında hikâye ruhen ve anlatış sırasına göre tıpkı Oti'nin ağzından çıktığı gibidir.

"Ondan sonra bizler çok gururlandık. Bizler denizde yaşayan tuhaf beyaz adamlarla çok defa savaşmış ve hep onları yenmiştik. Birkaçımız ölmüştü ama gemilerde bulduğumuz binlerce çeşit zenginliğin yanında bu neydi ki? Sonra bir gün, belki yirmi, yirmi beş yıl önce, bir ıskuna dosdoğru boğazdan geçip lagünün içine geldi. Üç direkli büyük bir ıskunaydı bu. Beş beyaz adam ile Yeni Gine ve Yeni Britanya'dan gelen siyahlardan oluşan kırk kişilik bir mürettebatı vardı, bêche-demer avlamaya gelmişlerdi. Lagünün karşısında Pauloo'da demir attı ve filikalar her yere dağıldı, beche-de-mer konserveledikleri kumsallara kamplar kurdular. Bölündükleri için güçleri azalmıştı çünkü burada avlananlarla Pauloo'da ıskunada avlananlar arasında elli mil vardı ve bundan çok daha uzakta da adamları vardı.

Kralımız ve reisler toplandı, ben bütün öğleden sonra ve akşam kanoda kürek çekip lagünün karşısına geçenlerden biriydim, Pauloo'da yaşayanlara sabahleyin avlanan kamplara bir kerede saldıracağımızı, ıskunayı da onların halletmesi gerektiğini söylemeye gitmiştik. Bu işi üstlenen bizler, kürek çekmekten yorgunduk ama yine de saldırıda yerimizi aldık. Iskunada iki beyaz adam vardı, kaptan ve üçüncü kaptan, yanlarında da yarım düzine siyah delikanlı.

Üçüncü kaptanla üç delikanlıyı karada yakalayıp öldürdük ama bundan önce üçüncü kaptan iki revolveriyle içimizden sekizini öldürmüştü. Biz dirsek teması savaşıyorduk, görüyorsunuz, hem de çıplak elle.

Kaptan gürültümüzden olan biteni anladı ve küçük bir patalyaya yiyecek, su ve yelken koydu, patalya çok ufaktı, on iki ayaktan daha uzun değildi. Biz, bin adam, lagünü kanolarla kaplayarak ıskunaya saldırdık. Iskunaya büyük deniz kabukları atıyor, savaş şarkıları söylüyor ve kanoların yanlarına küreklerimizle vuruyorduk. Bir beyaz adamla üç siyah delikanlının bize karşı nasıl şansı olabilirdi ki? Hiçbir şansları yoktu, kaptan da bunu biliyordu.

Beyaz adamlar felaket. Çok izledim onları, artık ihtiyarladım ve beyaz adamların denizdeki bütün adaları kendilerine aldıklarını nihayetinde anladım. Felaket oldukları için. Sen şimdi burada benimle kanoda oturuyorsun. Bir delikanlıdan biraz daha büyüksün. Bilge değilsin, çünkü sana her gün bilmediğin yeni şeyler anlatıyorum. Ben küçük bir çocukken bile senin şimdi bildiğinden daha çok şey biliyordum balıklar hakkında. Ben ihtiyar bir adamım, lagünün dibine kadar yüzüyorum ama sen arkamdan gelmiyorsun bile. Ne işe yarıyorsun sen? Savaşmak dışında ne işe yararsın bilmem. Seni savaşırken hiç görmedim ama senin de öteki kardeşlerin gibi olduğunu ve cehennem gibi savaşacağını biliyorum. Üstelik sen de kardeşlerin gibi aptalsın. Ne zaman yenildiğini anlamıyorsun. Ölene kadar savaşıyorsun, o zaman da yenildiğini anlamak için çok geç kalmış oluyorsun.

Şimdi bu kaptanın yaptığına bak. Biz denizi kaplayıp büyük deniz kabukları fırlatarak ona saldırırken o ıskunayı bırakıp patalyaya bindi öteki üç delikanlıyla ve boğaza doğru kürek çektiler. Burada da aptallık etti çünkü aklı başında bir adam o kadar küçük bir tekneyle denize açılmaz. Teknenin kenarları suyun yüzeyinden on santimetre yükseklikte ya vardı ya yoktu. İçinde iki yüz delikanlı olan yirmi kano onun peşinden gitti. Onun siyah delikanlıları bir kulaç ilerlerken biz beş kulaç ilerliyorduk. Hiç şansı yoktu, aptalın tekiydi. Patalyada ayağa kalktı, elinde bir tüfek vardı, pek çok kez ateş etti. İyi bir atıcı değildi ama biz yaklaştıkça çoğumuz yaralandı veya öldü. Ama yine de kaçamazdı.

Bu süre zarfında hep sigara içtiğini hatırlıyorum. Aramızda kırk ayaklık bir mesafe kalmış ve bizler hızla yaklaşıyorken tüfeğini bıraktı, sigarasıyla bir dinamiti ateşledi ve bize fırlattı. Bir tane, bir tane daha ateşleyip hepsini üstümüze çabucak attı. Artık biliyorum, o zaman fitillerin ucunu ayırıp aralarına kibrit çöpü yerleştirmiş çünkü dinamitler çok çabuk ateş alıyordu. Üstelik, fitiller de kısaydı. Bazen dinamitler daha havadayken patlıyordu ama çoğu kanoların içinde patlıyordu. Kanoda patlayan bir dinamit o kanonun işini bitiriyordu. Yirmi kanodan yarısı paramparça olmuştu. Benim içinde olduğum kano ve yanımda oturan iki adam da. Dinamit aralarına düşmüştü. Öteki kanolar kaçtı. Kaptan bize 'Hah! Hah! Hah!' diye bağırdı. Üstelik yeniden tüfekle ateş etmeye başladı, kaçanların pek çoğu sırtından vurulup öldü. Bütün bu süre zarfında patalyadaki siyah delikanlılar kürek çekmeye devam etti. İşte, sana gerçeği söylüyorum, kaptan felaketti.

Hepsi bu kadarla da kalmadı. Iskunadan ayrılmadan önce bütün barutu ve dinamiti bir kerede patlayacak şekilde yerleştirip gemiyi ateşe verdi. Gemi infilak ettiğinde gemide iki yüz adamımız vardı, denizden su çekerek ateşi söndürmeye çalışıyorlardı. Böylelikle uğruna savaştığımız şeylerin hepsini yitirdik, bunun yanında pek çok da adamımız öldü. Bazı bazı, şimdi bu ihtiyar yaşımda bile, kaptanın 'Hah! Hah! Hah!' diye bize bağırdığını görürüm rüyamda. Kükreyen sesiyle 'Hah! Hah! Hah!' dediğini. Ama avlanmak için kamp kuranların hepsi de öldü, bunu da söylemiş olayım.

Kaptan boğazdan patalyasıyla geçip gitti, biz de sonunun geldiğine emin olduk, nasıl olur da o kadar küçük bir tekne içinde dört adamla okyanusta sağlam kalabilirdi? Bir ay geçti, sonra bir sabah, iki sağanak arasında bir ıskuna boğazdan geçip köyün önünde demir attı. Kral ve reisler toplanıp konuştular ve iki üç gün içinde ıskunayı ele geçirmeye karar verildi. Bu arada, dostça görünmek geleneklerimizden olduğu için, alınıp satılmak üzere elimizde hindistancevizleri, kümes hayvanları,

domuzlarla kanolarımıza binip ıskunaya gittik. Ama biz gemiye yaklaşınca güvertedeki adamlar bize tüfeklerle ateş etmeye başladılar ve biz kürek çekerek uzaklaşırken patalyayla denize açılan kaptanın küpeşteye sıçrayıp dans etmeye başladığını ve 'Hah! Hah! Hah!' diye bağırdığını gördüm.

O öğleden sonra ıskunadan üç küçük tekne indirdiler denize, üçü de beyaz adamlarla doluydu. Doğruca köye girip önlerine çıkan herkesi vurdular. Kümes hayvanlarıyla domuzları da öldürdüler. Sağ kalanlar kanolara doluşup lagünün dışına doğru kürek çektik. Arkamıza baktığımızda bütün evlerin yandığını gördük. Akşamüstüne doğru kuzeydoğudaki Nihi Boğazı'nın yanındaki köyden, yani Nihi'den gelen kanoları gördük. Bu da onlardan geriye kalandı, Nihi Boğazı'ndan geçen ikinci bir ıskuna köylerini yakıp yıkmıştı.

Pauloo'ya ulaşmak için karanlıkta batıya yol almaya devam ettik ama gece yarısı kadınların ağlamalarını duyduk, hemen sonrasında da kanolardan oluşan bir filoyla karşılaştık. Bunlar da Pauloo'dan geriye kalanlardı. Pauloo da küller içindeydi, üçüncü bir ıskuna Pauloo Boğazı'ndan geçip oraya varmıştı. İşte o kaptan, üç siyah delikanlıyla boğulmamıştı. Solomon Adaları'na varmış, Oolong'da ona yaptıklarımızı anlatmıştı. Kardeşleri de gelip bizi cezalandıracaklarını söylemişti, üç ıskunayla geldiler, üç köyümüz yok oldu.

Ne yapabilirdik ki? Sabahleyin iki ıskuna rüzgârın estiği yönden lagünün ortasında üstümüze doğru yelken açtı. Serin alize rüzgârı esiyordu, çok sayıda kanoya çarpıp batırdılar. Tüfekler hiç susmadı. Palamut balığının önünden kaçışan uçan balıklar gibi dağıldık, o kadar kalabalıktık ki binlerce kişi mercanadası halkasındaki adalarda oraya buraya kaçıştık.

Ondan sonra ıskunalar lagünde bir aşağı bir yukarı bizi avladı. Geceleyin onları atlatıyorduk ama ertesi gün, veya iki üç gün içinde ıskunalar geri gelip lagünün öteki tarafına doğru bizi avlayacaktı. Bu böylece sürdü. Artık ne ölülerimiz sayıyor ne de hatırlıyorduk. Aslında sayıca biz çoktuk, onlar azdı.

Ama ne yapabilirdik ki? Ben ölümden korkmayan adamlarla dolu yirmi kanodan birindeydim. En küçük ıskunaya saldırdık. Bizi küme küme vurdular. Kanolarımıza dinamit attılar, dinamit tükenince de başımızdan aşağı kaynar su döktüler. Tüfekler hiç susmuyordu. Kanoları parçalanınca yüzerek uzaklaşmaya çalışanları da vurdular. Kaptan ise kamarasının üstünde dans edip 'Hah! Hah! Hah!' diye bağırıyordu.

En küçük adadaki bütün evler yakıldı. Ne bir domuzu ne de bir tavuğu sağ bıraktılar. Kuyularımız ölülerimizin bedenleriyle kirlendi veya ağzına kadar mercan kayalarıyla doldu. Bu üç ıskuna gelmeden önce Oolong'da yirmi beş bin kişiydik. Bugünse beş bin kişiyiz. Iskunalar gittikten sonra geriye üç bin kişi kalmıştı sadece.

Nihayetinde üç ıskuna bizi bir ileri bir geri kovalamaktan yoruldu. Üçü birden kuzeydoğuya Nihi'ye gitti. Sonra da bizi sürekli olarak batıya sürdüler. Dokuz filikaları da denizdeydi. İlerledikçe, yanından geçtikleri her adayı yerle bir ettiler. Günden güne bizi sürdüler, sürdüler, sürdüler. Her gece üç ıskuna ve dokuz filika lagünün bir kenarından öbür kenarına uzanan bir hatta tetikte duruyorlardı kaçamayalım diye.

Bizi o şekilde sonsuza dek süremezlerdi, lagün o kadar büyük değildi, içimizde hâlâ hayatta kalanları batıdaki son kara parçasına sürdüler. Ötede açık denizden başka bir şey yoktu. On bin kişiydik, lagünün kenarından öteki tarafta çarpıp çatlayan dalgalara kadar sığ kumsalın her yerini kapladık. Kimse uzanamıyordu. Yer yoktu. Omuzlarımız birbirine değiyordu. Bizi iki gün öylece tuttular orada. Bundan bir ay önce ona ve gemisine zarar verdiğimiz için yeterince pişman olana kadar kaptan geminin armasına tırmanıp bizimle alay etti ve 'Hah! Hah! Hah!' diye bağırdı. Yiyecek hiçbir şeyimiz yoktu, iki gün boyunca ayakta durduk gece gündüz. Bebekler, yaşlılar, güçsüzler ve yaralılar öldü. En kötüsü, susuzluğumuzu dindirecek suyumuz yoktu ve iki gün güneş tepemizdeydi, gölge tek bir yer bile yoktu. Çok kadın ve erkek okyanusa saldırdı ama bo-

ğuldular, dalgalar cesetlerini sahile vurdu. Sonra sinekler musallat oldu başımıza. Birkaç adam ıskunalara yüzdü ama hepsini tek tek vurdular. Hayatta kalan bizler bêche-de-mer avlamaya gelen üç direkli ıskunayı ele geçirmeye çalıştığımız için çok pişman olduk.

Üçüncü günün sabahında üç ıskunanın kaptanlarıyla o kaptan, küçük bir filikayla geldiler. Hepsinin tüfekleri, revolverleri vardı, konuştular. Yalnızca bizi öldürmekten bıktıkları için buna bir son vermişlerdi, öyle dediler. Biz de onlara pişman olduğumuzu, bir daha asla bir beyaz adama zarar vermeyeceğimizi söyledik ve itaatimizin bir göstergesi olarak başımızdan aşağı kum döktük. Kadınlarla çocuklar su için korkunç bir ağlama tutturdular, bir süre kimsenin ne dediği duyulmadı. Sonra bize cezamızın ne olduğunu söylediler. Üç ıskunayı da kurutulmuş hindistancevizi ve bêche-de-mer ile dolduracaktık. Kabul ettik, suya ihtiyacımız vardı, kalbimiz kırılmıştı, cehennem gibi savaşan beyaz adamlarla karşılaştırdığımızda yanlarında çocuk gibi kalıyorduk. Konuşma sona erince kaptan ayağa kalkıp bizimle alay etti ve 'Hah! Hah! Hah!' diye bağırdı. Sonra kanolarımıza binip su aramaya çıktık.

Haftalarca bêche-de-mer yakalayıp konservelemek ve hindistancevizlerini toplayıp kurutmak için uğraştık. Biz işlediğimiz suçun cezasını çekerken Oolong adalarının sahillerinden gece gündüz dumanlar tütüyordu. O ölüm günlerinde beyaz bir adama zarar vermenin çok yanlış olduğu aklımıza kazındı.

Çok geçmeden, ıskunalar kurutulmuş hindistancevizi ve bêche-de-mer ile dolup ağaçlarımızda hindistancevizi kalmayınca üç kaptan ile öteki kaptan büyük bir konuşma yapmak için bizi topladı. Dersimizi aldığımıza memnun olduklarını söylediler, biz de belki bininci defa pişman olduğumuzu ve böyle bir şeyi bir daha yapmayacağımızı söyledik. Bir de başımızdan aşağı kum döktük. Kaptanlar her şeyin yoluna girdiğini ama bizi unutmadıklarını göstermek için, beyaz bir adama zarar vermek istediğimizde hep hatırlayacağımız, asla unutmayaca-

ğımız bir büyü göndereceklerini söyledi. Sonra o kaptan bizimle bir kere daha alay edip 'Hah! Hah! Hah!' diye bağırdı. Sonra, uzun zaman önce öldüğünü sandığımız altı adamımızı ıskunaların birinden getirip karaya çıkardılar ve ıskunalar yelken açıp boğazdan geçti, Solomon Adaları'nın yolunu tuttu.

Karaya bırakılan altı adam kaptanların peşimizden gönderdiği büyüye ilk yakalananlar oldu."

"Korkunç bir hastalık geldi," diye kestim sözünü, oynanan oyunu anlamıştım. Iskunada kızamık salgını vardı ve altı esir kasten maruz bırakılmıştı bu hastalığa.

"Evet, korkunç bir hastalık," diye devam etti Oti. "Çok güçlü bir büyüydü. En ihtiyar adam bile böyle bir şey görmemişti. Hayatta kalan papazlarımızı öldürdük büyüyü bozamadıkları için. Hastalık yayıldı. Sığ kumlukta omuz omuza duran on bin kişi var demiştim. Hastalık geçtiğinde üç bin kişi sağ kalmıştı. Üstelik bütün hindistancevizlerini kuruttuğumuz için bir de kıtlık baş gösterdi."

"O tüccar," diye tamamladı sözünü Oti, "kimse ondan hoşlanmıyor. İstiridye gibi, ölse daha çürümeden leş gibi kokar. Köpek gibi o, etrafında pireler uçuşan hasta bir köpek gibi. Biz o tüccardan korkmuyoruz. Beyaz adam olduğu için korkuyoruz. Beyaz adamı öldürmenin iyilik getirmediğini gördük. O hasta köpeğe benzeyen tüccarın çok kardeşi var, beyaz adamlar cehennem gibi savaşıyor. O aşağılık tüccardan korkmuyoruz biz. Bazen yerlileri çok kızdırıyor ve çok adam onu öldürmek istiyor ama sonra yerliler o büyüyü ve 'Hah! Hah! Hah!' diye bağıran kaptanı hatırlayıp onu öldürmüyorlar."

Oti oltasına bir parça kalamarı yem olarak taktı; canlı, kıvranan canavarı dişleriyle bölmüştü, kanca ve yem beyaz alevler içinde dibe battı.

"Dolaşıp duran köpekbalığının işi bitti," dedi. "Bence çok balık tutacağız."

Misinası aniden çekildi. Misinayı el altından çabucak yukarı çekti ve büyük bir morina balığını kanoya bıraktı.

“Güneş doğunca o adi tüccara bu büyük balığı hediye edeceğim.”

KÂFİR(*)

Onunla fırtınada tanıştım. Fırtına süresince aynı ıskunada olmamıza rağmen, onu ıskuna paramparça olduktan sonra gördüm. Onu gemide diğer adalıların arasında görmüştüm kuşkusuz, ama varlığından haberdar değildim çünkü gemimiz *Petite Jeanne* bir hayli kalabalıktı. Gemi, adalılardan oluşan sekiz on kişilik denizcinin yanı sıra beyaz kaptan, ikinci kaptan, yük memuru, altı kamara yolcusu ve seksen beş güverte yolcusuyla Rangiroa'dan yola çıkmıştı. Güverte yolcularının arasında Paumotua'dan, Tahiti'den gelmiş kadın, erkek, çoluk çocuk her birinin elinde satacak mallarla dolu birer kutu vardı, uyumak için kullandıkları hasır döşeklerden, battaniyelerden ve çamaşır denklerinden bahsetmiyorum bile.

Paumotus'ta inci avı sezonu sona ermişti, herkes Tahiti'ye dönüyordu. Altı kamara yolcusu olan bizler inci alıcılarıydık. İçimizden ikisi Amerikalıydı, biri benim gördüğüm en beyaz Çinli olan Ah Choon'du, biri Alman, biri de Polonyalı bir Yahudi idi, benimle birlikte altı kişi oluyorduk işte. Sezon iyi gitmişti. Ne bizim ne de güvertedeki seksen beş kişinin şikâyeti vardı. Herkes işini iyi yapmıştı ve Papeete'de dinlenip eğlenmeyi bekliyordu dört gözle. *Petite Jeanne* elbette aşırı yüklenmişti, sadece yetmiş ton çekiyordu ve güvertedeki kalabalığı taşıma yetisi yoktu. Ambar kapağının altı, inci kabukları ve kurutulmuş hindistancevizleriyle hıncahınç doluydu. Denizcilerin onu çalıştırabilmesi bile mucizeydi. Güvertede kimse hareket edemiyordu. Denizciler sadece küpeştede ileri geri tırmanabiliyor, geceleyin, uyurken güverteyi iki kat halı misali kaplayanların üstüne basıyorlardı. Güvertedeki makul her yer hindis-

(*)Bu hikâye ilk olarak *London Magazine* dergisinin Eylül 1909 tarihli 23. sayısında yayınlanmıştır.

tancevizi ve muz hevenkleriyle bezenmişken oradaki domuzları, tavukları, tatlı patates çuvallarını da unutmamak lazım elbette. Baş ve ana çarmık arasına, her iki yana da ön bomu indirecek kadar alçak ipler gerilmiş ve bu iplerin her birine en az elli salkım muz asılmıştı.

İki üç gün içinde tamamlasak bile zor bir yolculuk olacağa benziyordu, hoş bu sürede yolculuğu tamamlamamız için güneydoğu ticaret rüzgârlarının serin esmesi gerekiyordu ama öyle esmiyordu işte. Rüzgâr, yolculuğun ilk beş saatini takiben insanın nefesini daraltan esintiler arasında yitip gitti. Durgunluk o gece ve ertesi gün de devam etti. Bu, daha gözünü açıp bakar bakmaz insanın başını ağrıtan o göz kamaştırıcı, parlak durgunluklardan biriydi. İkinci gün Easter Adası'ndan bir adam öldü, o sezon lagündeki en iyi dalgıçlardan biriydi. Çiçekten ölmüştü, ama biz Rangiroa'dan ayrılırken kıyıda hiç çiçek vakası görülmemişti, bu hastalığın gemiye nasıl geldiği konusunda en ufak bir fikrim bile yoktu. Ama gelmişti işte, bir adam ölmüştü, üç tanesi de yorgan döşek yatıyordu. Yapacak bir şey yoktu. Ne hastaları ayrı bir yere koyabiliyor ne de onlara bakabiliyorduk. Sardalyeler gibi sıkış sıkıştık gemide. Ölmekten başka yapacak bir şey yoktu, yani ilk ölümden sonraki gece artık yapacak bir şey yoktu. O gece ikinci kaptan, yük memuru, Polonyalı Yahudi ve dört yerli dalgıç büyük filikayla gizlice kaçtılar. Bir daha onlardan haber alan olmadı. Kaptan sabahleyin gecikmeden kalan filikaları batırdı, gidecek yer yoktu artık.

O gün iki kişi öldü, bir sonraki gün üç kişi, sonra aniden sekize çıktı ölü sayısı. Bu durumu nasıl karşıladığımız görmeye değerdi. Mesela yerliler suskun, hissiz bir korkuya kapıldı. Kaptansa Fransızdı, adı da Oudose idi, sinirli ve geveze bir hal aldı. Alman, iki Amerikalı ve ben gemideki bütün İskoç viskisini satın alıp içmeye başladık. Teori güzeldi, bedenimizi alkolle doldurursak bize yaklaşan her çiçek mikrobu kavrulup küle dönecekti. Teori işe yaradı, yine de ne Kaptan Oudouse'a ne

de Ah Choon'a hastalık bulaştığını itiraf etmeliyim. Kaptan hiç içmiyordu, Ah Choon ise günde sadece bir bardakla yetiniyordu.

Bir hafta böyle sürdü, sonra viski tükendi. İyi de oldu yoksa şimdi hayatta olamazdım. Gelişen olayları ancak ayık biri atlatabilirdi, bu gemiden sadece iki kişinin sağ kurtulduğunu söyleyince sanırım siz de benimle hemfikir olacaksınız. Kurtulanlardan biri bendim, öteki Kâfir idi, en azından ben Kâfir'in varlığından haberdar olduğumda, Kaptan Oudouse ona böyle diyordu.

Konuya dönecek olursak, o haftanın sonunda güverteye açılan koridorda asılı duran barometreye bir göz attım. Pamotus'ta normalde 29.90'ı gösterirdi ve 29.85 ile 30.00, hatta 30.05 arasında gidip geldiğini görmek mümkündü; ama barometreyi benim gördüğüm gibi, yani 29.62'ye düşmüş görmek Okyanusya'daki herhangi bir inci alıcısının kanını dondurmak için yeterliydi.

Kaptanın dikkatini barometreye çekmeye çalıştığımda aldığım yanıt kaptanın barometrenin düşüşünü saatlerdir izlediği oldu. Yapılacak çok az şey vardı, ama şartlar göz önüne alındığında kaptan yapılacak o çok az şeyi çok iyi yaptı. Gabya yelkeninin üstündeki bütün yelkenleri açtı, fırtınada kullanılacak boya getirdi, cankurtaran halatlarını yayıp rüzgârı beklemeye başladı. Hatayı rüzgâr başladıktan sonra yaptı. Tiramola edip iskele yönünde orsa alabanda eğlendi, Ekvatorun güneyinde yapılacak tek doğru harekettir bu, tabii dosdoğru fırtınanın geldiği yolda olmak gibi bir mahzurunuz yoksa. Tam fırtınanın yolu üzerindeydik. Rüzgârın devamlı artmasından ve barometrenin de aynı hızda devamlı düşmesinden anlayabiliyordum bunu. Barometrenin düşmesi kesilene dek rüzgârla birlikte geri dönüp limana kadar gitmek ve daha sonra orsa alabanda eğlenmek istedim. Histerikleşene kadar kaptanla bu konuda tartıştık ama kılını bile kımıldatmadı. Ama en kötüsü, geri kalan inci alıcılarının desteğini alamamamdı. Onun gibi işin ehli bir

kaptanın yanında ben kim oluyordum da denizden anlıyordum?

Elbette rüzgârla birlikte dalgalar korkunç bir şekilde yükseldi, *Petite Jeanne*'a çarpan ilk üç dalgayı asla unutmayacağım. Orsa alabanda eğlenirken, yere düşen fıçılar gibi düşmüştü gemimiz ve ilk dalga gemide kusursuz bir delik açtı. Cankurtaran halatları sadece gücü kuvveti yerinde olanlar içindi ama kadınlar, çocuklar, muzlar, hindistancevizleri, domuzlar, kutular, hastalar, ölmek üzere olanlar yekpare, cırlak, inleyen su kütlesiyle birlikte süpürülürken gücü yerinde olanlara da pek bir faydası dokunmuyordu halatların.

İkinci dalga *Petite Jeanne*'ın güvertesini kopardığı küpeştelerle doldurdu ve geminin kıç tarafı suya batıp baş tarafı göğe doğru atılınca, gemiye istiflenen bütün sefil hayatlar ve eşyalar kıç tarafa doğru döküldü. İnsan seliydi bu. Balıklama, çivileme, yanlamasına, üst üste yuvarlanarak, bükülüp kıvranarak, eciş bücüş şekillerde düşüyorlardı. Arada sırada bir ikisi bir payandaya veya halata tutunuyordu ama onlara tutunan başkalarının ağırlığı onları da tutundukları yerden koparıyordu. Olacakları fark etmiştim, kamaranın üstüne sıçradım, oradan da ana yelkene. Ah Choon ve Amerikalılardan biri arkamdan gelmeye çalıştı ama onlardan önce davranmıştım. Amerikalı, yelkenin üstünden bir saman çöpü gibi savruldu. Ah Choon dümenin parmaklıklarına tutunup arkasına geçti. Ama Tahitili, yüz on beş kilo civarında iriyarı Ratoronga'lı bir kadın Ah Choon'la karşı karşıya geldi ve bir kolunu onun boynuna doladı. Ah Choon da öteki eliyle adalı dümenciye yapıştı. Tam o esnada ıskuna sancak tarafına devrildi. Hızla sürüklenen insanlar ve iskele tarafındaki kamarayla parmaklıkların arasındaki geçitten gelen sular aniden dönüp sancak tarafına döküldü. Hepsi uzaklara sürüklendi, Tahitili kadın, Ah Choon ve dümenci; parmaklığın üstünden aşıp dibe batarken Ah Choon'un bana teslimiyeti kabullenen kalender bir gülümsemeyle baktığına yemin ederim.

Üçüncü dalga, aralarında en büyükleriydi, o kadar hasar vermedi. Üçüncü dalga geldiğinde neredeyse herkes gemi armasındaydı. Güvertede zorlukla nefes alan, boğulmak üzere, sersemlemiş hemen hemen bir düzine biçare yuvarlanıyor veya güvenli bir yere doğru emeklemeye çalışıyordu. Geriye kalan iki filikanın enkazı gibi onlar da suya düştü. Diğer inci alıcıları ve ben, on beş kadını ve çocukları dalgaların arasında kabine doldurup fırtınaya hazırlanmayı başarmıştık. Hoş, bunun da o zavallılara pek bir faydası dokunmadı nihayetinde.

Rüzgâr mı? Bütün deneyimlerime rağmen rüzgârın bu kadar sert esebileceğini düşünmemiştim. Bunu tarif etmenin imkânı yok. Bir kâbusu nasıl tarif edersiniz ki? Bunun gibi bir şeydi o rüzgâr. Üstümüzdeki giysilerimizi yırttı. Size gerçekten de giysilerimizi yırttığını söylüyorum. Buna inanmanızı beklemiyorum sizden. Sadece görüp hissettiğim bir şeyi söylüyorum size. Bazen ben bile inanamıyorum bu olanlara. Sadece böyle bir şeyi yaşadım ve bu kadarı yetti. O rüzgârla karşı karşıya kalıp hâlâ hayatta olmak imkânsızdı. Çok korkunçtu, onu bu kadar korkunç kılan sürekli olarak artmasıydı. Milyonlarca, milyarlarca ton kumu düşünün. Sonra bu kumun saatte doksan, yüz, yüz yirmi mil hızla ilerlediğini düşünün. Üstelik bir de bu kumun görünmez, elle tutulamaz olduğunu; ancak, kumun bütün ağırlığını ve yoğunluğunu muhafaza ettiğini düşünün. Bütün bunları yaparsanız belki rüzgârın neye benzediği hakkında belli belirsiz bir ipucuna sahip olursunuz. Ya da çamur olarak düşünün, görünmez, elle tutulamaz ama çamur kadar ağır. Yok, bunun çok daha ötesinde bir şeydi. Havadaki her molekülün çamur yığını olduğunu düşünün. Sonra da bu çamur yığınlarının muhteşem etkisini gözünüzün önünde canlandırmaya çalışın, yok bu beni aşıyor. Dil, hayatın sıradan koşullarını ifade etmekte yeterli olabilir ama bu kadar şiddetli bir rüzgârın koşullarını ifade etmek için kesinlikle yeterli değil. Esasında rüzgârı tarif etmemeye niyetlenmiştim, bu fikrime sadık kalsam çok daha iyi olurdu.

Şu kadarını söyleyeyim: İlk yükselen dalga rüzgârdan ötürü yere serilmişti. Daha çok, bütün okyanus fırtınanın tam ağzına çekilmiş ve daha önceden havanın kapladığı bu yere doğru atılıyormuş gibi görünüyordu. Yelkenimiz mahvolalı çok olmuştu elbette. Ama Kaptan Oudouse'un daha önce herhangi bir Güney Denizi ıskunasında görmediğim bir şeyi vardı *Petite Jeanne*'da, bir deniz demiri. Koni biçiminde yelken bezinden bir çantaydı bu, büyük demirden çember çantanın ağzını açık tutmaya yarıyordu. Deniz demiri bir uçurtma gibi dizginlenmişti, böylelikle uçurtma nasıl havada duruyorsa o da suyun içinde öyle duruyordu ama bir farkla. Deniz demiri okyanus yüzeyinin hemen altında düşey pozisyonda duruyordu. Uzun bir halat deniz demirini ıskunaya bağlıyordu. Sonuçta, *Petite Jeanne* su üstünde başı rüzgâra ve dalgalara dönük biçimde gidiyordu.

Fırtınanın yolu üstünde olmasaydık durumumuz lehimize olabilirdi. Rüzgârın salmastralardan yelkeni yırttığı, gabya direklerini aniden çekip kopardığı ve seyir dişlimizi piyango çekilişine çevirdiği doğruydu ama yine de bunu atlatabilirdik, yaklaşan fırtına merkezinin tam önünde olmasaydık elbette. Sonumuzu getiren bu oldu. Rüzgâra katlanmaktan afallamış, donakalmış ve felçlilere dönmüştüm. Fırtınanın merkezi bizi vurduğunda her şeyden vazgeçip ölmeye hazırdım. Aldığımız darbe mutlak bir rüzgârsızlıktı. Bir nefeslik bile hava yoktu. İnsanın üstündeki etkisi korkunçtu. Hatırlayacak olursanız dört saattir müthiş kuvvetli bir gerilime maruz kalmış, o rüzgârın korkunç basıncına karşı koymuştuk. Sonra birdenbire bu basınç ortadan kalktı. Patlayacakmışım gibi hissettim kendimi, sanki paramparça olup bütün yönlere doğru savrulacaktım. Vücudumu meydana getiren her atom diğer atomları itiyor ve karşı konulamaz biçimde uzaya hücum etmek üzereydi sanki. Ama bu çok kısa sürdü. Ölüm üstümüzde kol geziyordu.

Rüzgârın ve uyguladığı basıncın yokluğunda deniz yükseldi. Sıçradı, atladı, dosdoğru bulutlara yükseldi. Unutmayın, o

akıl almaz rüzgâr pusulanın her yönünden merkeze doğru esiyordu. Sonuç, pusulanın her yönünden sıçrayan dalgalar oldu. Bu dalgaları kontrol edecek bir rüzgâr yoktu. Bir kova suyun dibinden fırlayan mantar tıpalar gibiydiler. Herhangi bir düzenleri veya istikrarları yoktu. Derin, çılgın dalgalardı bunlar. En az seksen ayak yüksekliğindeydiler. Dalga denemezdi bunlara. İnsanoğlunun gördüğü herhangi bir dalgaya benzemiyorlardı çünkü. Sıçrayan sulardı onlar sadece, korkunç, seksen ayak yüksekliğinde sular, hepsi bu! Seksen ayak! Seksen ayaktan da yükseklerdi. Direklerimizin tepesinden geçiyorlardı. Püsküren sulardı, patlamalardı. Sarhoşlardı da. Oraya buraya gelişigüzel düşüyorlardı. Biri ötekini itiyor, birbirleriyle çarpışıyorlardı. Hep beraber hücum edip biri diğerinin üstüne yıkılıyordu veya binlerce şelalenin bir kerede dökülüşü gibi dağılıyorlardı. Daha önce hiçbir insan, okyanusu, fırtınanın merkezini rüyasında bile görmemişti. Kat be kat şaşkına dönmüş karışıklıktı bu. Kargaşaydı. Çıldırmış denizin cehennem çukuruydu.

Petite Jeanne'a ne mi oldu? Bilmiyorum. Daha sonra, Kâfir de gemiye ne olduğunu bilmediğini söyledi. Kelimenin tam anlamıyla lime lime olmuş, alabildiğine yırtılarak açılmış, un ufak olmuş, çıra gibi ufak parçalara ayrılmış ve tamamen yok olmuştu. Kendime geldiğimde suyun içindeydim, boğulmama ramak kaldığı halde istemsiz yüzüyordum. Oraya nasıl geldim bilmiyorum. En son *Petite Jeanne*'ın parçalara ayrıldığını hatırlıyorum, o anda da bilincimi yitirdim sanırım. Ama hayattaydım işte, elimden gelenin en iyisini yapmaktan başka çarem yoktu, hoş bunu yapsam bile pek umut yoktu ya. Rüzgâr yeniden esmeye başlamış, deniz küçülmüş ve biraz daha sakinleşmişti, merkezden geçtiğimin farkındaydım. Neyse ki civarda köpekbalığı yoktu. Fırtına, ölüm gemisinin etrafını saran gözü dönmüş köpekbalığı sürüsünü dağıtmıştı.

Petite Jeanne parçalara ayrıldığında vakit öğlendi, bundan yaklaşık iki saat sonra ambar kapaklarından birini buldum. O

esnada şiddetli yağmur devam ediyordu, beni ve ambar kapağını aynı yere fırlatması tamamen tesadüftü. Kapağın halat bağlanan kulpundan kısa bir halat sarkıyordu ve köpekbalıkları geri dönmediği takdirde en az bir gün daha yaşayacağımı biliyordum. Üç saat, belki ondan biraz daha fazla bir süre sonra kapağa dayanmış, kapalı gözlerle hayatta kalmamı sağlayacak kadar nefes almaya ve boğulmama neden olacak kadar su yutmamaya konsantre olmuştum bütün ruhumla. Sesler duyduğumu sandım. Yağmur durmuştu, rüzgâr ve deniz fevkalade biçimde yatışmıştı. Benden yaklaşık yirmi ayak ötede başka bir ambar kapağının üstünde Kaptan Oudouse ile Kâfir'i gördüm. Kapak için kavga ediyorlardı, yani en azından kaptan ediyordu.

"Kara kâfir!" diye bağırdığını duydum, aynı anda adalıyı tekmeledi kaptan.

Kaptan Oudouse ayakkabıları hariç bütün kıyafetlerini kaybetmişti, ayaklarındaysa ağır kaba kunduralar vardı. Çok acımasız bir tekmeydi savurduğu; çünkü, Kâfir'in tam ağzına, çenesine denk gelmiş ve adamı sersemletmişti. Öcünü almasını bekledim ama o on ayak ötede perişan bir halde yüzmekle yetindi. Ne zaman bir dalga onu yakına fırlatsa, elleriyle kapağa tutunan Fransız iki ayağıyla onu tekmeliyordu. Üstelik her tekme atışında da adalıya kara kâfir diye bağırıyordu.

"Oraya gelirsem seni gebertirim beyaz hayvan!" diye bağırdım.

Gitmememin tek nedeni ise çok yorgun olmamdı. Yüzmeye çalışmanın düşüncesi bile mide bulandırıcıydı. Yerliyi bana doğru gelmesi için çağırdım ve ambar kapağını paylaşmak için ben de ona doğru ilerledim. Adının Otoo olduğunu (O'm-to'm-o'm diye okunuyordu) ve Sosyete Adaları'nın(*) en batısındaki Bora Bora Adası'ndan olduğunu söyledi. Sonradan öğrendiğime göre ambar kapağını ilk bulan oydu, bir süre sonra Kaptan Oudouse'la karşılaşınca kapağı paylaşmayı teklif etmiş ve yaptığının karşılığı olarak tekmeyi yemişti.

(*) Diğer adıyla Fransız Polinezyası.

Otoo ile ben ilk defa böyle bir araya geldik. Savaşçı değildi. Baştan ayağa tatlılık ve nezaket akıyordu her yanından, altı ayak uzunluğunda ve bir gladyatör gibi kaslı olmasına rağmen sevilmeyecek gibi bir adam değildi. Savaşçı değildi ama korkak da değildi. Aslan gibi bir yüreği vardı, sonraki yıllarda, benim göze alamayacağım risklere girdiğini gördüm. Demek istediğim, savaşçı değildi ve kavga başlatmaktan kaçınırdı ama bir kere başladı mı da hayatta kavgadan kaçmazdı. Otoo bir kere harekete geçmeye görsün karşısında kimse duramazdı. Bill King'e yaptıkları bugün gibi gözümün önünde. Olay Alman Samoası'nda meydana geldi. Bill King, Amerikan donanmasının ağırsiklet şampiyonu olmuştu. İri yarı, hayvan gibi bir adamdı, goril gibi bir şeydi; kaba saba, derisi kalın bir adamdı, yumruklarını da iyi kullanırdı. Tartışmayı o başlattı ve Otoo kendini dövüşmek zorunda hissedene kadar Otoo'yu iki kere tekmeleyip bir tane de suratına indirdi. Dört dakika bile sürmeyen kavganın sonunda Bill King kırık dört kaburga, kırık bir ön kol ve çıkmış bir kürekkemiği sahibi oldu. Otoo teknik dövüşmenin ne olduğunu bilmiyordu. O sadece bir insan terbiyecisiydi ve Bill King'in o akşamüstü Apia sahilinde Otoo'nun ona verdiği terbiyeden sonra iyileşmesi üç ay sürdü.

Hikâyeyi anlatırken önden gidiyorum. Neyse, ambar kapağını aramızda paylaştık. Sıra ile birimiz kapağın üzerine uzanıp dinlenirken ötekimiz boynuna dek suya batmış bir halde elleriyle tutunuyordu. Üç gün üç gece nöbetleşe, kapağın üstünde veya suyun içinde okyanusta amaçsızca sürüklendik. Sonlara doğru iyice çılgına dönmüştüm, Otoo'nun da anadilinde anlaşılmaz sözler söylediğini ve abuk subuk konuştuğunu duyuyordum. Deniz suyu ve güneşin başımıza tuz ve güneş yanığı bileşiminden oluşan belayı açmasına rağmen, sürekli olarak suyun içinde olmamız bizi susuzluktan ölmekten kurtardı. Nihayetinde Otoo benim hayatımı kurtardı; çünkü, kendime geldiğimde sudan yirmi ayak ötede sahilde yatıyordum, tepemde de beni

güneşten korumak için konmuş hindistancevizi yaprakları vardı. Beni oraya Otoo'dan başkası sürüklemiş ve gölge olsun diye yaprakları toplamış olamazdı. Yanımda yatıyordu. Tekrar bayıldım, bir daha kendime geldiğimde hava serinlemişti, gökyüzünde yıldızlar vardı ve Otoo içmem için bir hindistancevizini dudaklarıma dayamıştı.

Biz *Petite Jeanne*'dan tek kurtulanlardık. Kaptan Oudouse yorgunluğa yenik düşmüş olmalıydı, günler sonra, tutunduğu ambar kapağı kıyıya vurdu ama görünürde kaptan yoktu. Otoo ve ben bir hafta mercanadasının yerlileriyle yaşadık, sonra bir Fransız kruvazörü bizi kurtardı ve Tahiti'ye götürdü. Bu arada biz isimlerimizi değiş tokuş ettik. Güney Denizi'nde böyle bir tören iki adamı kardeşlikten de öte bir bağla birbirine bağlar. Buna ben önayak olmuştum ve Otoo bu teklifi ona sunduğumda kendinden geçecek kadar memnun olmuştu.

"Bu iyi," dedi Tahiti dilinde. "Çünkü Ölüm'ün ağzında üç gün dost kaldık."

"Ama Ölüm kekeledi," deyip gülümsedim.

"Yaptığınız cesurcaydı efendim," diye cevap verdi. "Ölüm konuşacak kadar kötü değildi."

"Neden bana 'efendim' diyorsun?" diye sordum kalbimin kırıldığını ima ederek. "İsimlerimizi değiş tokuş ettik. Ben senin için Otoo'yum. Sen de benim için Charley'sin. Seninle benim aramda sonsuza dek sen Charley olacaksın ben de Otoo. Gelenek böyle. Öldükten sonra da yeniden canlanacak olursak yıldızların ve göğün ötesinde bir yerlerde sen hâlâ benim için Charley olacaksın, ben de senin için Otoo."

"Öyle, efendim," diye yanıtladı, gözleri sevinçten ışık saçıyordu, sevgi doluydu.

"Yine efendim dedin!" diye bağırdım kızgın bir şekilde.

"Dudaklarımın ne dediğinin ne önemi var?" dedi. "Onlar sadece benim dudaklarım. Ama ben Otoo'yu düşüneceğim. Ne zaman kendimi düşünsem sizi hatırlayacağım. Ne zaman biri bana adımla seslense sizi hatırlayacağım. Yıldızların ve göğün

ötesinde sonsuza kadar siz benim için Otoo olacaksınız. Böyle iyi mi efendim?"

Güldüğümü sakladım ve böyle iyi olduğunu söyledim.

Papetee'de ayrıldık. Ben eski sağlığıma kavuşmak için kıyıda kaldım, o ise bir ıskunayla kendi adası Bora Bora'ya gitti. Altı hafta sonra geri döndü. Şaşırmıştım, çünkü bana karısından söz edip ona döneceğini ve uzak yolculuklara çıkmaktan vazgeçtiğini söylemişti.

"Nereye gidiyorsunuz efendim?" diye sordu selamlaştıktan sonra.

Omuzlarımı silktim. Zor bir soruydu bu. "Bütün dünyaya," diye cevap verdim. "Bütün dünyaya, bütün denizlere ve o denizlerdeki bütün adalara."

"Ben de sizinle geleceğim," dedi basitçe. "Karım öldü."

Hiç erkek kardeşim olmadı ama başkalarının kardeşlerinden gördüğüm kadarıyla, hiç kimsenin Otoo'nun bana gösterdiği yakınlığı gösteren bir kardeşi olduğunu sanmıyorum. Bana hem kardeş, hem baba hem de anne oldu o. Şunu biliyorum ki Otoo sayesinde daha düzgün bir hayat sürdüm ve daha iyi bir adam oldum. Otoo'nun gözünde düzgün bir yaşam sürmeliydim. Onun sayesinde kendi adımı lekelemedim. Galiba kendi sevgisinden ve hayranlığından ötürü beni kendi amacı kıldı, tamamladı; öyle zamanlar oldu ki Otoo'nun düşüncesi beni engellemeseydi, cehennem uçurumunun kıyısındayken hiç düşünmeden atlardım. Ben onun gururunu eksiltecek hiçbir şey yapmayacak hale gelinceye kadar onun benden duyduğu gurur bana geçti. Elbette bana karşı hislerini bir anda öğrenmedim. Beni hiç eleştirmedi, hiç yasaklamadı; onun gözündeki soylu yerimi yavaş yavaş sezdim ve olabileceğimin en iyisinden daha aşağıda olarak onu nasıl incittiğimi giderek anlamaya başladım.

On yedi yıl birlikteydik. On yedi yıl boyunca omuz başımdaydı, uyurken beni izlerdi, ateşlendiğimde ve yaralandığımda bana bakar, benim için dövüşüp yara alırdı. Benimle aynı ge-

milerde işe girerdi, ikimiz birlikte Hawaii'den Sydney Head'e, Torres Boğazı'ndan Galapagos'a kadar bütün Pasifik'i dolaştık. Batıdaki Yeni Hebridler(*) ve Line Adaları'ndan Louisiades, Yeni Britanya, Yeni İrlanda ve Yeni Hanover'a kadar pek çok yere siyah adam taşıdık. Üç kere gemimiz enkaz haline geldi; Gilbert Adaları'nda, Santa Cruz grubunda ve Fiji'lerde. Para kazanmak için inci, inci kabuğu, kurutulmuş hindistancevizi, bêche-de-mer, deniz kaplumbağası kabuğu gibi şeyler alıp sattık ve karaya oturmuş gemileri kurtardık.

Her şey Papeete'de başlamıştı, bütün denizlere ve denizlerdeki adalara benimle geleceğini söyledikten sonra. O zamanlar Papeete'de bir kulüp vardı, orada inci avcıları, tüccarlar, kaptanlar ve Güney Denizi maceraperestleri toplanırdı. Deli gibi oyun oynanır, içkiler de su gibi akardı ve ne yazık ki ben uygun olandan daha geç saatlere kalırdım. Kulüpten ne zaman ayrılırsam ayrılayım Otoo'yu benim sağ salim eve girdiğimi görmek için beklerken bulurdum. Başlangıçta gülümsedim. Sonra ona çıkıştım. Bunun üzerine, ona kesinlikle bakıcıya ihtiyacım olmadığını söyledim. Bu olayın üzerine onu bir daha kulüpten çıkarken görmedim. Yaklaşık bir hafta sonra tesadüfen, Otoo'nun sokakta hintkirazı ağaçlarının altında gizlenmiş bir halde eve gitmemi beklediğini gördüm. Ne yapabilirdim? En azından ne yaptığımı biliyorum. Kulüpten bilinçsizce daha erken saatlerde ayrılmaya başladım. Yağmurlu ve fırtınalı gecelerde, çılgınlığın ve eğlencenin en heyecanlı yerinde, hintkirazı ağaçlarından damlayan yağmur damlaları altında nöbet tutan Otoo gelirdi aklıma. Gerçeği söylemek gerekirse, Otoo kesinlikle beni daha iyi bir adam yapmıştı.

Yine de dar görüşlü değildi. Herkesin bildiği Hıristiyan ahlakından da habersizdi. Bora Bora'daki herkes Hıristiyandı. Ama o bir kâfirdi, adadaki tek inançsız oydu, öldüğü zaman her şeyin sona ereceğine inanan bariz bir maddeciydi. Sadece adil olmaya ve dürüstlüğe inanırdı. Ucuz tamahkârlık, onun

(*)Bugünkü adıyla Vanuatu.

kanununda cinayet kadar ciddi bir ahlaksızlıktı ve eminim ki ucuz hesaplar peşinde koşan bir adamdan çok bir katile daha çok saygı duyardı. Benimle ilgili olarak ise, kişisel olarak, kendime zarar verecek herhangi bir davranışta bulunmama karşıydı. Kumar oynamak mesele değildi. Kendisi de sıkı bir kumarbazdı. Ama geç saatlere kadar oturmak sağlık açısından kötüydü. Kendilerine bakmayan adamların hummadan öldüklerini görmüştü. Ağzına içki koymayan biri de değildi, teknelerde yağmurlu havalarda çalıştığında biraz içkiye hayır demezdi. Öte yandan, likörün ölçülü içilmesi gerektiğini düşünürdü. Likör veya İskoç viskisi yüzünden pek çok adamın kepaze olduğunu veya öldürüldüğünü görmüştü.

Otoo hep benim iyiliğimi düşünürdü. Benim için ileriyi düşünür, planlarımı tartar ve benden daha çok ilgilenirdi bunlarla. Önceleri, onun işlerime duyduğu ilginin farkında değilken, ne yapacağımı tahmin etmek zorunda kalıyordu, tıpkı ben Papetee'de dolandırıcı bir hemşerimle doğal gübre işine ortak olmayı tasarladığımda olduğu gibi. Adamın dolandırıcı olduğunu bilmiyordum. Papetee'deki öteki beyazlar da bilmiyordu bunu. Otoo da bilmiyordu aslında; ama samimiyetimizin arttığını görünce bana sormadan öğrenmişti adamın ne mal olduğunu. Uzak denizlerden gelen yerli denizciler Tahiti'de kıyıya çıkarlardı, Otoo sadece merakından, şüphelerini doğrulayacak bilgileri edinene kadar onların arasına gidip geldi. Randolf Waters'ın hikâyesi ne de güzeldi! Otoo ilk anlattığında inanamamıştım ama Waters'a bundan bahsedince tek bir söz bile etmeden teslim oldu ve Auckland'a giden ilk buharlı gemiye binip uzaklaştı.

İlk zamanlar, itiraf edeyim, Otoo'nun işime burnunu sokmasına kızıyordum. Ama kesinlikle bencil olmadığını biliyordum ve kısa süre içinde onun bilgeliğini ve sağduyusunu kabul etmek zorunda kaldım. Gözlerini dört açıyordu karşımıza çıkacak fırsatlar için, üstelik hem gözü keskindi hem de ileri görüşlüydü. Benim işime dair benden daha fazla şey bilene ka-

dar, zamanla benim danışmanım haline geldi. Gerçekten de benden daha fazla düşünüyordu benim çıkarımı. Benimkisi gençliğin muhteşem dikkatsizliğiydi sadece; çünkü, ben aşkı paraya, macerayı da bütün gece kalabileceğim rahat bir yere tercih ediyordum. Bu yüzden beni gözetecek birinin yanımda olması çok iyiydi. Otoo olmasaydı bugün burada olamazdım, bunu biliyorum.

Yaşadığımız pek çok şeyden birini anlatayım. Paumotus'ta inci avcılığı yapmaya gitmeden önce bir süre ıskunalarla siyahları taşımıştım. Otoo'yla ben Samoa kumsalındaydık, iki direkli yelkenli bir gemiye işçi toplamakla görevli memur olarak alındığımda gerçekten de kumsalda oturuyorduk. Otoo serenin önünde attı işe girmek için imzasını, sonraki altı yıl boyunca pek çok gemiyle Melanezya'nın en vahşi yerlerini gezdik. Otoo hep teknemde kürek çekme işine bakıyordu. İş için adam toplarken, adamları toplayan memurun karaya çıkması âdetimizdi. Gemi kıyıdan birkaç yüz ayak uzakta, kürekler hazır beklerken adam toplayan memurun filikası da sahilde su üzerinde kürekler hazır vaziyette dururdu. Ben dümeni dik olarak bırakıp alıp satacağım mallarla karaya çıkınca, Otoo kürekleri bırakıp yelken bezinin altında duran Winchester marka tüfeğin olduğu kıç tarafa gelirdi. Teknedeki tayfa da silahlıydı, yelken bezlerinin altında saklı duran Snider tüfekler filika küpeştesi boyunca uzanırdı. Ben yün gibi saçları olan bu yamyamları Queensland çiftliklerine gelip çalışmaya ikna etmeye çalışırken, Otoo etrafı gözetlerdi. Kısık sesiyle şüphe uyandıracak hareketlere ve yaklaşan ihanete karşı beni uyarırdı. Bazen tüfeğinden gelen çabuk bir patlama ve yere serdiği bir zenci olurdu aldığım ilk uyarı. Ben filikaya koşarken beni tekneye çekip oradan bir an önce uzaklaşmak için bana uzanan eli hep oradaydı.

Bir keresinde Santa Anna'da filika kıyıya çıkar çıkmaz işler ters gitmişti. Gemi yardımımıza koşuyordu ama o bize ulaşana dek oradaki yüzlerce vahşi bizi çoktan öldürmüş olurdu.

Otoo uçarcasına kumsala atladı, alınıp satılacak malların olduğu sandığa iki elini birden daldırıp ortalığa tütün, boncuklar, savaş baltaları, bıçaklar ve patiskalar saçtı. Yün kafalar için bunlar bile çok fazlaydı. Onlar hazineleri kapışadursunlar filika kıyıdan uzaklaştı, onlardan kırk ayak ötedeydik artık. Önümüzdeki dört saat içinde o kıyıdan otuz adamı işe aldım.

Özellikle anlatmak istediğim olay Malaita'da, doğudaki Solomon Adaları'nın en vahşisinde gerçekleşti. Yerliler dikkat çekecek kadar arkadaş canlısıydı; bütün köyün beyaz bir adamın kafasını almak için iki senedir para biriktirdiğini nereden bilebilirdik? Dilencilerin hepsi kelle avcısıydı ve beyaz adamın kafası onlar için çok daha değerliydi. Kafayı alan bütün parayı da alacaktı. Önceden de söylediğim gibi, çok dost canlısı görünüyorlardı ve o gün ben kıyıdaki filikadan yaklaşık yüz metre uzakta, adanın içindeydim. Otoo beni uyarmıştı ve ona kulak asmadığım her zaman olduğu gibi bu sefer de belamı bulmuştum. İlk gördüğüm şey Hindistan sakızağacından üzerime yağan mızrak yağmuruydu. En az bir düzinesi etime saplandı. Koşmaya başladım ama baldırıma saplanmış bir mızrağa takılıp düştüm. Yün kafalar üstüme saldırdı, hepsinin elinde kafamı koparmak için kullanacakları uzun saplı, üstünde tavuskuşu tüyü olan savaş baltaları vardı. Ödül için o kadar istekliydiler ki birbirlerinin yoluna çıkıyorlardı. Bu karmaşada kendimi sağa sola fırlatarak doğranmaktan pek çok kez kurtuldum. Sonra Otoo geldi, insan terbiyecisi Otoo. Bir şekilde ağır topuzu eline almıştı ve topuz yakın mesafede tüfekten daha etkili bir silahtı. Tam kalabalığın ortasındaydı, mızraklarını kullanamıyorlardı ona karşı, savaş baltalarıysa bırakın işe yaramayı bir de engel oluyormuş gibi görünüyordu. Otoo benim için savaşıyordu ve öfkeden çıldırmıştı. Topuzu kullanma biçimi insana parmak ısırtıyordu. Kafatasları fazla olgun portakallar gibi eziliyordu. Onları geri püskürtür püskürtmez beni kucaklayıp koşmaya başladı, böylelikle de ilk yaralarını almış oldu. Filikaya vardığında dört mızrak saplan-

mıştı etine, Winchester tüfeğini aldı ve etine saplanan her mızrak için bir adamı yere serdi. Sonra ıskunanın güvertesine çıkıp yaralarımızı sardık.

On yedi yıl boyunca birlikteydik. Beni bugünkü halime o getirdi. O olmasaydı bugün belki de bir yük memuru, işe adam alan bir memur veya bir hatıra olacaktım çoktan.

"Paranızı harcıyorsunuz, sonra gidip daha fazlasını kazanıyorsunuz," dedi bir gün. "Şimdi para kazanmak kolay. Ama yaşlanınca paranız tükenecek ve daha fazla kazanamayacaksınız. Biliyorum efendim. Beyaz adamların yaşamını inceledim. Kumsallar gençken tıpkı sizin gibi para kazanan adamlarla dolu. Şimdi ihtiyarladılar ve hiçbir şeyleri yok, sizin gibi gençlerin kıyıya çıkıp onlara içki ısmarlamasını bekliyorlar.

Siyah çocuk çiftlikte çalışan bir köledir. Yılda yirmi dolar kazanır. Çok çalışır. Çiftliğin kâhyası çok çalışmaz. Ata biner ve siyah çocuğun çalışmasını izler. Yılda bin iki yüz dolar kazanır. Ben ıskunada çalışan bir denizciyim. Ayda on beş dolar alırım. O da ben iyi bir denizci olduğumdan. Çok çalışırım. Kaptanın güneşten korunmak için çift katlı tentesi vardır ve uzun şişelerden bira içer. Ne bir halat ne de bir kürek çektiğini gördüm şimdiye kadar. Ayda yüz elli dolar alır. Ben bir denizciyim. O bir dümenci. Efendim, sanırım dümenciliği öğrenmeniz sizin için yararlı olacak."

Otoo beni bu konuda teşvik etti. İlk defa bir ıskunayla kaptan olarak denize açıldığımda üçüncü kaptan olarak benimle geldi ve ıskunayı benim idare etmemden benden çok daha fazla gurur duyuyordu. Daha sonra ise şöyle dedi:

"Kaptanın maaşı yüksek efendim ama gemi onun gözetiminde, bu yüzden kaptan gemiden ayrılamaz. Aslında geminin sahibi daha çok kazanır ve kıyıda pek çok hizmetkârıyla oturup parasını çevirir."

"Haklısın ama bir ıskuna beş bin dolar eder, o da eski bir şeyse," diye itiraz ettim. "Beş bin dolar biriktirene kadar ihtiyarlarım ben."

"Beyaz adamın para kazanması için kolay yollar var," diye konuşmayı sürdürdü kıyıda kenarları hindistanceviziyle çevrili kumsalı göstererek.

O sıralarda Solomon Adaları'ndaydık, Guadalcanar'ın doğu kıyısı boyunca hurma kozalağı yükü alıyorduk.

"Bu nehir ağzıyla ötekisinin arası iki mil," dedi. "Düz alan çok arkada kalıyor. Şimdi beş para etmez. Ama gelecek yıl, veya öbür yıl, kim bilir o toprak kaç para eder. Gemilerin demirleyebileceği müsait yerler var. Büyük buharlı gemiler oraya yanaşabilir. O toprak parçasının dört mil içeriye kadarını ihtiyar kabile reisinden on bin dal tütün, on şişe likör ve bir Snider tüfek karşılığında satın alabilirsiniz. Bu da size yüz elli dolara mal olur. Sonra komisyoncuya senetle devredersiniz ve bir belki iki sene sonra orayı satıp bir gemi satın alırsınız."

Gösterdiği yolu izledim ve söyledikleri doğru çıktı, sadece bir yıl yanılmıştı. İki değil üç yıl sonra oldu dedikleri. Sırada Guadalcanar'daki otlaklar için yapılacak anlaşma vardı, hükümet burayı önemsiz bir meblağ karşılığında dokuz yüz doksan dokuz yıllığına kiraya veriyordu. Bu toprağı servetimin yarısına karşılık Moonlight Soap şirketine sattığımda burayı kiralayalı tam olarak doksan gün olmuştu. Geleceğe bakıp fırsatları gören hep Otoo oluyordu. *Doncaster*'ı da o kurtarmıştı, açık arttırmada beş yüz dolara satın alıp her türlü masrafı karşılandıktan sonra on beş bin kâr etmiştik. Savaii çiftliğine ve Upolu'daki kakao işine beni sürükleyen de oydu.

Artık eski günlerdeki kadar sık denize açılmıyorduk. Halim vaktim epey yerindeydi. Evlendim ve yaşam standartlarım arttı ama Otoo o eski Otoo olarak kaldı, evde veya ofiste ağzında ahşap piposu, sırtında bir şiline alınmış fanila ve dört şiline alıp beline doladığı lava-lavasıyla dolaşıyordu. Ona para harcatamıyordum. Ona olan borcumu onu sevmekten başka şekilde ödeyemezdim, Tanrı biliyor ya, bunu da hepimizden tam layığıyla alıyordu. Çocuklar ona tapıyordu ve Otoo baştan çıkacak biri olsaydı eminim ki karım bunu da yapardı.

Çocuklar! Gerçek dünyada ayaklarını yere nasıl sağlam basacaklarını o öğretti onlara. Önce yürümeyi öğretti. Hasta olduklarında başlarını bekledi. Daha yeni yürümeye başladıklarında onları tek tek lagüne götürüp hem suda hem karada yaşayan canlılar haline getirdi. Onlara balıkların yaşayışı ve nasıl balık avlanacağı konusunda benim bildiğimden çok şey öğretti. Orman için de aynı şey geçerli. Tom yedi yaşındayken benim hayal bile edemeyeceğim kadar çok şey biliyordu avcılık hakkında. Mary altı yaşındayken kılı bile kımıldamadan geçiyordu Kayan Kayalar'ın üzerinden, cesaret isteyen bu işi yapamayan bir sürü güçlü adam görmüştüm. Frank altısına bastığında ise suyun üç kulaç dibinden demir para çıkarabiliyordu.

"Bora Bora'da yaşayanlar kâfiri sevmezler, hepsi Hıristiyandır, ben de Bora Bora'lı Hıristiyanları sevmem," dedi bir gün, ben onu hakkı olan parayı harcatmak amacıyla kendi adası Bora Bora'ya bizim ıskunalarımızdan biriyle gitmeye ikna etmeye çalışırken. Özel bir yolculuk olacaktı, bu cömert harcamayla rekor kırmayı umuyordum.

O zaman hepsi yasal olarak bana ait olsa da bizim ıskunalarımızdan biriyle diyorum. Ortağım olması için onunla çok uğraşmam gerekmişti.

"*Petite Jeanne* battığından beri ortağız," dedi en sonunda. "Ama siz öyle istiyorsanız kanunen de ortak olabiliriz. Yapacak bir işim yok ama harcamalarım fazla. Bol miktarda yiyip içiyorum, üstelik tütün de içiyorum, çok tutuyor farkındayım. Bilardo oynamak için de para ödemiyorum çünkü sizin masanızda oynuyorum ama yine de para gidiyor. Mercan kayalıklarında balık tutmak ise sadece zengin bir adamın eğlencesidir. Oltaların ve misinaların fiyatları insanı şaşırtıyor. Haklısınız, kanunen ortak olmalıyız. Paraya ihtiyacım var. Ofisteki başkâtipten alabilirim."

Böylece evraklar hazırlandı ve kaydedildi. Bir sene sonra şikâyet etmek zorunda kaldım.

"Charley," dedim, "sen aşağılık ihtiyar bir sahtekârsın, sefil bir pinti, sefil bir kum yengecisin. Bak, ortaklığımızdan senin payına düşen yılda binlerce dolar. Başkâtip bana bu kağıdı verdi. Buna göre yıl boyunca sen sadece seksen yedi dolar yirmi sent çekmişsin."

"Borcum mu var?" diye sordu kaygıyla.

"Sana binlerce dolar diyorum," diye cevap verdim.

Yüzünü müthiş bir rahatlama sardı.

"Bu iyi," dedi. "Demek ki başkâtip hesabı doğru tutuyor. Ne zaman istersem o zaman alırım, bir sent bile eksik olmamalı. Eksik olursa," diye ekledi kızgın bir biçimde, bir saniye duraksadıktan sonra, "kâtip kendi maaşından öder."

Sonradan öğrendiğime göre, Carruthers'ın kaleme aldığı ve beni tek hak sahibi yapan vasiyeti Amerikan konsolosunun kasasında duruyormuş.

Bütün insan ilişkilerinde olduğu gibi bunun da bir sonu vardı elbette. Solomon Adaları'nda, deli dolu gençliğimizde en güzel işleri yaptığımız yerdeydik, bir kere daha buradaydık işte, aslında tatil için gelmiştik ama hazır gelmişken de Florida Adası'ndaki arazilerimize ve Mboli Boğazı'nda inci avcılığı yapılıp yapılamayacağına bakıyorduk. Savo'ya demir atmıştık, nadir ve değerli eşyalar alıp satacaktık. Savo köpekbalığı kaynıyordu. Yün kafaların ölülerini denize gömme âdetleri köpekbalıklarının yakın sularda dolanıp durmalarına engel olmuyordu. Küçük, yerlilerin yaptığı, aşırı yüklü bir kanoda olmak da benim şansımdı işte, kano alabora oldu. Dört yün kafayla bir de ben vardım kanoda, ya da daha çok ona tutunan demeliyim. Iskuna doksan metre uzaktaydı. Yün kafalardan biri çığlık atmaya başladığında ıskunadakilere bir filika göndermeleri için seslenmeye çalışıyordum. Adam kanonun ucuna tutunuyordu, o ve kanonun o kısmı çok defa suyun içine çekildi. Sonra adam daha fazla tutunamaz oldu ve gözden kayboldu. Köpekbalığı onu yemişti.

Geriye kalan üç zenci sudan çıkıp kanoya tırmanmaya çalıştı. Bağırdım, küfrettim ve bana en yakın olanına bir tane pat-

lattım ama işe yaramadı. Dehşete düşmüşlerdi. Kano bir tanesini zar zor taşıyabilirdi. Üçünün ağırlığının altında daha fazla dayanamayıp yana devrildi, onlar da suya düştü yeniden.

Kanoyu bırakıp ıskunaya doğru yüzmeye başladım, oraya varmadan bir filikanın beni almasını umuyordum. Zencilerden biri benimle gelmeyi seçti ve yan yana, sessizce, arada sırada yüzümüzü suya daldırıp köpekbalıklarını kolaçan ederek yüzdük. Kanonun yanında kalan adamların çığlıkları, köpekbalıklarının onların da işini bitirdiğini haber verdi bize. Devasa bir köpekbalığı tam altımdan geçtiğinde suyun içine dikkatle bakıyordum. Tam on altı ayak uzunluğundaydı. Her şeyi gördüm. Yün kafayı belinden yakaladı ve uzaklaştı, zavallı adam başı, omuzları ve kolları suyun dışında yürek parçalayıcı çığlıklar atıyordu. Köpekbalığı adamı birkaç yüz ayak böyle sürükledikten sonra onu dibe çekti.

İnatla yüzmeye devam ettim, bunun boştaki son köpekbalığı olmasını diliyordum. Ama bir tane daha vardı. Daha önce yerlilere saldıran mıydı yoksa başka bir yerde karnını iyice doyurmuş bir tane miydi bir fikrim yok ama ne olursa olsun ötekiler kadar acelesi yoktu. Şimdi o kadar hızlı yüzemiyordum, onu takip etmeye harcıyordum gücümün büyük bir kısmını. Bana ilk hücum ettiğinde onu izliyordum. Şamsım yaver gitti de iki elimi burnuna koydum, hızı beni dibe doğru itse de onu kendimden uzak tutmayı becerdim. Yön değiştirip etrafımda daireler çizmeye başladı. Aynı manevrayla ikinci kere de ondan kurtuldum. Üçüncü saldırısı ise iki taraf için de başarısızlıkla sonuçlandı. Tam ellerimi burnuna koyacağım zaman başka bir yöne saptı ama zımpara kağıdına benzeyen derisi, üzerimde kolsuz bir gömlek vardı sadece, dirseğimden omzuma kadar derimi yüzdü.

Bitkin düşmüş ve umudumu yitirmiştim. Iskuna hâlâ iki yüz ayak uzaktaydı. Yüzüm suyun içinde, köpekbalığının bir daha harekete geçmesini bekliyordum ki aramızdan esmer bir vücut geçti. Otoo'ydu.

"Iskunaya yüzün efendim," dedi ve neşeli bir biçimde, sanki yaptığı muziplikmiş gibi konuşmasını sürdürdü. "Köpekbalıklarını tanırım, kardeşim olurlar."

Sözünü dinleyip yavaş yavaş yüzdüm, bu sırada Otoo çevremde yüzüyor, benimle köpekbalığının arasında durup onun hücumlarını boşa çıkarırken beni de yüreklendiriyordu.

"Matafora palangalarını topladılar ve tirentileri donatıyorlar," diye açıkladı bir iki dakika sonra ve bir hücumu daha engellemek için suya daldı.

Iskunaya varmamıza otuz ayak kamıştı ki tükenmiştim. Zar zor kımıldayabiliyordum. Güverteden bize halat atıyorlardı ama bunlar kısa kalıyor, yetmiyordu. Zarar görmediğini anlayan köpekbalığı arsızlaşmıştı. Pek çok kere neredeyse beni yakalıyordu ama her seferinde çok geç olmadan Otoo yetişiyordu imdadıma. Otoo kendini kurtarabilirdi elbette ama benim yanımda kalmayı seçiyordu.

"Hoşça kal Charley, benim işim bitti," dedim zorlukla.

Sonumum geldiğini, bir sonraki an her şeyden vazgeçip suyun dibine batacağımı biliyordum.

Ama Otoo yüzüme karşı gülüp şöyle dedi:

"Size yeni bir hile göstereyim. Köpekbalığı uyuz olacak."

Tam arkamda, köpekbalığının bana saldırmaya hazırlandığı yerde bitti.

"Biraz daha sola," diye bağırdı. "Suda bir halat var. Sola efendim, sola gidin."

Yönümü değiştirdim ve sert bir darbe aldım. Kendimde değildim. Elimi halata uzattığımda güverteden bir bağırtı duydum. Dönüp baktım. Otoo görünmüyordu ortalıkta. Sonraki an suyun yüzüne çıktı, iki eli de bileklerinden kopmuştu, kopan yerden kan fışkırıyordu.

"Otoo," dedi yavaşça, titreyen sesindeki sevgiyi gözlerinde görebiliyordum. Sonra, birlikte geçirdiğimiz o son anda bana o adla seslenmişti.

"Hoşça kal Otoo," dedi.

Sonra suyun dibine çekti köpekbalığı onu, beni de güverteye çektiler, kaptanın kollarında bayıldım.

Beni kurtarıp adam eden Otoo, nihayetinde hayatımı kurtarıp öyle göçüp gitti bu dünyadan. Bir fırtınanın ağzında tanıştık ve bir köpekbalığının ağzında ayrıldık, daha önce biri beyaz öteki siyah iki adamın başına gelmemiş on yedi yıllık bir dostluktu yaşadığımız. Tanrı yukarıdaki mekânından bizleri izliyorsa, O'nun krallığında Bora Bora'nın tek kâfiri Otoo'nun yeri daim olsun. O krallıkta Otoo'ya yer yoksa benim de orada işim yok demektir.

KORKUNÇ SOLOMONLAR(*)

Solomon Adaları'nın belalı bir yer olduğunu kimse inkâr etmez. Öte yandan, dünyada oradan daha kötü yerler de var. Ama hayatın ve insanların sert yüzünü esaslı olarak tanımayan biri için Solomonlar gerçekten de korkunç olabilir.

Hummanın ve dizanterinin kol gezdiği, iğrenç deri hastalıklarının kaynadığı; havanın, her gözeneği, kesiği veya sıyrığı acıtan bir zehirle dolu olduğu ve kötü huylu yaralar açtığı doğrudur ve orada ölümden kurtulan pek çok sağlam adam ülkesine enkaz halinde döner. İnsan etinin Solomon yerlilerinin iştahını kabarttığı ve yerlilerin insan kafaları biriktirmeye hevesli vahşiler oldukları da doğrudur. Centilmenlikten anladıkları, kendilerine sırtı dönük bir adamı yakalayıp, beyniyle omurgasını ense kökünden ayıracak kurnaz bir savaş baltası darbesiyle öldürmektir. Hatta Malaita gibi bazı adalarda toplumsal ilişkilerin öldürülen adam sayısına göre belirlendiği de doğrudur. Kafalar birer değişim aracıdır ve beyaz kafalar ayrıca değerlidir. Genellikle bir düzine köy büyük bir ödül koyar ve bu ödül, cesur bir savaşçı çıkıp da beyaz bir adamın taze, kanlı kafasını sunup ödülü talep edene kadar her ay arttırılır.

Yukarıda anlatılanların hepsi doğrudur ama yine de Solomonlar'da uzun yıllar yaşamış ve oradan ayrıldığında Solomonlar'a özlem duyan beyaz adamlar da vardır. Bir adamın Solomonlar'da yaşaması için sadece dikkatli ve şanslı olması gerekir; tabii bir de iyi bir soydan gelmesi. Kaçınılmaz beyaz adamın alamet-i farikası ruhuna damgalanmış olmalıdır. Gerçekten de kaçınılmaz olmalıdır. Eşitsizliklere karşı kayıtsız, kendinden son derece memnun olması; her Allah'ın günü bir beya-

(*)Bu hikâye ilk olarak *Hampton's Magazine* dergisinin Mart 1910 tarihli 24. sayısında yayınlanmıştır.

zın binlerce zenciden çok daha iyi olduğuna kendini inandıracak kadar ırkıyla övünmesi ve bir Pazar günü iki bin zenciyi ortadan kaldırabilmesi gerekir; çünkü, beyaz adamı kaçınılmaz kılan özellikler bunlardır. Bir şey daha var, kaçınılmaz olmak isteyen beyaz adam, sadece daha aşağı türleri hor görüp kendini üstün tutmakla kalmaz, böyle bir adamın fazla hayal gücü de olmamalıdır. Siyahların, sarıların ve esmerlerin hislerini, geleneklerini, zihinsel süreçlerini de anlamamalıdır; çünkü, beyaz ırk dünyadaki asil yolunu bu şekilde tamamlamamıştır.

Bertie Arkwright kaçınılmaz değildi. Çok duyarlıydı, kumaşı çok ince dokunmuştu ve çok fazla hayal gücü vardı. Dünya ona fazla geliyordu. Çevresindekilerle ancak onların duyabileceği kadar yüksek bir sesle konuşurdu. Bu yüzden de dünyada gideceği en son yer Solomonlar'dı. Solomonlar'a kalmak için gitmemişti zaten. Bineceği vapurlar arasında beş haftalık bir konaklamanın, varlığının tellerini titreten o ilkel çağrıyı tatmin edeceğine karar vermişti. En azından başka bir şekilde ifade etmiş olsa da *Makembo*'daki kadın turistlere bunları söyledi; kadınlar ise ona bir kahramanmışçasına hayranlık duydular; çünkü, Solomonlar'dan geçen vapurun güvenli güvertesinden başka bir şey bilmiyorlardı.

Yolculukta kadınların farkına varmadığı bir adam daha vardı. Ufak tefek buruş buruş bir adamdı, kurumuş yüzü maun rengiydi. Yolcu listesindeki adı önemsizdi ama öteki adı olan Kaptan Malu, zencilerin büyü yapmak ve yaramaz çocukları korkutmak için Yeni Hanover'dan Yeni Hebridler'e kadar her yerde kullandıkları bir addı. Vahşileri ve vahşiliği düzene sokmuş, hummadan, cefadan, Snider tüfeklerin patlamalarından ve kâhyaların kamçısından zorlukla elde ettiği bêche-de-mer, sandal ağacı, inci kabuğu, kaplumbağa kabuğu, hurma kozalağı, kurutulmuş hindistancevizi, otlak, alışveriş yerleri ve çiftlikler beş milyon dolar ediyordu. Kaptan Malu'nun kırık küçük parmağı bile Bertie Arkwright'ın tamamından çok daha kaçınılmazdı. Ama o zamanlar kadın turistlerin dış görünüş dışın-

da değerlendirebilecekleri bir şey yoktu ve Bertie de kesinlikle yakışıklı bir adamdı.

Bertie sigara odasında Kaptan Malu'yla konuştu, ona Solomonlar'daki kızıl kana boyanmış hayatı görmek istediğini söyledi. Kaptan Malu bunun tutkulu ve yüce bir istek olduğunu belirtti. Kaptan birkaç gün sonra kendisine 44 kalibrelik otomatik bir silah göstermekte ısrar eden genç maceraperestle ilgilenmeye başladı. Bertie mekanizmayı anlattı ve dolu şarjörü boş kabzaya kadar çekerek gösterdi.

"Çok basit," dedi. Dış namluyu iç namlunun içine sürdü. "Bu, şarjörü doldurur ve horozu çeker, görüyorsunuz ya. Sonra yapmam gereken tek şey tetiği en hızlı biçimde sekiz kere çekmek. Bu güvenlik kilidini görüyorsunuz ya, en çok bu hoşuma gidiyor. Güvenli. Kesinlikle mükemmel." Şarjörü kaydırdı. "Ne denli güvenli olduğunu görüyorsunuz."

Silahı elinde tutarken silahın ağzını Kaptan Malu'nun karnına doğrulttu. Kaptan Malu kayıtsızca mavi gözleriyle silaha baktı.

"Rica etsem silahı başka bir yere doğrultur musunuz?" diye sordu.

"Tamamen güvendesiniz," diye Bertie ona güvence verdi. "Şarjörü geri çektim. Şimdi dolu değil, biliyorsunuz."

"Bir silah her zaman doludur."

"Ama bu değil."

"Onu olduğu gibi başka bir yöne çevirin."

Kaptan Malu'nun sesi metalik ve kısıktı ama silahın ağzı kendisinden uzağa, başka bir yöne çekilene dek gözlerini ondan ayırmadı.

"Beş dolarına bahse girerim ki dolu değil," dedi Bertie samimi bir şekilde.

Ötekisi başını salladı.

"Öyleyse size göstereyim."

Bertie silahın ağzını tetiği çekme niyetiyle kendi şakağına dayadı.

"Bir saniye," dedi Kaptan Malu yavaşça, elini uzattı. "Bir bakayım şuna."

Silahı denize doğrultup tetiği çekti. Güvertenin kenarına sıcak ve dumanlar tüten boş bir kovan fırlatan mekanizmanın sert tıklamasının hemen ardından büyük bir patlama duyuldu.

Bertie'nin şaşkınlıktan ağzı açık kaldı.

"Namluyu bir kere geri sürdüm, değil mi?" dedi. "Benim aptallığım, kabul ediyorum."

Ruhsuzca güldü ve bir sandalyeye oturdu. Kanı çekilmişti yüzünden, gözlerinin altında mor halkalar görünüyordu. Elleri titriyor, sigarayı bir türlü ağzına götüremiyordu. Dünya ona fazla geliyordu ve kendisini güvertede beyni parçalanmış bir halde görüyordu.

"Gerçekten," dedi, "gerçekten de..."

"Güzel bir silah," dedi Kaptan Malu silahı ona geri verirken.

Şube müdürü de *Makembo*'daydı, Sydney'den dönüyordu, onun verdiği izinle bir misyoneri bırakmak üzere gemi Ugi'de durdu. *Arla* adındaki iki direkli yelkenli ve Kaptan Hansen de oradaydı. *Arla*, Kaptan Malu'nun sahip olduğu pek çok tekneden biriydi ve Kaptan Malu'nun teklifi üzerine Bertie, *Arla* ile Malaita kıyısında dört günlük bir seyahate çıktı, çalışacak adam toplanacaktı bu yolculukta. Ondan sonra *Arla*, Bertie'yi bir haftalığına Reminge Çiftliği'ne (burası da Kaptan Malu'nundu) bırakacaktı. Oradan da hükümet merkezinin bulunduğu Tulagi'ye gidip burada şube müdürünün misafiri olacaktı. Bunun dışında Kaptan Malu iki şey söyledi, bunları da belirttikten sonra bu hikâyede Kaptan Malu'dan söz etmeyeceğiz. Biri Kaptan Hansen'e ötekisi de Bay Harriwell'e yapılan ricalardı. Her ikisi de aynı anlama geliyordu, demem o ki, Kaptan Mula, onlardan Bay Bertram Arkwright'a Solomonlar'daki hayatın zorluğunu ve kan kırmızı rengini göstermelerini istemişti. Üstelik, Bay Arkwright'ın yaşayacağı görkemli bir deneyim karşılığında Kaptan Malu'nun bir sandık İskoç viskisi göndereceği söyleniyordu.

....

"Aslında, Swartz hep dik kafalıydı. Görüyorsunuz ya, teknedeki tayfadan dört kişiyi alıp Tulagi'ye onları kırbaç cezası vermeye gitti, resmi olarak yani, sonra da onlarla bir filikada geri döndü. Fırtına vardı ve filika biraz ötede alabora oldu. Swartz boğulan tek kişiydi. Bu elbette bir kazaydı."

"Öyle mi? Gerçekten mi?" diye sordu Bertie, pek ilgilenmemişti, dümendeki siyah adama bakıyordu dikkatle.

Ugi geride kalmıştı ve *Arla* imbatla Malaita'nın ağaçlık alanlarına doğru kayıp gidiyordu. Bertie'nin bu derece dikkatini çeken dümenci burnuna büyükçe bir çivi geçirmişti. Boynunda bir dizi pantolon düğmesi vardı. Kulaklarındaki deliklerde bir konserve açacağı, bir diş fırçasının kırık sapı, toprak bir pipo, bir çalar saatin pirinç dişlisi ve çok sayıda Winchester tüfeği kovanı vardı.

Göğsünde boynuna asılmış bir porselen bir tabağın yarısı vardı. Onun gibi süslenmiş kırk kadar siyah güvertede dolanıyordu. Bunların on beşi geminin tayfası, geri kalanlar da yeni işe girecek adamlardı.

"Tabii ki kazaydı," dedi *Arla*'nın ikinci kaptanı Jacobs, ufak tefek, kara gözlü bir adamdı, denizciden çok öğretmene benziyordu. "Johny Bedip de neredeyse benzer bir kazaya kurban gidiyordu. Çok sayıda adamı kırbaç cezasından geri getiriyordu tekne alabora edildiğinde. Ama onlar kadar iyi yüzebiliyordu, adamlardan iki tanesi boğuldu. Yarım kayık oturağı ve bir revolver kullanmıştı. Elbette bu bir kazaydı."

"Kazalar oldukça yaygın," diye fikrini söyledi kaptan. "Dümendeki adamı görüyor musunuz Bay Arkwright? O bir yamyam. Altı ay önce o ve tayfanın geri kalanı *Arla*'nın o zamanki kaptanını boğdular. Burada, güvertede yaptılar bunu, mizana direğinin arkasında."

"Güverte berbat bir durumdaydı," dedi ikinci kaptan.

"Doğru mu anladım?" diye söze başladı Bertie.

"Evet, tam da öyle oldu," dedi Kaptan Hansen. "Kazayla boğuldu."

"Peki ya güvertede?"

"Tahmininiz doğru. Size söylemekte bir sakınca görmüyorum, size güveniyorum, balta kullandılar."

"Şu an gemideki tayfa mı yaptı bunu?"

Kaptan Hansen başıyla onayladı.

"Öteki kaptan çok dikkatsizdi," diye açıkladı ikinci kaptan. "Darbeyi aldığında sırtı onlara dönüktü."

"Burada kendimizi gösteremiyoruz," diye şikâyet etti kaptan. "Hükümet her seferinde zencileri koruyor beyazlara karşı. İlk ateş eden siz olamıyorsunuz. Önce zencinin ateş etmesi gerek yoksa hükümet bunu cinayet sayıyor ve sizi Fiji'ye gönderiyorlar. Bu yüzden çok fazla boğulma kazası var."

Akşam yemeği başlayacaktı, Bertie ve kaptan aşağı indiler, ikinci kaptan güvertede nöbete kaldı.

"O kara şeytana, Auiki'ye, dikkat et," diye uyardı kaptan giderken. "Son günlerde bakışlarını pek beğenmiyorum."

"Tamamdır," dedi ikinci kaptan.

Yemeğin bir kısmı bitmişti, kaptan İskoç Reisleri'ni nasıl ortadan kaldırdığını anlatıyordu, hikâyesinin ortasındaydı.

"Ya," diyordu, "kıyıdaki en iyi tekneydi ama tiramola edemediğinde mercan kayalıklarına vurmadan önce kanolar hücum etti. Beş beyaz adam, Santa Cruz ve Samoalılardan oluşan yirmi kişilik bir mürettebat vardı, sadece yük memuru kaçtı. Üstelik yeni işe aldığımız altmış adam da teknedeydi. Hepsi kai-kai edildi. Kai-kai ne mi? Affedersiniz, hepsini yediler demek istiyorum. Sonra bir de James Edwards vardı, yaman bir adamdı..."

Tam bu sırada güvertedeki ikinci kaptandan sıkı bir küfür ve vahşi çığlıklar duyuldu. Bir revolver üç kere ateş aldı sonra da biri gürültüyle suya düştü. Kaptan Hansen anında güverte yoluna sıçramıştı, yerinden kalkar kalkmaz revolverini çeken kaptanın görüntüsü Bertie'nin ağzını açık bırakmıştı.

Bertie sakınarak yukarı çıktı, güverte yoluna çıkan kapı ağzından başını uzatırken duraksadı. Ama hiçbir şey olmadı.

İkinci kaptan heyecandan titriyordu, revolveri elindeydi. Bir kere irkilip etrafta hoplayıp zıpladı, sanki arkasında ona zarar verecek bir şey vardı.

"Yerlilerden biri denize düştü," dedi tuhaf, gergin bir ses tonuyla.

"Yüzemedi."

"Kimdi?" diye sordu kaptan.

"Auiki."

"Ama siz de biliyorsunuz, ateş edildiğini duydum," dedi Bertie sabırsızlıktan titreyerek, maceranın kokusunu almıştı, bereket versin ki macera sona ermişti.

İkinci kaptan üstüne yürüdü, öfkeyle:

"Bu yalan. Hiç ateş edilmedi burada. Zenci denize düştü," dedi.

Kaptan Hansen kıpırtısız, donuk gözleriyle Bertie'ye baktı.

"Ben sandım ki..." diye konuşmaya başlamıştı Bertie.

"Ateş mi edildi?" dedi Kaptan Hansen sersem sersem. "Siz hiç ateş edildiğini duydunuz mu Bay Jacobs?"

"Tek bir el bile ateş edilmedi," diye cevap verdi Bay Jacobs.

Kaptan misafirine zafer kazanmışçasına bakıp şöyle dedi:

"Bunun bir kaza olduğu apaçık. Haydi Bay Arkwright, aşağı inip yemeğimizi bitirelim."

Bertie o geceyi kaptanın kamarasında geçirdi, ana kamaranın haricinde özel bir kamaraydı burası. Ön taraftaki bölme dik duran tüfeklerle donatılmıştı. Ranzanın üstünde üç tüfek daha vardı. Ranzanın altında da büyük bir çekmece vardı, açınca içinin mühimmat, dinamit ve çok sayıda fünye kutusuyla dolu olduğunu gördü. Karşı taraftaki çekyatta yatmayı tercih etti. Küçük masanın üzerinde *Arla*'nın seyir defteri dikkat çekecek biçimde duruyordu. Bertie bunun Kaptan Malu tarafından özel olarak kendisi için hazırlandığını bilmiyordu ve defterden 21 Eylül'de gemi mürettebatının denize düşüp bo-

ğulduğunu okudu. Satır aralarını okudukça daha da çok şey anladı. *Arla*'nın filikasının Su'u'da nasıl pusuya düşürülüp üç adamını yitirdiğini; kaptanın, Fui'de teknenin mürettebatınca satın alınan insan etini mutfakta pişiren aşçıyı nasıl keşfettiğini; işaret verirken kazara ateş alan dinamitlerin bir diğer teknenin mürettebatını nasıl öldürdüğünü; gece baskınlarını; iki şafak arasında terk edilen limanları; ormanda yaşayanların Hindistan sakızağacı bataklıklarında yaptığı saldırıları ve deniz adamlarının daha geniş boğazlarda yaptıkları saldırıları okudu. Yeknesak karşısına çıkan bir diğer şey de dizanteri sebebiyle ölümdü. *Arla*'da iki beyaz adamın, kendisi gibi iki misafirin de bu sebepten öldüğünü dehşetle fark etti.

"Sanırım farkındasınız," dedi Bertie bir sonraki gün Kaptan Hansen'e. "Seyir defterinize göz gezdiriyorum."

Seyir defteri ortalıkta bırakıldığı için kaptanın canı sıkıldı.

"Bütün o dizanteri, biliyorsunuz, tıpkı kazayla boğulmalar gibi saçmalık," diye devam etti Bertie. "Dizanteri aslında neyin yerine geçiyor?"

Kaptan misafirinin basiretine açıkça hayran oldu, öfkeli biçimde inkâr etmeye hazırlandı ama sonra bir anda incelikle teslim oldu.

"Görüyorsunuz Bay Arkwright, işler böyle. Bu adalar adları kadar kötüdür. Her geçen gün beyaz adamları işe almak zorlaşıyor. Bir adamın öldürüldüğünü farz edin. Şirket başka bir adamın işi kabul etmesi için çok daha fazla para ödemek zorunda kalıyor. Ama bir adam hastalıktan ölürse sorun olmuyor. Yeni gelenler hastalığı pek umursamaz. Ama iş öldürülmeye gelince dururlar. *Arla*'nın kaptanının dizanteriden öldüğünü sanıyordum onun yerini aldığımda. Ama artık çok geçti. Çoktan sözleşmeyi imzalamıştım."

"Üstelik," dedi Bay Jacobs, "bütünüyle bakıldığında çok fazla kaza eseri boğulma vakası var. Hiç gerçekçi değil. Bu hükümetin hatası. Beyaz bir adamın kendini zencilere karşı savunma şansı yok."

"Öyle ya, Princess adlı gemiye ve o Amerikalı ikinci kaptanın başına gelenler var bir kere," diye başladı kaptan anlatmaya. "Gemide beş beyaz adamla bir hükümet görevlisi vardı. Kaptan, hükümet görevlisi ve yük memuru iki filikayla kıyıya çıkmışlardı. Hepsi öldürüldü. İkinci kaptanla lostromo, Samoalı ve Tongalı adamlardan oluşan on beş kişilik mürettebatla birlikte gemideydi. Kıyıdan kalabalık bir zenci güruhu çıktı. İkinci kaptanın ilk fark ettiği şey lostromonun ve mürettebatın daha ilk saldırıda öldürüldüğüydü. İkinci kaptan üç fişekliği ve iki Winchester tüfeği kaptığı gibi kurcataya tırmandı. Oradan tek kurtulan oydu ve delirdiği için onu suçlayamazsınız. Tüfeklerden önce birini ısınıp da tutamayacak hale gelene dek pompaladı, sonra da ötekini. Güverte orada bulunan zencilerden kapkaraydı. Hepsini temizledi. Küpeşteden atlarlarken ve olabildiğince çabuk küreklerine asılırken öldürdü onları. Sonra denize atlayıp yüzmeye başladılar ve delirdiği için yarım düzine adamı daha öldürdü. Peki bunun karşılığında ne aldı?"

"Fiji'de yedi yıl," diye söylendi kaptan.

"Hükümet, adamlar denize atladıktan sonra ateş etmesini haksız buldu," diye açıkladı kaptan.

"Şimdi bu yüzden dizanteriden ölüyorlar," diye ekledi ikinci kaptan.

"Moda olsa gerek," dedi Bertie, yolculuğun sona ermesini istedi derinden.

Daha sonra gün içinde kendisine yamyam olarak tanıtılan siyahla konuştu. Adı Sumasai idi. Queensland çiftliğinde üç yıl çalışmıştı. Samoa'ya, Fiji'ye ve Sydney'e gitmişti; Yeni Britanya, Yeni İrlanda, Yeni Gine ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na giden ıskunalarda tayfa olarak çalışıyordu. Üstelik şakacı biriydi, kaptanın bir davranışıyla dalga bile geçmişti. Çok adam yemişti, bu doğruydu. Kaç tane mi? Sayısını hatırlamıyordu. Beyaz adamlar da yemişti; hasta olmadıkları sürece onların da tadı iyiydi. Bir keresinde hasta birini yemişti.

"Aman!" diye bağırdı anıları gözünün önüne gelince. "Onun yüzünden çok hasta oldum. Midem çok ağrıdı."

Bertie ürperdi ve kafaları sordu. Sumasai kıyıya pek çok kafa saklamıştı, iyi durumdaydılar, güneşte kurutulmuş ve tütsülenmişlerdi. İçlerinden bir tanesi bir ıskunanın kaptanıydı. Uzun favorileri vardı. Bunu iki sterline satardı. Siyahların kafalarını bir sterline satıyordu. Elinde kötü durumda birkaç siyah çocuk kafası da vardı, onları da tanesi on şiline bırakırdı.

Beş dakika sonra Bertie kendini güverte yoluna açılan kapı ağzında otururken buldu, yanındaki yerlinin korkunç bir deri hastalığı vardı. Oradan ayrıldı ve sorusu üzerine cüzamlı olduğu söylendi. Aceleyle aşağı indi ve antiseptik sabunla yıkandı. Gün içinde antiseptikle pek çok kez yıkandı, çünkü gemideki her yerlinin öyle ya da böyle kötü huylu yaraları vardı.

Arla, Hindistan sakızağacı bataklığının içinde demirleyebileceği bir yere yaklaştıkça küpeştesinin etrafına çift kat dikenli tel çekildi. Bu önemli bir şeye benziyordu, Bertie kıyıda mızraklar, oklar, yaylar ve Snider tüfeklerle dolu kanoları görünce yolculuğun cidden sona ermesini istedi.

O akşam yerliler günbatımında gemiden ayrılmaya aheste davranıyorlardı. İkinci kaptan kıyıya çıkmalarını emrettiğinde birkaç tanesi ikinci kaptana şöyle bir baktı. "Boşver, ben onları yola getiririm," dedi Kaptan Hansen aşağı inerken.

Geri geldiğinde Bertie'ye oltaya geçirilmiş bir dinamit gösterdi. Şunu söylemek gerek ki, ucunda bir parça zararsız fitille kağıda sarılı bir şişedeki eter ve kloroform çözeltisi herkesi kandırabilir. Bertie'yi de kandırdı, yerlileri de. Kaptan Hansen fitili ateşleyip balığı yerlilerden birinin peştamalına sallandırınca o yerli kıyıya çıkmak için öyle bir istekle doldu taştı ki peştamalını çıkarıp atmayı bile unuttu. Yerinden fırladı, fitil arkasında cızırdıyordu, yoluna çıkan yerliler dikenli tellerin üstünden suya atlıyorlardı. Bertie dehşete düşmüştü. Kaptan Hansen de. Her biri için önceden otuz şilin ödediği ve yeni işe aldığı yirmi beş adamı unutmuştu. Onlar da ötekiler gibi deni-

ze atladı ve cızırdayan şişeyi sürükleyen adam da peşlerinden aynı yolu izledi.

Bertie şişenin patladığını görmedi ama ikinci kaptanın kimsenin zarar görmeyeceği kıç tarafta uygun bir yerde gerçek bir dinamit ateşlediğini gördü, bahriyeli mahkemesinde bir zencinin parçalara ayrıldığına yemin edebilirdi. Yeni işe alınan yirmi beş adamın kaçması *Arla*'ya kırk sterline mal olmuştu ve ormana kaçtıkları için de onları bulmanın imkânı yoktu. Kaptan ve ikinci kaptan acılarını soğuk çay içerek dindirmeye karar verdi.

Soğuk çay viski şişelerindeydi, bu yüzden Bertie silip süpürdükleri şeyin soğuk çay olduğundan habersizdi. Bütün bildiği iki adamın çok sarhoş olduğu ve patlatılan zencinin dizanteriden mi yoksa kazara boğularak mı öldüğünü söyleyeceklerini uzun uzadıya ikna edici bir şekilde tartıştıklarıydı. Sızdıklarında geriye kalan tek beyaz adam kendisi oluyordu ve kıyıdan gelecek bir saldırıdan veya mürettebatın ayaklanmasından korktuğu için şafak sökene dek nöbet tutuyordu.

Arla kıyıda üç gün daha geçirdi, üç gece daha kaptanla ikinci kaptan deliler gibi soğuk çay içip nöbeti Bertie'ye bıraktılar. Ona güvenebileceklerini biliyorlardı, Bertie de hayatta kalırsa onların sarhoş olduklarını Kaptan Malu'ya söyleyeceğinden emindi. Sonra *Arla* Guadalcanar'daki Reminge çiftliğinde demir attı ve Bertie kıyıya ayak bastığında rahat bir nefes aldı, müdürle tokalaştı. Bay Harriwell onu bekliyordu.

"Bazı dostlarımızın moralini bozuk görürseniz telaşlanmayın," dedi Bay Harriwell onu kenara çekerek. "Bir isyan çıkmasından söz ediliyor, iki ya da üç şüpheli işaret de var bu yönde, kabul ediyorum ama bence bunlar saçmalık."

"Çiftlikte kaç siyah var?" diye sordu Bertie sıkıntıyla.

"Şimdilik dört yüz kişi çalıştırıyoruz," diye yanıtladı Bay Harriwell neşeyle, "ama biz üçümüz sizinle birlikte, tabii *Arla*'nın kaptanı ve ikinci kaptanı da olursa kolayca hepsinin hakkından geliriz."

Bertie ambarcı McTavish'le tanıştı. Adam kendini tanıtmaya pek gerek görmedi çünkü istifasını vermekle meşguldü.

"Ben evli bir adam olduğum için burada daha fazla kalamam Bay Harriwell. Felaket yaklaşıyor, bu apaçık. Zenciler isyan edecek, başka bir Hohono dehşeti yaşanacak burada."

"Hohono dehşeti de ne?" diye sordu Bertie ambarcı ayın sonuna dek çiftlikte kalmaya ikna edildikten sonra.

"Ysabel'deki Hohono çiftliğinden bahsediyor," dedi müdür. "Zenciler kıyıda beş beyazı öldürdüler, ıskunayı ele geçirip kaptanla ikinci kaptanı öldürdüler ve Malaita'ya kaçtılar. Ama Hohono'da dikkatsiz olduklarını hep söylerim. Bizi burada gafil avlayamazlar. Gelin Bay Arkwright, verandadan manzaramızı görün."

Bertie, Tulagi'ye şube müdürünün evine nasıl gideceğini düşünmekle meşguldü, bu yüzden manzarayla pek fazla ilgilenmedi. Çok yakınında arkasında bir tüfek patladığında da hâlâ düşünüyordu. Bu sırada Bay Harriwell onu içeri öyle bir çekti ki az daha kolu çıkıyordu.

"Kıl payı kurtuldun koca adam," dedi müdür, yaralanıp yaralanmadığına bakarken. "Ne kadar özür dilesem az. Ama güpegündüz böyle bir şey olacağını tahmin edemezdim."

Bertie'nin rengi atmaya başlamıştı.

"Öteki müdürü öyle öldürdüler," diye açıkladı McTavish tenezzül edip. "Çok iyi bir adamdı. Beyni patladı verandada. Merdivenlerle kapı arasındaki koyu lekeyi fark ettiniz, değil mi?"

Bertie Bay Harriwell'in kendisi için hazırladığı kokteyli içmeye hazırlanıyordu ki içeriye üstünde binici pantolonu ve dolaklar olan bir adam girdi.

"Bu sefer ne oldu?" diye sordu yeni gelenin yüzüne baktıktan sonra. "Nehir mi kabardı yine?"

"Boşver nehri, mesele zenciler. Bambuların arasından çıktılar, on iki ayak ötemde ya var ya yoklardı, bana ateş ettiler. Elinde bir Snider vardı, alçaktan ateş etti. O Snider tüfeği ne-

reden aldığını bilmek istiyorum. Affedersiniz, tanıştığımıza memnun oldum Bay Arkwright."

"Bay Brown benim yardımcım," diye açıkladı Bay Harriwell. "Haydi şimdi bir şeyler içelim."

"Ama o Snider tüfeği nereden buldu?" diye üsteledi Bay Brown. "O silahları binada tutmaya hep karşı çıkmışımdır."

"Hâlâ oradalar," dedi Bay Harriwell kızgınlıkla.

Bay Brown şüpheyle gülümsedi.

"Gel de bak," dedi müdür.

Bertie ofise giden kafileye katıldı, Bay Harriwell tozlu bir köşedeki büyük sandığı gösterdi zafer kazanmışçasına.

"Pekâlâ, o zaman Snider tüfeği nereden buldu o dilenci?" diye ısrar etti Bay Brown.

O sırada McTavish sandığı kucakladı. Müdür kapağı açtı. Sandık boştu. Birbirlerine korkunç bir sessizlik içinde baktılar. Harriwell bitkin bir halde yere çöktü.

McVeigh bir küfür salladı.

"Hep söylemişimdir, uşaklara güvenilmez."

"Durum ciddi görünüyor," diye kabul etti Harriwell, "ama çabucak üstesinden geliriz. Kana susamış zencilerin biraz sarsılmaya ihtiyaçları var. Beyler akşam yemeğine gelirken tüfeklerinizi de yanınızda getirin ve Bay Brown siz de lütfen kırk elli dinamit hazırlayın. Fitilleri kısa tutun. Onlara derslerini vereceğiz. Beyler, şimdi yemek vakti."

Bertie körili pilavdan nefret ederdi, bu yüzden cazip görünen omletten yedi sadece. Harriwell omletten yemeye başladığında Bertie neredeyse tabağındakini bitirmek üzereydi. Bir lokma aldı ve gürültüyle tükürdü.

"Bu ikinci defadır oluyor," dedi McTavish uğursuzca.

Harriwell hâlâ boğazını temizleyip tükürüyordu.

"Ne ikinci defadır oluyor?" diye sordu Bertie.

"Zehir. Aşçı asılacak," oldu aldığı cevap.

"Cape March'taki muhasebeci böyle ölmüştü," dedi Brown. "Korkunç bir şekilde öldü. Jessie'de çığlıklarının üç

mil öteden duyulduğunu söylüyorlardı."

"Onu zincire vuracağım," dedi Harriwell tükürerek. "Neyse ki zamanında fark ettik."

Bertie felç geçirmiş gibiydi, kımıldamıyordu. Beti benzi atmıştı. Konuşmaya çalıştı ama ağzından sadece ilgisiz bir ses çıktı. Herkes endişeyle ona bakıyordu.

"Sakın söyleme, sakın söyleme," diye feryat etti McTavish gergin bir sesle.

"Yedim, hem de çok yedim, tam bir tabak!" diye aniden su yüzüne çıkıp nefes alan bir dalgıç gibi patladı Bertie.

Korkunç sessizlik yarım dakika daha sürdü, başına geleceği orada oturanların gözlerinde görebiliyordu.

"Belki de zehir değildi," dedi Harriwell sıkıntıyla.

"Aşçıyı çağırın," dedi Brown.

Aşçı içeri geldi, sırıtan siyah bir gençti, burnunda çivi, kulağında da tıpa vardı.

"İşte buradasın Wi-wi, bu ne?" diye bağırdı Harriwell suçlarcasına tabağı göstererek.

Wi-wi doğal olarak korkmuş ve utanmıştı.

"Sizin akşam yemeğiniz efendim," diye mırıldandı özür dilercesine.

"Tadına baktırın," diye önerdi McTavish, "anlamanın tek yolu bu."

Harriwell omletten bir kaşık aldı ve aşçının üstüne atladı, adam telaşla kaçtı.

"Bu her şeyi açığa çıkarıyor," diye vakurca bildirdi Brown. "Yemeyecek."

"Bay Brown rica etsem aşçıyı zincire vurur musunuz?" dedi Harriwell neşeyle Bertie'ye dönerek. "İçin rahat olsun koca adam, şube müdürü onunla ilgilenir, hem ölürsen onun asılacağından emin olabilirsin."

"Bunu hükümetin yapmasını bekleme," diye itiraz etti McTavish.

"Ama beyler, beyler," diye bağırdı Bertie. "Biraz da beni

düşünün."

Harriwell acıyan bir ifadeyle omuzlarını silkti.

"Kusura bakma koca adam ama bu yerli bir zehir, bu tür zehirler için bilinen bir panzehir yok. Kendini topla eğer..."

Konuşmayı iki keskin tüfek sesi böldü ve Brown içeri girip tüfeğini yeniden doldurdu, sandalyesine oturdu.

"Aşçı öldü," dedi. "Humma. Aniden nöbete tutuldu."

"Ben de şimdi Bay Arkwright'a yerli zehirlere karşı panzehir olmadığını..."

"Cin hariç," dedi Brown.

Harriwell kendisinin aptal bir dalgın olduğunu söyleyerek aceleyle cin şişesini getirmeye gitti.

Bardaktaki sek içkinin üçte ikisini bir seferde yuvarlayıp içkinin keskinliğinden gözlerinden yaşlar boşalana dek öksürüp tıkanan Bertie'yi, "Yavaş iç, yavaş," diye uyardı.

Harriwell Bertie'nin nabzına, ateşine bakıp onu dikkatle inceledi, omletin zehirli olduğundan şüpheleniyordu. Brown ve McTavish de endişelendiler ama Bertie seslerinde samimi olmayan bir şey sezdi. İştahı kaçmıştı, masanın altında gizli gizli nabzını ölçüyordu. Nabzı yükseliyordu, bundan emindi ama bunun içtiği cin yüzünden olduğunu fark etmedi. McTavish elinde tüfekle verandaya keşfe çıktı.

"Mutfakta toplanıyorlar," diye haber verdi. "Snider tüfekleri bitmek bilmiyor. Benim fikrim öte yandan gizlice geçip yanlardan saldırmak. Yumruğu ilk atan kavgayı kazanır, biliyorsunuz. Geliyor musunuz Bay Brown?"

Harriwell durmadan yiyordu, Bertie nabzının beş kat hızlı attığını fark etti. Yine de tüfekler ateşlenmeye başlayınca yerinde sıçramadan duramadı. Snider tüfeklerin patlamaları arasında, Brown'un ve McTavish'in Winchester tüfeklerini doldurmaları, şeytani çığlıkların, bağırtıların arasında duyuluyordu.

"Onları kaçarken yakaladılar," dedi Harriwell insan ve tüfek sesleri uzakta yavaş yavaş yok olup giderken.

Brown ve McTavish geri gelir gelmez McTavish yeniden keşfe çıktı.

"Dinamitleri var," dedi.

"Öyleyse biz de onlara dinamitle karşılık verelim," diye önerdi Harriwell.

İki ceplerine de yarım düzine dinamit doldurup ağızlarında yanan sigaralarıyla kapıya yöneldiler. Ne olduysa o anda oldu. Sonradan bunun için McTavish'i suçladılar, o da verdikleri karşılığın biraz fazla olduğunu kabul etti. Her ne olursa olsun evin altında patladı, evi çaprazlamasına havaya kaldırdı ve sonra ev yeniden temelleri üstüne oturdu. Masadaki porselenlerin yarısı savrulmuş, sekiz günlük saat durmuştu. İntikam çığlıkları atan üç adam gecenin karanlığına saldırdılar ve bombardıman başladı.

Geri döndüklerinde Bertie'yi bulamadılar. Sürüklenerek ofise gitmiş, kendine barikat kurmuş ve yerde içtiği cin yüzünden sırılsıklam sarhoş bir halde kâbus görüyordu, etrafındakiler yiğitçe savaşırken o gördüğü kâbusun içinde binlerce kez ölüyordu. Sabah midesi bulanıyor, başı ağrıyordu, sürünerek olduğu yerden çıktı, dışarıda güneş gökyüzündeydi hâlâ, Tanrı da büyük olasılıkla cennetteydi, çünkü ev sahipleri hayattaydı ve yaralanmamışlardı.

Harriwell biraz daha kalması için ısrar etti ama Bertie bir an evvel *Arla*'ya binip Tulagi'ye gitmek için üsteledi, orada bir sonraki buharlı gemi gelene dek şube müdürünün evinden ayrılmadı. Kalkan vapurda kadın turistler de vardı, Bertie yine kahraman olmuştu, Kaptan Malu'nunsa her zamanki gibi kimse farkında değildi. Ama Kaptan Malu Sydney'den en iyisinden iki kasa İskoç viskisi gönderdi geriye; çünkü, Bertie'nin Solomonlar'daki hayatı daha derin bir şekilde kavramasını Kaptan Hansen'in mi yoksa Bay Harriwell'in mi sağladığından emin olamamıştı.

KAÇINILMAZ BEYAZ ADAM(*)

"Siyahlar siyah, beyazlar da beyaz oldukları sürece ne siyahlar beyazları anlayacak, ne de beyazlar siyahları."

Böyle dedi Kaptan Woodward. Apia'da Charley Roberts'ın birahanesinin salonunda oturuyor, Charley Roberts'ın bizim için hazırlayıp sunduğu Abu Hamed'leri uzun bardaklardan içiyorduk. Charley içkinin tarifini doğrudan Stevens'tan, bir keresinde Nil'de susuz kaldığı için Abu Hamed'i icat etmesiyle bilinen bir adamdan aldığını söylüyordu. Stevens "With Kitchener to Kartoun"dan(**) sorumlu, Ladysmith kuşatmasında(***) ölen adamdı.

Kaptan Woodward kısa boylu, oldukça ihtiyar, tropik güneşin altında elli yıl kavrulmuş bir adamdı. Şimdiye kadar gördüğüm en saydam kahverengi gözlere sahipti, engin deneyimine dayanarak konuşuyordu. Çıplak başındaki çapraz yara izleri, siyahların savaş baltasıyla samimiyetinin bir kanıtıydı, aynı samimiyet boynunun sağ tarafının ön ve arkasında da görülebiliyordu. Bir ok delip geçmişti burayı. Anlattığına bakılırsa, ok koşmasına engel olmuştu ve okun ucunu kırıp kalanını girdiği yerden çıkartacak vakti yoktu. Bu sıralar Samoa'daki Alman çiftliklerinde çalıştırılmak üzere adam toplayan büyük buharlı geminin, yani *Savaii*'nin kaptanıydı.

Roberts içkisinden bir yudum almak ve Samoalı garsona sayıp sövmek için durakladığında, "Belanın yarısı beyazların

(*) Bu hikâye ilk olarak İngiltere'de yayınlanan *Bristol Observer* gazetesinin 14 Mayıs 1910 tarihli sayısında yayınlanmıştır.

(**) London'un Kartoun derken amacı, Lord Kitchener'in görev yaptığı Hartum kentine göndermede bulunmak.

(***) Güney Afrika'da İngilizler ve Boerler arasında yapılan İkinci Boer Savaşı'nda, Boerlerin Natal eyaletinin önemli kenti Ladysmith'i kuşatması kastediliyor.

aptallığı yüzünden," dedi. "Beyaz adam siyah adamın zihninin işleyişini birazcık anlamaya çalışsa karışıklıkların pek çoğu önlenebilir."

"Zencileri anladığını iddia eden birkaç kişi tanıdım," diye sertçe yanıtladı Kaptan Woodward, "gördüğüm şey ilk olarak onların sofraya yemek olarak geldiği oldu her zaman. Yeni Gine ve Yeni Hebridler'deki misyonerlere, şehitler adası Erromanga'ya, ötekilere bir bakın. Solomonlar'da, Guadalcanar'da parçalara ayrılan Avusturyalı'nın keşif gezisine bakın. Yılların deneyimiyle kendilerini hiçbir zencinin ele geçiremeyeceğini söyleyip övünen tüccarlara bakın, şimdi kafaları yerlilerin evlerindeki mertekleri süslüyor. İhtiyar Johnny Simons adında birini tanırdım, Melanezya'nın ayak basılmamış kıyılarında yirmi altı yıl geçirmişti, zencileri adı gibi bildiğini ve asla kendisine zarar vermeyeceklerini söylerdi. Yeni Georgia'da Marovo lagününde öldü, dinamitlenmiş balıkları almak için suya dalarken bacağının birini köpekbalığına kaptırmış tek bacaklı ihtiyar bir siyah Meryem (kadın) onun kafasını kesti. Sonra Billy Watts vardı bir de, zenci katili diye ünlenmişti, şeytanı bile korkuturdu. Yeni İrlanda'da, Cape Little'da demirlemişken, satacağı bir sandık tütününü çalmıştı zenciler. Üç buçuk dolara mal olmuştu ona. İntikam almak için altı zenciyi vurdu, savaş kanolarını paramparça etti ve iki köyü yakıp yıktı. Bundan dört yıl sonra yanında Buku'dan elli kişiyle bêche-de-mer avlamaya gelmişti Cape Little'a. Bir kanoyla kaçmayı başaran üç kişi hariç hepsi beş dakika içinde öldü. Bana zencileri anlamaktan bahsetmeyin. Beyaz adamın görevi dünyayı işlemektir, bu da ona biçilmiş yeterince zor bir iş. Zencileri anlamaya zamanı mı var sanki?"

"Aynen öyle," dedi Roberts. "Her nasılsa zencileri anlamak pek de gerekli görünmüyor. Beyaz adamın aptallığıyla dünyayı işlemedeki başarısı doğru orantılı..."

"Tanrı korkusunu zencinin yüreğine yerleştirmek de beyaz adamın görevi," diye ağzından kaçırdı Kaptan Woodward.

"Belki de haklısın Roberts. Belki de başarmasını sağlayan şey aptal olmasıdır ve aptallığının bir safhası da zencileri anlayamamak şüphesiz. Ama kesin olan bir şey var, beyazlar anlasa da anlamasa da zencileri çalıştırmak zorunda. Bu kaçınılmaz. Beyazların kaderi bu."

"Tabii ki beyaz adam kaçınılmaz, o da zencilerin kaderi," diye lafa karıştı Roberts. "Beyaz adama uluyan on bin yamyamın istila ettiği bir lagünde inci kabuğu olduğunu söyleyin, o da tek başına, yanında yerli dalgıçlar ve kronometre yerine kullandığı teneke bir çalar saatle, hepsi balık istifi yerleştirilmiş bir halde beş tonluk geniş bir yelkenliyle oraya gitsin. Kuzey Kutbu'nda altın bulunduğunu fısıldayın kulağına ve o aynı beyaz derili yaratık bir an önce elinde kazma kürek, biraz domuz pastırması ve son moda kum yıkama beşiğiyle yola çıksın, daha da önemlisi oraya varsın. Cehennemin kan kırmızı surlarında mücevher olduğunu çıtlatın ona ve Bay Beyaz Adam surları yıksın, bir de koca şeytanın eline bir kazma kürek tutuştursun. Aptal ve kaçınılmaz olmaktan anlaşılan bu."

"Acaba siyah adam beyaz adamın kaçınılmazlığı hakkında ne düşünüyor?" dedim.

Kaptan Woodward acı acı güldü. Gözlerinde geçmişi anımsadığını gösteren bir parıltı vardı.

"Ben sadece Malu'lu zencilerin biz onları *Duchess* gemisiyle ziyaret ettiğimizde gemimizdeki o tek kaçınılmaz beyaz adam hakkında o zaman ne düşündüklerini ve hâlâ da ne düşünüyor olduklarını merak ediyorum," diye açıkladı kaptan.

Roberts, üç Abu Hamed daha hazırladı.

"Yirmi yıl önceydi. Saxtorph adında biri vardı. Tanıdığım en aptal adamdı ama ölüm kadar da kaçınılmazdı. O adamın yapabildiği bir tek şey vardı, o da ateş etmekti. Onunla ilk tanışmamızı hiç unutmuyorum, buradaydık, Apia'da, yirmi sene evvel. Senden çok önceydi Roberts. Hollandalı Henry'nin otelinde, şimdi marketin olduğu yerde kalıyordum. Adını hiç duymuş muydun? İsyancılar için silah kaçırarak hatırı sayılır bir

kazık attı, otelini sattı ve bundan sadece altı hafta sonra Sydney'de bir bar kavgasında öldürüldü.

Ama ya Saxtorph, bir gece henüz yatmıştım ki bahçede birkaç kedi avazları çıktığı kadar bağırmaya başladı. Yataktan kalkıp pencereyi açtım, elimde de su sürahisi vardı. O anda yandaki odanın penceresinin açıldığını duydum. İki el ateş edildi sonra da pencere kapandı. Sizlere hey şeyin ne kadar hızlı olup bittiğini anlatmakta güçlük çekiyorum. Taş çatlasa on saniye içinde oldu her şey. Pencere açıldı, silah tak tak dedi ve pencere kapandı. Ateş eden ıskalayıp ıskalamadığına bakmadı bile. Biliyordu. Beni anlıyor musunuz? BİLİYORDU. Kedilerin konseri sona ermişti, ertesi sabah iki suçlu orada taş gibi yatıyorlardı, ölmüşlerdi. Hayret vericiydi bu. Öncelikle, geceyi sadece yıldızların ışığı aydınlatıyordu ve Saxtorph nişan almadan ateş etmişti; sonra, o kadar hızlı ateş etmişti ki iki patlama da aynı anda olmuş gibiydi ve son olarak da hedeflerini vurduğunu biliyordu, bakmaya bile gerek görmemişti.

İki gün sonra gemiye beni görmeye geldi. *Duchess*'te, kocaman yüz elli tonluk zenci avcısı bir ıskunada ikinci kaptandım o zaman. O zamanlar zenci avcılarının da zenci avcısı olduğunu söylemem gerek hani. ABD'liler için hükümetin himayesi de mevcut değildi. Zor işti, biz ölürsek al gülüm ver gülüm oluyor, hiçbir şey söylenmiyordu, biz de nalları dikmediğimiz her Güney Denizi adasında zencileri çalıştırıyorduk. Saxtorph gemiye bindi, bize söylediği adı John Saxtorph idi. Kum rengi bir adamdı, saçı da, teninin rengi de ve hatta gözleri de kum rengiydi. Göze çarpan herhangi bir özelliği yoktu. Ruhu da derisinin rengi gibiydi, belirli bir özeliği yoktu. Meteliksiz olduğunu ve gemide tayfa olarak çalışmak istediğini söyledi. Kamarot, aşçı, yük memuru veya alelade bir denizci, ne olursa kabuldü. İşleri bilmiyordu ama öğrenmeye istekli olduğunu söyledi. Onu istemiyordum aslında ama ateş etmesi beni o kadar etkilemişti ki onu alelade bir denizci olarak işe aldım, ayda üç sterlin veriyordum.

Öğrenmeye istekliydi, ama o kadar. Hiçbir şey öğrenemiyordu, bünyesi müsait değildi. Ben nasıl burada Roberts gibi içki hazırlayamıyorsam o da o kadar rota çizebiliyordu. Dümen tutmak derseniz, bunu ona öğretene kadar saçlarım ağardı. Büyük bir dalgaya çarpacaksak asla ona bırakmazdım dümeni; çünkü, pupa yelken ile karaya yakından seyretmek onun için çözülemeyecek gizemlerdi. İskotayla palanga arasındaki farkı bile söyleyemezdi, beceremezdi. Ön mastar ile flok yelkeni mastarı onun için aynı şeylerdi. Uskuta halatını laçka etmesini söyleyin, siz daha farkına varmadan pik yakasını alçaltsın. Üç kere denize düştü ve yüzemedi. Ama her zaman neşesi yerindeydi, onu hiç deniz tutmazdı ve tanıdığım en gayretli adamdı. Ketumdu da. Hiç kendinden bahsetmezdi. Bize göre geçmişi *Duchess*'e girdiği gün başladı. Nerede ateş etmeyi öğrendiğini Tanrı bilir! Kuzey Amerikalıydı, bunu da genizden konuşmasından anlamıştık. Onun hakkında bütün bildiğimiz bundan ibaretti.

Şimdi asıl can ahcı yere geliyoruz. Yeni Hebridler'de şansımız yaver gitmemişti, beş haftada sadece on dört kişi toplayabilmiştik ve güneydoğuya Solomonlar'a yöneldik. Malaita o zaman da adam toplamak için iyi bir yerdi, kuzeybatı kenarındaki Malu'ya ulaştık. Hem dış tarafta kayalıklar vardı hem de sahil kıyısında, bir de muazzam bir demirleme yeri; ama biz her şeyi yoluna koyduk ve aşağıya gelip işe girmeleri için zencilere bir uyarı olarak dinamitimizi patlattık. Üç gün kimseyi işe alamadık. Zenciler kanolarla gemiye geldiler ve biz onlara boncuklar, patiska, baltalar gösterip Samoa'daki çiftlik işinde çalışmanın zevkinden bahsedince gülüp geçmekle yetindiler.

Dördüncü gün bir değişiklik oldu. Elli küsur adam işe girdi ve ana ambara yerleştirildiler, güverteye de çıkabiliyorlardı elbette. Geri dönüp baktığımda bu toplu işe girme epey şüpheli görünüyor, ama o zaman güçlü bir reisin işe girme konusundaki yasağı kaldırdığını düşünmüştük. Beşinci günün sabahında iki filikamız her zaman olduğu gibi kıyıya gitti, bir şey olursa biri ötekini korusun diye, bilirsiniz. Yine her zaman olduğu

gibi gemideki elli zenci güvertedeydi, aylaklık ediyor, çene çalıyor, sigara içiyor, uyuyorlardı. Gemide sadece Saxtorph, ben, bir de öteki dört denizci kalmıştık. İki filikada Gilbert Adası'ndan adamlar vardı. Birinde kaptan, yük memuru ve işe almakla görevli memur vardı. Kıyıdan yüz metre açıktaki koruma filikasındaysa ikinci kaptan vardı. Ortalığın karışması pek beklenmiyordu ama iki filika da silahlarla donatılmıştı.

Saxtorph ile dört denizci kıç taraftaki küpeşteyi temizliyorlardı. Beşinci denizci de elinde tüfekle ana direğin hemen önünde, su deposunun yanında nöbet tutuyordu. Ben ön taraftaydım, velestralya için yeni dişlinin son kat boyasını sürüyordum. Bıraktığım yerden pipomu almak için uzanmıştım ki kıyıdan ateş edildiğini duydum. Bakmak için doğruldum. Başımın arkasına bir şey çarptı, beni sersemletip güverteye serdi. Aklıma ilk olarak yukarıdan bir şeylerin düştüğü geldi ama, daha yere düşerken güverteye çarpmadan önce şeytanın filikalardan gelen tüfek seslerini duydum. Yana döndüm, nöbet tutan denizciyi gördüm bir an için. İki devasa zenci kollarını tutuyor, bir üçüncüsüyse arkasında durmuş savaş baltasıyla kafasını yarıyordu.

Yattığım yerden cayır cayır yanan güneşin altında su deposunu, mayistrayı, nöbetçiye yapışmış bırakmayan çeteyi, başının arkasına inen el baltasını görebiliyordum. Ölümün gittikçe büyüyen tasavvuruyla büyülenmiştim. Savaş baltası inmek bilmedi bir türlü. Baltanın adamın kafasına inişini ve bacaklarının daha fazla dayanamayıp adamın çöküşünü gördüm. Kafasını keserlerken adamı bütün güçleriyle kaldırdılar. Sonra başıma iki darbe daha aldım ve öldüğümü sandım. Bana vuran vahşi de öldüğümü sanmıştı. Kımıldayamayacak durumdaydım, olduğum yerde nöbetçinin kafasını koparmalarını izledim. Çarçabuk bitirdiler işlerini. Bu işin ustasıydılar ne de olsa.

Filikalardaki tüfek sesleri kesilmişti, hepsinin öldüğünden ve benim de sonumun geldiğinden şüphem kalmamıştı. Başımı kesmek için gelmeleri an meselesiydi. Önce denizcilerin kafa-

larını alıyorlardı anlaşılan. Malaita'da kafalar, özellikle beyaz olanlar değerliydi. Deniz adamlarının evlerinde şeref konuğuydu bu kafalar. Ormanda yaşayanlar süs olarak nasıl kullanıyorlardı bilmiyorum ama en az deniz adamları kadar değer veriyorlardı bu kafalara.

Bir ara kaçmaya kalktım, emekleyerek yük vincine gittim, zorla ayağa kalktım. Kıç tarafı ve aylardır emrimde çalışan üç denizcinin kafalarını kamaranın üstünde görebiliyordum. Zenciler benim ayağa kalktığımı görüp üstüme saldırdılar. Elimi attım, revolverim yerinde yoktu, almışlardı. Pek korktuğumu söyleyemem. Daha önce yüzlerce kez ölümle burun buruna gelmiştim ama hiçbirisi bunun kadar yakın değildi. Yarı sersemlemiştim, hiçbir şeyin önemi yoktu.

Baştaki zenci mutfaktan bir satır almıştı eline ve beni doğramaya hazırlanırken tıpkı bir maymun gibi suratını buruşturdu. Ama beni asla doğrayamadı. Bir anda külçe gibi güverteye yığıldı ve ağzından kan fışkırdığını gördüm. Bir tüfeğin art arda patladığını duyuyordum belli belirsiz. Zenciler ardı ardına yere yığılıyorlardı. Şuurum biraz yerine gelmişti ve atışların hiç ıskalamadığını fark ettim. Her ateş edilişinde bir zenci yere düşüyordu. Yük vincinin yanında güverteye oturup yukarı baktım. Saxtorph kurcataya tünemişti. Nasıl becerdi bilmem ama yanında iki Winchester tüfekle ve sayamadığım kadar çok fişeklikle çıkmıştı oraya, şimdi de yapabildiği tek şeyi yapıyordu.

Daha önce ateş ve katliam görmüştüm ama böyle bir şey görmemiştim. Yük vincinin yanında oturup gösteriyi izledim. Güçsüz ve baygındım, hepsi bir düş gibiydi. Tüfek tak, tak, tak ediyor ve zenciler küt, küt, küt diye yere düşüyorlardı. Onların bu şekilde eksildiklerini görmek hayret vericiydi. Beni ele geçirmek için yaptıkları hamlede bir düzinesi ölünce felce uğramışlardı ama Saxtorph tüfeğini pompalamaktan vazgeçmiyordu. Bu sırada kanolar ve iki filika da yetişmişti, filikada ele geçirdikleri Snider ve Winchester tüfekler vardı yanlarında. Saxtorph'un üstüne açtıkları yaylım ateşi muazzamdı. Neyse ki

zenciler sadece yakın mesafede iyi ateş ediyorlardı. Silahı omuzlarına koyup ateş etmeye alışkın değillerdi. Bir adamın tepesinde gelene kadar bekleyip sonra alçaktan ateş ediyorlardı. Saxtorph, elindeki tüfek çok ısınınca onu bırakıp ötekini aldı. Oraya tırmanırken yanına iki tüfek almasının sebebi buydu.

Ateş etmedeki hızı parmak ısırtıyordu. Üstelik hiçbirini de ıskalamıyordu. Kaçınılmaz olan bir şey varsa o da bu adamdı. Gerçekleşmesindeki hızdı katliamı bu kadar dehşet verici yapan. Zencilerin durup düşünecek vakitleri yoktu. Durup düşündüklerinde can havliyle denize atlıyor, kanoları alabora ediyorlardı. Saxtorph durmak bilmiyordu. Denizin yüzeyi onlarla kaplanmıştı ve tak tak tak kurşunluyordu onları. Bir tane bile ıskalamadı, insan etine saplanan her kurşun sesini bariz biçimde duyabiliyordum.

Zenciler açılıp kıyıya yüzmeye başladılar. Deniz, batıp çıkan kafalarla halı gibi kaplanmıştı, ben düşteymişçesine ayağa kalkıp olanları izledim. Batıp çıkan kafalar ve daha fazla yola devam edemeyen kafalar. Uzun atışların bazıları mükemmeldi. Kıyıya sadece bir kişi ulaştı ama yürümek için ayağa kalkınca Saxtorph onu da yere serdi. Çok güzeldi. Birkaç zenci yere düşen adamı sudan çıkarmak için yanına koşunca Saxtorph onları da vurdu.

Bir tüfek patlaması daha duyunca her şeyin sona erdiğini sandım. Kamaraya giden güverte yolundan bir zenci gelmiş ve yolun ortasında yere serilmişti. Kamara onlarla dolu olmalıydı. Ben yirmi kişi saydım. Hepsi bir anda gelip küpeşteye saldırdılar ama asla oraya ulaşamadılar. Bu, bana trap atıcılığını anımsatmıştı. Güverte merdiveninden siyah bir beden çıkıyor, Saxtorph'un tüfeği patlıyor ve siyah beden yere düşüyordu. Elbette aşağıdakilerin güvertede olan bitenden haberleri yoktu, bu yüzden sonuncu adam da ölene dek oradan çıkmaya devam ettiler.

Saxtorph emin olmak için bir süre bekledi, sonra güverteye indi. Bütün *Duchess*'te geriye o ve ben kalmıştık ve benim durumum oldukça kötüydü, o da artık ateş etmesine gerek kal-

madığı için ne yapacağını bilemiyordu. Benim tarif ettiğim şekilde kafamdaki yaraları yıkayıp dikti. Büyük bir bardak viski oradan gitmek konusunda çaba göstermemde beni canlandırdı. Yapacak başka bir şey yoktu. Herkes ölmüştü. Yelkenleri açmaya çalıştık, Saxtorph'la sırayla yelkenleri çekiyorduk. Bir kere daha aptal bir beceriksiz olmuştu. Yelken çekmeyi beceremiyordu, ben de bayılınca her şey yarım kaldı.

Kendime geldiğimde Saxtorph çaresizce küpeştede oturuyor, ne yapması gerektiğini sormak için bekliyordu. Yaralıları gözden geçirmesini ve emekleyecek durumda adam olup olmadığına bakmasını söyledim. Altı kişi bulabildi. Birinin bacağı kırıktı ama Saxtorph kollarının sağlam olduğunu söyledi. Gölgede yatıp üşüşen sinekleri kovalıyor ve manevraları yönetiyordum, Saxtorph da hastaneden devşirdiği çeteyi idare ediyordu. Yelken halatını bulmadan önce o zavallı zencilere armadordaki bütün halatları çektirmezse çok mesut olacaktım. Adamlardan biri tam çekerken halatı bıraktı, güverteye düşüp öldü; ama Saxtorph ötekilere saldırıp işi bırakmamalarını sağladı. Ön ve ana yelkenler açılınca, kilidi kırıp çapa zincirini serbest bırakmasını söyledim. Zorla kendimi dümene sürükledim, dümene yön verecektim. Nasıl becerdi bilmiyorum ama kilidi kırmak yerine ikinci çapayı da denize attı ve iki kere demirledi bizi oraya.

En nihayetinde iki kilidi de kırmayı ve velestralyayla flok yelkenini açmayı başardı, *Duchess* girişe doğru yol aldı. Güvertemiz görmeye değerdi. Her yerde ölü veya ölmekte olan zenciler yatıyordu. Bazıları akla hayale gelmeyecek yerlere sıkışıp kalmışlardı. Kamara, güverteden kaçıp orada ölenlerle doluydu. Saxtorph'u ve mezardan devşirdiği çeteyi ölüleri denize atmakla görevlendirdim, canlı, ölü hepsi denize atıldı. O gün köpekbalıkları ziyafet çekti kendilerine. Öldürülen dört denizciyi de aynı şekilde denize attık elbette. Yine de başlarını bir çuvala koyduk, çuvalın içine de ağırlık koyup öyle denize attık. Böylelikle hiçbir şekilde kıyıya vurup zencilerin eline geçmeyecekti başları.

Ben beş esirimizi tayfa olarak kullanmaya karar vermiştim ama onlar aksi yönde karar verdiler. Bir fırsatını bulup denize atladılar. Saxtorph ikisini havada vurdu revolveriyle, durdurmasaydım sudakileri de vuracaktı. Katliamdan bıkmış usanmıştım, üstelik ıskunayı çalıştırmamıza da yardım etmişlerdi. Ama merhametimiz boşa gitti çünkü üçünü de köpekbalıkları yedi.

Karadan uzaklaştıktan sonra beyin humması veya ona benzer bir şey geçirdim. Her neyse, *Duchess* üç hafta boyunca rüzgârı başa alıp durmuştu, ben kendime geldikten sonra Sydney'e doğru sakince yol aldık. Her halükârda Malu'lu zenciler beyaz bir adamla oyun oynanmayacağını ebediyete kadar öğrendiler. Bu meselede Saxtorph kesinlikle kaçınılmazdı."

Charley Roberts uzun bir ıslık koyuverdi ve şöyle dedi:

"Sanırım öyle olduğunu kabul etmeliyim. Peki Saxtorph'a ne oldu?"

"Fok avcılığına daldı ve alanında uzman birisi oldu. Altı yıl boyunca Victoria ve San Francisco filolarının varagele halatıydı. Yedinci yılda ıskunasını Bering Denizi'nde bir Rus kruvazörü ele geçirdi, mürettebat Sibirya'daki tuz madenlerine sürüldü."

"Dünyayı işlemek," diye mırıldandı Roberts. "Dünyayı işlemek. Işte burada. Birinin bunu yapması gerek, dünyayı işlemeyi kastediyorum."

Kaptan Woodward kel başındaki çapraz yara izlerini ovdu.

"Ben üzerime düşeni yaptım," dedi. "Kırk yıl. Bu son yolculuğum. Sonra evime döneceğim."

"Şarabına bahse girerim ki dönmeyeceksin," diye meydan okudu Roberts. "Çalışırken öleceksin, evde değil."

Kaptan Woodward iddiayı gecikmeden kabul etti, ama bence iddiayı Charley Roberts kazanacak.

MCCOY'UN SOYU(*)

Demirden bordaları, taşıdığı buğday yükünden iyice denize yaklaşmış *Pyrenees* gemisi uyuşuk uyuşuk yalpa vuruyordu, küçük bir ıskarmozdan gemiye tırmanan adam için kolaylık oldu geminin bu hali. Gözleri küpeşte hizasına geldiğinde geminin içini görebiliyordu ve belli belirsiz, neredeyse fark edilemeyecek kadar ince bir duman gördüğünü sandı. Daha çok, bir göz yanılması, gözlerini aniden saran bulanık, ince bir örtüydü bu. Gözünden silkip atmak istedi bu perdeyi ve o anda artık yaşlandığını, San Francisco'dan bir çift gözlük alması gerektiğini düşündü.

Küpeşteye çıkınca yukarıdaki uzun direklere sonra da pompalara şöyle bir baktı. Öylece kıpırtısız duruyorlardı. Ortada herhangi bir aksaklık görünmüyordu, neden tehlike bayrağı çekildiğini anlayamamıştı. Kendi adasında halinden memnun yaşayan adalılar geldi aklına ve gemideki tehlikenin hastalık olmamasını diledi içinden. Belki de geminin suyu veya yiyeceği tükenmişti. Kaptanla tokalaştı ama kaptanın kuru yüzü ve endişeli gözleri tehlikenin ne olduğuna dair herhangi bir ipucu vermedi. Tam da o esnada gemiye yeni gelen adam hafif, tarif edilemeyen bir koku duydu. Yanmış ekmek gibi kokuyordu ama ondan biraz değişikti.

Merakla etrafına bakındı. Yirmi ayak ötesinde yorgun yüzlü bir denizci güverteyi kalafat ediyordu. Gözleri adama takılıp kalmıştı, aniden, adamın ellerinin altından belli belirsiz, ince bir dumanın döne döne yükselip ardından kaybolduğunu gördü. Güverteye ulaşmıştı artık. Kalın nasırlarına çabucak işleyen bir sıcaklık yayılmıştı ayaklarına. Şimdi an-

(*)Bu hikâye ilk olarak *Century Magazine* dergisinin Nisan 1909'da yayınlanan 77. sayısında yayınlanmıştır.

lamıştı gemideki tehlikeyi. Gözleri süratle ileriyi, yorgun yüzlü denizcilerin kendisine dikkatle baktıkları yeri taradı. Şeffaf, kahverengi gözlerinden dökülen bakışları kutsarcasına üzerlerinde dolaştı, yatıştırıcı bir etkisi vardı, sonsuz bir huzurun örtüsü altındaymışçasına rahat ve serbestçe konuştu. "Gemi ne zamandır yanıyor kaptan?" diye sordu, sesi o kadar yumuşak ve sakindi ki bir güvercinin ötüşünü andırıyordu.

Kaptan başlangıçta huzuru ve yavaş yavaş gizlice içine yerleşen memnuniyeti hissetti; sonra yaşadıklarının ve yaşamakta olduklarının bilinci onu rahatsız etti, içerledi. Kaba pamuklu kumaştan pantolonu ve pamuklu gömleğiyle bu hırpani lodosçu kim oluyordu da huzur ve memnuniyet hissini veriyordu onun bitkin, yorgun ruhuna? Kaptan bunun üzerine uzun uzadıya düşünmemişti; duyguları o farkında olmadan içerlemesine neden olmuştu.

"On beş gün," diye cevapladı kısaca. "Sen kimsin?"

"Adım McCoy," cevabı, sevecenlik ve şefkat kokan bir tınıyla duyuldu.

"Yani, sen kılavuz musun?"

McCoy kutsayan bakışlarını kaptanın yanına gelen uzun boylu, geniş omuzlu, tıraşsız, bezgin yüzlü adama yöneltti.

"Ben de herkes kadar kılavuzum," dedi McCoy cevap olarak. "Burada hepimiz kılavuzuz kaptan, bu suları karış karış biliyorum."

Kaptan sabırsızlanıyordu.

"Ben işinin erbabı birini istiyorum, onunla konuşacağım. Yaptığı işten sorumlu tutabileceğim biri olmalı bu."

"Öyleyse ben işinizi görürüm."

Gemisi ayaklarının altında öfkeli bir yangınken yine ortaya çıkan o sinsi huzur hissi! Kaptanın kaşları sabırsızca ve sinirli bir şekilde kalktı, sanki bir tane patlatacakmış gibi yumrukları sıkılıydı.

"Sen de kimsin peki?" diye sordu.

"Ben bu adanın başkanıyım," dedi hâlâ hayal edilebilecek en yumuşak ve en sakin sesle.

Uzun boylu, geniş omuzlu adam birden deli gibi gülmeye başladı. Gülüşünün bir kısmı eğlendiği için olsa bile büyük bir kısmı histerikti. O ve kaptan, McCoy'a kuşkuyla ve hayretle bakıyorlardı. Bu çıplak ayaklı lodosçunun bu kadar yüksek bir mevkiye sahip olması akıl alacak gibi değildi. Düğmelenmemiş pamuklu gömleğinden kırçıl göğsü görünüyordu, içinde atlet yoktu.

Eskimiş hasır bir şapka kırlaşmış hırpani saçlarını gizlemeye yetmiyordu. Neredeyse göğsüne kadar uzanan, tıraşlanmamış, hürmete değer bir sakalı vardı. Üzerindekileri ucuz elbise satan herhangi bir dükkânda iki şiline satın alabilirdiniz.

"*Bounty*'deki McCoy'la akrabalığınız var mı?" diye sordu kaptan.

"Dedemin babasıydı."

"Öyle mi?" dedi kaptan, sonra bir an durup düşündü. "Benim adım Davenport, bu da ikinci kaptanımız Bay König."

Tokalaştılar.

"Şimdi işimize bakalım." Kaptan aceleyle konuştu, çok acele etmesi konuşmasını zorlaştırıyordu. "İki haftadan fazla bir süredir yanıyoruz. Her an kıyamet kopabilir. Bu yüzden gemiyi Pitcairn'de alıkoydum. Gemiyi karaya çekmek veya batırmak istiyorum, böylece geminin omurgasını kurtarabilirim."

"Öyleyse hata etmişsiniz kaptan," dedi McCoy. "Mangareva'ya gitmeliydiniz. Orada, suyun çarşaf gibi olduğu bir lagünde güzel bir kumsal var."

"Ama biz buradayız, değil mi?" diye sordu ikinci kaptan. "Önemli olan da bu. Buradayız ve bir şeyler yapmamız gerek."

McCoy dostça başını salladı.

"Burada hiçbir şey yapamazsınız. Burada kumsal yok. Gemiyi demirleyecek yer bile yok."

"Saçmalık!" dedi ikinci kaptan. "Saçmalık bu!" diye bağırırken kaptan daha yavaş konuşmasını işaret etti. "Bana böyle

saçmalıklar anlatmayın. Kendi tekneleriniz, mesela senin ıskunan, filikan veya her neyin varsa işte, nerede duruyor? Cevap versene."

McCoy, konuşması kadar sakin bir şekilde gülümsedi. Gülümsemesi, yorgun ikinci kaptanı sarmalayıp huzura ve McCoy'un sakin ruhuna çeken bir okşayış, kucaklamaydı.

"Bizim ıskunamız veya filikamız yok," diye cevap verdi. "Kanolarımızı da uçurumun tepesine taşırız."

"Bana kanıtlaman gerek," diye öfkeyle burnundan soludu ikinci kaptan. "Öteki adalara nasıl gidiyorsunuz peki? Buna cevap ver."

"Biz bir yere gitmeyiz. Pitcairn'in başkanı olarak arada sırada ben giderim. Daha gençken uzun süre gider gelmezdim, bazen ticaret yapan ıskunalara binerdim, ama daha çok gemi hapishanesine bindim. Artık o yok, biz de geçen teknelere bağlıyız. Bazen yılda altı çağrı alırız, yüksek bir rakam bu. Öteki zamanlarda, yılda bir kere bile hiç kimsenin geçmediği olur buradan. Sizin geminiz yedi aydır geçen ilk gemi."

"Yani sen bana şunu söylemeye mi..." diye söze başladı ikinci kaptan.

Ama Kaptan Davenport onun sözünü kesti.

"Bu kadar yeter. Zaman kaybediyoruz. Ne yapabiliriz Bay McCoy?"

İhtiyar adam, bir kadınınkiler kadar tatlı kahverengi gözlerini kıyıya doğru çevirdi; hem kaptan hem de ikinci kaptanın gözleri, McCoy'un yalnız Pitcairn kayalığından, ileride kümelenmiş, verilecek kararı endişeyle bekleyen mürettebata doğru kayan bakışlarını takip etti. McCoy acele etmiyordu. Daha önce hayatın hiç üzmediği veya kötü davranmadığı bir aklın kesinliğiyle saat gibi, aheste ve adım adım düşünüyordu.

Nihayetinde, "Rüzgâr şimdi hafif," dedi. "Batıya yol alan güçlü bir akım var."

"Bizi boca yönüne getiren de o," diye sözünü kesti kaptan, denizciliğini temize çıkarmak istiyordu.

"Evet, sizi boca yönüne getiren o," diye konuşmaya devam etti McCoy. "Bugün bu akıma karşı yol alamazsınız. Yol alsanız bile varacağınız bir kıyı yok. Gemiyi tümden kaybedersiniz."

Durdu, kaptanla ikinci kaptan birbirlerine umutsuzca baktılar.

"Ama size ne yapabileceğinizi söyleyeyim. Bu akşam, gece yarısı civarında rüzgâr serinleyecek, rüzgâr yönünde şu noktanın ötesindeki bulut kümelerini görüyor musunuz? O yönden esecek işte veya güneydoğudan, alabanda. Mangareva buradan üç yüz mil uzakta. Oraya gidin. Geminiz için güzel bir yer var orada."

İkinci kaptan başını salladı.

"Kamaraya gelin, haritaya bakalım," dedi kaptan.

McCoy kapalı kamarada boğucu, zehirli bir havayla karşı karşıya kaldı. Rastgele esen görünmez gazlar gözlerini yakıyor, acıtıyordu. Yerler çok daha sıcaktı, çıplak ayaklarının dayanamayacağı kadar sıcaktı neredeyse. Bedeninden ter fışkırıyordu. Etrafına neredeyse korku denilebilecek bir şekilde bakıyordu. İçerideki bu uğursuz sıcak hayret vericiydi. Kamaranın alevler içinde kalmaması bir mucizeydi. Sıcaklığın her an müthiş biçimde artıp kendisini bir tutam ot gibi yakıp kavuracağı devasa bir fırındaymış gibi hissediyordu.

Ayaklarından birini kaldırıp ısınmış tabanını pantolonuna sürtünce, ikinci kaptan zalimce, hırlarcasına güldü.

"Cehennemin bekleme salonu," dedi. "Cehennem de hemen ayağınızın altında zaten."

"Sıcak!" diye bağırdı McCoy farkında bile olmadan, büyük bir mendille yüzünü siliyordu.

"İşte Mangareva," dedi kaptan masanın üstüne eğilerek, haritadaki beyaz boşluğun ortasında siyah bir noktayı gösteriyordu. "Burada, Mangareva ile bizim aramızda başka bir ada daha var. Neden oraya gitmiyoruz?"

McCoy haritaya bakmadı.

"Orası Crescent Adası," diye cevap verdi. "Orada kimse yaşamıyor, sudan sadece iki üç ayak yükseklikte. Lagün ama girişi yok. Olmaz, sizin amacınıza uygun en yakın yer Mangareva."

"Öyleyse Mangareva'ya gidiyoruz," dedi Kaptan Davenport ikinci kaptanın homurdanarak itiraz etmesini yarıda keserek. "Tayfayı kıç tarafa çağırın Bay Konig."

Denizciler güvertede yorgun argın ayaklarını sürüyerek ve güç bela acele etmeye çalışarak verilen emre uydular. Yorgun oldukları her hallerinden belliydi. Aşçı, söylenecekleri duymak için mutfağından çıkıp geldi, kamarot da onun yanında dolanıyordu.

Kaptan Davenport durumu izah edip Mangareva'ya gitme niyetinde olduğunu söyleyince bir gürültü koptu. Homurdanmalar arasında orada burada tek tük öfke çığlıkları, tek bir küfür, söz veya cümle olarak açık seçik yükseliyordu. Tiz bir Doğu Londralı sesi bir an için hepsini bastırdı: "Tanrım! On beş gün cehennemde yaşadıktan sonra şimdi bu yüzen cehennemle denize açılmamızı mı istiyor bizden?"

Kaptan onlara söz geçiremiyordu ama McCoy'un sakin varlığı sitem edip onları yatıştırıyormuş gibiydi ve orada burada kaptana endişeyle bakan birkaç kişi hariç mürettebatın hepsi Pitcairn'in yeşillere bürünmüş zirvelerine ve sarkan kıyılarına suskun bir özlem duyana dek homurtularla küfürler yavaş yavaş kesildi.

McCoy'un sesi ılık bir bahar rüzgârı kadar yumuşaktı:

"Kaptan, bazılarının açlıktan midelerinin kazındığını duydum."

"Öyle," dedi kaptan, "biz de açlıktan kıvranıyoruz. İki gündür bir peksimet ve bir kaşık somon balığıyla duruyorum. Asgari erzak payını aldık aslında yanımıza. Ama görüyorsunuz, yangını fark ettiğimizde söndürmek için derhal tiriz çektik. Sonra da kilerde ne kadar az yiyecek kaldığını gördük.

Ama artık çok geçti. Kumanyalığı açmaya cesaret edemedik. Açlar mı? Ben de en az onlar kadar açım."

Adamlarıyla tekrar konuştu ve yine homurdanmalarla küfürler yükseldi, yüzleri öfkeyle hayvansı bir hal alıyor, sarsılıyordu. İkinci ve üçüncü kaptanlar kaptanın yanına gelmiş, pupada onun arkasında dikiliyorlardı. Yüzleri birbirinin aynı ve ifadesizdi; her şeyden çok bu tayfanın isyanından bıkmış görünüyorlardı. Kaptan Davenport ikinci kaptana sorgularcasına baktı, o da elimden ne gelir dercesine omuzlarını silkti.

"İşte," dedi kaptan McCoy'a, "güvenli karayı bırakıp yanan bir gemide denize açılmaları için denizcileri zorlayamazsınız. İki haftadan fazla bir süredir onların yüzen tabutları oldu bu gemi. Çok bitkin düştüler ve çok aç kaldılar, bu kadarı onlara yetti. Pitcairn'e varmak için uğraşacağız."

Rüzgâr hafifti, *Pyrenees*'nin alt tarafı yosun bağlamıştı ve batı yönündeki güçlü akıntıya karşı koyamadı. İki saatin sonunda üç mil kaybetmişti. Denizciler aksi yöndeki şartlara karşı *Pyrenees*'yi zorlayabileceklermiş gibi gayretle çalışıyorlardı. Ama gemi iskele ve sancak taraflarında durmadan batı yönüne sarktı. Kaptan huzursuzca bir aşağı bir yukarı volta atıyor, arada sırada durup başıboş duman demetlerini inceliyor, güvertenin neresinden çıktıklarını takip ediyordu. Marangoz durmaksızın güvertenin duman çıkan yerlerini arıyor ve bulduğunda da onlara sıkı sıkı tiriz çekiyordu.

"Pekâlâ, ne düşünüyorsun?" diye sordu kaptan nihayet McCoy'a, o ise gözlerinde bir çocuğun ilgisi ve merakıyla marangozu izliyordu.

McCoy kıyıya doğru baktı, kara, kalınlaşan sisin içinde gözden kayboluyordu.

"Bence Mangareva'ya gitmek daha iyi olacak. Bu gelecek rüzgârla yarın akşam orada olursunuz."

"Ya yangın çıkarsa? Her an olabilir bu."

"Filikalarınızı tirentide hazır tutun. Geminiz alev alırsa aynı rüzgâr filikalarınızı da Mangareva'ya götürür."

Kaptan Davenport bir dakika düşündü, sonra McCoy duymak istemediği ama sorulacağından da şüphesi olmadığı soruyu duydu.

"Bende Mangareva'nın haritası yok. Genel haritada ise sinek kadar görünüyor. Lagünün neresinden gireceğimi bilmiyorum. Siz de bizimle gelip gemiyi lagüne sokmamda kılavuzluk eder misiniz?"

McCoy'un sükûnetini korudu.

"Gelirim kaptan," dedi bir akşam yemeği teklifini kabul ederkenki sessiz kayıtsızlıkla. "Sizinle Mangareva'ya gelirim."

Mürettebat yine kıç tarafta toplandı ve kaptan onlarla pupadaki yerinden konuştu.

"Onu hareket ettirmeye çalıştık ve ne kadar gerilediğimizi kendiniz görüyorsunuz. İki millik hızla giden bir akımla hareket ediyor. Bu beyefendi Sayın McCoy, Pitcairn Adası'nın başkanı. Bizimle Mangareva'ya gelecek. Görüyorsunuz, demek ki durum o kadar da tehlikeli değil. Öleceğini düşünse bizimle gelmezdi. Üstelik ne tür bir tehlike olursa olsun, o kendi iradesiyle geliyorsa biz de ondan daha azını yapamayız. Mangareva'ya gitme konusunda ne diyorsunuz?"

Bu sefer kimse isyan etmedi. McCoy'un varlığı, ondan yayılan güvence ve sakinlik etkisini göstermişti. Alçak sesle aralarında konuştular. Pek zorlama yoktu. Hemen hemen aynı fikirdeydiler, Londralıyı sözcü olarak gösterdiler. Kendisinin ve kaptanların kahramanlığının bilinciyle şaşkına dönmüştü ve parlayan gözlerle bağırdı:

"Tanrı aşkına! O gidiyorsa biz de gideriz."

Mürettebat onaylarcasına mırıldandı ve harekete geçti.

"Bir dakika kaptan," dedi McCoy, kaptan emir vermek üzere ikinci kaptana dönerken. "Önce kıyıya gitmem gerek."

Bay Konig yıldırım çarpmışa döndü, McCoy'a delinin biriymiş gibi bakıyordu.

"Kıyıya gitmek mi?" diye bağırdı kaptan. "Ne için? Kanonla oraya varman üç saatini alır."

McCoy uzaktaki karayla aralarındaki mesafeyi ölçtü ve başıyla onayladı.

"Evet, saat şimdi altı. Dokuzdan önce orada olamam. İnsanlar da ondan önce toplanamaz. Rüzgâr bu gece artacağından hazırlığınızı yapıp beni yarın sabah gün ışır ışımaz alabilirsiniz."

"Biraz mantıklı olun, sağduyu gösterin," diye patladı kaptan, "neden insanları toplamak istiyorsunuz? Gemimin ayaklarımızın altında yandığını görmüyor musunuz?"

McCoy denizin yaz mevsimindeki hali kadar durgundu ve ötekinin öfkesi en küçük bir dalgalanma bile yaratmamıştı.

"Tamam, kaptan," diye konuştu güvercinin ötüşünü andıran sesiyle. "Geminizin yandığının farkındayım. Bu yüzden sizinle Mangareva'ya geliyorum. Ama sizinle gelmek için izin almam gerek. Bu bizim geleneğimiz. Başkanın adadan ayrılması önemli bir meseledir. İnsanların çıkarları tehlikeye girer böyle bir durumda, bu nedenle de izin verme veya vermeme hakkına sahipler. Ama izin verirler, biliyorum."

"Emin misiniz?"

"Az çok eminim."

"Madem izin vereceklerini biliyorsunuz, neden izin almak için canınızı sıkıyorsunuz? Ne kadar gecikeceğimizi bir düşünün, bütün bir gece."

"Bu bizim geleneğimiz," diye cevap verdi istifini bozmadan. "Üstelik ben başkan olduğum için gitmeden önce yokluğumda adanın işlerinin yürütülmesiyle ilgili bazı düzenlemeler yapmak zorundayım."

"Ama bu Magareva yolu sadece yirmi dört saat sürecek," diye itiraz etti kaptan. "Farz edin ki rüzgâr yönüne dönmeniz bunun altı katı uzun sürdü; bu da sizi bir haftanın sonunda geri getirir."

McCoy o kocaman cömert gülümsemesiyle güldü.

"Pitcairn'e çok az gemi gelir ve geldikleri zaman da ya San Francisco'dan ya da Horn Burnu civarından gelirler. Altı ay

içinde geri dönebilirsem şanslıyım demektir. Bir yıl dönemeyebilirim, beni geri getirecek bir gemi bulmam için San Francisco'ya gitmem gerekebilir. Babam bir keresinde Pitcairn'den üç aylığına ayrıldı ve geri gelmesi iki yıl sürdü. Üstelik sizin yiyeceğiniz de yok. Filikalara binmek zorunda kalırsanız ve hava da kötüleşirse yakın karalarda birkaç gün geçirmek zorunda kalabilirsiniz. Size iki kano yükü yiyecek getirebilirim sabah. Kurutulmuş muz en iyisidir. Rüzgâr serinledikçe ona karşı ilerleyin. Ne kadar yakın olursanız o kadar çok yiyecek getirebilirim. Hoşça kalın."

Elini uzattı. Kaptanla tokalaştılar, kaptan bırakmak istemedi gitsin. Boğulmak üzere olan bir denizcinin can yeleğine tutunduğu gibi sarılmıştı McCoy'un eline.

"Sabah geri geleceğinizi nereden bileyim?"

"Çok haklı!" diye bağırdı ikinci kaptan. "Postunu kurtarmak için sıvışmadığını nereden bilelim?"

McCoy konuşmadı. Onlara nazikçe ve sevecenlikle baktı, bu ruhun muazzam güvencesinden bir haber almışlar gibi geldi onlara.

Kaptan onun elini bıraktı ve mürettebata son bir kere o kutsayıcı bakışıyla hepsini kucaklayarak bakan McCoy küpeşteden atladı, kanosuna indi.

Rüzgâr arttı ve *Pyrenees* gemisi, alt tarafını yosun bağlamış olmasına rağmen, batı yönündeki akıntıdan altı mil uzaklaşmıştı. Seherle birlikte Pitcairn'e rüzgâr yönünde üç mil uzaktaydılar. Kaptan Davenport gemiye yaklaşan iki kano fark etti. McCoy geminin bordasından tırmandı ve küpeştenin üstünden sıcak güverteye ayak bastı. Peşi sıra, her biri kuru yapraklara sarılmış birçok kurutulmuş muz paketi geldi.

"Şimdi kaptan," dedi, "serenleri döndürün ve tatlı canınızı kurtarmak için gemiyi sürün." Birkaç dakika sonra kıç tarafta kaptanın yanında dururken, "Görüyorsunuz ben dümenci değilim," diye açıkladı, kaptan ise *Pyrenees*'nin hızını tahmin ederken bakışlarını armadadan geminin öbür tarafına gezdiri-

yordu. "Gemiyi Mangareva'ya götürmelisiniz. Oraya ulaştığımızda içeri girmeniz için kılavuzluk edeceğim. Sizce hızımız nedir?"

"On bir," diye cevapladı Kaptan Davenport son bir kere daha altlarından geçip giden suya baktıktan sonra.

"On bir. Dur bakayım, bu hızda ilerlemeye devam ederse yarın akşam sekiz dokuz civarında Mangareva'yı görürüz. En geç on, bilemedin on birde karaya çıkarmış olurum gemiyi. Ondan sonra bütün sıkıntılarınız sona erer."

McCoy'un söyledikleri o kadar ikna ediciydi ki sanki o mutlu ana çoktan erişmişler gibi geldi kaptana.

Kaptan Davenport iki haftadan fazla bir süredir yanan gemisini idare etmenin korkunç baskısı altındaydı ve usanmaya başladığını hissediyordu.

Ensesine sert bir rüzgâr çarptı ve kulakları uğuldadı. Rüzgârın ağırlığını ölçtü ve çabucak geminin yan tarafına baktı.

"Rüzgâr sürekli artıyor," diye bildirdi. "İhtiyar kız şu anda on birden çok on iki ile gidiyor. Bu şekilde devam ederse, bu gece bazı yelkenleri indiririz."

Pyrenees bütün gün yanan ateş yüküyle, köpüklü denizi yararak ilerledi. Akşam vakti babafingo serenleriyle babafingo yelkenleri açılmıştı; gemi, arkasında devasa, yükseklere sıçrayan, kükreyen dalgalar bırakarak karanlığa doğru uçuyordu. Elverişli rüzgâr etkisini göstermişti ve baştan kıça kadar gözle görülebilir bir parlaklık vardı. İkinci öksüz vardiyasında tasasız biri bir şarkı söylemeye başladı ve saat sekiz gibi bütün mürettebat şarkı söylüyordu.

Kaptan Davenport şiltelerini yukarıya getirtip kamarasının üstüne serdi.

"Uykunun ne demek olduğunu unutmuşum," diye açıkladı McCoy'a. "Ben yatıyorum. Ama ne zaman ihtiyacın olursa seslen."

Sabah saat üçte koluna nazik bir dokunuşla uyandırıldı. Çabucak doğruldu, kaportaya dayandı, ağır uykusundan dola-

yı mahmurdu hâlâ. Rüzgâr, savaş şarkısını çalıyordu geminin armasında ve vahşi bir dalga *Pyrenees*'yi örseliyordu. Geminin tam ortasında, bir küpeşteden öbürüne yuvarlanıyor, çoğu zaman geminin belini sular altında bırakıyordu. McCoy bağırıyor, bir şeyler söylüyordu ama kaptan onu duyamıyordu. Ona yaklaşıp omzundan tuttu, kendisine çekti, böylece kendi kulağını ötekinin ağzına yaklaştırdı.

"Saat üç," dedi McCoy'un güvercin ötüşünü andıran sesi, bu özelliğinden hiçbir şey yitirmemişti, uzun bir yoldan gelirmişçesine boğuluyordu sadece. "İki yüz elli mil yol aldık. Crescent Adası sadece otuz mil ötemizde, dosdoğru orada bir yerde. Hiç ışık yanmıyor adada. Bu hızda gitmeye devam edersek adaya bindiririz, hem gemiyi hem de kendimizi ziyan ederiz."

"Peki, ne yapacağız? Orsa alabanda eğlenelim mi?"

"Evet, gün ışıyana kadar orsa alabanda eğlenelim. Sadece dört saat kaybederiz."

Böylelikle *Pyrenees*, ateş yüküyle orsa alabanda eğlenmeye bırakıldı, kuvvetli rüzgârın dişleri acıtıyor ve gemi, bordalarını döven dalgalarla boğuşup çarpışıyordu. Büyük bir yangınla doldurulmuş bir kabuktu gemi ve o kabuğun dışında, tehlikeli bir şekilde kabuğa yapışmış insancıklar lava ve vira ederek verdiği savaşta gemiye yardım ediyorlardı.

"Bu pek görülmedik bir rüzgâr," diye açıkladı McCoy kaptana kamaranın rüzgâraltında. "Aslında yılın bu vaktinde böyle kuvvetli bir rüzgâr olmaması gerek. Ama havaya dair çok şey olağandışıdır. Ticaret rüzgârları kesilmişti, şimdi de kıç omuzluktan esiyor." Elini, sanki kendi görüntüsü yüzlerce mili belirsiz bir biçimde delip geçecekmiş gibi karanlığa doğru salladı. "Batı yönünde başladı. O tarafta bir yerde önemli bir şeyler oluyor, fırtına veya başka bir şey. Bu kadar doğuda olduğumuz için şanslıyız. Ama bu sadece küçük bir esinti," diye ekledi. "Çok fazla sürmez. Size bu kadarını söyleyebilirim."

Gün ışıdığında kuvvetli rüzgâr normale dönmüştü. Ama gün ışığı beraberinde yeni bir tehlike getirdi. Deniz sisle, daha

doğrusu, görmeyi engellediği kadarıyla yoğunluk olarak sise benzeyen sedefsi bir dumanla kaplanmıştı ama ince bir örtüden farksızdı; çünkü güneş içinden geçip parlak bir aydınlıkla kaplamıştı ortalığı.

Pyrenees'nin güvertesinde önceki günkünden daha çok duman vardı, kaptanlarla mürettebatın neşesi uçup gitmişti. Kamarotun kilerin rüzgâraltında ağladığı duyuluyordu. İlk defa gemiyle yola çıkmıştı ve ölmekten korkuyordu. Kaptan aralarında kayıp bir ruh gibi dolaşıyor, sinirli bir şekilde bıyığını çekiştiriyor, kaşlarını çatıyor, ne yapacağına bir türlü karar veremiyordu.

Kurutulmuş muz ve bir bardak suyla kahvaltısını eden McCoy'un yanında durup, "Ne düşünüyorsun?" diye sordu.

McCoy son muzunu da bitirdi, suyu içti ve aheste aheste etrafına bakındı. Gözleri sevecenlikle parlıyordu, şöyle dedi:

"Pekâlâ, kaptan, yolumuza devam edebiliriz veya yanabiliriz. Güverteniz sonsuza dek dayanmayacak. Bu sabah yerler çok daha sıcak. Giyebileceğim bir çift ayakkabınız yok, değil mi? Ayaklarım çıplak, gittikçe rahatsız oluyorum."

Pyrenees çark ederken gemiye iki ağır dalga daha çarptı, gemi bir kere daha dayandı, ikinci kaptan gemiye çarpan bütün o suyun geminin ambarında olmasını dilediğini belirten sözcükler sarf etti, keşke ambar kapaklarını açmadan bunu yapmak mümkün olsaydı. McCoy eğilip dürbünü aldı ve gidişatı izledi.

"Ben olsam gemiyi biraz çevirirdim Kaptan," dedi. "Orsa alabanda eğlendiğimizde akıntıya kapılıyor."

"Çoktan bir kerte yukarı ayarladım," dedi kaptan, "bu yetmez mi?"

"Bence iki kerte yukarı ayarlamalıyız kaptan. Bu rüzgâr batı yönündeki akımı tahmin edebileceğinizden daha ileri itti."

Kaptan Davenport bir buçuk kertede karar kıldı, sonra yanında McCoy ve ikinci kaptanla birlikte armadaya kara var mı yok mu diye bakmaya gitti. Sefere çıkılmıştı, *Pyrenees* gemisi on mille gidiyordu. Geminin gittiği yönde hareket eden akıntı-

nın gücü hızla azalıyordu. Sedefsi siste herhangi bir açıklık yoktu ve saat on gibi Kaptan Davenport sinirlenmeye başlamıştı. Herkes yerini almıştı, karanın göründüğüne dair verilecek ilk işarette *Pyrenees*'yi rüzgâra karşı durdurma görevi için atmaca gibi hazır bekliyorlardı. İlerideki kara, çatlayan dalgaların yıkadığı mercanadası, böyle bir sis içinde göründüğünde tehlike yaratacak kadar yakınlarında olabilirdi.

Bir saat daha geçti. Yukarıdaki üç gözcü dikkatle sedefsi parlaklığa bakıyordu. "Ya Mangareva'yı kaçırırsak?" diye sordu Kaptan Davenport aniden.

McCoy baktığı yönden başını çevirmeden aheste aheste cevap verdi:

"Bırakın da gemi yoluna devam etsin kaptan. Bütün yapabileceğimiz bu. Bütün Paumotus önümüzde. Mercanadalarının ve mercan kayalarının arasında bin mil yol alabiliriz. Eninde sonunda bir yere varacağız nasıl olsa."

"Öyleyse yola devam." Kaptan Daveport, güverteye inme niyetinde olduğunu belirtti. "Mangareva'yı kaçırdık. Bir sonraki karanın nerede olduğunu Tanrı bilir. Keşke o yarım kerteyi de arttırsaydım," diye itirafta bulundu bir dakika sonra. "Bu kahrolası akım bir dümenciyi darmadağın ediyor."

"İhtiyar dümenciler Paumotus'a Tehlikeli Adalar derlermiş," dedi McCoy kıç tarafa geldiklerinde. "Bu akım da o adın sorumlularındandır."

"Bir keresinde Sydney'de denizci bir ahbabımla konuşuyordum," dedi Bay Konig. "Paumotus'ta ticaret yapıyordu. Sigortanın yüzde on sekiz olduğunu söylemişti. Bu doğru mu?"

McCoy gülümsedi, başıyla onayladı.

"Sigorta etmedikleri hariç," diye açıkladı. "Gemilerin sahipleri, ıskunalarının her yıl giderlerinin yüzde yirmisini siler."

"Aman Tanrım!" diye inledi Kaptan Davenport. "Bu, bir ıskunanın ömrünü sadece beş yıla düşürür!" Üzgün bir biçimde başını salladı, "Kötü denizler! Kötü denizler!" diye kendi kendine söylendi.

Büyük haritaya bakmak için kamaraya girdiler ama zehirli buharlar, öksürerek ve güçlükle soluyarak kendilerini güverteye atmalarına neden oldu.

"İşte Moerenhout Adası," diye bir yeri gösterdi Kaptan Davenport kamaranın üstüne serdiği haritada. "Rüzgâraltı yönünde yüz milden uzak olamaz."

"Yüz on." McCoy şüpheyle başını salladı. "Olabilir, ama çok zor. Gemiyi karaya çıkarabilirim ama kayalara da bindirebilirim. Kötü bir yer, gerçekten kötü bir yer."

"Şansımızı deneyelim," diye karar verdi Kaptan Davenport ve rotayı belirlemek için çalışmaya başladı.

Gece adayı görmeden geçip gitmemek için öğleden sonra bazı yelkenleri indirdiler; ikinci öksüz vardiyasında mürettebat kaybettiği neşesini yeniden kazandı. Kara çok yakındı ve sabahleyin bütün sıkıntıları sona erecekti.

Sabah aydınlık ve ortalığı kavuran tropik güneşle geldi. Güneydoğu ticaret rüzgârları da doğuya dönüvermişti ve *Pyrenees*'yi sekiz millik bir hızla ilerletiyordu. Kaptan Davenport parakete rota hesabına baktı, cömert bir akıntıya kapılma payı bıraktı ve Moerenhout Adası'nın on milden uzak olmadığını duyurdu. *Pyrenees* bu on millik yolu aldı; üstüne bir on mil daha gitti; gözcülerle üç direğin tepesi sadece ve sadece çıplak, güneşin yıkadığı denizi gördüler.

"Kara orada, size söylüyorum," diye bağırdı Kaptan Davenport kıç taraftan.

McCoy sakinleştirici bir biçimde gülümsedi ama kaptan ona deli gibi dik dik baktı, sekstantını eline alıp kronometreye baktı.

İncelemesini bitirince, "Haklı olduğumu biliyordum," diye bağırdı neredeyse. "Yirmi bir, elli beş, güney; yüz otuz altı, iki, batı. İşte burada. Rüzgâr yönünde sekiz milimiz var hâlâ. Siz ne buldunuz Bay Konig?"

"Yirmi bir, elli beş tamam, ama benim boylamını yüz otuz altı, kırk sekiz. Bu da bizi büyük ölçüde rüzgâraltı yönüne koyar..."

Kaptan Davenport onun rakamlarını o kadar küçük gören bir sessizlikle görmezden geldi ki Bay Konig dişlerini gıcırdatıp fısıldarcasına sövdü.

Kaptan dümendeki adama, "Gemiyi alarga tut," diye emretti. "Üç kerte, yola devam ederken o şekilde sabit tut!"

Sonra kendi bulduğu rakamların bir daha üstünden geçti. Yüzünden terler boşandı. Bıyıklarını çekiştirdi, dudaklarını, kalemini ısırdı, rakamlara hayalet görmüş gibi bakıyordu. Aniden, acımasız bir kızgınlıkla karalanmış kâğıdı avucunda buruşturdu ve ayağının altında ezdi. Kaptan Davenport kamaraya yaslanıp yarım saat boyunca tek bir söz bile etmedi, umutsuzlukla rüzgâraltı yönüne bakmakla yetindi, bu esnada Bay Konig kindarca gülümseyip arkasını döndü.

"Bay McCoy," diyerek böldü sessizliğini aniden. "Haritada bir grup ada görünüyor, kaç tane bilmiyorum ama kuzey, kuzeydoğu yönünde kırk mil uzakta, Acteon Adaları. Onlara ne dersiniz?"

"Dört ada var, hepsi de sığ," diye cevapladı McCoy. "İlki güneydoğudaki Matuerui Adası'dır. Kimse yaşamaz, lagüne giriş de yok. Sonraki Tenarunga'dır. Eskiden orada on iki kişi kadar vardı ama şimdi orada olmayabilirler. Neyse, bir geminin girebileceği yer de yok zaten, sadece bir kulaç derinliğinde su var, ancak bir filika girebilir. Vehauga ve Teua-raro da kalan iki ada. Ne giriş var ne de insan, çok sığ adalar. O adaların arasında *Pyrenees* için bir yer yok. Orada enkaz haline gelir."

"Duydunuz mu?" diye bağırdı, Kaptan Davenport çıldırmış gibiydi. "Kimse yaşamıyor! Girişi de yok! Bu adalar ne işe yarıyor peki?"

"Madem öyle," diye havladı birden heyecanlı bir av köpeği gibi, "haritada kuzeybatı yönünde bir dizi ada daha var. Onlara ne dersiniz? Hangisinin gemimi sokabileceğim bir girişi var?"

McCoy sakince düşündü. Haritaya bakmadı. Bütün bu adalar, mercanadaları, kumsallar, lagünler, girişler ve mesafe-

ler onun aklının haritasına kazınmıştı. Şehirde yaşayan birinin binaları, caddeleri ve ara sokakları bildiği gibi biliyordu onları.

"Papakena ve Vanavana batı veya batı-kuzeybatı yönünde yüz milden biraz uzakta," dedi. "Biri ıssız, ötekinde yaşayanların da Cadmus Adası'na gittiklerini duymuştum. Her neyse, iki lagünün de girişi yok. Ahunui de kuzeybatı yönünde yüz mil daha uzakta. Girişi yok, orada da kimse yaşamıyor."

McCoy başını salladı.

"Paros ve Manuhungi, ne girişleri var ne de orada yaşayan birileri. Nengo-Nengo onlardan kırk mil ötede, onun da durumu ötekilerden farksız. Ama Hao Adası var. Orası çok uygun. Lagün otuz mil uzunluğunda ve beş mil genişliğinde. Orada yaşayan pek çok insan var. Genellikle su bulabilirsiniz. Herhangi bir gemi de girişten rahatlıkla geçebilir."

Durdu ve elinde bir pergelle haritanın üstüne abanmış, kısık bir inilti koyuveren Kaptan Davenport'a merakla baktı.

"Girişi olan ve Hao Adası'ndan daha yakın bir ada var mı?" diye sordu.

"Hayır, kaptan, en yakını o."

"Pekâlâ, orası üç yüz kırk mil." Kaptan Davenport yavaş yavaş düşünerek konuşuyordu. Rotayı değiştirdikten sonra, "Buradakilerin hayatlarını tehlikeye atamam. Gemiyi Acteons'da batıracağım. Güzel de bir gemi aslında," dedi esefle, bu sefer batı yönündeki akıntı için daha çok pay bırakmıştı.

Bir saat sonra gökyüzünü bulutlar kaplamıştı. Güneydoğu ticaret rüzgârı hâlâ esiyordu ama okyanus ani ve şiddetli rüzgârlarla dolu bir dama tahtası gibiydi.

"Saat birde orada oluruz," diye haber verdi Kaptan Davenport kendinden emin bir şekilde. "En geç ikide. McCoy, gemiyi insanların olduğu yerde karaya çıkarırsınız."

Ne güneş bir daha göründü ne de saat bir civarında kara. Kaptan Davenport geminin kıç tarafından *Pyrenees*'nin ani bir hareketle arkasında bıraktığı dümen suyuna bakıyordu.

"Ulu Tanrım!" diye bağırdı. "Doğudan gelen bir akım mı? Şuna bakın!"

Bay Konig inanmamıştı. McCoy çekimserdi, yine de Pamotus'ta doğudan gelen bir akım olmaması için hiçbir sebebin olmadığını söyledi. Birkaç dakika sonra bir kasırga *Pyrenees*'nin bütün rüzgârını geçici olarak çaldı, gemi de dalgaların arasındaki çukurda ağır ağır yalpa vurmaya başladı.

"Nerede o iskandil kurşunu? Sen oradaki, at onu aşağıya!" Kaptan Davenport kurşunun halatını tuttu ve kuzeydoğuya doğru eğildiğini gördü. "İşte, bakın! Kendiniz görün."

McCoy ile ikinci kaptan halatı ellerine aldılar ve gel-git akımının pençesindeki halatın vahşi bir şekilde sarsıldığını hissettiler.

"Dört mil hızında bir akım," dedi Bay Konig.

"Batıdan değil de doğudan gelen bir akım," dedi Kaptan Davenport, McCoy'a suçlarcasına bakıyordu, suçu ona yıkmak ister gibiydi.

"Bu sulardaki sigortanın yüzde on sekiz olmasının nedenlerinden biri de budur kaptan," dedi McCoy neşeyle. "Asla bilemezsiniz. Akımlar her zaman değişir. Casco adlı yatta kitaplar yazan bir adam vardı, adını unuttum şimdi.

Otuz mille Takaroa'yı kaçırdı ve Tikei'ye vardı, hep bu değişen akımlar yüzünden. Şimdi rüzgârın estiği yöndesiniz ve birkaç kerte uzak dursanız iyi olur."

"İyi de bu akım beni ne kadar ayırdı ki yolumdan?" diye sordu kaptan kızgınca. "Kaç kerte uzak duracağımı nereden bileceğim?"

"Bilmiyorum Kaptan," dedi McCoy büyük bir nezaketle. Rüzgâr geri döndü, parlak kurşuni ışıkta güvertesi tüten ve balkıyan *Pyrenees* aniden rüzgâraltı yönünde ilerlemeye başladı. Sonra, iskele ve sancak geminin gideceği hattı çaprazlama keserek ve denizde geminin direklerinin tepelerinin göremediği Acteon Adaları'nı tarayarak yeniden yol aldı.

Kaptan Davenport kendini kaybetmişti. Öfkesi kasvetli bir sessizlik halini aldı, öğleden sonrayı kıç tarafı adımlayarak ve-

ya çarmıklara dayanarak geçirdi. Akşam olunca McCoy'a bile danışmadan geminin burnunu kuzeybatıya çevirdi. Gizlice haritaya bakan, dürbünü kullanan Bay Konig ile açık açık ve masumca dürbüne başvuran McCoy Hao Adası'na gittiklerini anladılar. Gece yarısı kasırgalar dindi ve yıldızlar çıktı ortaya. Ertesi günün açık olacağını anlayınca Kaptan Davenport'un neşesi yerine gelmişti.

"Sabah bir inceleme yapacağım," dedi McCoy'a, "bulunduğumuz enlemin ne olduğu merak konusu ama Yaz metodunu kullanacağım. Yaz hattını biliyor musunuz?"

Bunun üzerine McCoy'a ayrıntılarıyla Yaz hattının ne olduğunu açıkladı.

Hava açıktı, rüzgâr düzenli olarak doğudan esiyordu ve *Pyrenees* de dokuz mile ulaşmıştı. Hem kaptan hem de ikinci kaptan Yaz hattındaki yerlerini belirlemek için uğraştı ve aynı fikirde anlaştılar, öğle vakti sabah işaretleriyle öğle işaretlerini doğrulayıp aynı fikirde karar kıldılar.

"Yirmi dört saat sonra oradayız," diye temin etti Kaptan Davenport McCoy'u. "İhtiyar kızın güvertesinin bu kadar dayanması bir mucize. Ama yine de daha fazla dayanmaz. Dayanamaz. Baksanıza, her gün daha da çok tütüyor. Yine de Frisco'da yenice kalafat edilmiş sıkı bir güverteydi, yangın ilk çıktığında ve yerlere tiriz çektiğimizde şaşırmıştım. Şuna da bakın!"

Aniden sustu, güverteden yirmi ayak yüksekteki mizana direğinin bocasından bükülüp kıvrılarak döne döne yükselen dumana ağzı bir karış açık bir şekilde bakıyordu.

"Nasıl oldu da oraya vardı o?" diye sordu kızgınca.

Alt tarafında duman yoktu. Güverteden yukarı ağır ağır gitmiş, gemi direğinin rüzgârdan korumasıyla yükseklerde acayip bir şekilde şekil ve görünürlük kazanmıştı. Direkten uzakta kıvrıldı ve bir an için uğursuz bir alamet gibi kaptanın başının üstünde asılı kaldı. Sonra rüzgâr onu süpürdü, kaptan da düşen çenesini topladı.

“Dediğim gibi, ilk tiriz çektiğimizde şaşırmıştım. Sıkı bir güverteydi ama yine de elek gibi duman sızdırdı. O zamandan beri de tiriz çekip duruyoruz. Bu kadar dumanı yukarı itmek için aşağıda muazzam bir basınç olmalı.”

O öğleden sonra yine gökyüzünü bulutlar kapladı ve fırtınalı çiseleyen hava bastırdı. Rüzgâr güneydoğu ile kuzeydoğu arasında değişip durdu ve gece yarısı *Pyrenees* güneybatıdan gelen sert bir kasırgaya tutuldu, ondan sonra da rüzgâr kesik kesik esmeye devam etti.

Gökyüzünün doğusu puslu bulut kümeleriyle kaplanıp da kısa süreli güneş vaadi sabah saat yedide iyiden iyiye ortadan kalkınca, “Ondan, on birden önce Hao’ya varamayacağız,” diye şikâyet etti Kaptan Davenport. Hemen arkasından da hüzün dolu bir şekilde sordu: “Akımlar ne durumda?”

Gözcüler de direklerin tepeleri de herhangi bir kara görmedi; gün, çiseleyen rüzgârlar ve vahşi kasırgalarla geçti. Akşam olunca batıdan büyük bir dalga gelmeye başladı. Barometre 29.50’ye düşmüştü. Hiç rüzgâr yoktu ve uğursuz dalga büyümeye devam ediyordu. Kısa bir süre sonra *Pyrenees* batıdaki karanlıktan bitmek tükenmek bilmeden gelen devasa dalgaların arasında yalpa vuruyordu. İki vardiyanın idare edebileceği şekilde bazı yelkenler indirilmişti ve yorgun mürettebat işini bitirdiğinde, karanlıkta özellikle hayvanlara benzeyen, tehdit edici, huysuz, şikâyet eden sesleri duyuluyordu. Sancak tarafı vardiyası gemiyi bağlayıp güvenli hale getirmek için kıç tarafa çağrıldığında, adamlar somurtkanlıklarını ve gönülsüzlüklerini açık açık belli ettiler. Her yavaş hareket bir protesto ve tehditti. Hava zamk gibi yapış yapış, nemliydi ve rüzgârın yokluğunda gemideki herkes nefes nefese kalmıştı, zorlukla soluyordu. Yüzlerinden ve çıplak kollarından terler boşanıyordu, yüzü önceki halinden çok daha zayıflamış, kaygılı ve tedirgin, sabit bakışlarıyla Kaptan Davenport felaketin yaklaştığını seziyor, bu hissin altında eziliyordu.

"Batı yönüne dönmeye başladı," dedi McCoy yüreklendirecek şekilde. "En kötü ihtimalle fırtınanın kenarında olacağız."

Kaptan Davenport kendini rahatlatmış hissetmek istemedi ve bir fenerin ışığı altında kendi kitabında alçak basınç fırtınalarında kaptanların uygulayacağı stratejilere dair bölümü okudu. Sessizlik, geminin ortalarında bir yerde kamarotun alçak sesle ağlamasıyla bozuldu.

Kaptan Davenport aniden ve öyle bir güçle, "Kes sesini!" diye bağırdı ki suçu işleyen de dahil güvertedeki herkes korkudan dili tutulacak hâle geldi.

"Bay Konig," dedi kaptan öfkeden ve sinirden titreyen bir sesle, "rica etsem gidip şu piç kurusunun ağzını paspasla tıkar mısınız?"

Kamarotun yanına giden Bay Konig değil McCoy oldu, birkaç dakika içinde çocuk sakinleşmiş ve uykuya dalmıştı.

Gün ağarmadan kısa bir süre önce güneydoğudan ilk esinti geldi ve hızla artarak güçlü bir rüzgâra dönüştü. Bunun arkasından neyin geleceği bilinmediği için herkes güvertedeydi. "Bir şey yok kaptan," dedi McCoy, kaptanın omuz başındaydı. "Fırtına batı yönünde ilerliyor bizse güneyindeyiz. Bu rüzgâr yetersiz. Daha sert esmeyecek. Yelkenleri açmaya başlayabilirsiniz."

"İyi de bu ne işe yarayacak? Nereye yelken açacağım? Bu, gözlem yapmadan geçirdiğimiz ikinci gün ve dün sabah Hao Adası'nı görmüş olmalıydık. Ne yönde kalıyor, kuzeyde mi güneyde mi, doğuda mı nerede? Bana bunu söyleyin ben de en kısa zamanda yola çıkayım."

"Ben dümenci değilim kaptan," dedi McCoy uysal bir şekilde.

"Ben de dümenci olduğumu sanıyordum," diye sertçe cevap verdi kaptan, "Paumotus'a gelmeden önce yani."

Öğlen, "İleride dalgalar kırılıyor!" diye bağırdı gözcü. *Pyrenees* açıkta tutuldu ve yelkenler sırayla gevşetildi, yerleri-

ne sarıldı. *Pyrenees* suyun içinde kayıyor ve kendisini kırılan dalgalara sürüklemekle tehdit eden bir akıntıyla boğuşuyordu. Geminin kaptanları, tayfalar, aşçı ve kamarot deli gibi çalışıyorlardı, Kaptan Davenport ile McCoy da işe el atmışlardı. Ucuz atlattılar. Sığ bir kumsaldı burası, dalgaların durmadan dövdüğü, hiç kimsenin yaşamadığı, deniz kuşlarının bile dinlenmek için uğramadığı sevimsiz ve tehlikeli bir yerdi. Rüzgâr gemiyi açığa taşımadan önce *Pyrenees* bu sığ kumsalın yüz metre kadar yakınına sürüklenmişti ve o anda nefes nefese olan mürettebat işlerinin bittiğini düşünüp birden McCoy'a ağız dolusu sövüp saymaya başladı. Gemiye binip Mangareva'ya gitmeyi teklif eden, kendilerini güvenli Pitcairn Adası'ndan alıp bu durmadan değişen ve dehşetli sularda ölüme sürükleyen oydu. Ancak McCoy'un sakin ruhu bu durumdan rahatsız olmamıştı. Onlara basit, bağışlayıcı bir iyilikle baktı ve her nasılsa, McCoy'un asil erdemliliği mürettebatın karanlık ve karamsar ruhlarına işleyip onları utandırdı, ettikleri küfürler boğazlarında tıkanıp kaldı.

"Kötü denizler! Kötü denizler!" diye söyleniyordu Kaptan Davenport gemisi açığa ilerlerken; geminin kıç tarafında kalmış olması gereken kumsala bakmak için aniden yerinden kalktı, kumsal *Pyrenees*'nin kıç omuzluğunda kalmıştı ve hızla rüzgârın estiği yöne kayıyordu.

Oturdu, yüzünü avuçlarına gömdü. Onun gördüğünü ikinci kaptan, McCoy ve tayfalar da görmüştü. Kumsalın güneyindeki doğu yönlü bir akım onları bu yöne sürüklemişti; kumsalın kuzeyinde de batı yönünde aynı hızda bir akım gemiyi kavramış uzaklaştırıyordu.

"Bu Paumotus'u daha önce duymuştum," diye sızlandı kaptan bembeyaz olmuş yüzünü avuçlarından çekerken. "Kaptan Moyendale gemisini Paumotus'ta kaybettikten sonra, bana buradan bahsetmişti. Ben de arkasından gülmüştüm. Tanrı beni affetsin, güldüm ona. Hangi kumsal bu?" diye aniden sordu McCoy'a.

"Bilmiyorum Kaptan."

"Neden bilmiyorsun?"

"Burayı daha önce hiç görmedim, adını da duymadım. Haritaya geçmediğini biliyorum sadece. Bu sular hiçbir zaman baştan başa incelenememiştir."

"Öyleyse nerede olduğumuzu da bilmiyorsun?"

"Sizin bildiğinizden fazlasını bilmiyorum," dedi McCoy kibarca.

Öğleden sonra saat dörtte hindistancevizi ağaçları göründü, suyun içinde büyümüşe benziyorlardı. Az sonra bir mercanadasının sığ toprağı yükseldi denizin üstünde.

"Şimdi nerede olduğumuzu biliyorum Kaptan." McCoy dürbünleri gözünden çekti. "Burası Resolution Adası. Hao Adası'nın kırk mil ötesindeyiz ve rüzgâr da tam istediğimiz gibi."

"Gemiyi karaya çıkarmaya hazırlanın o zaman. Giriş nerede?"

"Giriş, sadece bir kanonun geçebileceği büyüklükte. Ama şimdi nerede olduğumuzu bildiğimize göre Barclay de Tolley'e gidebiliriz. Buradan yüz yirmi mil uzakta, kuzey-kuzeybatı yönünde. Bu rüzgârla yarın sabah dokuzda orada oluruz."

Kaptan Davenport haritaya baktı, düşünüp taşındı.

"Onu burada batırırsak," diye devam etti McCoy, "yine de filikalarla Barclay de Tolley'e gitmek zorunda kalırız."

Kaptan emirlerini verdi ve *Pyrenees*, bu misafirperver olmayan denizde bir kere daha yola çıktı.

Ertesi gün öğleden sonra bütün güverteyi umutsuzluk ve isyan kaplamıştı. Akım hızlanmış, rüzgâr azalmıştı ve *Pyrenees* batıya doğru bel vermişti. Gözcü, Barclay de Tolley'in doğu yönünde kaldığını haber verdi, direğin tepesinden zar zor seçiliyordu ve *Pyrenees* saatlerce oraya varmaya çalıştı boş yere. Hindistancevizi ağaçları hep birer serapmışçasına ufukta bekleyip durdu, sadece direğin tepesinden seçilebiliyorlardı. Güverteden görülmesine dünyanın şişkinliği izin vermiyordu.

Kaptan Davenport haritaya bakıp McCoy'a danıştı. Makemo Adası güneybatı yönünde yetmiş beş mil uzaktaydı. Lagünü otuz mil uzunluğundaydı ve girişi de mükemmeldi. Kaptan Davenport emirlerini sıraladı ama mürettebat uymayı reddetti. Ayaklarının altında yanıp kavrulan bu cehennemden bıktıklarını söylediler. Kara oradaydı işte. Gemi oraya varmasa ne fark ederdi ki? Filikalara binip gidebilirlerdi. Madem öyle, bıraksalardı da yansaydı. Hayatları önemliydi. Gemiye sadakatle hizmet etmişlerdi, şimdi de kendilerine hizmet edeceklerdi.

Üçüncü ve dördüncü kaptanları yoldan süpürerek filikalara hücum ettiler ve içine atlayıp filikaları denize indirmeye giriştiler. Kaptan Davenport ile ikinci kaptan ellerinde revolverleriyle geminin kıç tarafına yaklaşıyorlardı ki kamaranın üstüne tırmanmış McCoy konuşmaya başladı.

Denizcilere seslendi, onun güvercinin ötüşünü andıran sesini duyar duymaz ne diyeceğini dinlemek için durdular. McCoy onlara kendi tarifsiz sakinliğini ve huzurunu sundu. Yumuşak sesi ve basit fikirleri onlara büyülü bir şekilde aktı ve iradeleri dışında onları teskin etti. Çok uzun zamandır unuttukları şeyler yeniden canlandı anılarında, bazıları çocukluk ninnilerini, o zamanlar ne kadar mutlu olduklarını ve günün sonunda annelerinin kollarında geçirdikleri vakitleri hatırladılar. Dünyada hiçbir dert, tehlike, can sıkıntısı kalmamıştı. Her şey olması gerektiği gibiydi ve karaya sırtlarını dönüp ayaklarının altında cehennem sıcağıyla bir kere daha denize açılmaları kaçınılmazdı.

McCoy çok sade konuşmuştu ama önemli olan ne söylediği değildi. Ağzından dökülebilecek herhangi bir sözcükten çok daha ikna edici konuşan onun kişiliğiydi. Esrarengiz biçimde narin ve çok derin bir ruhun simyasıydı bu. Ruhun gizemli bir ortaya çıkışıydı, baştan çıkaran, alçakgönüllü ve son derece buyurgan. Onların ruhlarındaki kara mahzenlerde bir aydınlanmaydı, kaptanların parıldayan, ölüm saçan revolverlerinden çok daha etkili bir şeydi, saflığın ve güzelliğin zorlamasıydı bu.

Adamlar durdukları yerde istemeden duraksadılar, halatları gevşetenler yeniden bağladı. Sonra hepsi birbiri ardına tereddütle güverteye sokuldu.

McCoy'un yüzü kamaranın üstünden inerken çocuksu bir mutlulukla parlıyordu. Kendisi için sıkıntı yoktu. Bu yüzden de herhangi bir sıkıntıya meydan vermemişti. Aslında hiçbir zaman hiçbir sıkıntı olmamıştı, onun yaşadığı mutlu dünyada böyle şeylere yer yoktu.

"Onları hipnotize ettin," dedi kısık sesle Bay Konig sırıtarak.

"Onlar iyi çocuklar," diye cevapladı. "İyi yürekliler. Zor zamanlar geçirdiler, çok da çalıştılar, sonuna kadar da çok çalışacaklar."

Bay Konig cevap vermeye vakit bulamadı. Çın çın öten sesiyle emirler yağdırıyordu, denizciler de verilen emirlere uymak için yerlerinden fırlıyordu ve *Pyrenees* de baş tarafı Makemo'ya dönene kadar yavaş yavaş rüzgârdan faydalanıyordu.

Rüzgâr çok hafifti ve gün battıktan sonra neredeyse kesildi. Dayanılmayacak kadar sıcaktı, baştaki ve kıçtaki adamlar boş yere uyumaya çabaladılar. Güverte, üstünde yatılamayacak kadar sıcaktı ve armuzlardan sızan zehirli buharlar geminin üstünde kötü ruhlar gibi dolaşıyor, gafillerin burun deliklerine ve nefes borularına sessizce girerek aksırıp tıksırmalarına neden oluyordu. Gökkubbede yıldızlar tembel tembel göz kırpıyor; doğudan yükselen dolunay, güvertede, küpeştelerde, direklerin ve çarmıkların tepelerinde birbirine dolanıp kıvrılan duman demetlerine, dumansı ipliklere ve örümcek ağına benzeyen duman örtülerine ışığıyla dokunuyordu.

"Anlatsana," dedi Kaptan Davenport yanan gözlerini ovuşturarak, "*Bounty*'dekilere ne oldu Pitcairn'e vardıktan sonra? Okuduklarım *Bounty* gemisini yaktıklarını, sonra da yıllarca ortaya çıkmadıklarını söylüyor. Ama bu arada ne oldu? Hep merak etmişimdir. Asılmak üzere olan adamlardı çoğu, birkaç da yerli vardı. Kadınlar da vardı aralarında üstelik. Bu da en başından beri sıkıntı yaratmış gibi görünüyor."

"Sıkıntı vardı," diye cevapladı McCoy. "Kötü adamlardı. Hemen kadınlar yüzünden kavga etmeye başladılar. Asilerden biri, Williams, karısını kaybetmişti. Gemideki bütün kadınlar Tahitiliydi. Williams'ın karısı deniz kuşu avlarken ağaçtan düşmüştü. O da yerlilerden birinin karısını aldı. Yerliler buna çok kızdı ve neredeyse asilerin hepsini öldürdüler. Sonra, bundan kurtulmayı başaran asiler yerlileri öldürdü. Kadınlar da yardım etti. Yerliler birbirini de öldürdü. Herkes herkesi öldürdü. Rezil adamlardı.

Timiti, arkadaşlık göstergesi olarak saçını tarayan iki yerli tarafından öldürüldü. O yerlileri beyaz adamlar yollamıştı. Sonra beyaz adamlar kendi yolladıkları yerlileri de öldürdü. Kendi karısı, Tullaloo'yu öldürdü çünkü beyaz bir adamın karısı olmak istiyordu. Çok ahlaksızdılar. Tanrı onlardan yüzünü çevirmişti. İki yılın sonunda bütün yerliler öldürülmüştü, beyaz adamlardan da sadece dört tanesi sağ kalmıştı. Sağ kalanlar Young, John Adams, benim dedemin babası olan McCoy ve Quintal idi. O da çok kötü bir adamdı. Bir keresinde, sırf karısı yeterince balık tutamadı diye kadının kulağını ısırmıştı."

"Gerçekten de beş para etmezlermiş!" diye haykırdı Bay Konig.

"Öyle, çok fenaydılar," diye ona katıldı McCoy ve güvercin ötüşünü andıran sesiyle sakince kanlı, şehvetli, günahkâr atalarını anlatmaya devam etti. "Dedemin babası cinayete kurban gitmekten kurtuldu ama kendi kendini öldürdü. Bir imbik yaptı ve alkol damıttı ti bitkisinin köklerinden. Quintal onun ahbabıydı, beraber içip sarhoş olurlardı hep. En sonunda McCoy alkol zehirlenmesi sonrası bir titreme hezeyanı geçirdi ve boynuna bir halat bağlayıp kendini denize attı.

Quintal'ın karısı, hani şu kulağını ısırdığı kadın, o da uçurumdan düşüp öldü. Bunun üzerine Quintal, Young'a gidip onun karısını istedi, Adams'ın karısını da istedi. Young ve Adams Quintal'dan korkuyorlardı. Kendilerini öldüreceğini biliyorlardı. Bu yüzden onlar Quintal'ı öldürdüler bir baltayla. Sonra Young öldü. Başlarına gelen felaket bundan ibaret."

"Herhalde öyledir," diye homurdandı Kaptan Davenport. "Öldürecek kimse kalmamış geriye."

"İşte, Tanrı yüzünü onlardan çevirmişti," dedi McCoy.

Sabah doğudan hafif bir rüzgâr esiyordu ve bununla güneye doğru kayda değer bir yol alamayan Kaptan Davenport iskele tarafında yelkenlerin hepsini açtı. Kendisini pek çok sığınacak yerden eden batı yönündeki o felaket akımdan korkuyordu. Bütün gün boyunca sakinlik devam etti, aynı durgunluk gece de sürdü, az miktarda kurutulmuş muzla beslenen denizciler şikâyet ediyorlardı. Üstelik güçten düşüyor ve sadece muz yemekten çektikleri mide ağrılarından yakınıyorlardı. Akım *Pyrenees*'yi bütün gün batıya doğru götürdü, onu güneye götürecek rüzgâr yoktu. İlk öksüz vardiyasının ortasında güneyde hindistancevizi ağaçları göründü, kümelenmiş tepeleri suyun üstünde yükseliyor ve aşağıdaki sığ mercanadasını gösteriyorlardı.

"Bu Taenga Adası," dedi McCoy. "Bu gece rüzgâr çıkması gerek yoksa Makemo'yu kaçırırız."

"Güneydoğu ticaret rüzgârına ne oldu?" diye sordu kaptan. "Neden esmiyor? Sorun nedir?"

"Büyük lagünlerdeki buharlaşma yüzünden böyle oluyor, çok fazla büyük lagün var," diye açıkladı McCoy. "Buharlaşma rüzgârları etkiliyor. Hatta rüzgârın güçlenip güneybatıdan fırtına estirmesine neden oluyor. Burası Tehlikeli Adalar, kaptan."

Kaptan Davenport ihtiyar adama baktı, ağzını açtı, küfredecekti ama durdu, tuttu kendini. McCoy'un varlığı beyninde çalkalanan ve boğazında düğümlenen küfürlere sitem niteliğindeydi. McCoy'un etkisi bir araya geldiklerinden beri sürekli artıyordu. Kaptan Davenport denizde bir diktatördü, kimseden korkmaz, dilini tutmazdı ve şimdi, kahverengi kadınsı gözleri, güvercin ötüşünü andıran sesiyle bu ihtiyarın karşısında küfredemiyordu. Bunu fark ettiğinde Kaptan Davenport ciddi bir darbe aldı. Bu ihtiyar adam McCoy'un soyundandı, *Bo-*

unty'de, İngiltere'de kendisini bekleyen darağacından kaçan asi McCoy'un, Pitcairn Adası'nın ilk zamanlarındaki kan, şehvet ve vahşi ölüm döneminde kötü bir güç olan adamın soyundandı.

Kaptan Davenport dinibütün biri değildi ama o anda ötekinin ayaklarına kapanmamak için kendini zor tuttu, nedenini o da bilmiyordu. Bu, tutarlı bir düşünceden çok, kaptanı derinden etkileyen bir duyguydu ve belli belirsiz bir şekilde, bir çocuğun basitliğine ve bir kadının nezaketine sahip bu ihtiyar adamın karşısında kendisinin değersizliğinin ve küçüklüğünün farkına varıyordu.

Elbette kendisini öteki kaptanların ve adamlarının karşısında küçük düşüremezdi. Hal böyleyken küfretmesine sebep olan kızgınlık hâlâ sürüyordu içinde. Birdenbire kamaraya yumruğuyla vurdu ve haykırdı:

"Bana bak ihtiyar, yenilmeyeceğim ben. Bu Paumotus beni kandırdı, aldattı, benimle alay etti. Yenilmeyi reddediyorum. Bu gemiyi sürmeye devam edeceğim, gerekirse Çin'e kadar giderim ama bu gemiye bir yer bulacağım. Gemideki herkes gitse bile ben kalacağım. Paumotus'a gününü göstereceğim. Beni aptal yerine koyamaz. Gemi iyi bir kız, üstünde ayakta durabileceğim bir tahta parçası olduğu sürece ben de onun yanında olacağım. Beni duydun mu?"

"Ben de sizinle kalacağım, kaptan," dedi McCoy.

Gece boyunca güneyden hafif, sürekli değişen rüzgârlar esti; öfkeli kaptan, geminin ateş yüküyle batı yönünde akıntıya kapılışını izleyip ölçtü ve McCoy'un duymayacağı kadar alçak bir sesle küfretmek için ötekilerden uzaklaştı.

Günışığıyla birlikte güneyde daha çok palmiye göründü.

"Orası Makemo'nun rüzgâraltı yönü," dedi McCoy. "Katiu sadece birkaç mil batıda. Oraya gidebiliriz."

Ama iki ada arasında soğuran akım onları kuzeybatıya sürükledi ve öğleden sonra saat birde, Katiu'nun palmiyelerinin denizin üstünde yükselip tekrar denize battığını gördüler.

Birkaç dakika sonra, kaptanın kuzeydoğudan gelen yeni akımın *Pyrenees*'yi yakaladığını keşfettiği anda, direklerdeki gözcüler kuzeybatıda hindistancevizi palmiyelerini gördüklerini söylediler.

"Orası Raraka," dedi McCoy. "Rüzgâr olmadan oraya varamayız. Akım bizi güneybatı yönüne çekiyor. Ama dikkatli olmalıyız. Birkaç mil ötede bir akım önce kuzeye gidiyor sonra da bir daire çizip kuzeybatıya dönüyor. Bu bizi Fakarava'dan uzaklaştırır, Fakarava *Pyrenees* için yer bulabileceğimiz bir ada."

"Bütün gün canı nasıl isterse sürükleyebilir bizi," dedi Kaptan Davenport hiddetle. "Yine de ona bir yer bulacağız." Gel gör ki *Pyrenees*'de işler son kerteye varmak üzereydi. Güverte o kadar ısınmıştı ki sıcaklık birkaç derece daha artarsa gemi alev alacaktı. Güvertenin pek çok yerinde kalın tabanlı ayakkabıları bile adamları korumaya yetmiyordu ve ayaklarını yakmamak için sıçrayarak yürümek zorunda kalıyorlardı. Duman artmış, daha da keskin bir hal almıştı. Gemideki herkesin gözleri iltihaplanmıştı, herkes veremli hastalar gibi öksürüp nefes almakta zorlanıyordu. Öğleden sonra filikalar hazırlanmış, denize sallandırılmıştı. Kalan son muz paketleriyle kaptanların alet edevatları filikalara yüklenmişti. Kaptan Davenport, her an patlar korkusuyla kronometresini bile en büyük filikaya koymuştu.

Bütün gece bu korku içlerine dert oldu ve günün ilk ışıklarıyla, *Pyrenees*'nin hâlâ tek parça olduğuna ve kendilerinin de hayatta olduklarına inanamayarak birbirlerine çökmüş gözler, hayalet gibi solgun yüzlerle baktılar.

Ara sıra hızla yürüyerek, sık sık da atlayıp sıçrayarak gemisinin güvertesini kolaçan etti Kaptan Davenport.

Kıç tarafa döndüğünde, "Birkaç dakika içinde değilse bile birkaç saate kalmaz geminin alev alması," dedi.

Geminin ana direğinden, "Kara göründü!" haykırışı duyuldu. Güverteden karayı görmek mümkün değildi, McCoy yukarı tırmandı, bunu fırsat bilen kaptan içindeki yakıcılıktan kur-

tulmak için sövdü saydı. Ama sayıp sövmesi suyun üstünde kuzeydoğuda gördüğü bir karaltıyla kesildi. Şiddetli bir rüzgârdan çok o bölgede sürekli esen bir rüzgâr, kesilmiş ticaret rüzgârıydı, doğrultusundan sekiz derece sapmıştı ama bir kere daha eski halini alıyordu.

"Yola devam edin kaptan," dedi McCoy kıç tarafa varır varmaz. "Bu Fakarava'nın doğu tarafı ve boğazdan tam hızla, apazlama ve bütün yelkenler çekilmiş geçeceğiz."

Bir saatin sonunda hindistancevizi ağaçları ve deniz seviyesinin altındaki kara güverteden seçilebiliyordu. *Pyrenees*'nin daha fazla dayanamayacağı hissi herkese dert olmuştu. Kaptan Davenport üç filikayı denize mayna etmiş ve geminin gerisine indirmişti, filikaları birbirinden ayrı tutabilmek için de her birine bir adam yerleştirmişti. *Pyrenees* kıyıya dokunmadan kenardan gidiyordu, köpüklerin beyazlattığı mercanadasıyla arasında iki gomene mesafe vardı.

Kara, bir dakika sonra, dar bir boğaz ve gerisinde de otuz mil uzunluğunda, on mil genişliğinde devasa bir ayna olan lagünü açığa vurarak ikiye ayrıldı.

"Şimdi Kaptan."

Pyrenees dümene itaat edip boğaza girerken geminin serenleri son bir kez çark etti. Adamlarla kaptanlar korkuyla kıç tarafa kaçtığında dönüşler güç bela yapılmıştı ve hiçbir şey roda edilmemişti. Hiçbir şey olmamıştı ama yine de bir şey olacağını düşünüyorlardı. Nedenini bilmiyorlardı. Sadece eli kulağında olduğunu biliyorlardı. McCoy, gemiyi içeri sokacaktı, bu yüzden pruvadaki yerini almak için ilerledi ama kaptan onu kolundan yakalayıp kenara savurdu.

"Burada yap," dedi. "Güverte güvenli değil." Hemen ardından, "Ne oluyor?" diye sordu, "kımıldamıyoruz."

McCoy gülümsedi.

"Yedi millik bir akımla mücadele ediyorsunuz kaptan," dedi. "Burası, denizden çekilen suyun bu boğazdan çıkarken izlediği yol."

Bir saat sonra *Pyrenees* hemen hemen hızını kazanmıştı, rüzgârın sertleşmesiyle hızla ilerlemeye başladı.

"Birkaçınız filikalara binin," diye emretti Kaptan Davenport.

Sesi hâlâ çınlıyordu, adamlar itaatkârca kımıldanmaya başlamışlardı ki *Pyrenees*'nin güvertesinin ortası, alev ve duman yığını olarak yelkenlere ve armaya kadar atıldı, bir kısmı yerinde kaldı, kalanı da denize düştü. Kıç tarafta toplanmış adamları kurtaran şey, rüzgârın apazlama esmesiydi. Deliler gibi filikalara hücum ettiler ama McCoy'un engin sakinlik ve sonsuz zamanı taşıyan ikna edici sesi onları durdurdu.

"Sakin olun," diyordu. "Her şey yolunda. Biri şu çocuğu aşağı indirsin lütfen."

Dümendeki adam korkudan dümeni terk etmişti ve Kaptan Davenport atlayıp tam zamanında dümenin parmaklıklarını yakaladı da gemi akıma kapılıp karaya oturmaktan kurtuldu.

"Filikaların sorumluluğunu üstlensen daha iyi olacak," dedi Bay Konig'e. "Birini tam kıç omuzluğun altına çek... Atladığımda tam orada olsun."

Bay Konig duraksadı, sonra küpeşteden atladı ve filikaya indi.

"Yarım kerte daha uzak tutun kaptan."

Kaptan Davenport şaşırdı. Gemide tek başına olduğunu sanıyordu.

"Evet, yarım kerte daha," diye cevapladı.

Geminin ortası içinden alevler çıkan açık bir fırındı, buradan muazzam dumanlar çıkıyor, direklerin çok üstüne kadar ulaşıyor ve geminin ön kısmını tamamen görünmez hale getiriyordu. Mizana çarmıklarına sığınmış McCoy, gemiyi karmaşık boğazdan geçirmek için zorlu kumanda etme görevini sürdürüyordu. Mayistrada süzülen yelken bezi yükselip bir alev tabakası halinde yok olurken yangın, patlamanın olduğu yerden kıç tarafa doğru güvertede yayılıyordu. Ön tarafı göremeseler de baş taraftaki yelkenlerin sağlam olduğunu biliyorlardı.

"İçeri girmeden bütün yelkenleri yanmasa bari," diye homurdandı kaptan.

McCoy kendinden emin bir şekilde, "Başaracak," diye ona güven verdi. "Yeterli zaman var. Başarmak zorunda. Bir kere içeri girdi mi gemiyi ters çeviririz, böylece hem dumanı kendimizden uzak tutarız hem de yangının kıç tarafa doğru ilerlemesini engellemiş oluruz."

Bir alev mizana direğini yaladı, yelken bezinin aşağıdaki katına uzandı ama yakalayamayıp gözden kayboldu. Yukarıdan yanan bir halat dosdoğru Kaptan Davenport'un ensesine düştü. Kaptan, elini uzatıp canını yakan alevi derisinden silkerken arı sokmuş birinin hızıyla davrandı.

"Ne yönde gidiyor kaptan?"

"Kuzeybatıdan batı yönünde."

"Batıdan kuzeybatı yönünde tutun gemiyi."

Kaptan Davenport dümeni çevirip doğru yola getirdi.

"Batıdan kuzeye, kaptan."

"Batıdan kuzeye gidiyor."

"Şimdi batıya."

Pyrenees lagüne girerken, yavaş yavaş, bütün ayrıntılarıyla rüzgârın kendisini soktuğu daireyi çizdi; McCoy bin yılın verdiği dingin kesinlikle, değişen rotayı en ince ayrıntısına kadar şakıdı.

"Bir kerte daha kaptan."

"Bir kerte, tamam."

Kaptan Davenport dümenin parmaklıklarını büyük bir hızla çeviriyor, aniden geri döndürüyor ve kontrol ediyordu.

"Sabit."

"Sabit, öyle devam ediyor."

Rüzgâr geminin kıç tarafından esiyordu ama sıcaklık o kadar fazlaydı ki kaptan Davenport dürbünle yandan bakıyor, su toplayan yanaklarını ovuşturmak için dümeni bir o eliyle bir bu eliyle tutuyordu.

McCoy'un sakalı sıcaktan kıvrılıp büzüşüyordu ve kokusu burun deliklerinde ağırlaşınca kaptan aniden endişeyle

McCoy'a doğru bakmak zorunda hissetti kendini. Kaptan Davenport ellerinin su toplayan kısımlarını pantolonuna sürtmek için ellerini değiştirerek tutuyordu dümenin parmaklıklarını. Mizana direğindeki bütün yelkenler, iki adamı da yere çömelip yüzlerini elleriyle kapatmaya mecbur eden bir alev hücumuyla yok oldu.

"Şimdi," dedi McCoy sığ kıyıya şöyle bir bakarak, "dört kerte yukarı Kaptan, bırakın öyle gitsin."

Yanan halat ve yelken bezi parçaları düşüyordu üstlerine. Kaptanın ayağının dibinde için için yanan bir halat parçasından çıkan katranlı duman, kaptanın şiddetli bir öksürük nöbetine tutulmasına neden oldu, bu esnada hâlâ dümenin parmaklıklarına tutunuyordu.

Pyrenees karaya vurdu, geminin başı kalktı ve nazikçe karaya oturdu. Çarpmanın etkisiyle yerinden kopan yanan parçalar yağmur gibi yağdı üstlerine. Gemi bir kez daha hareket etti ve ikinci kere kıyıya vurdu. Kırılgan mercanları omurgasının altında ezip yoluna devam etti ve üçüncü bir kere daha vurdu.

"Alabanda," dedi McCoy. Bir dakika sonra, "Alabanda etmiyor mu?" diye sordu.

"Yok, alabanda etmeyecek," diye cevapladı kaptan.

"Tamam, çark ediyor." McCoy yan tarafa baktı. "Yumuşak, beyaz kum. Daha iyisini isteyemezdim. Güzel bir yer."

Pyrenees kıç tarafım rüzgârdan öte yana çark ederken çok büyük bir duman ve alev patlaması oldu kıç tarafta. Kaptan Davenport vücudunda oluşan kabarcıkların acısıyla terk etti dümeni. Kıç omuzluğunun altında duran filikanın pruva halatına uzandı, sonra yanında onun aşağı inmesini bekleyen McCoy'a baktı.

"Önce sen," diye bağırdı kaptan, onu omzundan yakalayıp neredeyse küpeşteden fırlatarak. Ama alevler ve duman çok fenaydı, McCoy'un hemen ardından gitti o da, iki adam halata tutunmuş sallanıyorlardı, halattan birlikte kayıp düştüler filikaya. Baş tarafta bir denizci emir verilmesini beklemeden ha-

latı bıçağıyla kesti. Hazır durumda bekleyen kürekler suya daldı ve filika ok gibi fırladı.

"Güzel bir yer, kaptan," diye mırıldandı McCoy arkasına bakarak.

"Öyle, güzel bir yer, senin sayende," diye cevapladı kaptan.

Üç filika ezilmiş mercanlardan oluşan beyaz kumsala doğru ilerledi, kumsalın ötesindeki hindistancevizi ağacı korusunun kenarında sazlardan yapılmış yarım düzine evle karaya vuran yangına heyecanla, gözleri fal taşı gibi açılmış bakan yirmi kadar yerli görünüyordu.

Filikalar karaya ulaştı, adamlar beyaz kumsala ayak bastı.

"Şimdi de," dedi McCoy, "Pitcairn'e geri dönmenin bir yolunu bulmalıyım."

İÇİNDEKİLER



YANAN GÜNIŞIĞI ⦿

İNSANIN SADAKATİ ⦿

BEYAZ DİŞ ⦿

KIZIL VEBA · GÜNEY DENİZİ HİKÂYELERİ ⦿

VAHŞETİN ÇAĞRISI ⦿

ELSINORE´DA İSYAN ⦿

ADEMDEN ÖNCE · BALIK DEVRİYESİ HİKÂYELERİ ⦿

JOHN BARLEYCORN ⦿

UÇURUM İNSANLARI ⦿

DENİZ KURDU ⦿

ATALARININ TANRISI ⦿

KURDUN OĞLU ⦿

DEVRİM VE DİĞER YAZILAR⦿

SOĞUĞUN ÇOCUKLARI ⦿

MARTIN EDEN ⦿

DEMİR ÖKÇE ⦿

YOL ⦿



F. Kafka

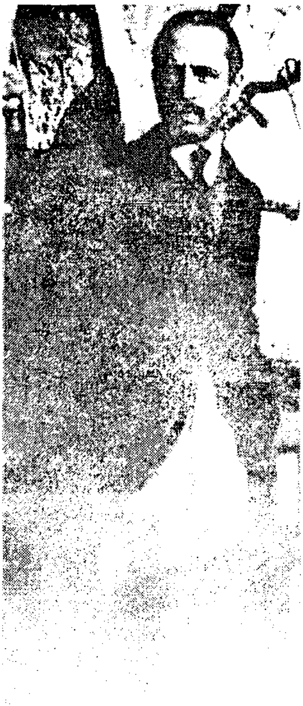
bütün eserleri

Şato ⊙
Dava ⊙
Kayıp (Amerika) ⊙
Hikâyeler ⊙
Bir Savaşın Tasviri ⊙
Değişim ⊙
Taşrada Düğün Hazırlıkları ⊙
Bütün Öyküler ⊙
Günlükler ⊙
Babama Mektup ⊙
Milena'ya Mektuplar ⊙
Yeni Bulunmuş Mektuplar ⊙
Ottla'ya ve Ailesine Mektuplar ⊙
Özdeyişler ⊙

kafka üzerine

Kafka'da İnanç ve Umutsuzluk ⊙
Felice'ye Mektuplar Üzerine ⊙
Kafka ile Söyleşiler ⊙
Yaşamöyküsü ⊙

Rainer Maria
Rilke



şiir

iyi ruhlara adak ◉
düşten taç ◉
advent ◉
bana tören ◉
beyaz prenses / sancaktar ◉
keşiş yaşamı üzerine ◉
hac üzerine ◉
yoksulluk ve ölüm üzerine ◉
imgeler kitabı ◉

öykü

tanrı'dan öyküler ◉
beyaz mutluluk ◉
sonuncular ◉
çünkü zordur sevgi◉

mektup/deneme/yaşamöyküsü

cézanne üzerine mektuplar ◉
genç bir şaire mektuplar ◉
sanat üstüne ◉
auguste rodin ◉
kalbin işi ◉

...l veba ...izi hikâyeleri

Kızıl Veba ve **Güney Denizi Hikâyeleri**, London'un yazarlığının olgun döneminde ardı ardına yayınladığı iki kitabını bir arada sunuyor. London, *Kızıl Veba*'da bilimkurguya yakın bir üslupla modern toplumun nasıl kolay yıkılabilir olduğunu anlatır. *Güney Denizi Hikâyeleri* ise, London'un çok başarılı olduğu kısa öykü türünün yetkin örneklerini sunmaktadır. Bu öyküler Pasifik'teki yaşamı küçük tablolar halinde canlandırmaktadırlar.

Jack London

Cem Yayınevi, ünlü yazar Jack London'un (1876-1916) tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de olağanüstü ilgiyle karşılanan eserlerini okurlarına toplu olarak sunuyor. Jack London'un roman, öykü, deneme ve anı kitaplarından oluşan bu toplamda, onun en seçkin eserlerini bulabileceksiniz. Jack London Toplu Eserleri'nde tüm kitaplar, ilk basımlarının özgün biçimine sadık kalınarak eksiksiz çevrilmiş ve Kadir Kıvılcımlı tarafından dipnotlarla zenginleştirilerek yayına hazırlanmıştır.

ISBN 975-406-890-9
9789754068900